

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Elena Šabec

SOCIALNO DELO Z DRUŽINO Z GLUHIM ČLANOM

Magistrska naloga

Ljubljana 2018

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Elena Šabec

SOCIALNO DELO Z DRUŽINO Z GLUHIM ČLANOM

Magistrska naloga

Mentor: doc. dr. Milko Poštrak

Ljubljana 2018

Zahvaljujem pa se profesorju doc. dr. Milkotu Poštraku za mentorstvo, strokovno pomoč (in vodstvo) pri pisanju magistrske naloge.

Zahvaljujem se tudi moji družini, ki me je vseskozi podpirala na moji poti.

Hvaležna sem vsem, ki so mi pomagali pri raziskovanju moje naloge.

The best and most beautiful things in the world cannot be seen
or even touched – they must be felt with the heart.

Helen Keller

Ena od velikih skrivnosti življenja je,
da je zares kaj vredno le tisto,
kar naredimo za druge.

Lewis Carroll

PODATKI O MAGISTRSKI NALOGI

Ime in priimek: Elena Šabec

Naslov naloge: Socialno delo z družino z gluhim članom

Kraj: Ljubljana

Leto: 2018

Mentor: doc. dr. Milko Poštrak

Ključne besede: osebe s posebnimi potrebami, gluhe in naglušne osebe, komunikacija, družina, družina z gluhim ali naglušnim članom, socialno delo, socialno delo z družino, varovalni dejavniki

Povzetek: V magistrski nalogi je opisana problematika gluhih in naglušnih. Predstavila sem temeljne pojme oseb s posebnimi potrebami, predvsem gluhe in naglušne osebe. Opisala sem komunikacijo, družino in družinske procese med člani družine. Primerjala sem različne vrste družin z gluhim članom in težave, s katerimi se soočajo, opredelila načine komunikacije gluhih in naglušnih v družini ter znanja, ki jih ima socialna delavka za pomoč družini z gluhim ali naglušnim članom. Na koncu sem predstavila še pomembne druge, ki lahko pozitivno ali negativno vplivajo na gluhega in naglušnega ter njegovo družino.

V drugem delu sem predstavila svojo raziskavo na temo družin z gluхими in naglušnimi člani, katerega predmet raziskave so bili gluhi in naglušni starši ter njihovi otroci, ki so včlanjeni v Društvo gluhih in naglušnih Koper. Anketirala sem starše in otroke. Zanimalo me je, na kakšen način komunicirajo posamezniki z drugimi družinskimi člani, s kakšnimi težavami so se soočali starši med starševstvom, način vzgoje otrok in ali so imeli otroci težave pri komunikaciji. Nadalje me je zanimalo, s kakšnimi spremembami so se starši in otroci soočali, ko so začeli obiskovati vrtec in šolo, ter kdo jim je najbolj pomagal in jih podpiral. Spraševala sem, kako se počutijo sprejete v skupnost, kako so zadovoljni s strokovnimi delavci ter, kaj bi potrebovali oziroma spremenili na področju družin z gluhim in naglušnim članom.

DATA ABOUT THE MASTER'S THESIS

Name and surname: Elena Šabec

Title of the thesis: Social Work with a Family with a Deaf Member

Place: Ljubljana

Year: 2018

Supervisor: Milko Poštrak, PhD, Senior Lecturer

Keywords: people with special needs, deaf and hard of hearing people, communication, family, family with a deaf or partially deaf member, social work, social work with a family, factors of safety

Abstract: In the master's thesis I was dealing with the issue of deaf and partially deaf people. I presented the basic concepts of people with special needs, especially deaf and partially deaf people. I described the communication, family and family processes among family members. I compared different kinds of families with a deaf member and the issues they are facing. I defined ways of communication of deaf and partially deaf people within a family and the know-how a social worker has to help a family with a deaf or partially deaf member. In the end I also presented important others, who can positively or negatively influence a deaf or partially deaf person and their family. In the master's thesis I presented my research on the topic of families with deaf or partially deaf members, the subject of which were deaf and partially deaf parents and their children, who are members of the Association of Deaf and Partially Deaf People Koper (Društvo gluhih in naglušnih Koper). I interviewed the parents and their children. I was interested in what way do individuals communicate with other family members, what problems are parents facing in the process of parenting, the manner of bringing up children, whether the children had any problems with communication. What were the changes the parents and children faced when the latter started attending kindergarten and (primary) school and who helped and supported them. I was asking them how accepted do they feel in the community and how satisfied are they with professional workers and what else would they need, change in the field of families with a deaf or partially deaf member.

KAZALO VSEBINE

1. TEORETIČNI UVOD.....	1
1.1 Osebe s posebnimi potrebami	1
1.2 Gluhi in naglušni	2
1.3 Komunikacija	7
1.3.1 Komunikacija gluhih in naglušnih	15
1.4 Družina.....	22
1.4.1 Družina z gluhim, naglušnim članom.....	23
1.4.2 Socialno delo z družino	24
1.4.3 Varovalni dejavniki	39
2. PROBLEM.....	45
2.1. Raziskovalna vprašanja.....	46
2.2. Hipoteze	47
3. METODOLOGIJA.....	47
3.1. Vrsta raziskave, model raziskave in spremenljivke	47
3.2. Spremenljivke	47
3.2.1. Anketa otroci.....	47
3.2.2. Anketa starši.....	52
3.3. Merski instrument	58
3.4. Populacija in vzorčenje	59
3.5. Zbiranje podatkov	59
3.6. Obdelava in analiza podatkov	60
4. REZULTATI.....	61
4.1. Anketa otroci.....	61
4.2. Anketa starši.....	97
4.3. Preverjanje hipotez.....	133
5. RAZPRAVA	144
6. SKLEPI	153
7. PREDLOGI	155
8. UPORABLJENA LITERATURA	156
9. PRILOGE.....	167
9.1. Anketa otroci.....	167
9.2. Anketa starši.....	176

KAZALO TABEL

Tabela 3.1: Spremenljivke	47
Tabela 4.1: Razporeditev anketirancev po spolu	61
Tabela 4.2: Struktura po starosti	61
Tabela 4.3: Opredelitev slušnega stanja otrok	62
Tabela 4.4: Prikaz obiskovanja šol.....	62
Tabela 4.5: Struktura pogostosti načina komuniciranja	63
Tabela 4.6: Struktura opredelitve staršev	64
Tabela 4.7: Struktura opredelitve komuniciranja s starši	65
Tabela 4.8: Struktura prisotnosti sorojencev.....	66
Tabela 4.9: Struktura pogostosti načina komuniciranja s sorojenci.....	66
Tabela 4.10: Struktura načina komuniciranja z ostalimi (prijatelji, v šoli, vrstniki, v skupnosti) ..	67
Tabela 4.11: Struktura značilnosti vzgoje pri mami	68
Tabela 4.12: Struktura značilnosti vzgoje pri očetu.....	72
Tabela 4.13: Struktura različnosti vzgoje do sorojencev	75
Tabela 4.14: Razlika med sorojenci	76
Tabela 4.15: Struktura opredelitve težav pri komunikaciji	77
Tabela 4.16: Struktura pogostosti pomoči pri govorni komunikaciji.....	78
Tabela 4.17: Struktura pogostosti pomoči pri znakovnem jeziku	79
Tabela 4.18: Struktura obiskovanja vrtca.....	80
Tabela 4.19: Struktura sprememb v odnosu ob pričetku obiskovanja vrtca in šole	81
Tabela 4.20: Struktura pogostosti trditev v otroštvu	83
Tabela 4.21: Struktura pogostosti trditev v vrtcu	86
Tabela 4.22: Struktura pogostosti trditev v šoli	89
Tabela 4.23: Struktura podpore oseb pri šolanju.....	92
Tabela 4.24: Podpora staršev pri vaših odločitvah v odrasli dobi.....	92
Tabela 4.25: Drugačnost otrok zaradi družine	93
Tabela 4.26: Struktura sprejetosti in vključenosti oseb.....	94
Tabela 4.27: Zadovoljnost s sodelovanjem strokovnih delavcev.....	95
Tabela 4.28: Pomoč oseb	95
Tabela 4.29: Struktura želenih sprememb na področju družin z gluhim, naglušnim članom	96
Tabela 4.30: Razporeditev anketirancev po spolu	97
Tabela 4.31: Opredelitev sebe.....	98
Tabela 4.32: Opredelitev partnerja.....	98
Tabela 4.33: Opredelitev prvega otroka.....	99
Tabela 4.34: Opredelitev drugega otroka.....	99
Tabela 4.35: Vključenost otroka v vrtec	100
Tabela 4.36: Struktura načinov komuniciranja starša	100
Tabela 4.37: Struktura značilnosti komunikacije s partnerjem	101
Tabela 4.38: Struktura pričakovanj in strahov staršev	102
Tabela 4.39: Struktura vzgoje anketirancev	105
Tabela 4.40: Struktura značilnosti partnerjeve vzgoje	107
Tabela 4.41: Struktura načinov komunikacije med starši in otroci.....	111
Tabela 4.42: Struktura otrokovih težav pri komuniakciji	112
Tabela 4.43: Struktura pomoči oseb pri otrokovem učenju govorne komunikacije	112
Tabela 4.44: Struktura sprememb, ko so otroci začeli obiskovati vrtec, šolo.....	113
Tabela 4.45: Struktura načinov vzdrževanja in grajenja odnosa z otrokom.....	115

Tabela 4.46: Pogostost značilnosti v otroštvu	117
Tabela 4.47: Pogostost značilnosti v vrtcu	120
Tabela 4.48: Pogostost značilnosti v šoli	122
Tabela 4.49: Struktura občutka drugačnosti zaradi družine	125
Tabela 4.50: Odziv na drugačnost družine	125
Tabela 4.51: Struktura sprejetosti in vključenosti	126
Tabela 4.52: Načini vključevanja v skupnost	126
Tabela 4.53: Podpora oseb	128
Tabela 4.54: Zadovoljnost s sodelovanjem strokovnih delavcev	129
Tabela 4.55: Način pridobivanja informacij	130
Tabela 4.56: Spremembe na področju družin z gluhi in naglušnimi člani	131
Tabela 4.57: Otroci- Struktura opredelitve komuniciranja s starši	133
Tabela 4.58: Starši- Struktura načinov komunikacije med starši in otroci	133
Tabela 4.59: Otroci- Struktura značilnosti vzgoje pri mami	135
Tabela 4.60: Otroci- Struktura značilnosti vzgoje pri očetu	136
Tabela 4.61: Starši- Struktura vzgoje anketirancev	138
Tabela 4.62: Drugi starš- Struktura značilnosti partnerjeve vzgoje	139
Tabela 4.63: Otroci- Struktura pogostosti pomoči pri govorni komunikaciji	141
Tabela 4.64: Starši- Struktura pomoči oseb pri otrokovem učenju govorne komunikacije	142
Tabela 4.65: Otroci- Pomoč oseb	143
Tabela 4.66: Starši- Podpora oseb	143

KAZALO GRAFOV

Graf 4.1: Razporeditev anketirancev po starosti	61
Graf 4.2: Prikaz slušnega stanja otrok.....	62
Graf 4.3: Prikaz obiskovanja šol	63
Graf 4.4: Prikaz povprečnega načina komuniciranja otrok.....	64
Graf 4.5: Prikaz opredelitve staršev	65
Graf 4.6: Prikaz pogostosti komuniciranja s starši.....	66
Graf 4.7: Prikaz prisotnosti sorojencev.....	67
Graf 4.8: Prikaz povprečja pogostosti načina komuniciranja s sorojenci	67
Graf 4.9: Prikaz povprečja pogostosti komuniciranja z ostalimi	68
Graf 4.10: Prikaz povprečja pogostosti značilnosti vzgoje pri mami	71
Graf 4.11: Prikaz povprečja pogostosti značilnosti vzgoje pri očetu	74
Graf 4.12: Prikaz različnosti vzgoje do sorojencev.....	76
Graf 4.13: Prikaz opredelitve težav pri komunikaciji	77
Graf 4.14: Prikaz začetek učenja znakovnega jezika po letih	78
Graf 4.15: Prikaz povprečja oseb, ki so nudile pomoč pri govorni komunikaciji.....	79
Graf 4.16: Prikaz oseb, ki so nudile pomoč pri znakovnem jeziku.....	80
Graf 4.17: Prikaz sprememb v odnosu ob pričetku obiskovanja vrtca in šole	82
Graf 4.18: Prikaz pogostosti trditev v otroštvu	85
Graf 4.19: Prikaz pogostosti trditev v vrtcu	88
Graf 4.20: Prikaz pogostosti trditev v šoli.....	91
Graf 4.21: Prikaz povprečja podpore oseb pri šolanju	93
Graf 4.22: Način odziva na drugačnost družine	94
Graf 4.23: Prikaz zadovoljnosti s sodelovanjem strokovnih delavcev.....	96
Graf 4.24: Prikaz povprečja želenih sprememb	97
Graf 4.25: Struktura anketirancev po spolu	98
Graf 4.26: Prikaz vključenosti otroka v vrtec	100
Graf 4.27: Prikaz načinov komuniciranja	101
Graf 4.28: Prikaz načinov komuniciranja (povprečja)	101
Graf 4.29: Prikaz povprečnih značilnosti komunikacije s partnerjem	102
Graf 4.30: Prikaz pogostosti trditev pričakovanj in strahov staršev.....	104
Graf 4.31: Prikaz povprečij, trditev pričakovanj in strahov staršev.....	104
Graf 4.32: Prikaz povprečja vzgoje anketirancev.....	107
Graf 4.33: Prikaz povprečja značilnosti partnerjeve vzgoje.....	110
Graf 4.34: Prikaz povprečnih načinov komunikacije.....	112
Graf 4.35: Povprečje pogostosti pomoči pri otrokovem učenju govorne komunikacije.....	113
Graf 4.36: Prikaz sprememb ob vstopu otroka v vrtec, šolo.	115
Graf 4.37: Prikaz načinov vzdrževanja in grajenja odnosa z otrokom.....	116
Graf 4.38: Pogostost značilnosti v otroštvu, povprečja.....	119
Graf 4.39: Pogostost značilnosti v vrtcu, povprečja.....	122
Graf 4.40: Pogostost značilnosti v šoli, povprečja	124
Graf 4.41: Prikaz povprečja sprejetosti in vključenosti	126
Graf 4.42: Načini vključevanja v skupnost	127
Graf 4.43: Prikaz podpore oseb.....	129
Graf 4.44: Zadovoljnost s sodelovanjem strokovnih delavcev, povprečje.....	129
Graf 4.45: Način pridobivanja informacij, povprečje	131
Graf 4.46: Spremembe na področju družin z gluhi in naglušnimi člani	132

1. TEORETIČNI UVOD

1.1 Osebe s posebnimi potrebami

»Otroci s posebnimi potrebami so otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z avtističnimi motnjami ter otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene programe vzgoje in izobraževanja oziroma posebne programe vzgoje in izobraževanja.« (ZUOPP-1).

Zaviršek (2002) govori o tem, da ni nujno, da so posebne potrebe vedno posledica nekega primanjkljaja oziroma ovire. Te posebne potrebe so lahko tudi posledica nekih specifičnih izkušenj in položajev, ki jih imajo te osebe. Uporabniki socialnih storitev so edinstveni, ker imajo življenjske izkušnje, ki jih nekateri drugi nimajo. Zaviršek (2014) govori o konceptu hendikepa, ki poudarja, da telesne, senzorne in intelektualne ovire osebo pri vsakdanjih opravilih omejujejo. Vendar ta koncept vidi resnično izključevanje šele, ko posamezniki in posameznice pridejo v stik z izključujočim okoljem, ki je večkrat posledica zgodovinskih procesov, ki so prinesli s seboj družbene neenakosti (Zaviršek 2014: 134). Ko posameznik dobi etiketo prizadete, hendikepirane osebe, se tega statusa ne znebi. Ostane v liminalnem stanju, kjer je posebna oblika družbenega nadzora, ki jo nad njim izvaja družbena struktura. Tak družbeni status pozicionira osebo, ki zaradi prizadetosti postane družbeno odvisna, v simbolni status polosebe, v status nečesa vmesnega, v t. i. položaj liminalnosti. Stanje liminalnosti pa za prizadete predstavlja končno stanje, ki skriva v sebi tudi status marginalnosti in inferiornosti (Zaviršek 2000: 167–169).

Novejši individualni model obravnave na področju hendikepa daje v ospredje posameznika, njegove izkušnje, želje in potrebe ter temelji na individualnem pristopu kot eni od novih metod v socialnem varstvu. Uporabnicam in uporabnikom zagotavlja, da so njihove želje in potrebe slišane, da prevzamejo nadzor nad svojim življenjem ter zastavljenimi cilji, da pridobijo čim več znanj in izkušenj za večjo samostojnost ter samozavest (Zaviršek idr. 2002). Tako se opuščajo tudi poimenovanja in nazivi, ki so stigmatizirali, uporabljati pa se morajo tisti izrazi, ki povejo, kaj posameznik zmore in kaj potrebuje ter se mu na ta način zagotavlja in omogoča uresničevanje samega sebe in večjo participacijo pri dejavnostih okolja, v katerem živi (Opara 2005).

1.2 Gluhi in naglušni

Moore (1978) opredeljuje slušno motenost na način, da je gluhi človek tisti, ki ima sluh prizadet do te mere, da mu je razumevanje govora tudi s pomočjo slušnega aparata onemogočeno. Naglušen pa je človek, ki ima sluh prizadet do te mere, da mu je razumevanje govora oteženo, vendar ne preprečeno (Kuhar 1993).

Gluhota je nevidna motnja, ki je ljudje ne opazijo, dokler ne pridejo v kontakt z gluhim človekom. Najpreprosteje povedano je človek gluhi, če ne sliši zvokov in glasov iz svojega okolja, naglušen pa jih sprejema le delno. To pomeni, da gluhi lahko zazna zelo močne zvoke, in to le nekatere, ne pa vseh. Ti močni zvoki pa v življenju redkeje nastopajo in se v govoru ne pojavljajo. Naglušen pa zazna zvoke okolja, tudi govora, vendar ne vseh in jih zaznava drugače kot sliši človek (Košir 1999: 9). Gluhi in naglušni niso homogena skupina. Razlikujejo se glede na stopnjo slušne izgube, različne etiološke faktorje, kdaj je do gluhot prišlo, starost, intelektualni in socialni status, metode dela, čas usposabljanja ter dobo začetka usposabljanja (Košir 1999).

Naglušen otrok ima povprečno izgubo sluha na frekvencah 500, 1000 in 2000 hercev (Hz) manj kot 91 decibelov (dB) in ima resne težave pri poslušanju govora in pri govorni komunikaciji. Naglušnost pomeni zoženje slušnega polja in delno moti sporazumevanje s pomočjo govora (Košir 1999).

Glede na naglušnost se loči:

- a) Otroke z lažjo izgubo sluha (26–40 dB): otrok ima težjo ali težko izgubo sluha na enem ušesu ter lažjo ali je brez izgube sluha na drugem ušesu. Lahko ima tudi lažjo obojestransko izgubo sluha. Pri njem je lahko prizadeto sporazumevanje in poslušanje govora. Prisotne so lahko tudi druge vrste prizadetosti poslušanja. Otrok je oviran v orientaciji.
- b) Otroke z zmerno izgubo sluha (41–55 dB): otrok ima lahko obojestransko zmerno izgubo sluha, popolno izgubo sluha na enem ušesu, lažjo izgubo ali je brez izgube na drugem oziroma ima težko izgubo sluha na enem ušesu in zmerno, lažjo ali nima izgube na drugem ušesu. Pri otroku je lahko prizadeto sporazumevanje, poslušanje govora, lahko so prisotne tudi druge vrste prizadetosti poslušanja. Možna je prizadetost vedenja in prizadetost pri pridobivanju znanja. Otrok je oviran v orientaciji in telesni neodvisnosti.

- c) Otroke s težjo izgubo sluha (56–70 dB): otrok ima težjo obojestransko izgubo sluha ali težko izgubo sluha na enem ušesu in težjo izgubo sluha na drugem ušesu. Pri otroku je prizadeto sporazumevanje, razumevanje govora in poslušanje govora. Možna je istočasna prizadetost vedenja, pridobivanja znanja in prilagajanja vedenja okoliščinam. Otrok s težjo izgubo sluha je oviran v orientaciji, pri vključevanju v družbo, pri telesni neodvisnosti.
- d) Otroke s težko izgubo sluha (71–90 dB): otrok ima popolno izgubo sluha na enem ušesu in težko izgubo sluha na drugem ušesu oziroma težko obojestransko izgubo sluha. Pri njem je prisotna prizadetost sporazumevanja, predvsem razumevanja in poslušanja govora. Pogosta je istočasna prizadetost vedenja, prilaganja vedenja okoliščinam, prizadetost pri pridobivanju znanja. Otrok je oviran v orientaciji, telesni neodvisnosti in pri vključevanju v družbo.

Gluh otrok ima najtežjo izgubo sluha, pri kateri ojačanje zvoka ne koristi. Povprečna izguba sluha na frekvencah 500,1000 in 2000 hercev (Hz) je 91 decibelov (dB) in več. Glede na gluhoto se razlikuje:

- a) Otroke z najtežjo izgubo sluha (91 decibelov in več): otrok z najtežjo izgubo sluha ni sposoben slišati in razumeti govora, tudi če je ojačan. Otrok ne more v celoti sprejemati govora niti s slušnim aparatom. Pri njem je prisotna prizadetost sporazumevanja, razumevanja in poslušanja govora ter druge vrste prizadetosti poslušanja. Pogosta je istočasna prizadetost vedenja, orientacije v času in prostoru, prilagajanja vedenja okoliščinam in prizadetost pri pridobivanju znanja. Otrok je oviran v orientaciji, telesni neodvisnosti in pri vključevanju v družbo.
- b) Otroke s popolno izgubo sluha: otrok s popolno izgubo sluha ne loči niti dveh jakosti zvoka in dveh frekvenc, ni sposoben slišati ali razumeti govora, tudi če je ojačan. Otrok ne more sprejemati govora niti s slušnim aparatom. Pri njem je prisotna prizadetost sporazumevanja, razumevanja in poslušanja govora ter druge vrste prizadetosti poslušanja. Pogosta je istočasna prizadetost vedenja, orientacije v času in prostoru, prilagajanja vedenja okoliščinam in prizadetost pri pridobivanju znanja. Otrok je oviran v orientaciji, telesni neodvisnosti in pri vključevanju v družbo.

Gluhe in naglušne delimo na tri skupine, glede na čas izgube sluh (Redžepović 1995):

- a) Prelingvalno gluhe osebe

V to skupino spadajo gluhe osebe brez psihosocialnega doživljanja zvočnega sveta, ki so izgubile sluh takoj po rojstvu ali najkasneje do tretjega leta starosti. Pri njih torej ni avditivne in lingvistične zaznave, zato je njihov osrednji zaznavni kanal vizualno življenje. V skupino prelingvalno gluhih oseb spadajo osebe brez psihosocialnega doživljanja zvočnega sveta, ki so izgubile sluh takoj po rojstvu ali najkasneje do tretjega leta starosti. Te gluhe osebe se niso naučile glasovno-jezikovnega sporazumevanja na podlagi slušnega doživljanja. Za sporazumevanje uporabljajo neverbalni sistem komunikacije (kretnje, mimiko, pantomimo, geste). Prelingvalno gluhe osebe celo življenje kažejo specifične potrebe na psihološko-zaznavnem in socialno-komunikacijskem področju.

a) Skoraj naglušne osebe

Sem spadajo osebe, ki imajo določene koristne ostanke sluha za delno ali celovitejše slušno doživljanje zvočnega sveta in glasovnega koda. Tvorijo posebno skupino znotraj populacije oseb s poškodovanim sluhom. Pri prelingvalno naglušnih osebah je naglušnost razdeljena od lažje (do 40 dB), srednje (do 60 dB), do težje naglušnosti (več kot 80 dB).

b) Postlingvalno gluhe osebe

Sem spadajo osebe, ki so kasneje oglušele in so pred tem spontano, s poslušanjem, usvojile glasovno-jezikovno sporazumevanje. Njihovo glasovno-jezikovno izražanje je po navadi brezhibno. Skupina je psihološko-zaznavno in socialno-komunikacijsko blizu slišočim osebam. Treba jih je predvsem naučiti, kako naj s sogovornikovega obraza in z ustnic preberejo glasovno sporočilo. Ti ljudje so ob misli, da so izgubili sluh, prizadeti in težko sprejemajo identiteto gluhe osebe. Postlingvalno naglušne osebe so osebe z naglušnostjo lažje, srednje in težje stopnje, ki je nastala že po usvojeni glasovno-jezikovni komunikaciji.

Glede na to, kdaj je do okvare sluha prišlo, vzroke razdelimo v tri obdobja: predporodno, obporodno in poporodno. V vsakem od obdobj delujejo specifični dejavniki, ki se lahko pojavljajo tudi v dveh obdobjih hkrati (Košir 1999):

- Predporodni dejavniki – vzrok za okvare so lahko genska pogojenost (dedna slušna motnja ali njena povezanost z anomalijami drugih organov ali organskih sistemov in s tem pojav sindromov), okužba matere s paraziti, bakterijami, virusi, hormonalne in metabolne disfunkcije med nosečnostjo, otoksična zdravila med nosečnostjo.

- Obporodni dejavniki – obporodni dejavniki so relativno pogost vzrok hude okvare sluha. Zaradi razvoja medicinske oskrbe in napredka pri intenzivnem zdravljenju novorojenčkov ti pogosto preživijo kljub zapletom (enako tudi nedonošeni otroci). Zaradi različnih dejavnikov in njihovega prepletanja (eklampsijska, prehitro porod, imunska nerazvitost, dihalna stiska, zdravljenje z ototoksiki ...) lahko pride do motenj sluha. Tako je pri dojenčkih do dvajsetkrat pogostejše okvarjen sluh in čutilo za ravnotežje v primerjavi z ostalo populacijo.
- Poporodni dejavniki – to so vnetja srednjega ušesa, bakterijski meningitis, virusne okužbe, ototoksična zdravila, poškodbe glave, akustična travma, poporodna zlatenica.

Vse te okvare so biološke, fiziološke in nepovratne. Klasifikacija govori tudi o prizadetosti, ki je posledica doživljanja te okvare na nivoju posameznika. Te prizadetosti lahko zadevajo eno ali več področij na različnih nivojih. Ta področja so sporazumevanje, vedenje, telesna zmogljivost, spretnost in prilagajanje okolju. Poleg teh omejitev na nivoju posameznika klasifikacija opredeljuje tudi oviranost kot posameznikovo nezmožnost ali zmanjšano zmožnost, da bi odigral za svojo starost in spol pričakovane družbene vloge. To so družbene posledice izgube sluha. Imenujemo jih oviranost in se nanašajo na orientacijo, zaposlitev, socialno integracijo v družbo in ekonomsko samozadostnost. Tako vsaka izguba sluha povzroča poleg svoje biološke okvare, ki je nepopravljivo stanje, tudi prizadetost in oviranost na različnih vsebinskih področjih in v različnih stopnjah. Z rehabilitacijo in ozaveščanjem ter informiranjem okolja se lahko prizadetost in oviranost posameznika omilita in zmanjšata ob sicer nespremenljivi biološki okvari (Košir 1999: 9).

Gluhost ali naglušnost je stanje, ki je nepopravljivo, neozdravljivo in se mu lahko le prilagodimo. Navadimo se živeti z gluhoto oz. naglušnostjo in čim bolj zmanjšamo posledice, ki jih prinaša (Košir 1999: 12).

Gluhi se v kognitivnih in intelektualnih sposobnostih ne razlikujejo od slišočih vrstnikov. Njihovo mišljenje je podobno, le da se pri gluhih nekateri procesi pojavijo nekoliko pozneje. Mišljenje slišočih otrok se razvija pod vplivom celotne senzorike, pri gluhih pa povsem pod vplivom vida ali tipa (Kuhar, 1993). Razlika med slišočim in gluhim otrokom je v tem, da več, kot ima otrok ostankov sluha, kasneje je prišlo do njegove izgube in boljše so njegove druge sposobnosti in pogoji, zato bo slušno izgubo lažje nadomestil s slušnim aparatom in usposabljanjem sluha in govora. Ima tudi večje možnosti, da se bo šolal v rednih oblikah

izobraževanja skupaj s slišječimi vrstniki. Njegov razvoj bo verjetno podoben kot pri njih, le da bo zaradi izgube sluha in slabše komunikacije bolj storilnostno obremenjen ter bo imel nekaj več težav tako v socialnem, kot čustvenem in osebnostnem razvoju. Velja pa tudi obratno. Čim manj ostankov sluha ima in čim bolj zgodaj je izgubil sluh, tem bolj bo pri svojem usposabljanju in izobraževanju potreboval različne komunikacijske pristope. Zato bo lahko potreboval tudi šolanje v specialnih šolah za gluhe. Od slišječih vrstnikov pa se bo razlikoval predvsem po komunikaciji (Kuhar 1993).

Sliščeči ljudje so pogosto odklonilni do gluhotе, ker je ne poznajo, ne razumejo in jih je zato strah. Iz raziskave iz leta 1976 je bilo razvidno, da se je največ angleških mater gluhih otrok soočalo s problemom pri delu z otrokom in največ težav so imele pri sporazumevanju. To je bil največji problem tudi z otrokovega vidika. Starši morajo najti način, da lahko komunicirajo s svojim otrokom. Izguba sluha sicer vpliva na otrokove sposobnosti poslušanja in govora, nikakor pa ne na druge sposobnosti sporazumevanja. Otroci lahko še vedno uporabljajo telo, roke, obraz in oči (Kuhar 1993). Učenci z okvaro sluha pri izobraževanju potrebujejo dodatno pomoč, saj imajo pogosto težave pri bralnem razumevanju, njihov besednjak je šibkejši in težje razumejo abstraktno izrazoslovje. Pomoč potrebujejo pri pisnih nalogah, saj težje izrazijo in zapišejo stvari, ki jih sicer razumejo. Pri gibanju imajo učenci z okvaro sluha pogosto težave z ravnotežjem in grafomotoriko (Kesič Dimić 2010: 18–19). Osebe, ki ne zmorejo govornega jezika, uporabljajo znakovni jezik. Znakovni jezik poteka z uporabo rok, mimike obraza, oči, ustnic in gibanja telesa. Gluhim predstavlja jezik sporazumevanja. Z znakovnim jezikom se lahko uporablja prstna abeceda.

Pomemben vpliv na gluhe in naglušne ima Zakon o uporabi znakovnega jezika (ZUSZJ), ki jim dodeljuje pravice. Opredeljuje, da je tolmač za znakovni jezik tista oseba, ki gluhim osebam tolmači slovenski govorni jezik v znakovni jezik in slišječim osebam tolmači znakovni jezik v slovenski govorni jezik. Po zakonu je gluha oseba tista, ki je povsem brez sluha, oziroma oseba, ki zaradi oteženega sporazumevanja uporablja znakovni jezik kot svoj naravni jezik. V Sloveniji imamo registriranih 43 tolmačev slovenskega znakovnega jezika, ki so vpisani v register tolmačev slovenskega znakovnega jezika pri Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Pravico do tolmača gluha oseba pridobi šele na osnovi odločitve strokovne komisije, ki med drugim preverja tudi njeno znanje slovenskega znakovnega jezika. Po pozitivni odločitvi komisije odrasla oseba z gluhoto s strani Ministrstva za delo, družino socialne zadeve in enake možnosti prejme letno 30 vavčerjev. Z enim vavčerjem pa se pokrije največ ena ura tolmačenja. Pravica do tolmača za gluhe je

torej pravica, ki si jo morajo posamezniki prislužiti. Znanje slovenskega znakovnega jezika služi kot vstopnica med tiste privilegirane, ki se v vsakdanjem pogovoru lahko sporazumevajo v znakovnem jeziku in jim tako pripada pravica do tolmača (Pegan 2017: 21).

1.3 Komunikacija

»Komunikacija (lat.) je prenos informacije od posameznika do posameznika, človeška zmožnost za vzpostavljanje neposrednega stika s sočlovekom in vplivanja nanj. Mehanizem komunikacije vključuje prevajanje informacij v razumljive simbole; vedenje, ki pomeni prenos informacije, zaznavni sprejem simbolov in njihovo prepoznavanje. Na psihološke procese sprejemanja in oddajanja informacij vplivajo motivi, stališča, izkušnje posameznika. Posameznik preverja učinek komunikacije s povratno informacijo, skuša sklepati na učinek informacije, na sprejemalčeve motive, stališča ipd.« (Jelenc 1998: 7).

V knjigi Pogovori s starši gluhih in naglušnih otrok so komunikacijo ali sporazumevanje opredelili kot vedenje, ki vključuje izmenjavo informacij med dvema bitjema. Informacije so lahko misli, občutki, izkušnje, potrebe, želje itd. Komuniciramo lahko z glasovnim govorom, poslušanjem, ogledovanjem, branjem, pisanjem, prstno abecedo, kretalnim jezikom, gestami, pantomimo, vizualnimi pripomočki, neverbalno komunikacijo itd. Komunikacija pa ni mogoča, če nista vključeni vsaj dve osebi, ena, ki besedilo tvori in druga, da ga sprejme (Kuhar 1993).

Jezikovni znaki imajo naslednje značilnosti (Jelenc 1998): so nosilci pomena in sporočanja, posredujejo različne karakteristike tega, kar označujejo; so elementi sistema, ki jih je možno povezovati in kombinirati, to pa omogoča ustvarjanje številnih novih pomenov in sporočanje novih idej; so po svoji naravi socialni, tj. pomenijo za člane neke skupnosti splošna sredstva prenašanja sporočil.

Komunikacija je najpomembnejši proces socialne interakcije. V procesu interakcije ali medosebnega odnosa s pomočjo komunikacije premagujemo razlike med ljudmi in vzpostavljamo vezi na beseden in nebeseden način. Ta proces pa lahko daje tudi obratne rezultate, tako da posameznike oddaljuje od skupnega cilja, če niso na isti valovni dolžini oziroma če so si v nasprotju ali če nimajo skupnega interesa za isti cilj (Nastran Ule 1994, po Gorše Muhič 1999). V komunikaciji sta pomembna sredstvo komuniciranja in komunikacijska vloga oziroma namen in sredstvo komuniciranja. Bistvo komunikacije je v

tem, da drugim sporočimo svoje misli, želje, ideje in čustva ter od njih izvemo, kaj mislijo, želijo in čutijo.

Aktivno poslušanje je nepogrešljiv del dobre komunikacije in dobrih medsebojnih odnosov. Kadar aktivno poslušamo, bo oseba, ki govori, dobila občutek, da smo res pozorni do nje. To je lahko izraz zavzemanja za medosebni odnos, ali pa ima celo terapevtski vpliv. Aktivno poslušanje omogoča višjo raven razumevanja, zato je nujen del vsakega skupinskega učenja. Omogoča tudi dobro vzgojo otrok in zelo dobre odnose med starši in otroki. S pomočjo aktivnega poslušanja samega sebe pa se lahko podamo tudi na pot samozavedanja in osebne rasti. Samozavedanje obsega zavedanje občutkov, misli ter lastnih vrednot in prepričanj. To omogoča razreševanje notranjih osebnih konfliktov, ki se jih običajno niti ne zavedamo in omogoča osebni razvoj posameznika. Omogoča pa tudi razvoj intuicije (Kotnik 2018).

Pri poslušanju posameznika lahko ločimo tri kvalitativne ravni, ki se medsebojno izrazito ločijo po kakovosti medosebne komunikacije. Te tri ravni poslušanja so:

1. zaznavanje – slišimo besede, a jih ne razumemo ali celo ignoriramo;
2. razumevanje besed, ki pa so žal velikokrat večpomenske ali pa celo prikrivajo pravi pomen sporočila, ki ga oseba izraža;
3. razumevanje sporočila – poslušamo pomen besed in razpoznavamo nebesedne znake osebe, ki nam sporočilo prenaša (Kotnik 2018).

Po vrsti bi te tri ravni lahko označili kot poslušanje z ušesi (slišno), z možgani (miselno) in s srcem (celostno). Prav pozornost na ozadje povedanega igra izredno pomembno vlogo. Zelo velik del človekove komunikacije poteka nebesedno. Ton glasu, izraz na obrazu in govorica telesa pogosto razkrivajo sporočilo, ki z besedami ni bilo povedano. Ta nebesedna sporočila ponazarjajo čustva (npr. jeza, vznemirjenje, žalost, strah ...) in so običajno veliko pomembnejša od besednega sporočila. Z zaznavanjem in razumevanjem vsega tega smo bogato nagrajeni, saj smo udeleženi v dobri medosebni komunikaciji (Kotnik 2018).

Na splošno prevladuje mnenje, da jezikovni kanal prenaša vsebino sporočila, nejezikovni pa osebna stališča. Včasih celo nadomesti jezikovno sporočanje. Raziskave so pokazale, da je vtis sporočila, ki ga oblikujejo nejezikovni znaki, petkrat močnejši od jezikovnega sporočila. Kadar jezikovno in nejezikovno sporočilo nista usklajena, se prejemnik zanaša na pošiljateljevo nejezikovno sporočilo. Verbalno komunikacijo vedno spremljajo neverbalni komunikacijski znaki. Z njimi sicer lažje izrazimo neke pojave (velikost, obliko predmeta),

vendar vseh zahtevnejših vsebin, aktivnosti in predmetov z njimi ne moremo izraziti. To nam omogočajo neverbalni znaki. Neverbalni znaki so močnejše sredstvo sporočanja, potrebujemo jih za izražanje čustev. So manj kontrolirani in v večini nezavedni, medtem ko je verbalna komunikacija zavedna in naučena. Jezikovni komunikacijski sistem je strukturiran po gramatičnih pravilih, je fleksibilen in omogoča oblikovanje raznovrstnih vsebin ter ustvarjanje novih zamisli in idej (Jelenc 1998: 28). Jezikovno sporočanje poteka samo po enem kanalu. Vedno lahko povemo le eno besedo v določenem časovnem trenutku. Neverbalna sporočila pa prihajajo do nas po več kanalih hkrati. Torej je za neverbalno komuniciranje značilno, da poteka istočasno; istočasno oddajamo, sprejemamo in preverjamo sporočila. Pri verbalni komunikaciji lahko imamo le eno vlogo: vlogo govorca ali poslušalca. Komunikacija med dvema osebama poteka tako, da je takrat, ko ena oseba oddaja svoje sporočilo, druga tiho in jo posluša, nato pa vlogi zamenjata. Na enak način poteka tudi komunikacija med mamo in otrokom. Ko govori mati, otrok posluša, nato pa ji »odgovarja«. Braunwald (1978 v Kranjc 1999) trdi, da so raziskave pokazale, da mora mati ali druga oseba, ki se pogovarja z otrokom, tudi njemu dati možnost, da »spregovori« (Kranjc 1999). Tako otrok spoznava potek komunikacije, hkrati pa se počuti pomembnega, saj mu sogovornik nameni pozornost in pokaže zanimanje, medtem ko otrok pripoveduje. S tem postopoma napreduje v govornem razvoju.

Po Kranjc (1999) je uspeh komunikacije odvisen od tega, kako in koliko upoštevamo poslušalca oz. sogovorca. Petletni otrok do neke mere že obvlada govorne strategije, saj ve, o čem govoriti s kom in na kakšen način. Svoj govor prilagaja sogovorniku in situaciji, v kateri poteka komunikacija. Tako se njegov govor v komunikaciji z odraslim razlikuje od govora, s katerim se obrača na sovrstnika ali mlajšega otroka. Otroci se v družinskem okolju in v komunikaciji s starši učijo jezika in vedenja o jeziku. Sprva mati in otrok vzpostavita individualni stil komunikacije, ki je poseben za vsako mamo in otroka, saj tako otrok natančno ve, kaj naj pričakuje in kako naj odgovori. Mama si izmišlja igrice in mu poje pesmice, ko pa otrok postaja starejši, je tudi njuna komunikacija bolj kompleksna (Kranjc 1999).

Komunikacija ni le pogosta, intenzivna in raznovrstna, ampak je pri človeku kot socialnem bitju, ki mu je stik z drugimi ljudmi nujno potreben, tudi zelo razvita in kompleksna. Po različnih kriterijih je mogoče razlikovati več vrst komunikacij. Poznamo namerno in nenamerno oziroma hotno in nehotno. Po vrsti znakov, ki jih uporabljamo, govorimo o

signalni in simbolni komunikaciji. V vsakdanjem življenju nam je najbližja in najbolj razumljiva delitev na nebesedno in besedno komunikacijo (Jelenc 1998).

Rot (1982) razdeli komunikacijo po različnih kriterijih:

- Signalna in simbolna komunikacija

Signalna komunikacija je zasnovana na paralingvističnih znakih (ritem, intonacija ...), kinetičnih znakih (gibi delov telesa in položaj telesa) ter proksemičnih znakih (prostorski odnosi med udeleženci komunikacije).

Simbolna komunikacija pa je zasnovana na znakih, ki so lahko arbitrarni (poljubni) in konvencionalni (dogovorjeni). Sposobnost komuniciranja s simboli je razvita le pri človeku. Najvažnejša vrsta simbolne komunikacije, ki je zasnovana na arbitrarnih znakih, je jezik. Mislimo na govorni jezik. Med simbolno komunikacijo uvrščamo tudi sistem kretenj, ki ga uporabljajo gluhi.

- Verbalna in neverbalna komunikacija

Verbalna komunikacija predstavlja govorno jezikovno vedenje udeležencev in pri njej uporabljamo govor, pisano besedo in besedne zveze. Uresničuje se s štirimi komunikacijskimi dejavnostmi: poslušanje, govorjenje, branje in pisanje. Govor opredeljujemo kot sistem glasov in glasovnih kombinacij, ki jih posameznik proizvaja z govornimi organi. Govor kot sistem komunikacije, ki je skupen za neko skupino ljudi, imenujemo jezik. Vsi ljudje govorijo, vendar uporabljajo različne jezike. Jezik je poljuben sistem simbolov, ki jih s slovničnimi pravili med seboj povežemo, tako da lahko posredujemo neomejeno število informacij. Jezik je družbeni pojav. Govor je konkretna uporaba jezika pri komunikaciji, je individualno dejanje, odvisno od situacije (uporaba narečja ...). Ima različne funkcije, je orodje mišljenja, s katerim učinkoviteje rešujemo probleme, je sredstvo izražanja naših notranjih stanj: kaj čutimo, mislimo, omogoča nam komunikacijo z drugimi in vzpostavljanje ter vzdrževanje socialnih stikov. Komunikacijska funkcija jezika je mogoča ravno zato, ker so besede nosilci pomena, ki ga prenašamo drug drugemu. Do napak v komunikaciji pogosto prihaja prav zato, ker posamezniki pripisujejo istim besedam ali izjavam različen pomen.

Verbalno komuniciranje ni možno brez nebesednega, vedno je prisotna kretnja, gesta in mimika. Človek sporoča drugim ljudem tudi s svojim videzom, obnašanjem, načinom hoje,

držo in uporabo rok. Torej iz znakov nebesednega komuniciranja razberemo, da sogovornik misli eno, govori pa drugo. Če se tisto, kar govorimo, in neverbalna sporočila ujemajo, delujejo usklajeno, iskreno, govorimo o kongruenčnem komuniciranju (Ponikvar 2006: 16). Največ težav med neverbalnimi kodami nam predstavlja govorica telesa, ki jo posredujemo vsi ljudje. Nanjo nimamo zavestnega vpliva, oziroma je naš vpliv zelo omejen. Ne moremo abstinerati, nekomunicirati. Njen pomen je najširši, večpomenski. Pogojuje nesporazume in šum v komunikacijskem procesu (Košir v Destovnik idr. 1993).

Neverbalna komunikacija, tudi nebesedno vedenje, je najbolj elementarni, naravni način komuniciranja in pri človeški vrsti izhaja iz zgodnjega otroštva, ko otrok svoje želje, občutke in zaznave sporoča, še preden zna govoriti. Sinonim za nebesedno vedenje oziroma komuniciranje je govorica telesa. Neverbalna komunikacija je večinoma komunikacija odnosa oddajnika do drugih oseb, do predmeta sporočila ali do osebe, v nasprotju z verbalno komunikacijo, ki je večinoma komunikacija o predmetu. Neverbalno izražanje je bolj spontano in ustreznejše za podajanje občutkov, razpoloženj, čustev, motivov, odnosa. Ni ga mogoče enoznačno interpretirati in je večpomensko. Njegova interpretacija je odvisna od osebnih izkustev, razpoloženja sogovornika, trenutnega okolja, socialne skupine in kulture (Košir v Destovnik idr. 1993).

»Neverbalna in verbalna komunikacija sta tesno povezani in prepleteni med seboj. Na splošno uporabimo neverbalno komunikacijo tedaj, ko odpove verbalna komunikacija, ker je sporočilo težko izraziti v jeziku.« (Ule 1996: 44).

– Interpersonalna in intrapersonalna komunikacija

Intrapersonalna komunikacija so notranji procesi komuniciranja, pri čemer ima odločilno vlogo naš pojem jaza. Prek jaza se zrcali naš notranji svet. Vsako komuniciranje je predstavitev sebe. V skladu s svojo predstavo o sebi ocenjujemo druge, sočustvujemo na svoj poseben način, razsojamo o življenjskih situacijah, nastopamo v vlogah, razmišljamo o tem, kako bi bili boljši, se usklajujemo z okoljem ... Lahko rečemo, da funkcioniranje našega jaza bistveno vpliva na naše komuniciranje (Trček 1998).

Interpersonalna medosebna komunikacija je oblikovanje vzajemnih odnosov, ki trajajo dalj časa, so poglobljeni in z daljšo ciljno usmeritvijo: skozi medosebne odnose pridobivamo povratne informacije o sebi in drugih osebah, utrjujemo in gradimo vzajemne odnose, rešujemo probleme in medosebne konflikte, osebnostno rastemo in se razvijamo, pomagamo drugim, da osebnostno rastejo in se razvijajo ter oblikujemo skupne cilje (Kristančič 1999)

(Brajša 1993). Brajša (1993) pravi, da poteka proces učenja interpersonalne komunikacije po treh učnih stopnjah, to so učenje komunikologije, prepoznavanje svoje lastne komunikacije in ozaveščanje o njej ter učenje optimalnega in kakovostnega komuniciranja.

Pri delu z uporabniki, predvsem s posamezniki, kot so mladostniki, otroci, in z njihovimi družinskimi člani, socialni delavci iščemo in podpiramo ljudi pri sposobnostih, kjer so dobri, imajo talente, znanje, nadarjenost. Sposobnosti so osebnostne značilnosti, ki pomembno vplivajo na to, kar zmoremo, kaj lahko dosežemo in koliko smo pri opravljanju določenih nalog lahko uspešni. Vendar dosežki in stopnja uspešnosti niso odvisni zgolj od sposobnosti, ampak tudi od znanja, motivacije, situacijskih dejavnikov in drugih osebnostnih značilnosti. Sposobnosti so torej potencial ali zmožnost za dosežke na določenem področju. Inteligentnost pa je sposobnost učinkovitega mišljenja in prilagajanja okolju.

Gardner (2010) inteligentnost definira kot zmožnost reševanja problemov in ustvarjanja izdelkov, ki so cenjeni v enem ali več kulturnih okoljih. V knjigi *Razsežnosti uma* poudari, da se večina ljudi še vedno zmotno oklepa predpostavke, da je inteligentnost ena sama sposobnost, ki jo lahko merimo s standardiziranimi inteligentnostnimi testi, ki temeljijo na vprašanjih, pri katerih je treba obkrožiti pravilen odgovor ali pa zapisati kratek odgovor. Pri ugotavljanju inteligentnosti se Gardnerju zdi pomembnejše spoznavanje posameznikovih močnih in šibkih področij kot primerjanje posameznikov med seboj po višini izmerjenega IQ. Ker meni, da večine sposobnosti ni moč meriti s standardiziranimi metodami, je zasnoval svojo teorijo o mnogoterih inteligentnostih. Gardner (Gardner 2010) razlikuje osem med seboj neodvisnih inteligentnosti:

1. Jezikovna inteligentnost: sposobnost učinkovitega besednega izražanja in razumevanja kompleksnih besednih sporočil. Označuje jo občutljivost za pomen besed in za različne funkcije jezika. Uporabljamo jo npr. pri branju knjige, pisanju eseja in razumevanju predavanja.
2. Logično-matematična inteligentnost: sposobnost abstraktnega in logičnega razmišljanja. Uporabljamo jo npr. pri reševanju abstraktnih matematičnih problemov, pri deduktivnem in induktivnem mišljenju, pri znanstvenem raziskovanju.
3. Prostorska inteligentnost: sposobnost tvorbe vidnih predstav o poteku ali videzu stvari ter sposobnost znati se v prostoru in presoditi razmerja med predmeti v

prostoru. Uporabljamo jo npr. pri vožnji skozi neznano mesto, risanju, oblikovanju različnih materialov.

4. Glasbena inteligentnost: sposobnost ustvarjanja in poustvarjanja glasbe, prepoznavanja melodij in sledenja ritmu. Ljudje, ki imajo visoko razvito glasbeno inteligentnost, so izjemno občutljivi na barvo, ritem, trajanje in glasnost zvokov. Uporabljamo jo pri igranju glasbenega instrumenta, petju, skladanju.
5. Telesno-gibalna inteligentnost: sposobnost spretne uporabe telesa, nadzorovanja in koordinacije telesnih gibov. Uporabljamo jo pri usklajenem gibanju, npr. športu, plesu, pa tudi pri spretnem ravnanju s predmeti, npr. pri ročnih spretnostih.
6. Medosebna inteligentnost: sposobnost razumevanja drugih ljudi in uravnavanja medčloveških odnosov. Kaže se kot spretnost pri navezovanju stikov in komuniciranju z drugimi ljudmi, kot sposobnost razumevanja njihovih težav, motivov in čustev ter v učinkovitem odzivanju na vedenje drugih.
7. Znotrajosebna – avtorefleksivna inteligentnost: sposobnost zavedanja in razumevanja lastnega doživljanja in vedenja. Ljudje, ki imajo visoko izraženo avtorefleksivno inteligentnost, razumejo vzroke in posledice lastnega doživljanja, npr. čustvovanja, in vedenja ter ju zmorejo uravnavati, poznajo svoje močne in šibke plati.
8. Naravoslovna – naturalistična inteligentnost: sposobnost sistematičnega opazovanja, razumevanja in natančnega razlikovanja naravnih in umetnih vzorcev ali sistemov. Uporabljamo jo pri prepoznavanju in klasificiranju rastlin, mineralov ali živali pa tudi pri vrtnarjenju, ribolovu.

Gardner je sprva razlikoval sedem inteligentnosti, pozneje pa je seznamu dodal še naravoslovno inteligentnost. Vrst inteligentnosti pa naj bi bilo več kot osem. Ena izmed njih je tudi eksistencialna – duhovna inteligentnost, torej sposobnost za razmišljanje o smislu in pomenu življenja, o kateri je Gardner govoril naknadno, vendar je ni uvrstil na seznam. Meni namreč, da je za mnoge posameznike duhovnost neločljivo povezana s prepričanjem v religijo in pripadnostjo določeni veri. Kritiki menijo, da Gardner pravzaprav ne govori o inteligentnostih, pač pa o različnih talentih ter da zamenjuje inteligentnost kot umsko sposobnost z drugimi sposobnostmi (npr. telesno gibalna »inteligentnost« je telesna in ne umska sposobnost) (Gardner 2010).

Na teorijo Howarda Gardnerja je imela zelo velik vpliv tudi Thurstonova teorija. Med njima lahko potegnemo veliko vzporednic. Thurston je ugotovil, da so dosežki pri določenih nalogah pri testih inteligentnosti med seboj močnejše povezani kot dosežki pri drugih nalogah (npr. posameznik je reševal skoraj enako dobro vse aritmetične naloge, precej slabše pa vse naloge, ki so zahtevale uporabo besedne sposobnosti). Njegova teorija je bila podlaga za vse nadaljnje teorije, ki so zagovarjale multiple faktorje inteligentnosti (Kompore idr. 2011). Thurstone je ločil sedem faktorjev ali primarnih umskih sposobnosti, ki so med seboj razmeroma neodvisne, merijo pa jih različne naloge v testih inteligentnosti:

- besedni faktor ali besedno razumevanje: razumevanje besednih odnosov in vsebin;
- faktor besednosti ali tekoča raba besed: sposobnosti, povezane z obsegom besednega zaklada: besedna produktivnost in hitrost pri ravnanju z besednim gradivom;
številski (numerični) faktor: hitrost in točnost uporabe računskih operacij, ravnanje s številskimi simboli, izvajanje enostavnih računskih operacij;
- prostorski (spacialni) faktor ali prostorska predstavljalnost: razumevanje prostorskih odnosov, sposobnost prostorskega predstavljanja;
- zaznavni (perceptivni) faktor: sposobnost hitrega in točnega zaznavanja, zaznavanja majhnih razlik v vzorcih;
- spominski faktor: sposobnost pomnjenja oz. usvajanja in ohranitve besednega ter drugega gradiva;
- faktor (abstraktnega, logičnega) sklepanja: sposobnost presojanja logičnih in miselnih odnosov, sklepanja in iskanja pravil, hitrega in učinkovitega odkrivanja novih odnosov med informacijami (Kompore idr. 2011).

S pojavom sodobnih šol so se pojavile tudi precejšnje spremembe pri tem, na katerih inteligentnostih je poudarek in katere so v sedanjem času bolj cenjene. V preteklosti je bila medosebna inteligentnost veliko bolj cenjena, kot pa je v današnjem času. Takrat je bil zelo pomemben človekov posluš za druge posameznike, njegova zmožnost razumevanja z drugimi in razumevanje njihovih znamenj. Nasprotno pa so znotrajosebne spretnosti postale bistveno bolj pomembne, kot so bile v preteklosti. V sodobnih šolah je veliko bolj cenjena logično-matematična zmožnost, v ospredje pa je stopila tudi povezava jezikovnih in logičnih spretnosti, saj se od posameznika pričakuje, da bo sintetiziral in kritično ovrednotil besedila, ki jih bere (Gardner 2010).

Definicijo komunikacije dobro povzame Gabi Čačinovič Vogrinčič (1998: 192): »Komunikacije nosijo breme izdelave pravil, oblikovanje vlog, ustvarjanje relativno trajne strukture in določanja pogojev za spreminjanje. Danes je breme, ki ga meje in možnosti komunikacije v družini nosijo za njeno usodo, večje, kot je bilo kdaj koli doslej: moški in ženska, mož in žena, starši in otroci morajo raziskovati, se dogovoriti in ustvariti nove možnosti za skupno življenje.«

V družini je prav tako pomembna sposobnost posameznika in družine, da se soočita, prepoznata in oblikujeta odnose, da raziščeta komunikacijo in obvladata njena pravila. Komunikacija ima v družini vedno dve nasprotujoči nalogi – po eni strani se z njo dogaja razmejevanje posameznika, istočasno pa ustvarjanje celote. Lahko je verbalna ali neverbalna, vsebinska ali odnosna, simetrična in komplementarna, skladna in neskladna (Čačinovič Vogrinčič 1998: 192–202).

1.3.1 Komunikacija gluhih in naglušnih

Ker v komunikacijskem procesu pri gluhih in naglušnih neverbalna komunikacija prevzema funkcijo verbalne, torej prenaša informacije o vsebini, predmetu, se kot najprimernejša kaže gluha kretnja. Vendar gluha kretnja ohranja vrsto pomanjkljivosti neverbalne komunikacije nasploh in pridobiva rednost kodificiranega znaka verbalnega jezika, ki je pogoj za vsako uspešno komunikacijo. Kretnje lahko klasificiramo v naravne; kamor uvrščamo kazalne (tiste, ki predmet kažejo, bodisi da je prisoten ali odsoten), risarske (tiste, ki posnamejo obliko) in imitirajoče (tiste, kjer je ohranjena značilnost pojma, ki se imitira prav tako kot tiste, kjer se je značilnost že izgubila in je le še kod, katerega izvor pa predstavlja imitirajoč gib). Poleg naravnih kretenj je za uspešno komunikacijo pomembna druga skupina: izvedene kretnje. Predstavljajo jih dogovorjeni gibalni znaki z verbalno podlago in so večinoma abstraktni pojmi ter okrajšave, znaki, ki predstavljajo stavek, misel kot celoto (Košir v Destovnik idr. 1993).

Pod oralno, ustno komunikacijo štejemo glasovni govor in poslušanje (pri gluhih in naglušnih tudi s pomočjo odgledovanja – branja z ust in slušnih aparatov). Odgledovanje je branje govora z ust. Za to pa je potrebno predhodno obvladanje besedišča in slovnice jezika, kajti z ust se da razbrati le polovico glasov. O pomenu besed tako sklepamo iz situacije in iz izkušenj. Prstna abeceda je dogovorjen sistem za ponazarjanje posameznih črk abecede s pomočjo prstov in dlani. Obstajajo dvoročne in enoročne prstne abecede. Ta način uporablja rochesterska metoda, ki zajema hkrati enoročno abecedo, govor in odgledovanje, in to brez

uporabe kretenj. Ima pa slabost, da je zelo počasna in tudi manj čustveno izrazna (Košir v Destovnik idr. 1993).

Cilj oralne (ustne) metode je usposobiti gluhega ali naglušnega otroka, da bo usvojil govor, ki bo njegov osnovni način sporazumevanja in ga bo uporabljal doma in v šoli. Cilj je popolna integracija (vključitev) v slišče okolje. Za to metodo je najpomembnejši razvoj razumljivega govora, ki ga je treba doseči z zgodnjo uporabo slušnih aparatov, s treningom sluha, govora in odgledovanja (Kuhar 1993.)

Slušni aparat je pripomoček, ki okrepi zvok z namenom, da bi otrok bolje slišal, vendar zvok ni jasen. Ob uporabi slušnega aparata otrok pridobi samo pogojno možnost, da govor sliši, samega govora pa se mora naučiti (Milošević 2000). Slušni aparat jim služi zelo malo ali pa nič. Ne more nadomestiti izgubljenega sluha. Tudi govor in ogledovanje ne, ker imata vrsto pomanjkljivosti, zahtevata namreč maksimalno koncentracijo in se zaradi tega hitreje utrudijo. Dogodke spremljajo z vidom in vid se z leti poslabša (Kulovec v Destovnik idr., 1993).

Ročna metoda je metoda, ki predpostavlja, da sta za gluhe najpomembnejša načina sporazumevanja znakovni jezik in prstna abeceda. Kretnja oz. kretalni jezik je način sporazumevanja večine odraslih gluhih ljudi, kadar se družijo z ostalimi gluhi ali sliščimi ljudmi, ki obvladajo znakovni jezik (Kuhar 1993).

Znakovni jeziki so človeški jeziki, ki se naravno oblikujejo znotraj jezikovnih skupnosti gluhih. Uporabniki znakovnih jezikov, kretalci, za sporočanje uporabljajo vidni prenosnik (in ne slušnega). S prsti, dlanmi, rokami, držo telesa, obrazno mimiko in s položajem glave oblikujejo znake, ki so nosilci pomena. Znake, ki jih proizvajajo z rokami, imenujemo kretnje, medtem ko vse ostale neročne znake imenujemo mimika (Pavlič 2016: 28).

Gluhi imajo svojo kulturo, to je znakovni jezik. Ta jezik pa jim je zelo v pomoč, ker jim bolj nazorno razloži najbolj zapletene zadeve in bolj ozavešča njihov um. Hitreje se duhovno in tudi čustveno razvijajo (Kulovec v Destovnik idr. 1993). Slovenski znakovni jezik (SZJ) je jezik jezikovne skupnosti kretalcev (gluhih in sliščih) na območju Slovenije. SZJ je v Sloveniji sicer prepoznan kot uradni jezik skupnosti gluhih (na državni ravni je poskrbljeno za sistem tolmačenja), vendar njegovo ranljivost povečuje slabo poznavanje jezika gluhih in njihovega jezikovnega razvoja. Pravni status ureja Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika 2002 (Pavlič 2016: 33).

Kuhar (1993) predpostavlja, da morajo starši poznati vse metode sporazumevanja in se posvetovati s strokovnjaki, katera metoda je najboljša pri njihovem otroku za učenje komunikacije. Najboljši pristop naj bi bil tisti, ki zagotavlja največje možnosti za zgodnje, sproščeno in razumljivo sporazumevanje med starši in otroki. Meni pa, da je za večino gluhih otrok najprimernejši totalno-komunikacijski pristop (Vsebuje lahko vse ali pa nekatere od naslednjih načinov komuniciranja: govor, odgledovanje, slušni aparat, prstno abecedo, znakovni jezik, geste, pantomimo, vizualne pripomočke, kretalni jezik), za večino gluhih otrok pa je primerna oralna metoda. Za gluhe starše velja, da se bodo z otrokom najlažje sporazumevali v znakovnem jeziku. Priporočeno je sporazumevanje z otrokom v stavkih, tako s kretnjo kot govorom (Kuhar 1993).

Neverbalno izražanje je pomemben del komunikacije. Ker imajo otroci naraven talent za prepoznavanje neverbalnih sporočil, je ta del komunikacije zelo pomemben pri vzgoji. Če se uporablja ustrezno neverbalno vedenje ob verbalni komunikaciji z otrokom, potem so sporočila staršev jasna in nedvoumna ter jih otrok ne more napačno razumeti. V primeru, da verbalna in neverbalna sestavina starševskega sporočanja nista usklajeni, lahko otroka zbegajo. Neverbalna komunikacija je toliko bolj pomembna pri gluhem in naglušnem otroku, ki slabše razumeva verbalna sporočila. Že od zgodnjih dni zelo dobro razumeva starševske izraze obraza, geste, gibe njihovih teles, sporočil njihovih oči. Zato je neverbalna komunikacija pomembna pri vzgoji otroka (Kuhar 1993).

Usvajanje jezika, ki bo postal otrokov materni jezik, se začne že pred rojstvom, v trenutku, ko se otroku razvije sluh, nekje med 25. in 35. tednom nosečnosti (Pavlič 2016). Otrok je najbolj dojemljiv za jezikovne spodbude prvih pet ali šest let življenja. Prvih šest mesecev se pri sliščem otroku na področju jezikovnega razvoja ne zgodi nič. Vendar je otrok deležen neprestanih govornih spodbud, saj ves čas posluša zvoke in govor iz okolja ter te vtise shranjuje v spomin. Sposoben je določiti izvor zvoka, saj pri dveh tednih razlikuje človeški glas od ostalih zvokov. Otrokov prvi glas je jok in v prvih tednih so različni načini joka edini način oglašanja. V drugem mesecu se razvije nova oblika oglašanja, imenovana gruljenje, ki je oblika komunikacije, s katero otrok sporoča, da je zadovoljen in srečen. Pri približno štirih mesecih začne bebljati. To so tudi njegovi prvi poskusi z glasom. Nekaj mesecev zatem začne bebljati v stavkih, pomen je še vedno nerazločen, vendar že uporablja osnovno intonacijo jezika. Okoli prvega leta poskuša oblikovati prve besede. Pri 18 mesecih se začne pojavljati dvobesedni stavek, pri dveh letih ali dveh letih in pol stavek iz treh besed, kasneje število besed narašča. Od tu je jezikovni razvoj hiter in se konča nekje do sedmega ali

osmega leta starosti. Do sedmega ali osmega leta se osnovno učenje jezika zaključi, razen zahtevnejšega besedišča, ki ga bo usvajal vse življenje (Kuhar 1993).

Le ko se zavedamo, kaj nam daje sluh, vemo, za kaj je prikrajšan tisti, ki mu ni dana sposobnost poslušanja. Slušno prizadet otrok se rodi z enakimi potrebami in možnostmi kot slišječ otrok. Razlika je v tem, da se otrok, ki ga je narava prikrajšala za sluh, vključuje v življenje, ne da bi kdaj slišal zvok. On ne sliši, kaj mu govori mati ali kaj se dogaja v njegovi okolici. Medtem ko se slišječ otrok nauči govora tako, da posnema govor svoje okolice, se mora slušno prikrajšan otrok naučiti govora na drugačen način. Otrok, ki ne sliši, se razlikuje od drugih v tem, da je njegovo okolje nepopolno, manjka mu znanje, ki ga pridobivamo preko sluha. Medtem ko se slišječ otrok marsikaj nauči spontano, moramo slušno prizadetega otroka naučiti vse, kajti on lahko posnema in razume samo tisto, kar vidi in občuti. Otrok se seznanja s svetom preko čutil (vid, sluh, tip, okus in vonj). Gluhemu otroku manjka čutilo za sluh, torej za sprejemanje zvočnih dražljajev. Preko čutil, kot so vid, tip, okus in vonj, se otrok seznanja s stvarmi okoli sebe, z njihovimi lastnostmi in gibanjem. Z odnosi med njimi in medsebojnimi odnosi v družini in med ljudmi, z običaji in kulturo pa se lahko seznanja samo preko govora. Slišječ otrok se nauči združevati govorico z njenim smislom in zbira dejstva iz materine govorice kakor tudi iz njenega izraza in njenih gibov. Gluh in naglušen otrok pa se uči združevati smisel dejanj z izrazom obraza in kretenj (Pajtlar, Kovačič idr. 1982). Pri obeh, tako slišječem kot pri gluhem otroku, je potrebno veliko ponavljanj, vaj in popravljanj. Važno je, da se otrok uči jezika na čim bolj spontan način, tako kot slišječ vrstniki (Kuhar 1993).

Ker se usvajanje prvega jezika zaključi v puberteti, otrok za ta proces nima neomejeno časa. Obstaja tako imenovano kritično obdobje ali okno priložnosti, v katerem lahko otrok usvoji jezik. Otrok, ki je usvojil jezik pred puberteto, doseže jezikovno znanje maternih govorcev tega jezika. Čeprav tak otrok po puberteti ne bo več mogel usvajati novih jezikov, kot bi bili njegov materni jezik, se bo nove jezike lahko zavestno učil ter se jih naučil kot tuje jezike. V primeru, da otrok pred puberteto maternega jezika ni usvojil, se niti kasneje ne bo mogel naučiti nobenega tujega jezika, kakor priča primer deklice z imenom Genie (Cutiss 1977), ki je bila do 13 leta zaprta v sobi in tako povsem odrezana od vsakega jezikovnega izkustva. Ko so jo rešili iz ujetništva, je z intenzivno izpostavljenostjo jeziku pridobila besedni zaklad, vendar slovničnih pravil ni nikoli ponotranjila. Zakasnitev pri usvajanju maternega jezika je lahko usodna in prav gluhoti pogosto vodi do takih zakasnitev (Pavlič 2016).

Če starši in sorodniki ne kretajo, gluhi otroci jezikovnega izkustva ne dobijo vsaj do trenutka, ko je njihova gluhotu diagnosticirana. Gluhi otroci še danes pridobijo prva jezikovna izkustva precej kasneje kot njihovi slišči vrstniki. Študije (Mayberry idr. 2002, Mayberry 2010 v Pavlič 2016) so potrdile, da pozno jezikovno izkustvo in posledična zakasnitev pri usvajanju maternega jezika v otroštvu bistveno vpliva na zmožnost razumevanja in izražanja v znakovnem jeziku. Znakovni jezik gluhi v takem primeru usvojijo kot zakasnen materni jezik in ne kot tuj jezik (Pavlič 2016).

V največji meri izguba sluha vpliva na razvoj jezika, govora in komunikacije. Ta pa je ozko povezan tudi z drugimi področji in vpliva na spoznavni, socialni in osebnostni razvoj otroka. Drugačnost v razvoju gluhega oz. naglušnega ni posledica same gluhotu, slabših sposobnosti, prizadetosti ali nezmožnosti, kot misli veliko ljudi. Vse potrebne lastnosti in sposobnosti večina gluhih ter naglušnih otrok ima. Ker pa je razvoj jezika in komunikacije pogosto pri takih otrocih slabši, ne razumejo dovolj zakonitosti sveta okoli sebe, primanjkuje jim informacij in razlag, njihovi socialni stiki so omejeni in možnost frustracij je večja. To pa se lahko pozna v razvoju in napredku otroka. Zato otrok potrebuje zgodnje usposabljanje na jezikovnem, komunikacijskem in govornem področju (Kuhar 1993: 29). Jezik vpliva na otrokov razvoj. Ni sicer bistveno, kateri jezik otrok usvoji (angleščino, slovenščino ali znakovni jezik), bistveno je, da ga usvoji pravočasno, torej znotraj kritičnega obdobja za usvajanje jezika (ki se konča s puberteto). Če otrok začne usvajati jezik z zakasnitvijo, obstaja velika verjetnost, da mu jezika ne bo uspelo v celoti usvojiti in del njegove jezikovne zmožnosti ne bo razvit (Pavlič 2016: 24). Le manjši delež gluhih otrok se rodi gluhim staršem in v domačem okolju usvoji znakovni jezik kot materni jezik. Nekateri otroci gluhih staršev so tudi sami gluhi, medtem ko so drugi slišči in hkrati z znakovnim jezikom usvojijo tudi slovenščino (so dvojezični in jih z mednarodno kratico imenujemo CODA, ang. Children of deaf adults) (Pavlič 2016: 40).

Večina gluhih otrok ima slišče starše, ki dolgo ne ugotovijo, da njihov otrok ne sliši dobro. Otrokov razvoj je v prvih mesecih podoben razvoju sliščega otroka, razen tega, da otrok ne reagira na zvok in se ne obrne h govorcu. Zato večina staršev v tem obdobju zasluti, da je z otrokovim sluhom nekaj narobe. Jok, gruljenje in bebljanje opažamo tudi pri gluhih in naglušnih otrocih, vendar pri gluhih bebljanje do konca prvega leta izgine. Otroci utihnejo, ker ne slišijo lastnega glasu. Pri teh otrocih je na področju jezikovnega razvoja do drugega ali tretjega leta zelo malo storjenega. Tako pri gluhih otrocih iz sliščih družin obstaja veliko tveganje, da bodo prikrajšani v jezikovnem razvoju in v razumevanju dogajanja okoli sebe.

Pri naglušnih otrocih je situacija drugačna, saj zmorejo sprejemati jezik po slušni poti. Zaradi popačenosti je razvoj jezika upočasnen, vendar se zaostanek do neke mere lahko nadomesti s pomočjo slušnih aparatov in korekcijo govora. Če ima gluhi otrok gluhe starše, ki z njim komunicirajo v znakovnem jeziku, bo njihov jezikovni razvoj v znakovnem jeziku podoben, kot je govorni razvoj pri sliščem otroku (Kuhar 1993: 22–23).

Starši, ki imajo gluhega otroka, so se na začetku starševstva spopadli z gluhoto otroka, njihovim odkrivanjem, stisko. Ena izmed ovir je bilo upanje na to, da bo gluhot pri otroku s pomočjo usposabljanja izginila. Spoprijeti so se morali s sprejemanjem otroka takega, kot je in možnostjo, da otrok govorno ne bo enakovreden sliščim vrstnikom (Kuhar, 1993). Spoznanje, da je otrok gluhi ali naglušen, povzroči krizo v vsaki družini, tako na čustvenem področju kot tudi v načinu življenja celotne družine. Pri soočanju z dejstvom, da je otrok gluhi, starši običajno preživljajo hude čase, kot da so izgubili nekaj dragocenega. To obdobje poimenujejo kot obdobje krize ali žalovanja. Starši pripovedujejo, da v obdobju žalovanja preživljajo več stopenj. V trenutku, ko je potrjena diagnoza, da je otrok gluhi ali naglušen, se najprej pojavi šok. Z njim se pojavi tudi zmedenost, otrplost in nerealistična pričakovanja. Soočali so se tudi z veliko izgubo, saj so za svojega otroka veliko upali in pričakovali. Nato se pojavi reakcija. Tipične čustvene reakcije so zanikanje, jeza, žalost, potrnost, nelagodnost, negotovost glede prihodnosti, občutki krivde, samoobtoževanje, iskanje krivde in ambivalentna čustva do otroka. Vsak človek na to bolečino reagira drugače. Če pa so prisotne reakcije zanikanja, potrtosti in žalosti, ki niso zdrave, ter ta občutja trajajo dolgo, lahko poiščejo zdrav način pomoči. Sledi obdobje prilagajanja, ko si starši opomorejo od bolečine in preverjanja diagnoze pri različnih strokovnjakih. Čustva se počasi umirjajo in otrokovo stanje starši sprejmejo z razumom. V tem obdobju tudi otrokom lažje pomagajo. Sledi obdobje orientacije, za kar je značilno, da so starši sprejeli in se prilagodili novemu stanju. Začeli so razmišljati o prihodnosti in prevzeli so vlogo starša gluhega oz. naglušnega otroka. Tu sprejmejo otrokovo novo stanje, hkrati pa tudi gluhoto nasploh, s tem pa vse gluhe ljudi, njihov jezik, kulturo in pravice (Kuhar 1993: 13).

V obdobju prestajanja krize starši potrebujejo ponavljajoče se možnosti za spraševanje in učenje o gluhoti, slušnih aparatih, jezikovnem razvoju in drugih problemih. Pozornost drugih za čustvene potrebe družine; občutek, da družina ni osamljena; stike z drugimi gluhih ljudmi; pomoč pri urejanju odnosov z otrokovimi sorojenci in sorodniki; podporo in možnost za učenje o vzgoji in izbiri načina kakovostne zgodnje komunikacije; učenje, kako se imeti

z otrokom lepo ter tople in razumevajoče strokovnjake, ki sprejemajo in upoštevajo gluhe ljudi (Kuhar 1993: 14).

Osnovni vzgib staršev, ko so seznanjeni z diagnozo, je ščitenje in negovanje otroka. Zdi se jim, da je prikrajšan za pomembno stvar v življenju, zato poskušajo to nadomestiti. Ker se jim smili, ga poskušajo obvarovati in zaščititi. Pomilovanje pa je najslabše, kar se lahko zgodi gluhemu in naglušnemu otroku. Pogosto se dogaja, da starši zaradi sočutja od njega ne zahtevajo vedenja, kakršnega bi sicer zahtevali od sliščnega otroka. Ne upajo se mu postavljati zahtev, zato mu tudi ničesar ne odrečejo. Tako postane otrok razvajen, težaven, vzgojno razpuščen itd. Zato se pojavljata dve skrajnosti. Zaščitniški odnos, ki otroka pretirano varuje in otrokove zmožnosti podcenjuje. Starši otroku pomagajo tudi tam, kjer sam že zmore, zavijajo ga v vato in ga varujejo pred svetom. To pa otroka ovira pri razvijanju vseh njegovih sposobnosti. Druga skrajnost pa je pretiravanje, pritiskanje na otroka. Starši skušajo na silo doseči hiter uspeh ali lepo vedenje. Tak otrok lahko dobi odpor do staršev, šole ali govora. Starši so nepotrpežljivi, in če se jim pričakovanja ne izpolnijo, postanejo razočarani. Posledice so lahko razdvojenost do otroka, agresivnost in odpor (Kuhar 1993). Starši ne smejo dati otroku občutka, da se ga sramujejo ali pa da ga ne marajo. Prav tako naj se ne skriva njegove zmožnosti in nezmožnosti pred sorodniki in znanci (Omerza 1955). Šele, ko se starši sprijaznijo z dejstvom, da je njihov otrok gluh ali naglušen, se lahko začne delo in vzgoja otroka. Pomembno je tudi, da starši otroka sprejmejo kot vse ostale in med njimi ne delajo razlik. Starši naj pozornost namenjajo otrokovim zmožnostim in talentom. Svoje pozornosti naj ne usmerjajo samo na gluhost svojega otroka, saj ima številne druge pozitivne lastnosti. Starši naj se zavedajo, kaj otrok zmore in ne, česar ne zna. Prav tako naj starši govorijo svojemu gluhemu ali naglušnemu otroku enako kot sliščnemu otroku, le bolj počasi. Če je treba pa naj isti stavek ali besedo ponovijo večkrat (Milošević 2000).

V obdobju krize je na preizkušnji tudi partnerski odnos med staršema. Nekateri so med raziskavami navajali, da jih je otrok med seboj zbližal, nekateri pa, da so se nasprotja povečala in je prišlo do zakonske krize. Pomembno je, da starše mislita na to, da sta starša, vendar tudi partnerja, zato da se lahko dela in gradi na obeh vrstah odnosa. V skrbi za razvoj in napredek gluhega ali naglušnega otroka pa starši ne smejo pozabiti in prikrajšati sorojencev. Ti se lahko počutijo zapostavljene in prizadete, kar se lahko kaže tudi v nasilju do gluhega sorojenca. Starši tudi pogosto pričakujejo, da bodo ostali slišči sorojenci skrbeli in prevzeli določeno odgovornost za gluhe sorojence. Če temu niso kos, pa jim to lahko

povzroči hude težave. Izkušnje kažejo, da potem ko odrastejo, postanejo ali zelo povezani z gluhiimi ljudmi ali pa popolnoma izgubijo stike z njimi (Kuhar 1993: 16).

1.4 Družina

Čačinovič Vogrinčič (2008: 78) družino opredeljuje kot delovno skupino, saj raziskovanje prispevka posameznih članov v vsakdanjem življenju odpira pot za spreminjanje vlog, za nova pravila in drugačno organiziranost. Je prvi socialni sistem, v katerem otrok živi. Ta s svojimi značilnostmi vpliva na osebnost v vseh fazah njegovega razvoja. Starši so za otroke pomembni drugi, ki določajo svet, ki ga mora internalizirati (Čačinovič Vogrinčič 1998: 23).

Družino je definirala tudi Martina Tomori (1994: 5), v opisu zajema tako pozitivne kot tudi negativne izkušnje, ki si jih posameznik pridobi v skupini: »V družini lahko človek doživi največja veselja in najbolj boleča razočaranja. Marsikomu je družina vir moči, nekoga drugega pa izčrpava bolj kot vsa druga področja življenja. V družini je človek deležen najbolj nežne skrbi in nege, a tudi najbolj trdnih zahtev. Od nje dobi dragocena darila in v njej doživi najhujše izgube. Mnoge družina v življenju rešuje, a marsikoga tudi uniči.« Družina je ena od najstarejših oblik skupnega življenja ljudi, ki temelji na sorodstvenih vezeh. Najpomembnejše naloge, ki jih opravlja, so biosocialno reprodukcijska, ekonomska, socializacijska in varstvena (Milošević Arnold, Postrak 2003: 31).

Pojem družina nam lahko predstavlja ljubezen, skrb, podporo, varnost, srečo, spodbujanje itd., lahko pa tudi nasilje, strah, zavračanje, ponižanje itd. Vsakemu od nas lahko družina predstavlja nekaj drugega, zato je težko enotno in vseobsegajoče opredeliti, kaj družina je in kaj ni. Vsebinske razlike pri razumevanju pojma se razlikujejo glede na tistega, ki definira (Rener 2006: 8).

Družino vsi poznamo, vemo, kaj to je, vendar je ne moremo enostavno definirati v strogem jeziku znanosti. V znanstvenem smislu je glede na notranje strukture in odnosa do družbe zelo zapletena in navezana na skoraj vse pojave v družbi. Je univerzalna, intimna skupnost, vendar njena notranja organizacija nikoli ni prepuščena le volji članov, ampak je vedno določena. Vsak družinski član ima svojo vlogo. Uravnavajo jo navade, morala, znanje, pravo in ekonomski odnosi; opredeljena je z družbenimi pravili, kar kaže na pomen družine v družbi (Košir v Kovačič idr. 1994).

1.4.1 Družina z gluhim, naglušnim članom

Družina z gluhim članom ni enovita skupnost, ki bi jo lahko enostavno opredelili in postavili na skupni imenovalec. Pomembno je, kateri od njenih članov je gluhi, saj se s tem bistveno spremeni njegova vloga v družini in posredno vloge drugih družinskih članov. Družina, ki ima gluhega enega od roditeljev, je redkejša v svoji zasnovi, pogosto nastaja v procesu staranja prej slišočih partnerjev. V teh primerih gluhoti prinese predvsem omejenost v komunikacijah z okoljem, občutke osamljenosti in lastne nezmožnosti. Poveča se odvisnost od partnerja. Pogosto so nekatere funkcije družine že opravljene in gluhoti ne vpliva bistveno nanje. Družina dveh gluhih partnerjev ima pogoje za popoln notranji razvoj, je pa bistveno omejena v svojih stikih z okoljem in pri delovanju navzven. Pogosto člani teh družin delajo obrtniška dela, tudi slabše plačana, kar kompenzirajo s popoldanskim delom. Nastopajo težave v zvezi z delom, ki izvirajo iz izkušnje motnje. Zaradi komunikacijske neprilagojenosti so kulturne potrebe takih družin nizke (časopisi, knjige, radio, film, gledališče, koncert). Družina čuti pomanjkanje informacij in je vedno znova izpostavljena frustracijam in različnim oškodovanjem (Košir v Kovačič idr. 1994).

Z rojstvom otroka se problemi lahko stopnjujejo ali pa zmanjšajo. Otrok je lahko slišoč; to lahko staršem predstavlja dodatne težave pri otrokovem učenju, socializaciji in emocijah. Slišoč otrok je dodatno obremenjen s pomočjo staršem in s skrbjo za mlajše brate in sestre, kar lahko izkorišča (neupravičena odsotnost od pouka, potepanje, moralne norme, nizke aspiracije); po drugi strani pa je tak otrok lahko tudi potrditev sposobnosti in normalnosti družine. Pogosto omejene težave z odraščanjem otroka izginejo. Navadno postanejo ti otroci prej samostojni in zrelejši. Nedvomno tako gluhi starši kot njihovi slišoč otroci doživljajo številne stiske, ki jih morajo reševati sami, brez tuje pomoči in izvirajo iz slabo sprejete gluhoti v okolju ter iz neinformiranosti. Če pa je gluhi tudi otrok, so člani take skupnosti med seboj dobro usklajeni, imajo pa vrsto skupnih težav z okoljem, ki pogosto težko sprejema drugačnost in je nanjo nepripravljeno (Košir v Kovačič idr. 1994).

Družina dveh slišočih partnerjev je na rojstvo gluhega otroka popolnoma nepripravljena. Gluhoti je za starša presenečenje, na katero ne znata ustrezno reagirati; prva reakcija je zagotovo šok. V šoku pa naše ravnanje ni smotno in ni usmerjeno k pravim ciljem. Šok lahko traja več let in se potem, ko starša sprejmeta drugačnost svojega otroka, počasi izgublja. Starši pogosto ne poznajo vzroka gluhoti in iščejo krivdo, poslušajo večkrat tudi nasprotujoče si nasvete različnih strokovnjakov, sorodnikov, sosedov, društev in drugih

staršev; pogosto so razočarani in nemočni. Nezadovoljstvo in neuspehi, ki niso v skladu s pričakovanji, lahko vodijo v neuravnoteženo funkcioniranje družine, ki zadeva oba partnerja, brate in sestre kot tudi širšo družino. Družina se lahko zapre vase, se izolira in izogiba socialnim stikom. Spremembe niso le začasne, značilne za otroško ali mladostniško dobo otroka, ampak so konstantne in segajo v poklicno dejavnost, zaposlitev, poroko in na druga področja odraslega gluhega ter neprestano učinkujejo na družino (Košir v Kovačič idr. 1994).

O rešitvah iz kriz in težav mora družina z gluhim članom, v čim večjem soglasju, odločati sama. S tem prevzema tudi polno odgovornost za svoje odločitve. Upošteva naj vsakega družinskega člana. Pri odločitvah, ki se tičejo otroka, pa z njegovim odraščanjem vedno bolj sodeluje in prevzema odločitve otrok sam. Te odločitve se včasih ne ujemajo s pričakovanji staršev in sliščih (Košir v Kovačič idr. 1994). Kot vsak otrok ima tudi gluhi otrok pravico do razvoja lastne komunikacije, socializacije, znanja, emocij, kulture in identitete. Družina pomeni primarno socializacijo vsakega otroka, torej tudi gluhega. Pogoj za uspešno socializacijo je uspešna komunikacija med starši, sorojenci in gluhim otrokom ter obratno. Komunikacijske ovire nastanejo, če vse otrokove osnovne potrebe niso potešene. Komunikacija je najpomembnejši dejavnik v otrokovem osebostnem razvoju in človeštvu nasploh. Besedna ali nebesedna, prisotna je vedno in povsod. Človeku omogoča izmenjavo medsebojnega mišljenja in verifikacijo informacije, kar pomeni, da je človek vseskozi aktiven, zbira in obdeluje informacije. Na ta način ohranja svoje življenje, ne glede na oblike komunikacije. V družini je treba pri komunikaciji uporabiti vsa razpoložljiva sredstva, saj bo tu gluhi član oz. otrok največ pridobil (Kulovec v Kovačič idr. 1994).

1.4.2 Socialno delo z družino

Za vsakega posameznika je družina prvi socialni sistem, v katerem začne posameznik prepoznavati svoje potrebe (Čačinovič Vogrinčič 1998). V družini so prisotne individualne potrebe staršev, otrok kot tudi skupinske potrebe, ki se nanašajo na celotno družino kot skupino. Vsak član pa se v družini sprašuje, kakšen in kolikšen je njegov prispevek k ohranitvi družinske skupine oziroma kakšna je njegova vloga pri zadovoljitvi družinskih potreb. V družini je treba odkrivati lastne potrebe in pristajati na potrebe drugih, v čemer se kaže usklajevanje. Usklajenost pa lahko dosežemo le z nenehno komunikacijo. Čačinovič Vogrinčič (1998) trdi naslednje: »Družina mora izdelati specifičen način ravnanja s potrebami članov in na svoj način razrešiti neizogibna protislovja med potrebami

posameznika in potrebami družinske skupine.« (Čačinovič Vogrinčič 1998: 248). Prav tako navaja, da v socialnem delu nikoli ne gre le za reševanje kompleksnih problemov, ki jih človek ima, temveč je dober izid vedno tudi izboljšanje življenja. Pri tem je najbolj pomembno, da ljudem omogočimo izkušnjo, da so kompetentni za svoje življenje, pridobijo izkušnjo samospoštovanja in osebnega dostojanstva. Vse to pa omogoča delo iz perspektive moči ter v rešitev usmerjena družinska terapija. Ta nam omogoča hitro in učinkovito reševanje problemov (Čačinovič Vogrinčič 2008). Sklare pravi, da je ključno izhodišče kratke, v rešitev usmerjene družinske terapije predpostavka, da imajo naši uporabniki vse, kar potrebujejo za rešitev problema. Imajo vire moči, sposobnostni, spretnosti in izkušnje, kako premagati določen problem (Čačinovič Vogrinčič 2008).

Čačinovič Vogrinčič meni, da je družino treba bolje opremiti za sodelovanje in ustvarjanje uresničljivih alternativ, jo naučiti, da vzpostavi dobre nosilne mreže, da mladi ne ostanejo izključeni, brez moči in smisla. Koncept pomoči naj temelji na spoštljivem sodelovanju z družino, dogovoriti se je treba tudi za uresničljive prve korake, kot je odtujenost mladih v odnosu do staršev in družbe, spodbuditi starše k odgovornosti za prihodnost do njihovih otrok ter k bolj kakovostni komunikaciji v družini (Čačinovič Vogrinčič 2000).

Družina je univerzalna družbena institucija, ki je nepogrešljiva v družbi. Z družbenim razvojem so se spreminjale tudi strukture družine in njene funkcije. Naloge, ki jih opravlja vsaka družina, so socializacijska, varstvena, ekonomska in biosocialnoreprodukcijska. Za socialne delavce so pomembne tiste naloge družine, ki sovpadajo z njihovim delom, da jih lahko pri svojem delu dopolnijo ali nadomestijo, če družina pri vzgoji in delu odpove. Družina svojim članom zagotavlja varstvo in jim nudi pomoč, ko jo potrebujejo (otroci, invalidi, bolniki) (Milošević Arnold in Postrak 2003: 31–32). »Družino prištevamo med pomembne vire socialnega dela ravno zato, ker v njej potekajo vse tiste aktivnosti, ki jih razumemo kot predmet socialnega dela v praktičnem smislu.« (Milošević Arnold in Postrak 2003: 32).

Za strokovno socialno delo je družina vedno pomembna ciljna skupina. Pri delu z družino je pomembno podpreti in nadomestiti tiste funkcije družine, ki jih ne zmore več ali ne zna opravljati. Poudarek je na spreminjanju predvsem staršev in življenjskih razmer ter soustvarjanju ustrežnejših in kakovostnejših okoliščin, da so zagotovljeni vsi pogoji za normalno delovanje družine (Milošević Arnold in Postrak 2003: 33). Družina je mala skupina, v katero spadajo vsi člani. Je edinstvena in se, kot pravi Čačinovič Vogrinčič

(2006), razlikuje od vseh drugih malih skupin. Družino tvorita dva ali več posameznikov, ki so v interakciji, imajo skupne interese, motive in cilje. Povezujejo jih tudi skupna pravila, norme in vrednote. V družini se oblikujeta zanjo značilna struktura moči ter delitev vlog in način vodenja. Izoblikuje se relativno trajna mreža komunikacij (Čačinovič Vogrinčič 1992). Čačinovič Vogrinčič (2006) lepo opiše, da mora imeti vsak odrasel član in tudi otrok v družini zagotovljeno posebno mesto. Oseba v družini ima pravico, da je vidna in slišana.

V družini ima veliko vlogo komunikacija med družinskimi člani, ki je ena od ključnih vidikov družinskega življenja. Vpliva na funkcioniranje posameznikov v družini in družinskega sistema kot celote (Tomori 1994).

Življenjski potek človeka zajema vse trenutke posameznika in njegove odnose s pomembnimi drugimi, kot je družina, prijatelji, sorodniki. V življenjskem procesu spremljamo tako težave, situacije, s katerimi se spoprijemajo posamezniki in družinski člani kot tudi dogodke v njihovih življenjih, ki spremenijo njihove vloge, odnose, komunikacijo itd. Ti dogodki so začetek šolanja, odhod v vrtec, ločitev, poroka, skupno življenje, prihod novega družinskega člana, izguba sluha, bolezen, osamosvojitev otrok itd.

Življenjski potek človeka spremlja tudi proces, ki ga imenujemo socializacija. Socializacija je vseživljenjski proces, v katerem se ljudje v interakcijah z drugimi pomembnimi ljudmi:

- prilagajamo družbi, v katero smo se rodili, se vključujemo vanjo, sprejemamo njeno kulturo in jo ponotranjimo,
- naučimo prevzemati in opravljati (igrati) vloge, značilne za to družbo,
- oblikujemo identiteto in osebnost (Berger in Luckmann 1988: 121).

Primarna socializacija se nanaša na socializacijo v zgodnjem otroštvu, ki se odvija predvsem v družini. Parsons (Haralambos 1999: 330) navaja, da je prva stopnja otroštva, v kateri je posameznik izpostavljen in s katero postane član družbe. Otrok preko pomembnih drugih razvija svojo osebnost in identiteto ter se uči vrednot, norm in vzorcev vedenja. Vključuje dva temeljna procesa: ponotranjenje družbene kulture in strukturiranje osebnosti.

Do sekundarne socializacije pride v kasnejših letih, v obdobju poznega otroštva, kjer se vključujemo v različne družbene skupine, organizacije in institucije zunaj domačega okolja, kjer prevzemamo različne vloge. Tu je družina manj vpletena in večji vpliv uveljavljajo drugi dejavniki (vrstniške skupine, šola). S socializacijo lahko povežemo tudi dejavnike

odraščanja. Spol, družina, šola, prosti čas, vrednote, socialno okolje in osebnostne značilnosti so ključnega pomena pri socializaciji in posledično pri oblikovanju posameznikove osebnosti (Berger in Luckmann 1988: 122).

Poštrak o socializaciji poda naslednjo misel: »Človek obstaja le kot biološki organizem. Socializira se prek pomembnih drugih, ki mu dajo vse potrebne podatke. V tem smislu se posameznik od družbe do družbe tudi razlikuje po vsakokratni kulturi. Po tistem, kar mu »naložijo« pomembni drugi kot njihovo popotnico, njihove izkušnje, njihovo tradicijo, znanje, vedenje, verovanja, interpretacije, razlage, spomine, lastne dosežke znanosti, umetnosti, religije.« (Poštrak 2002: 262). Poštrak navaja tudi terciarno socializacijo: »Terciarna socializacija zajema procese, ki se odvijajo po končanem izobraževanju. Socializacijski procesi se ne končajo do konca življenja in posameznik se vseskozi in na razne načine srečuje z normami in vrednotami družbe in do njih vzpostavlja tak ali drugačen odnos, ki je (ali pa tudi ni) v skladu z njegovo družbeno vlogo in statusom.« (Poštrak 1994: 331).

Mead je v svoji teoriji dokazoval, da posamezniki v procesu prevzemanja vlog razvijejo koncept »jaza«. Razlikoval je dva vidika jaza »socialnega« in »individualnega«. »Socialni jaz« oz. »družbeni jaz« je definicija sebe v specifični družbeni vlogi – tvorijo ga pričakovanja in predstave drugih o posamezniku. »Individualni jaz« oz. »osebni jaz« je mnenje o sebi kot celoti in je nezaveden. »Osebni jaz« je reakcija na »družbeni jaz«. »Jaz« se izgraja z reakcijami drugih na nas in z načinom, kako si jih interpretiramo. Predstave o »jazu« se naučimo v otroštvu. V njenem razvoju Mead vidi dve glavni stopnji, ki ju imenuje »play« in »game« stopnja. »Play« stopnja je igra vlog otrok, ki niso njihove vloge. Otrok prevzame vlogo, se dela, da je nekdo drug in tako se razvija ideja jaza. Druga je »game« stopnja. Otroci nase začnejo gledati z vidika različnih udeležencev (Haralambos 1995: 900).

Z osebnim in družbenim jazom bi lahko povezala izkušnjo Helen Keller kot otroka. Helen je gluhonema in z vzgojo in socializacijo jo je njena učiteljica želela naučiti znakovnega jezika gluhih, da bi se lahko sporazumevala s svojimi starši. Kljub temu da se je učiteljica trudila in ji kazala znake ter besede, Helen ni razumela, kaj ji želi povedati. Njen osebni jaz je imel znanje, vendar ga ni povezal z družbenim jazom, da bi razumela, da njena črkovana beseda pomeni vodo v njenih rokah. Najpomembnejši trenutek je bil takrat, ko je Helen doumela in povezala znanje. Ko ji je voda tekla skozi prste in ji je učiteljica črkovala besedo voda. Šele takrat sta se osebni in družbeni jaz povezala, ona pa je razumela.

Če povzamemo, bi lahko rekli, da je socializacija v Meadovem smislu tvorba predstav o družbi, kopičenje védenja in znanj o tem, kaj naj bi družba bila. Pri tem lahko pričakujemo sprejemanje in ponotranjenje tvorb in predstav, a ne v celoti. Prve predstave in védenja o družbi so tiste, ki jih posameznik dobi v svoji skupnosti. Vsak posameznik si jih po svoje interpretira. Teh popolnoma natančno in v popolni celoti ne moremo posredovati naprej. Razlog je v jeziku in komunikacijskih sredstvih. Zato Poštrak na tem mestu vključi mnenje Bergerja in Luckmanna, da popolna socializacija v antropološkem smislu ni mogoča (Poštrak 1994: 329).

Eric Bern je ugotovil, da se v odvisnosti od teme pogovora pri ljudeh zelo spreminja njihov izraz na obrazu, intonacija, stavčna struktura, govorica telesa in njegova drža. Zdelo se mu je, kot bi v isti osebi bivalo več različnih oseb in bi ena v določenem trenutku prevzela nadzor nad celotno osebnostjo posameznika. Berne (1964) je izoblikoval model analize, v katerem je poudaril, da je osebnost sestavljena iz treh osnovnih stanj jaza, ki jih je poimenoval odrasli, starš in otrok.

- Odrasli

Odrasli so stanja jaza, ki so avtonomno usmerjena k objektivnemu upoštevanju realnosti. Kadar pa se vedemo, razmišljamo in čutimo na način, ki je neposreden odgovor na situacijo tukaj in zdaj ter pri tem uporabljamo spretnosti odrasle osebe, pravimo, da smo v ego stanju odraslega.

- Starš

To so stanja jaza, ki spominjajo na starševske like. Kadar se vedemo, razmišljamo in čutimo na način, ki smo ga prevzeli od svojih staršev ali starševskih figur, pravimo, da smo v ego stanju starša.

- Otrok

Sem spadajo tista stanja jaza, ki predstavljajo arhaične ostanke, a so še vedno aktivna in fiksirana v zgodnjem otroštvu. Kadar se vedemo, razmišljamo in čutimo kot takrat, ko smo bili otroci, pravimo, da smo v ego stanju otroka.

Analiza zgoraj navedenih ego stanj posameznika pripomore k razumevanju osebnostne strukture in komunikacije. Berne navaja, da smo se vsi rodili svobodni v izbiri in odločitvah, kako in na kakšen način bomo živeli. Po funkcionalnem modelu ego stanja delimo še naprej.

Pri staršu tako ločimo negujočega (tistega, ki potolaži, je razumevajoč) in kritičnega (ki okrega, usmerja, postavlja pravila). Pri otroku ločimo svobodnega (ni omejen s starševskimi prepovedmi), prilagojenega (uboga) in uporniškega (se upira). Ego stanje odraslega se ne deli. Iz tega lahko razberemo, da za uspešno komuniciranje in zdrave odnose potrebujemo vsa tri ego stanja. Starš nam s svojimi pravili omogoča, da se lahko ustrezno znajdemo v družbi; odrasli nam omogoča, da se lahko učinkovito spoprimemo z vsakdanjimi težavami; otrok pa nam omogoči, da smo lahko spontani, razigrani in kreativni, glede na situacije, v katerih čez dan večkrat zamenjamo ego stanja. Seveda pa je najbolje, da prevladuje ego stanje odraslega. Sogovornika lahko naslovimo iz enega izmed treh ego stanj, on pa nam lahko odgovori iz enega izmed njegovih treh ego stanj. Na ta način lahko gledamo na komunikacijo dveh oseb kot na komunikacijo šestih ego stanj. Pri eni osebi sta lahko naenkrat aktivni dve ego stanji; tako poteka komunikacija istočasno na socialnem in psihološkem nivoju (Berne 1964).

Neustrezni vzgojni pristopi ter družinska dogajanja lahko vplivajo na socializacijo in osebni razvoj otrok (Tomori 2000). V literaturi najdemo tri vzgojne pristope. Delijo se na: demokratiški, avtoritarni in vsedopuščajoči/permisivni pristop. Namesto demokratičnega se predlaga poimenovanje »dogovorni pristop«, za avtoritarni pristop »nedogovorni ukazovalni« in namesto vse dopuščajočega »nedogovorni neukazovalni«. Poštrak predlaga naslednja poimenovanja: ukazovalni, dogovorni in vse dopuščajoči pristop. V vsakem posameznem načinu vodenja pa opredeljuje naslednje sestavine odnosa: vprašanja komunikacije, vlog udeleženih, vrsto avtoritete, vprašanja odgovornosti, oblik ukrepov in ciljev našega sodelovanja (Poštrak 2015: 273).

Paradigmatski prelomi v družboslovju opredeljujejo tudi sodobne koncepte socialnega dela. Poštrak in Milošević Arnold (2003:128–148) sta razvila koncepte modelov socialnega dela. Predstavljeni so tradicionalni model socialnega dela, radikalni model in reformistični model socialnega dela, socialno konstruktivistični model in sistemsko ekološki model socialnega dela, ki je vezan na sistemsko teorijo. Zadnji model se uporablja pri delu z družino. Modeli pa so povezani s paradigmami socialnega dela z mladimi.

Načine vodenja in vzgoje povezujemo s tremi paradigmami socialnega dela s posameznikom in mladimi, v razlago pa Poštrak vključuje pojme avtorjev Znaniecki, Thomas in Makarovič: filister, boem in kreativni posameznik. Opredeljuje, da je za filistra značilno, da je otrok divje bitje, ki ga moramo socializirati, naučiti konceptov socialne države. Filister predstavlja

paradigmo teze, ki naj bi najbolje predstavila avtoritarni pristop. Takšno mišljenje je značilno za tradicionalni model. Boem naj bi predstavljal antitezo. Ko so ljudje videli, da je tradicionalno razmišljanje napačno, da je mladostnik razvojno in v družbo usmerjeno bitje, so začeli razmišljati v nasprotni smeri. Za antitezo je značilen permissivni pristop in reformistični model. Ko se v družbi izkaže, da tudi takšen model ni ustrezen, postane človek ustvarjalna oseba, paradigma pa je sinteza. Sintezo predstavlja socialno-konstruktivistični model, za katerega je značilen demokratični pristop. Zajema pa tako del avtoritarne teze in del permissivne antiteze (Poštrak 1994).

Ukazovalni pristop zajema vse značilnosti, ki so jih pisali avtorji pod imenovanji represivni, avtoritarni, pokroviteljski pristop. Za ta pristop je značilna nesproščena in omejena komunikacija, ki je večinoma ukazovalna, nespoštljiva in enosmerna, določena z navodili, ukazi, brez pogovora ali dogovarjanja. Vloga strokovnjaka se opredeljuje kot eksperta kot tistega, ki ve. Mladostnik pa je tisti, ki se počuti kot neprostovoljen uporabnik. Vloge, pravila in cilji so vsiljeni. Oblika avtoritete je avtoritarna, je formalna, enosmerna in argumentirana s položajem moči. Mladostnik je porinjen v pasivni položaj, kjer nima možnosti odločanja. Odgovornost je zunanja ali apostolska. Ukrepi pa so nedogovorjeni, vsiljeni. Imajo obliko kazni in pohval, kot pravi Poštrak, palice in korenčka. Takšno obliko dela pa najdemo v okviru tradicionalnega modela socialnega dela. Pri tem pristopu ima ključno vlogo in vpliv učitelj, vzgojitelj, starš in socialni delavec. V ospredju pa so vrednote, kot so red, disciplina, izpolnjevanje obveznosti, otrok sprejema prevzeto identiteto in je bolj odvisen ter pasiven (Poštrak 2015: 273).

Permissivni pristop, tudi razpuščeni, ne ukazovalni, vse dopuščajoči, se je pojavil kot reakcija na tradicionalni ukazovalni pristop. Zanj je značilna neomejena, mimobežna, večsmerna komunikacija. Udeleženci v odnosu se pogovarjajo, vendar se ne dogovarjajo. Dogovor o sodelovanju tudi ni vzpostavljen. Vloge so nejasne in nedoločene, ali pa so opredeljene kot prijatelji. Pravila in cilji so odsotni. Avtoriteta in odgovornost sta prikriti, odsotni. Se delajo, kot da jih ni. Odsotni so tudi ukrepi. Ti niso jasno opredeljeni, še manj pa dogovorni. Mladostnik ne more razviti lastne, notranje ali samoomejitvene odgovornosti. Ne dobi jasnih navodil, razlag, kaj se bo zgodilo, če se ne bo držal pravil ali ravnal v skladu z dogovori. Ključno vlogo pri tem pristopu ima učenec, mladostnik. Značilne vrednote za pristop pa so uživanje, svoboda in podobno, identiteta pa je zmedena, oseba je dezorientirana, primanjkuje ji vztrajnosti ter samodiscipline (Poštrak 2015: 274).

Dogovorni način z mladostniki, imenovan tudi demokratični ali avtoritativni pristop, s soustvarjanjem, je značilen za sodobno socialno delo nasploh in z mladimi. Zanj je značilna spoštljiva, dvosmerna, odprta, zaupljiva, sproščena komunikacija, pogovor. Torej način komunikacije kot spiralno približevanje. Značilen je jezik sprejemanja in opogumljanja, kar lahko povežemo s koncepti socialnega dela. Vloge so enakovredne, zaupljive, zagovorniške. So dogovorjene z vsemi akterji in v odnosu se tudi o njih sproti dogovarja. V odnosu smo spoštljivi in odgovorni zavezniki, uporabniki pa eksperti iz izkušenj. Pravila in cilji so dogovorjeni. Skupni cilji so jasno razvidni. Avtoriteta izhaja iz moči argumentov, znanja. Odgovornost je samoomejitvena ali notranja. V tem pristopu ukrepi niso kazni in pohvala, temveč jih razumemo kot prevzemanje odgovornosti za svoje ravnanje in nošenje. Mladostnik sprejema odgovornost za svoje ravnanje, razvija svojo ustvarjalnost, samozaupanje in samodisciplino. Ker pa mladostniki velikokrat niso v stanju vzpostavljati take samoomejitvene avtoritete, je ključna naloga socialnih delavcev in staršev pri delu z otroki, da skupaj z njimi delamo na tem, da bodo sposobni prevzeti nadzor nad lastnim življenjem in se avtonomno, odgovorno odločati. Dogovorni pristop to omogoča in odpira prostor za učinkovit delovni odnos z otrokom ter mladostnikom (Poštrak 2015: 274–278).

S spreminjanjem paradig in konceptov se je spreminjalo tudi socialno delo. To najbolje opiše O'Hanlon s štirimi valovi. Prvi val je temeljil na patologiji. Drugi val je bil usmerjen v problem in reševanje problema. Tretji val se je usmeril v rešitve in iskanje rešitev. Četrty val je za socialno delo najpomembnejši, saj pokaže razvoj v znanju in sodelovanju z uporabniki. Četrty val postavlja v ospredje značilnosti odnosa in procesa med udeleženiimi v procesih pomoči. Torej poudarek je na soustvarjanju skupaj z uporabnikom, torej v tem primeru z otrokom ali pa s posameznim družinskim članom, ki potrebuje našo podporo. Mi v tem pogovoru zavzemamo držo spoštljivega in odgovornega zaveznika, uporabnik pa vlogo eksperta iz izkušenj (Čačinovič Vogrinčič idr. 2005).

Socialno delo uporablja dogovorni pristop. Pomembna naloga pri delu z gluhiimi in naglušnimi je vzpostavitev socialne mreže, ki vsem udeležencem v problemu omogoči novo učenje in izkušnje za spoštovanje sebe in drugih. Pomoč, kot je opredeljena v socialnem delu, vodi k okrevanju, novemu učenju, sodelovanju, odkrivanju novih virov uporabnika ter njegovemu umeščanju v okolje (Čačinovič Vogrinčič 2000).

Pomembna naloga tako socialnih delavcev kot vseh strokovnjakov, ki delajo z gluhiimi in naglušnimi, je, da spoštujejo posameznika kot sogovornika. Največkrat sodelovanje poteka

z mladostnikom in otrokom. Otrok pa mora imeti zagotovljeno pravico do resničnosti, pravico, da je slišan, se jemlje resno in ima pravico do vseh čustev (Čačinovič Vogrinčič 2000). Naloga socialnega delavca je, da vzpostavi odprt prostor za pogovor v odnosu, ki omogoči raziskovanje in oblikovanje rešitev v dialogu. Treba je omogočiti pogovor, ki uporabnikom daje možnost, da iz njega izstopijo drugačni, kot so vanj vstopili. Osrednji prostor, kjer se dogaja proces pomoči v socialnem delu, je pogovor, v katerem sta socialni delavec in uporabnik sogovornika in ustvarjalca. Tako so učenci v šoli, mladostniki strokovnjaki za svoje življenje, eksperti iz izkušenj, udeleženci v problemu in rešitvi ter naši sogovorniki. Učitelji in ostali strokovni delavci šole ter socialni delavci so njihovi spoštljivi in odgovorni zavezniki. Čačinovič Vogrinčič poudari, da je treba z vsemi uporabniki vedno delati v delovnem odnosu, v odnosu in pogovoru, ki zagotovi sodelovanje in soustvarjanje (Čačinovič Vogrinčič 2008: 11–20).

Koncept delovnega odnosa se je izoblikoval za socialno delo. Odnos, ki ga vzpostavi socialna delavka in uporabnik, je delovni odnos, ki je opora socialni delavki, da začne pogovor, ki omogoča raziskovanje in sooblikovanje dobrih izidov. Delovni odnos uporabnike in socialne delavce opredeli kot soustvarjalce v skupnem projektu, v katerem imajo nalogo, da soustvarijo deleže v rešitvi (Šugman Bohinc 2011).

Čačinovič Vogrinčič našteva sedem konceptov (Čačinovič Vogrinčič 2008: 20): dogovor o sodelovanju, instrumentalno definicijo problema (Lussi 1991) in soustvarjanje rešitev ter osebno vodenje (Boukamp in Vries 1995). Kot sodobni koncepti pa so etika udeležnosti (Hoffman 1994), perspektiva moči (Saleebey 1997), znanje za ravnanje (Rosenfeld 1993; Čačinovič Vogrinčič 2005) in ravnanje s sedanjostjo ali koncept sonavzočnosti (Andersen 1994).

Za dobro sodelovanje je bistven del dogovor o sodelovanju z uporabnikom, ki predstavlja začetek skupnega dela med uporabnikom in socialno delavko. Dogovor o sodelovanju je tako pomemben uvodni ritual, kjer se projekt pomoči v socialnem delu začne z jasnim in izrečenim dogovorom o sodelovanju. Za nadaljevanje pogovora je potreben pristanek mladostnika in vseh akterjev na sodelovanje tu in zdaj in v času, ki ga imamo na voljo. Dogovor o delovnem odnosu je torej dogovor o tem, kako bomo delali in na kakšen način. Dogovor pa se sklene ne samo s posameznikom, ampak tudi s celotno družino z gluhih članom (Čačinovič Vogrinčič idr. 2005: 9).

Z uporabnikom vzpostavimo komunikacijo z jezikom sprejemanja in opogumljanja. Pogovor pa je spoštljiv, v njem skupaj z uporabnikom raziskujemo možnosti za spreminjanje bolečih in ogrožajočih razsežnosti njegovega življenjskega sveta (Postrak 2015: 278). Takšna praksa temelji na perspektivi moči in pomeni, da pomagaš odkriti, olepšati, raziskati in izkoristiti klientovo moč ter vire, ko mu pomagaš, da doseže svoje cilje, uresniči svoje sanje in razbije okove ovir ter nesreč (Čačinovič Vogrinčič idr. 2005: 12). Krepita se samozavest in moč odločanja posameznika. Socialni delavec oz. oseba, ki z njim sodeluje, pa nanj gleda iz pozitivne plati, brez obsojanja, med pogovorom skuša najti njegove dobre lastnosti, močne karakterne sposobnosti, talente in jih poudarja.

Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev sta naloga socialne delavke, da soustvari proces dela z uporabnikom, tako da uporabnik aktivno sodeluje pri iskanju rešitev, je udeležen v problemu in rešitvi ter raziskuje svoj delež v njej. Osebno vodenje pomeni, da socialna delavka usmerja mladostnika k zaželenim, a hkrati uresničljivim izidom in ciljem, mladostnik pa je tisti, ki odloča. Vodenje je osebno, ker socialna delavka v pogovoru podeli svoje izkušnje, svoja videnja in tako skupaj z uporabnikom odkrivata alternativen pogled na možne rešitve in oblikovanje definicije mogočega ter uresničljivega (Čačinovič Vogrinčič idr. 2005). V središču sta dialog in sodelovanje, v katerem udeleženci v problemu soustvarjajo svojo udeležnost pri oblikovanju rešitve (Čačinovič Vogrinčič 2008: 20).

Etika udeležnosti nas usmerja v to, da objektivnega opazovalca, učitelja, nadomesti sodelovanje, kjer nihče nima zadnje besede, je pogovor, ki se nadaljuje. Učitelj in socialna delavka odstopita od moči, da posedujeta resnico in rešitve ter to nadomestita s skupnim iskanjem in raziskovanjem skupaj z gluhim učencem, mladostnikom (Čačinovič Vogrinčič 2008: 23).

Z uporabo etike udeležnosti se poskrbi, da so mladostniki in ostali uporabniki, kot je družina, vključeni v delo in sodelovanje, ter imajo pri tem možnost odločati o svojih odločitvah, kar je zanje najboljše. Imajo tudi vpogled v napisano in so o samem delu in poteku sodelovanja obveščeni, vključeni. Sodeluje se tako z otrokom, ki potrebuje našo podporo, kot tudi z njegovo družino.

Pomembno je, da se čas maksimalno izkoristi za delo, spoznavanje uporabnika in skupno sodelovanje. Torej upoštevanje koncepta so-navzočnosti. Da so vsi pomembni zbrani skupaj in skupaj sodelujejo ter izkoristijo čas za soustvarjanje. Koncept soprisotnosti usmerja strokovnjaka v sedanost – čas, ko je socialni delavec z uporabniki v delovnem odnosu in je

navzoč v poslušanju ter na voljo za sočutje in pogovor (Čačinovič Vogrinčič 2008: 29–30).

Socialni delavec in delavka, ki imata znanje za ravnanje, znata dvoje (Čačinovič Vogrinčič 2008: 30):

- vzpostaviti in vzdrževati delovni odnos in kontekst socialno delavskega razgovora,
- deliti strokovno znanje z uporabniki in omogočiti prevajanje v osebni jezik uporabnika in nazaj v jezik stroke za ustvarjanje nove zgodbe v raziskovanju rešitev.

Kot dopolnilo h konceptu delovnega odnosa socialne delavke in delavci uporabljajo koncept izvirnega delovnega projekta pomoči. Projekti so izvirni, ker se vsakokrat na novo in posebej oblikujejo za vsako družino, uporabnika ali otroka posebej. Soustvarjeni so skupaj z njimi in zanje. Projekti so delovni, ker v vsakdanjem jeziku in vsakdanjem življenju konkretizirajo dogovorjene spremembe, naloge, delež posameznika. Govorimo pa o projektih, ker tečejo v določenem času in so usmerjeni k dobrim izidom ali zaželenim razpletom (Čačinovič Vogrinčič 2005).

Vloge in naloge socialnih delavcev so raznolike. Lüssi (Čačinovič Vogrinčič 2005: 52–56) govori o šestih načinih ravnanja v socialnem delu, se pravi o šestih vlogah socialnih delavcev:

- Svetovanje: socialni delavec se z uporabnikom dogovarja o problemu in ga posebno vodi k soustvarjanju rešitev. Svetovanje je usmerjeno na težave, ki jih imajo uporabniki in ne na osebnost uporabnikov.
- Pogajanje: socialni delavec se z dvema ali več uporabniki pogaja o problemu in njegovih socialnih okoliščinah. Naloga socialnega delavca je, da delovni odnos strukturira kot pogajanje in pojasni pogoje zanj. Dober izid pogajanja je dogovor, v katerem so vsi zmagali.
- Interveniranje: socialni delavec se vključi v problemsko situacijo in intervenira proti volji enega ali več uporabnikov.
- Zastopanje: socialni delavec zastopa uporabnike, ki nimajo dovolj socialne moči, da bi rešili svojo stisko ali obvarovali svoje pravice. V vlogi zastopnika je lahko socialni delavec po svoji dolžnosti ali če ga uporabnik za to pooblasti.
- Priskrba: socialni delavec uporabnikom priskrbi denar, delo, izobraževanje ali kakšno drugo stvar, uslugo, iz institucije lastnih sredstev ali s tretje strani.
- Oskrba: socialni delavec stoji uporabniku ob strani v vsakdanjem življenju, mu

nudi manjše usluge, zanj sprejema manjše odločitve, mu je v oporo, pomoč.

Center za socialno delo izvaja socialnovarstvene storitve, kot je socialna preventiva, prva socialna pomoč, pomoč družini za dom in na domu, osebna pomoč, kot je svetovanje in vodenje. Vloga socialne delavke pa iz tega izhaja, da nudi pomoč tako posamezniku, družini in skupini pri premagovanju njihovih težav, problemov na njihov način in skupaj z njimi. Poznamo socialno delo s posameznikom, socialno delo z družino in skupnostjo. Predmet socialnega dela z družino je pomoč družini pri reševanju kompleksnih psihosocialnih problemov. Za socialno delo z družino je pomembno ravnanje na dveh ravneh, kot pravi Čačinovič Vogrinčič. Prva raven je raven mobilizacije, raven dela, druga pa je raven družinske dinamike. Socialni delavec se odzove na to, kako člani družine ravnaajo drug z drugim, kakšni so medsebojni odnosi. V delovnem odnosu pa vodimo tudi dva procesa. Prvi je stabilizacija za instrumentalno definicijo problema in soustvarjanje dobrih izidov. Tako vzpostavimo izvirni delovni projekt pomoči. Drugi pa je proces raziskovanja, samoraziskovanja, soraziskovanja družine in z družino, da bi postala bolj razvidna. Socialna delavka mora v delovnih pogovorih znati ubesediti družinsko dinamiko in varovati razvidnost posameznega člana v sistemu. Pomembno je, da je v delovnem odnosu slišan vsak posameznik, da hkrati raziskujemo sistem in posameznega člana ali podsistem (Čačinovič Vogrinčič 2005).

Metoda dela s posameznim primerom je pomoč posameznikom in družinam pri reševanju osebnih, medosebnih, socialno-ekonomskih in ekoloških problemov s pomočjo neposrednega odnosa (Barker v Milošević Arnold in Postrak 2003: 103).

Temeljna cilja metode dela s posameznim primerom sta:

- pomoč ljudem iz marginaliziranih družbenih skupin in
- vodenje, usmerjanje (prevzgoja) marginaliziranih ljudi za uspešno socialno funkcioniranje (Briar v Milošević Arnold Postrak 2003: 104).

Pomembno je odkriti moč posameznika, da se lahko zgodijo konkretni premiki in spremembe. Že dialog, ki raziskuje in odkriva uresničljive alternative ter je prepleten s pridobivanjem izkušnje spoštovanja in dostojanstva, je zanj vir moči. Dennis Saleebey (1997) govori o tem, da praksa, ki temelji na perspektivi moči, ki jo nudi socialni delavec ali

delavka, pomaga uporabniku odkriti, raziskati in izkoristiti njegovo moč ter vire, s čimer mu pomaga uresničiti njegove sanje in razbiti okove ovir.

Vloga zagovornika ljudi se vidi v tem, da se skupaj z njimi bori za njihovo resničnost, za njihove pravice. Jih posluša in jim hkrati omogoča, da postajajo slišani. Na tej poti jih opogumlja, jim posoja glas, jih vseskozi motivira, informira, se skupaj z njimi uči v vseh pomembnih življenjskih situacijah. Pomembno je, da je v vseh oblikah zagovorništva v središču posameznik. Ob ustrezni podpori v podpornem okolju ta ne postane le respondent, temveč prevzema aktivno vlogo zahtev za kreiranje lastnega življenja. Postaja samostojnejši, odločnejši, prevzema vlogo samo-zastopanja in izjemno veliko prispeva h kolektivni krepitvi moči skupine (Pegan 2017).

Flaker (2003) opisuje, da je za starše, ki se ob otrokovem rojstvu znajdejo v stiski, ključnega pomena, da jih socialna delavka spoštuje, jih ne stigmatizira ter jim zagotovi pravico do socialne varnosti (Flaker 2003: 16). Socialna delavka jim nudi pomoč na različnih področjih, kjer jo potrebujejo. Pomembno je, da staršem posveti dovolj časa, jih informira o vseh možnih oblikah pomoči ter jim pomaga pri njihovi uveljavitvi, na primer pri nadomestilu za nego in varstvo, v poznejših obdobjih morda pri vključitvi v izobraževalne programe, določene zavode, vključitev v varstveno delovni center.

Pri prej podani teoriji, elementih ter opisih poteka komunikacije med družinskimi člani z gluhim in naglušnim članom je pomembna tudi komunikacija med socialno delavko in družino. Pogosto se zgodi, da nekaterim gluhim in naglušnim ne pripadajo vavčerji oz. pravica do tolmača, imajo pa oteženo komuniciranje z ostalim slišnim svetom. Da pride do učinkovitega sporazumevanja na začetku socialnega dela, pa je odvisno od vzpostavitve prvega stika z uporabnikom. Na prvem srečanju si ljudje običajno ustvarimo kompleksno sliko o udeležencu, tako imenovan prvi vtis.

Pomembnost prvega stika se kaže v tem, da na vseh nadaljnjih srečanjih ne težimo k temu, da bi vtis o sogovorniku popravili, preoblikovali, dopolnili, ampak na osnovi prvega stika oblikujemo kasnejšo interakcijo z osebo (Gerenčer Pegan 2013). Pri uporabniku, kjer je verbalna komunikacija otežena, se med komuniciranjem vzpostavijo bolj intenzivna dejanja, ki so pri verbalnem komuniciranju spregledana. To so na primer zrcaljenje posnemanje, sledenje, budno spremljanje, aktivno poslušanje, uglaševanje, skupno gibanje. Ta dejanja nam pomagajo, da lažje vzpostavimo trenutek tukaj in zdaj (Gerenčer Pegan 2013). Komunikacija nam v življenje prinaša varnost, varne pa se počutimo v primerih, če je

miselnost komunikacijskih sogovornikov na isti ravni, vsak udeleženec v pogovoru ve, o čem govori sogovornik in udeleženci v pogovoru so zmožni biti pozorni drug na drugega (Gerenčer Pegan 2013).

Kot socialni delavci se moramo zavedati določenih dejstev in jih tudi upoštevati pri delu z uporabniki, kjer je verbalna komunikacija nekoliko manj učinkovita. Vedeti moramo, da vsi načini sporazumevanja lahko omogočijo pridobitev popolnih informacij, so enakovredni. Uporabniku moramo dati prosto pot, da se sam odloči, na kakšen način se želi sporazumevati (prisotnost tolmača, prevajalca ...). Najpomembnejše je, da se uporabniku pridružimo z načinom sporazumevanja, ki ga izbere sam, v katerem se počuti najbolj sproščen, varen in tudi učinkovit. Zavedati se je treba, da je govorni jezik samo en od drugih načinov možnega sporazumevanja. Uporabniku pustimo čas, da sprejme in razume povedano ter da se na to odzove. Vsako naše dejanje, na primer odhod iz prostora, jasno sporočimo uporabniku. Zelo pomembno je tudi sprotno preverjanje, če je uporabnik pravilno razumel naše sporočilo in obratno. Pomembno je, da smo domiselni, da odkrivamo in preverjamo različne načine, da se uporabnikom približamo. Nekatere socialne delavke ne znajo in ne poznajo znakovnega jezika ter kulture gluhih. Z njimi tudi mogoče nimajo rednega, konstantnega stika, vendar šele v primeru, ko je ovirana verbalna komunikacija, lahko zares vidimo, kakšen pomen predstavlja neverbalna komunikacija, ter naš trud in eksperimentiranje z različnimi načini ter možnostmi sporazumevanja. Čeprav se mogoče ne znamo sporazumevati z znakovnim jezikom, se vseeno potrudimo, da bi uporabniku pomagali ter se mu približali na kakršen koli drug način sporazumevanja. Uporabnika ne smemo zavrniti, saj tako cenijo naš trud in željo po nudenju podpore. Pri delu se lahko opremo na vse naše že znane in prej predstavljene koncepte, kot so elementi delovnega odnosa in osebnega stika, znanja iz v rešitev usmerjene terapije ter znanja iz socialnega dela z družino. Pomembno je, da jih uporabljamo glede na potrebo, ter znanja prilagodimo vsaki družini ali uporabniku posebej. V tem primeru nam samo znanje in način vodenja pogovora sama po sebi ne zadostujeta. Tem znanjem je treba dodati pozornost na neverbalno komunikacijo ter da smo pri izvajanju pogovora kar se da najbolj kreativni (pisanje na list, branje z ustnic, risanje, pravljičice, vaje z uporabo igrač, stvari, uporaba tehničnih pripomočkov ...). V pomoč so nam lahko tudi tolmači, vendar se pogostokrat dogaja, da na neverbalno komunikacijo, kot je očesni kontakt z uporabniki, pozabimo, ko je prisotna tretja oseba. V takšnem načinu komunikacije se zelo velikokrat porazgubijo podatki in osebni stik, zato je še bolj pomembno sprotno preverjanje razumevanja ter skrb, da so uporabniki aktivno vključeni v pogovor in odločanje o njihovih

ciljih, saj se lahko zgodi, da jih nevede spremenimo v pasivne udeležence, če na to nismo pozorni. Pomembna je pripravljenost socialnega delavca na nekaj novega, drugačnega, kar v manjših mestih zagotovo ni prisotno vsak dan, da se zaveda, na kaj mora biti posebej pozoren pri določenih situacijah, saj je vsak pogovor z družino z gluhim članom pomemben del sodelovanja. Pri znanjih o socialnem delu pa naj socialna delavka uporabi tudi znanje o družinah z gluhim, naglušnim članom, le tako bo lahko bolje sodelovala z njimi ter jim lažje pomagala, če bi potrebovali pomoč. Delo socialne delavke pa zajema tudi spreminjanje stereotipov o gluhih in naglušnih, slabega mnenja socialnega okolja, predvsem pa skrb za vključenost otrok in njegove družine v okolje.

Vedenje gluhega in naglušnega otroka je podobno vedenju slišččega otroka. Tudi njegovo vedenje s starostjo zori in se razvija. Nanj vpliva mnogo dejavnikov; temperament, starost, razvojni nivo, vloga v družini, izkušnje, vzgoja, eden od teh pa je tudi izguba sluha. Težave otroka v jezikovnem razvoju in komunikaciji se bodo odražale tudi na področju vedenja. Njegovi socialni oz. družabni stiki bodo omejeni in doživljal bo večje število frustracij. Težje bo odražal svoje potrebe in želje. Medtem ko sliščč otrok lažje pove, zavpije in zakriči ter s tem izrazi svoje misli in čustva (Kuhar 1993). Zato se mora pri delu z otrokom upoštevati otrokova osebnost. Vzpostaviti je treba mirno okolje, upoštevaje otroka in razumevanje njegovih osnovnih potreb (Omerza 1955).

Gluhi starši se med nosečnostjo in starševstvom težko vključijo v sliščči svet, ker ne morejo oz. oteženo komunicirajo. Ne vedo, kje lahko iščejo pomoč. Ko pa otrok začne obiskovati vrtec in šolo, se tam lahko iz njega norčujejo. Starši opozarjajo, da potrebujejo tudi gluhi starši posvetovalnice o temah, kot so posvetovalnice za otroke, za nosečnice, zakonske posvetovalnice itd. Mnenja so, da je treba ustanoviti seminarje, da bi tudi sliščči starši in njihovi sliščči otroci bolje spoznali in spoštovali gluhe, invalide itd. (Pečovnik v Kovačič idr. 1994). Sliščči starši so zelo prizadeti, če imajo gluhega otroka, tako da nekateri zaradi svoje prizadetosti otroku ne morejo pomagati. Ali pa nočejo, ker se ga sramujejo. Gluhi starši, ki imajo slišččega otroka, so sicer veseli, da je njihov otrok zdrav, da sliši, ne morejo pa ga učiti prvih besed, ne slišijo njegovega čebljanja in nemalokrat se zgodi, da se ti otroci, ko odrastejo, sramujejo svojih gluhih staršev. Obe vrsti družin se soočajo s krizami in težavami, vsi pa potrebujejo podporo in nekoga, da jim lahko prisluhne ter pomaga pri informiranju (Pepelko v Kovačič idr. 1994). Ljubica Podporšek v knjigi Družina in gluhoti (Kovačič idr. 1994) izjavlja, da se je do sedaj zelo malo govorilo ali pa sploh ne o slišččih otrocih gluhih staršev. To je posebna skupina ljudi, za katero nihče ne vem, da je drugačna,

ker se običajno o tem ne govori in ne razmišlja, saj je vedno v ospredju tematika gluhi starši in otroci, ne pa obratno. Tudi slišišči otroci gluhih staršev so in ostanejo otroci, od rojstva do smrti, kot je to pri slišiščih, vendar pa imajo ti otroci že zelo zgodaj drugačno vlogo v družini. Niso samo otroci, ampak so postavljeni v vlogo odraslih, z vsemi odgovornostmi in dolžnostmi do svojih staršev in drugih ljudi, med katerimi živijo. Že zelo zgodaj se morajo naučiti vživljanja v drugo osebo in se prilagoditi okolici. Že zelo zgodaj spoznajo, da obstajata dve kategoriji ljudi, gluhi svet in slišišči svet. Spoznajo, da zaradi slišiščega sveta doživljajo včasih stiske in neprijetnosti, za katere velikokrat ne najdejo pravega vzroka. Na začetku tudi ne razumejo, da njihovih staršev drugi ne razumejo, oziroma jih težko razumejo, nehote se zavedajo drugačnosti, v kateri mnogi tudi ne vzdržijo in se tega sramujejo. Zato so velikokrat v stiski in imajo občutek krivde. Počasi se taki otroci naučijo razumeti drugačnost znotraj svojih družin. Spoznavaajo gluho dediščino in svojo vlogo kot most med gluhim in slišiščim svetom. Slišiščim otrokom gluhih staršev je skupna drugačnost, ki je za vsakega drugačna, povezuje pa jih skupna gluha dediščina in kultura ter ljubezen njihovih staršev. Svoje stiske in radosti drugačnosti človek rad deli s sebi enakimi, da se potrjuje, dobi nasvet, ali da se nasloni na prijateljsko ramo. Morda bi lahko razmišljali o ustanovitvi skupine slišiščih otrok gluhih staršev tudi pri nas, kot imajo to v Ameriki (CODA – children of Deaf Adults) in tako bi se lahko skupina vključila tudi v njihovo združenje, ki je preraslo v mednarodno merilo.

1.4.3 Varovalni dejavniki

Pri delu z družino z gluhim ali naglušnim članom pa so pomembni tudi drugi viri moči, kot so vrtec, šola, zdravstvene institucije, socialno okolje, sorodniki, tolmači, društva, socialna mreža in vrstniki. Te uvrščamo v varovalne dejavnike.

Na Zvezi društev gluhih in naglušni Slovenije si prizadevajo za enakopraven položaj gluhih in naglušnih ter sodelujejo s pristojnimi vladnimi organi in telesi tako, da se vključujejo v strokovne razprave s predlogi, opozorili in mnenji. Temeljni cilj združevanja je ustvarjanje pogojev za popolno vključitev gluhih in naglušnih v življenjsko in delovno okolje ter družbeno življenje

V medobčinskih društvih (DGN Ljubljana, DGN Podravje Maribor, DGN Celje, DGN Koroška, DGN Severna Primorska, DGN Koper, Auris – MDGN Gorenjska, DGN Dolenjska in Bela Krajina, DGN Pomurja Murska Sobota, DGN Posavja Krško, MDGN Velenje, MDGN Ljubljana in MDGN Slovenske Konjice) dobijo člani individualno pomoč,

ki jo potrebujejo pri svojem življenju in delu, društva omogočajo članom razvijanje lastne pozitivne identitete, vključevanje v njihovo socialno okolje, ustvarjanje specifične kulture gluhih ter lažjo integracijo.

Na centru za socialno delo lahko gluhi in naglušni študentje dobijo več specifičnih pomoči: gluha oseba na centru za socialno delo vloži vlogo za pridobitev pravic po Zakonu o uporabi slovenskega znakovnega jezika; center izda gluhi osebi na podlagi mnenja strokovne komisije odločbo o njenih pravicah, izda tudi izkaznico in vavčerje za plačilo tolmačev, informiranje, svetovanje, osebno pomoč, skupno iskanje možnosti za ustrežnejše reševanje težav, svetovalno delo, možnosti nudenja učne pomoči itd. Prav tako socialni delavci sodelujejo in delajo tako s posameznikom, pari kot tudi celotno družino. Socialna delavka pa ima tudi pomembno vlogo v delu v skupnosti. Namen socialnega dela s skupnostjo je spreminjanje družbe in njenega pogleda na gluhe in naglušne ter njihove družine. Glavna naloga v skupnosti je spreminjanje okolja, da jih bo pozitivno sprejelo – ozaveščanje javnosti o problematiki in strmenje k boljšim rešitvam in spremembam.

Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik je organizirano kot nevladna neprofitna organizacija, ki mu je država zaupala izvajanje javnih pooblastil z namenom zagotavljanja pravice do tolmačenja gluhim osebam. Združenje uresničuje pravico gluhih oseb do uporabe slovenskega znakovnega jezika, ki se uveljavlja z Zakonom o uporabi slovenskega znakovnega jezika (ZUSZJ). Osnovo za svoje delovanje ima združenje v ZUSZJ.

Pomembno vlogo imajo tudi sorodniki in socialna mreža, vzgojitelji, pedagogi, logopedi, vsi, ki sodelujejo z družino in otrokom, ki ima lahko težave v komunikaciji. Delajo spremembe tako v družini kot tudi družbi, okolju in v načinu razmišljanja posameznikov. Družini je pomembno sodelovanje s strokovnimi delavci in institucijami. Družinam z gluhim članom pomagajo predvsem tolmači.

Tolmač je oseba, ki pozna znakovni jezik. Gluhim osebam tolmači slovenski govorni jezik v znakovni jezik, poleg tega pa tudi slišočim osebam tolmači iz znakovnega jezika v slovenski govorni jezik. Kajti brez tolmača ne bi bili enakovredni slišočim glede pridobivanja informacij. Tolmač nudi možnost, da so neodvisni in samostojni.

Sorodstvena mreža lahko tudi pozitivno vpliva na družino in njene člane. Družini pomagajo z drugačnim načinom učenja komunikacije otrok ali pa s finančno pomočjo. Ustanove, z

vsemi strokovnimi delavci, kot so društva, lahko pomagajo družinam med krizami, s tolmači, posveti ter s samim druženjem gluhih in naglušnih ter družin s podobnimi izkušnjami med seboj. Vendar so ti dejavniki lahko tudi dejavniki tveganja. Ko je družina v slabem ekonomskem stanju, kjer sta starša brez zaposlitve, lahko nastala družinska situacija vpliva na vse člane družine kot tudi na partnerski odnos. Pri gluhih in naglušnih, ki imajo manjšo socialno mrežo kot slišечи, to vpliva na njihovo druženje, informiranje in učenje vzgoje. Pomakanje vodi v stisko staršev in omaja partnerski odnos ter tudi vzgojo otroka. Na zgodnjih forumih in spletnih medijih so gluhi iskali nasvete o vzgoji, predvsem o strahovih starševstva, in postavljanju mej svojim otrokom. Starši, ki niso v bližini večjih društev in so od družbenega življenja gluhih in naglušnih oddaljeni zaradi ekonomskih ali drugih razlogov, se ne udeležujejo dogajanj tako pogosto, da bi lahko zagotovili svojo željo in potrebo po pripadnosti. To lahko vodi v osamljenost in izolacijo. Če družina nima podpore širšega kroga sorodnikov, kot so stari starši, strici in tete, je lahko odmaknjena od ostalega sliščega sveta. Vse to pa ima lahko posledice tudi pri otroku. Če ima otrok pomanjkanje stikov s sliščimi sorodniki in ostalimi pomembnimi člani, se ne more aktivno vključevati v socialno okolje in s tem k vrstnikom. Pri takem otroku je pomembna vključitev v vrtec in vzdrževanje ter vzpostavljanje novih vezi in stike z ostalo sliščo družbo, da lahko pridobi vse potrebne informacije za svoj osebni razvoj. Prav tu se pokaže sodelovanje in vključenost vseh pomembnih drugih, ki lahko pomagajo in podprejo družino – vrtec, šola, logopedi, vzgojitelji in tudi socialni delavci. Če vsi strokovni delavci pozabimo in ignoriramo njihove znake na pomoč, lahko otrok, popolnoma slišč otrok gluhih staršev, izpade iz sliščega sveta ter postane otrok s posebnimi potrebami.

Gluhi otroci in mladostniki se soočajo s težavami sprejetosti med vrstniki ter s težavami v komunikaciji in razumevanju snovi, zato so bolj socialno ranljivi kot slišči vrstniki, ki se jim ni treba soočati s temi težavami. Lahko rečemo, da so starši pomemben dejavnik, ki zmanjšuje socialno ranljivost, saj so ti otroci in mladostniki ob pomoči staršev pri učenju in če so sprejeti, manj socialno ranljivi. Tudi učitelji lahko zmanjšajo njihovo socialno ranljivost. Raziskovalci so ugotovili, da so uspešno integriranim mladostnikom skupne različne karakteristike: večje samozaupanje, jasen in dobro razumljen govor, dobro razumevanje z vrstniki, dobre učne spretnosti, sprejetost med vrstniki (Stinson in Antia 1999 v Krančan 2009: 66). Gluhi se lahko soočajo z nizko stopnjo samozavesti in socialne prilagodljivosti. Soočajo se z osamljenostjo in učiteljevim pomanjkanjem znanja o kulturi

gluhih in naglušnih ter znakovnem jeziku. Otroci so lahko tudi žrtve raznih vrst nasilja (Krančan 2009: 65–66).

Pomembno je tudi, da v šoli poteka obojestranska komunikacija med učencem, starši in šolo ter učitelji. Kajti s skupnimi moči bodo dosegli uspeh. Če učenec nima moralne podpore s strani učiteljev, sošolcev, se bo počutil osamljenega, izpostavljenega in nepriljubljenega. Psiholog Kuhar je omenil, da je njihova analiza dokazala, da je osamljenost gluhih in naglušnih otrok iz leta v leto manjša. Kuhar je v svojem članku napisal, da na to vpliva tudi vedno večja ozaveščenost staršev in strokovnjakov, predvsem učiteljev v rednih šolah, ki so bolj seznanjeni s problemom osamljenosti in zato tudi bolj dejavni na tem področju (Kuhar 2009: 23).

Številni avtorji (Bleidick 1974; Booth 1983; Haeberlin 1991; po Opara 2005) so opredeljevali in razlagali pojem integracije takole: integracija pomeni vključevanje otrok s posebnimi potrebami v redno okolje, zagotavljanje ustreznih pogojev in načinov dela z njimi ter odnose medsebojnega sprejetja in spoštovanja v največji možni meri. Integracija temelji na univerzalnih vrednotah razvitega, demokratičnega sveta, kot so človekove pravice, enake pravice in enake možnosti za vse, individualnost, antidiskriminatornost. Pomeni torej novo kulturo odnosov do otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami in temelji na pravici osebe, da participira v skupnosti ter si na ta način nabira potrebne izkušnje.

Za integracijo otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v redne šolske programe je socialna integracija prav tako pomembna kot vzgojno-izobraževalna, saj želimo, da bi bili otroci sprejeti s strani otrok brez posebnosti v razvoju. To namreč tudi zanje predstavlja priložnost, da se soočijo z drugačnostjo in si o tej izoblikujejo nova, lastna stališča. Ob tem se moramo zavedati, da vzgojno-izobraževalne integracije ni mogoče izpeljati brez hkratne socialne integracije. Vzgojno-izobraževalna integracija torej ne more biti uspešna, če otrok s posebnimi potrebami ni socialno integriran (Skalar 1995: 24).

Socialna integracija pomeni spretnost ustvarjanja emocionalnih vezi z vrstniki, kar bistveno prispeva k oblikovanju pozitivne samopodobe učenca. Strpnost do drugačnih je treba povečati, kar pa lahko omogočimo le z izkušnjami sobivanja in s sprejetjem drugačne miselnosti. Da je otrok integriran, pomeni drugačen pogled na sočloveka, na njegove potrebe in specifične življenjske okoliščine. Integracija pa lahko predstavlja tudi problem za integriranega učenca, saj ga z vključitvijo v redni program hkrati vključimo v neko že obstoječo učno-vzgojno okolje. Vključiti se mora v že obdelan, oblikovan svet ter se mu

prilagoditi. Z vključitvijo vanj pa mora sprejeti tudi obstoječa pravila in norme. Za integriranega učenca to velikokrat predstavlja težavo, saj je svet, v katerega je pravkar vstopil, nov in tuj. Rešitev nastale situacije pa lahko predstavlja *inkluzija*. V svetu se vse bolj uveljavlja paradigma inkluzije, namesto integracije. Gre za preprost sistem vrednot, v središču katerega je pravica vsakega otroka, da hodi v svojo, lokalno šolo, se v njej uči, kajti ta je namenjena vsem otrokom, ki živijo tam. Sprejme vsakogar, je torej inkluzivna (vsesprijemajoča, vsevključujoča). Šola kot taka torej nikomur ne zapira vrat. Prilagaja se različnim uporabnikom, ki se v njej učijo z vsemi svojimi posebnostmi. Oba izraza, tako integracijo kot inkluzijo, prevajamo v slovenščino kot vključevanje otrok s posebnimi potrebami v redne šole (Bratož 2004: 15). Inkluzija, kot taka zagovarja ohranitev identitete ob vključitvi posameznika v družbo, pri integraciji pa so bila prizadevanja, usmerjena zgolj v asimilacijo.

»Nekateri avtorji menijo, da je integracija cilj, vključevanje pa proces, s katerim ta cilj dosežemo. Inkluzija – vključevanje tistih, ki so bili izključeni, je prvi korak k integraciji, saj vključitev ni samo namestitev otroka s posebnimi potrebami v običajni razred, je način, kako se spoprijeti z neenakostjo, raznoterostjo, različnostjo, z drugimi besedami, inkluzija pomeni živeti drug z drugim, ne pa samo obstajati drug ob drugem.« (Hvala v Krapše 2004: 104–105). Otrok s posebnimi potrebami lahko gradi pozitivno samopodobo šele takrat, ko se počuti sprejetega, varnega in je ustrezno motiviran. Pozitivna posledica vključitve otrok s posebnimi potrebami v redne šole je prav gotovo spoznavanje drugačnosti, razvijanje solidarnosti, strpnosti, občutljivosti. Podatki iz literature kažejo, da z namestitvijo v redni razred učenci z motnjo sluha največ pridobijo na področju učenja, manj dokazov pa je o pozitivnih učinkih na socialnem področju. Čeprav šole pri vključevanju otrok z motnjo sluha upoštevajo znana strokovna priporočila, je opaziti, da so premalo natančno opredeljeni pogoji, ki so ključni za doseganje pozitivnih akademskih in socialnih učinkov. Jasno je, da je za učitelja integracije katerega koli otroka z motnjo sluha v redni razred moralna in odgovorna naloga, ki zahteva spoštovanje in upoštevanje individualnih razlik ter potreb vseh učencev (Schmidt in Čagran 2006).

V preteklosti je prevladoval izključno segregiran pristop v njihovem šolanju, vključevanje v zavode z domskim varstvom. Danes se pri nas otroci z lažjimi in zmernimi izgubami sluha izobražujejo v rednih vrtcih, osnovnih in srednjih šolah skupaj z vrstniki. Prav tako obstajajo možnosti skupne vzgoje in izobraževanja za otroke s težjimi in težkimi izgubami sluha v rednih vrtcih in šolah ob specialno pedagoški podpori ali v specializiranih zavodih, kjer

obiskujejo šolo s prilagojenim programom. Za osebe z motnjo sluha sta v skladu s slovenskim Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2000) aktualna dva integracijska programa: program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo; prilagojen izobraževalni program z enakovrednim izobrazbenim standardom (Schmidt, Čagran 2006).

Med najnovejšimi oblikami izobraževanja gluhih in naglušnih učencev se v šolskem okolju uveljavlja model skupinske inkluzije. Kakovostno delo tima, v katerega so vključeni starši, učitelji, specialni pedagogi in podporno osebje, je odvisno od sodelovanja vseh. Učenci z motnjo sluha so ves čas vključeni v vzgojno-izobraževani proces skupaj, in to na vseh stopnjah šolanja. Načrtovanje dela učiteljev in specialnih pedagogov, manjši razredi, dostopnost ustreznih svetovalcev in podpornega osebja, pozitivna stališča ter pozitivna klima so pogoji, ki morajo biti izpolnjeni za uspešno implementacijo modela (Schmidt in Čagran 2006).

Avtorji ugotavljajo, da so slušni status staršev, stopnja izgube sluha in vzgojno-izobraževalna namestitve povezani s samopodobo gluhih in naglušnih posameznikov. Otroci z motnjo sluha, ki imajo gluhe starše, imajo višjo samopodobo kot otroci slišočih staršev, kar najverjetneje kaže na to, da gluhi starši hitreje sprejmejo otrokovo izgubo sluha, hitreje komunicirajo z otrokom in mu tako lažje pomagajo pri oblikovanju samopodobe, medtem ko imajo slišočki starši zaradi komunikacijskih in jezikovnih ovir mnogo več socialnih ter čustvenih problemov (Schmidt in Čagran 2006).

»Ko sprejmemo koncept inkluzije kot temeljno izhodišče za izobraževanje otrok s posebnimi potrebami, sprejmemo nov koncept izobraževanja sploh. To je koncept, v katerem šola omogoči vsakemu otroku individualni projekt učenja, to je šola, ki zmore ravnati z učencem iz perspektive moči, in končno je to šola, ki zmore etiki izobraževanja dodati etiko udeležnosti. To so elementi postmoderne: spoštljivo ravnanje z edinstvenostjo vsakega učenca, odkrivanje učenčevih sposobnosti skupaj z njim in to najprej njegove močne strani, ozaveščanje o udeležnosti in deležu učitelja oziroma strokovnjaka v soustvarjalnem procesu učenja.« (Čačinovič Vogrinčič 2005: 23).

2. PROBLEM

Za raziskovalno nalogo na temo družin z gluhih člani sem se odločila na podlagi primera s prakse, s katerim sem se srečala na CSD. Sama sem se prvič soočila z drugačno družino in bila postavljena v situacijo, kjer sem se z delom in aktivno udeležbo ter sodelovanjem začela zavedati, kako kompleksno in raznoliko je socialno delo. Z mentorstvom in nasveti učiteljev sem drugim socialnim delavcem in družini, dala pozitivno in kakovostno izkušnjo sodelovanja med do sedaj redkimi sodelovanji. Socialni delavci v večini ne sodelujejo toliko z družino z gluhih članom, vendar če se izkaže potreba po pomoči, lahko socialni delavec prispeva veliko koristnih znanj, koordinacijo in sodelovanje z drugimi strokami ter delom na posamezniku in na odnosih med družinskimi člani. Med prakso sem spoznala, kako kompleksna je družina z gluhih članom.

Na praksi sem sodelovala s sliščim otrokom gluhih staršev, ki je imel težave pri sporazumevanju. Težave pri govornem sporazumevanju so se opazile v vrtcu, ko ga nobeden izmed vrstnikov ni razumel, otrok pa je govoril momljaje, nerazločno in nerazumljivo, v popačeni govorici. Dobil je oznako otrok s posebnimi potrebami ter s tem pridobil pomoč pedagoginje, logopedinje in dodatno pozornost vzgojiteljice. Moja naloga je bila delo z otrokom, vendar se je izkazalo, da je potrebno tudi sodelovanje in pogovor s starši. Ti so se z menoj pogovarjali, preverjali informacije ter iskali napotke in nasvete. Med skupnim raziskovanjem in načrtovanjem korakov se je odkrival odnos med staršema, stiske in strahovi, ki jih imata starša, predvsem glede učenja komunikacije in odnosa z otrokom. Zato sem se odločila, da bom te teme preverila v raziskovalni nalogi z namenom, da postanejo družine bolj razvidne njim samim ter socialnim delavkam in da jim lahko svetovalne službe, strokovnjaki, društva in zavodi bolj kakovostno pomagajo ter jih podpirajo.

Raziskati želim, katera so tista področja v njihovem življenju, kjer bi socialna delavka in drugi lahko prispevali k spremembam. Ta problem sam po sebi ni socialni problem, je pa podlaga, da lahko iz takšne situacije nastane. Pomembno je, da socialna delavka ve, iz katere teorije in znanj lahko izhaja, ko dela s takšnimi posamezniki.

V raziskavo želim vključiti tudi tiste družine gluhih staršev, ki se v literaturah ne omenjajo pogosto, vendar se soočajo s svojimi specifičnimi težavami. To so slišči otroci gluhih staršev. Namen mojega raziskovanja je, da raziščem načine komunikacije med posameznimi člani in z drugimi, načine vzgoje v družini ter posebnosti in strahove med vzgajanjem otrok in starševstvom. Raziskala bom odnose med staršema in odnose med starši ter otroki in s

kakšnimi težavami so se kot družina soočali, na kakšen način se vključujejo v skupnost, ali se v njej počutijo sprejeti in kdo jim največ pomaga, svetuje. Pomemben vidik je tudi zadovoljstvo s sodelovanjem s strokovnimi delavci ter kje bi si želeli dodatno podporo. Namen naloge pa je podpora družini in otroku pri vključevanju v skupnost.

Raziskovala sem starše in otroke, ki sodelujejo in so včlanjeni v Društvo gluhih in naglušnih Koper. Sprava sem načrtovala izvajanje intervjuja, vendar so zaposlene na društvu, ki sodelujejo s člani, svetovale anketo. Razlog je bil slabo razumevanje, hitra utrujenost in izguba koncentracije v daljših pogovorih. Med intervjuji bi bila dodatna ovira tudi potreba po tolmaču. Zato smo se odločili za raziskovanje s pomočjo anket. Da bi pridobila oba vidika določene situacije, sem naredila ločene ankete za starše in otroke (odrasle). Tolmačka oz. delavka v društvu pa bi pomagala pri posamičnem reševanju anket, saj gluhi in naglušni potrebujejo veliko časa in pomoči pri razumevanju besedil. Odločila sem se, da bom ankete razdelila v Društvo gluhih in naglušnih Koper ter v Novo Gorico. Natančneje 40 anket staršem in 40 anket otrokom. Predpostavljala sem, da če se otroci ne bodo spomnili svojega otroštva in obdobja vrtca, se ga bodo spomnili starši.

Raziskovalna naloga je podala rezultate o tem, s kakšnimi težavami se soočajo družine z gluhim in naglušnim članom. To pa socialni delavci, ki delajo ali so v stiku in začnejo sodelovanje z gluhi in naglušni potrebujejo za razumevanje njihove specifičnosti in kulture nasploh. Torej spoznavanje morebitne ciljne populacije. Ti številčni podatki bodo osnova za nadaljnja raziskovanja. Odgovori na vprašanja, na koga bi se ali so se obrnili po pomoč in kako so bili s ponujeno pomočjo zadovoljni, mi bodo povedali, kje bi kakšne storitve še bolj potrebovali in kje bi lahko socialni delavci, ki so zaposleni na CSD, v vrtcih, šolah, društvih itd. še lahko nudili podporo takšnim družinam ter članom, predvsem otrokom.

2.1. Raziskovalna vprašanja

Na kakšen način poteka komunikacija med družinskimi člani?

Kakšen je način vzgoje otroka?

Katere so spremembe in stiske pri članih družine skozi obdobja otroštva, vrtca in šolanja?

Kdo jim najbolj pomaga, nudi podporo?

2.2. Hipoteze

H1: Komunikacija med otroci in starši poteka najpogosteje v znakovnem jeziku.

H2: Starši vzgajajo otroka v demokratičnem vzgojnem stilu.

H3: Otrok je potreboval pomoč strokovnih delavcev pri govornem sporazumevanju.

H4: Največ podpore nudijo družini člani Društva gluhih in naglušnih.

3. Metodologija

3.1. Vrsta raziskave, model raziskave in spremenljivke

Moja raziskovalna naloga je kvantitativna, saj sem zbirala številčne podatke o značilnostih gluhih družin z gluhim, naglušnim članom, zbrala pa sem jih z anketnim vprašalnikom. Podatke sem kvantitativno obdelala in predstavila grafično. Raziskava je deskriptivna ali opisna, saj bom količinsko ocenila osnovne značilnosti komunikacije med družinskimi člani, načina vzgoje ter opisovala spremembe s katerimi se sooča družina. Zanimal me je način komunikacije, vzgoja otroka, njihovo vključevanje v skupnost in osebe, ki družini nudijo pomoč. Raziskava je tudi primerjalna, saj sem ponekod primerjala podatke zbrane iz anket staršev in anket otrok.

3.2. Spremenljivke

3.2.1. Anketa otroci

Tabela 3.1: Spremenljivke

spremenljivka	indikator	modalitete	lestvica
spol		M (moški) Ž (ženska)	nominalna
Starost:			nominalna
Opredelitev stanja		Glug/a, naglušen, slišječ/a, drugo	nominalna
Obiskovanje šole		Šola s prilagojenim programom, navadna šola, drugo	nominalna
Pogostost njegovih/njenih načinov komuniciranja	Znakovni jezik, branje z ustnic, glasovno, besedno sporazumevanje, neverbalna komunikacija, drugo	Nikoli ne uporabljam-1, redko-2, občasno-3, pogosto-4, zelo pogosto uporabljam-5	ordinalna
Opredelitev obeh staršev	1. starš, 2. starš	gluh/a, naglušen/a, slišječ, zna znakovni jezik, uporablja govorno	nominalna

		sporazumevanje, bere z ustnic, ga nimam, Drugo:	
Način komuniciranja s starši	Znakovni jezik, branje z ustnic, glasovno, besedno sporazumevanje, neverbalna komunikacija, drugo	Nikoli ne uporabljam-1, redko-2, občasno-3, pogosto-4, zelo pogosto uporabljam-5	ordinalna
Prisotnost bratov in sester		Da Ne	nominalna
Pogostost načina komuniciranja z brati, sestrami	Znakovni jezik, branje z ustnic, glasovno, besedno sporazumevanje, neverbalna komunikacija, drugo	Nikoli ne uporabljam-1, redko-2, občasno-3, pogosto-4, zelo pogosto uporabljam-5	ordinalna
Način komuniciranja z ostalimi (prijatelji, vrstniki, v skupnosti)	Znakovni jezik, branje z ustnic, glasovno, besedno sporazumevanje, neverbalna komunikacija, drugo	Nikoli ne uporabljam-1, redko-2, občasno-3, pogosto-4, zelo pogosto uporabljam-5	ordinalna
Pogostost vzgoje glede na starša	Mama: Je/ je bila stroga. Pri njej nisem imel možnosti odločanja. Ravnal sem tako, kot je želela. Njena pravila so bila stroga in niso dovoljevala nobene spontanosti. Pravil ni pojasnjevala. Od nje sem dobil malo čustvene topline in bližine. Kaže/je kazala veliko jeze. Moral sem upoštevati pravila sicer sem bil kaznovan. Njena komunikacija je bila ukazovalna, nespoštljiva, enosmerna. Malo smo se pogovarjali in malo dogovarjali. Slediti sem moral njenim pravilom in ciljem. Vso odgovornost je imela ona. Nisem vedel, kdaj sem lahko kaznovan. Njena vloga je bila pomembna. Značilen je bil red, disciplina, kazni. Komunikacija je/je bila mimobežna, neomejena. Vloge v družini so bile nejasne. Nismo se dogovarjali, nisem imel določenih pravil in ciljev. Podrejala in zadovoljevala je pretežno moje zahteve. Veliko so me razvajali in me niso omejevali. Ni bilo kazni, ukrepov. Ni nadzorovala mojega vedenja. Ni imela postavljenih mej, kaj smem in česa ne. Poslušala je moje mnenje in želje, upoštevala moje potrebe in me spodbujala. Bil sem enakopraven v družini. Ustvarjala je občutek varnosti, ljubljenosti in sprejetosti. Upoštevala je moje mnenje in prisluhnila mojim potrebam. Sporočila, navodila, mi je posredovala jasno, nevsiljivo in je pri njih vztrajala. Pohvalila me je za pozitivno vedenje. V primeru kršenja pravil je pokazala nezadovoljstvo in o tem spregovorila. Vedel sem, kje so meje (kaj smem in česa ne). Prevzemati sem moral odgovornost za svoja ravnanja. Med seboj sva se veliko pogovarjala, dogovarjala. Značilno je obojestransko	Nikoli -1, redko-2, občasno-3, pogosto-4, zelo pogosto -5	nominalna

	spoštovanje in zaupanje. Postavljala mi je zahteve in omejitve, ki so bile primerne moji starosti. Dovolila mi je lastne odločitve. Obvestila me je o dogajanju, spremembah in odločitvah. Pri posledicah lastne odločitve se je trudila, da sem prevzel odgovornost za svoje ravnanje. Pomagala mi je pri učenju. Učila me je znakovnega jezika. Učila me je govornega sporazumevanja. Način, kako so njo vzgajali, je vplival na mojo vzgojo. Drugo: Oče: Je/ je bil strog. Pri njem nisem imel možnosti odločanja. Ravnal sem tako, kot je želel. Njegova pravila so bila stroga in niso dovoljevala nobene spontanosti. Pravil ni pojasnjeval. Od njega sem dobil malo čustvene topline in bližine. Kaže/je kazal veliko jeze. Moral sem upoštevati pravila sicer sem bil kaznovan. Najina komunikacija je bila ukazovalna, nespoštljiva, enosmerna. Malo smo se pogovarjali in malo dogovarjali. Slediti sem moral njegovim pravilom in ciljem. Vso odgovornost je imel on. Nisem vedel, kdaj sem lahko kaznovan. Njegova vloga je bila pomembna. Značilen je bil red, disciplina, kazni. Komunikacija je/je bila mimobežna, neomejena. Vloge v družini so bile nejasne. Nismo se dogovarjali, nisem imel določenih pravil in ciljev. Podrejal in zadovoljeval je pretežno moje zahteve. Veliko me je razvajal in me ni omejeval. Ni bilo kazni, ukrepov. Ni nadzoroval mojega vedenja. Ni imel postavljenih mej, kaj smem in česa ne. Poslušal je moje mnenje in želje, upošteval moje potrebe in me spodbujal. Bil sem enakopraven v družini. Ustvarjal je občutek varnosti, ljubljenosti in sprejetosti. Upošteval je moje mnenje in prisluhnil mojim potrebam. Sporočila, navodila, mi je posredoval jasno, nevsiljivo in je pri njih vztrajal. Pohvalil me je za pozitivno vedenje. V primeru kršenja pravil je pokazal nezadovoljstvo in o tem spregovoril. Vedel sem, kje so meje (kaj smem in česa ne). Prevzemati sem moral odgovornost za svoja ravnanja. Med seboj sva se veliko pogovarjala, dogovarjala. Značilno je obojestransko spoštovanje in zaupanje. Postavljal mi je zahteve in omejitve, ki so bile primerne moji starosti. Dovolil mi je lastne odločitve. Obvestil me je o dogajanju, spremembah in odločitvah.	
--	---	--

	Pri posledicah lastne odločitve se je trudil, da sem prevzel odgovornost za svoje ravnanje. Pomagal mi je pri učenju. Učil me je znakovnega jezika. Učil me je govornega sporazumevanja. Način, kako so vzgajali njega, je vplival na mojo vzgojo. Drugo:		
Razlika v vzgoji od ostalih sorojencev		Ne, nimam bratov/sester, Da	nominalna
Opis poteka učenja komunikacije			nominalna
Soočanje s težavami pri komunikaciji z drugimi ljudmi		Da, ne	nominalna
Starost ob učenju znakovnega jezika			nominalna
Oseba, ki vas je učila znakovnega jezika			nominalna
Oseba z največjo vlogo pri učenju govornega sporazumevanja			nominalna
Pogostost pomoči oseb pri učenju komunikacije in upri znakovnem jeziku	Stari starši, drugi sorodniki, učitelji, vzgojitelji, logoped, socialni delavec, pedagog, brat/sestra, starši	nikoli-1, redko-2, občasno-3, pogosto-4, zelo pogosto-5	ordinalna
Obiskovanje vrtca		Da, ne	nominalna
Sprememba v odnosu s starši z začetkom obiskovanja vrtca in šole.	Dobil sem več časa zase. Starši so mi bolj zaupali. Imeli so več časa zase. Starši so gradili na odnosu med seboj. Zanimale so jih podrobnosti o dogajanju čez dan. Dopustili so mi več druženja s prijatelji, vrstniki. Manj so bili zaščitniški. Preostali čas smo preživeli skupaj aktivneje. Obiskovali so me na nastopih, prireditvah. Večkrat so prisluhnili mojim željam. Seznanjen sem bil z odločitvami, spremembami. Sodeloval pri odločanju s svojim mnenjem. Izogibal sem se komunikacije s starši. Nisem jih poslušal. Delal sem se, da jih ne slišim, tako da sem jih ignoriral. Pomagali so mi pri nalogah in učenju. Pričakovali so večjo uspešnost pri nalogah. Podpirali in spodbujali so me pri druženju z vrstniki. Sodelovali so s strokovnimi delavci v vrtcu in šoli. Prevezal sem vlogo tolmača, prevajalca. Sodeloval sem z strokovnimi službami in drugimi, kot pomoč staršem. Skrbelo jih je. Postali so bolj zaščitniški Drugo:	nič-1, malo-2, nekaj-3, precej-4, veliko-5	Ordinalna
Pogostost dogajanja značilnosti v otroštvu, vrtcu in šoli.	Upiral/a sem se, Izražal/a svojo voljo s trmo. Ignoriral/a vprašanja, navodila staršev. Preizkušal/a meje z neubogljivostjo. Pomagal/a družini. Pomagal/a sorojencem. Zapiral/a sem se vase. Nisem sodeloval/a doma	nikoli-1, redko-2, občasno-3, pogosto-4, zelo pogosto-5	ordinalna

	Nisem se družil z vrstniki. Malo si govoril/a. Nisem želel/a sodelovati pri branju, poslušanju zgodb. Potreboval/a sem dodatno pomoč pri govorni komunikaciji. Potreboval/a sem pomoč strokovnih delavcev . Jasneje sem izražal/a želje, namene Imel/a sem željo po učenju novih stvari. Navodil nisem razumel/a. Nisem se dobro počutil/a. Manj sem opisoval/a in komuniciral/a s starši. Staršem sem opisoval/a potek dneva . Počutil/a si se nesprejetega med vrstnike Nisem se dobro počutil/a v skupnosti. bil/a sem srečna/en Sodeloval/a sem pri pouku Potreboval/a sem dodatno pomoč pri nalogah. Potreboval/a sem dodatno razlago navodil. Veliko sem se želel/a naučiti, izvedeti Bila sem vključena v družbo Upoštevale so se moje želje Posredovanje informacij staršem. Uporabljal/a sem različne načine komunikacije Moj govor in besede so bile popačene. Težave sem imel/a pri besednem sporazumevanju Hitro mi je popustila koncentracija pri poslušanju Zaščitniški/a sem bil do družine in sorojencev. Sorojencem sem pomagal/a Vrstnikom sem pomagal/a Drugi vrstniki so mi pomagali z zapiski, z učenjem. Drugi otroci so me dražili zaradi družine. Strokovni delavci so sodelovali sz mojimi starši in jim nudili informacije. Bilo me je sram zaradi družine V skupnosti sem se počutil/a drugače. Zmeden/a sem bil/a zaradi uporabe različne komunikacije. Imel/a sem stik z razširjeno družino. Imel/a sem težave s komunikacijo v družini. Imel si težave s komuniciranjem z drugimi Bil/a sem v vlogi tolmača in zagovornika (staršem). Drugo:		
Podpora pri šolanju	Starši, Sorodniki, Prijatelji, Logoped, Pedagog, Psiholog, Učitelj, Vzgojitelj, Socialni delavec, Brati/sestre, Drugo:	nikoli-1, redko-2, občasno-3, pogosto-4, zelo pogosto-5	ordinalna
Podpora staršev v odrasli dobi		nikoli-1, redko-2, občasno-3, pogosto-4, zelo pogosto-5	ordinalna
Drugačnost zaradi družine		Ne, da, drugo	nominalna

Odziv na drugačnost družine		Z uporom Z zapiranjem vase, Neposlušnostjo, Veseljem, Postali ste zaščitniški do družine, Niste se odzvali, Bilo vam je samoumevno, Sprijaznili ste se, Pomagali ste družini, Drugim razlagali posebnosti vaše družine, Bili ste ponosni/a, Pomagali staršem pri stiku z drugimi, Drugo:	nominalna
Sprejetost, vključenost	V naselju, bloku kjer živite, skupnosti mesta, V širšo družino. V primarni družini V zdajšnje šolanje/zaposlitev Drugo:	5 stopenjska lestvica; Nikoli-1, redko-2, občasno-3, pogosto-4, vedno-5	ordinalna
Pomoč oseb	Prijatelji družina, partner, člani Društva gluhih in naglušnih, socialna delavka, znanci, sodelavci, strokovni delavci, drugo.	5 stopenjska lestvica; Nikoli, redko, občasno, pogosto, zelo pogosto	ordinalna
Zadovoljnost s sodelovanjem strokovnih delavcev	Vzgojitelji, učitelji, socialna delavka na CSD, pedagog, logoped, psiholog, svetovalna delavka, drugo	1-Nikoli, 2-redko, 3-občasno, 4-pogosto, 5-vedno, nisem sodeloval	ordinalna
Predlogi na področju druženja in podpore v skupnosti			nominalna
Spremembe na področju družin z gluhi, naglušnimi člani,	Več delavnic in predavanj na temo gluhih in naglušnih v šolah. Da bi se o tej temi več pogovarjali v skupnosti. Vas bolj seznanijo, kje lahko poiščete pomoč in podporo. Se vas več informira. Se ustanovi več spletnih strani, kjer se lahko primerjajo izkušnje in kjer lahko drugi pomagajo z nasveti in napotki. Da bi strokovni delavci več sodelovali z vami, se vam poskušali približati. Da bi strokovni delavci in institucije pogostejše sodelovali z vašimi starši in jih bolj informirali o vašem napredku. Več pogovorov z drugimi podobnimi družinami. Imeli svetovalce, na katere se lahko obrnete po pomoč. Drugo:	1- ni treba, 2- malo, 3- nekaj, 4- precej, 5- absolutno veliko	ordinalna

3.2.2. Anketa starši

spremenljivka	indikator	modalitete	lestvica
spol		M (moški) Ž (ženska)	nominalna
Starost:			nominalna
Opredelitev sebe in partnerja		Glug/a, naglušen, slišec/a, drugo	nominalna
Opredelitev otrok	1. otrok, 2. otrok	gluh/a, naglušen/a, slišec, zna znakovni jezik, uporablja	Nominalna

		govorno sporazumevanje, ga nimam, Drugo:	
Obiskovanje vrtca		Ne, da, če da mesec	nominalna
Pogostost vaših načinov komuniciranja	Znakovni jezik, branje z ustnic, glasovno, besedno sporazumevanje, neverbalna komunikacija, drugo	Nikoli ne uporabljam-1, redko-2, občasno-3, pogosto-4, zelo pogosto uporabljam-5	ordinalna
Značilnosti komunikacije s partnerjem	Uporabljava znakovni jezik. Komunicirava z branjem z ustnic. Uporabljava neverbalno komunikacijo. Komuniciranje z govorom (besedno sporazumevanje). Pustiva si do besede. Se pogovarjava. Komunikacija je spoštljiva. Vsak lahko pove svoje mnenje. Pride do nerazumevanja. Strpnost drug do drugega. Veliko se prepirava. Drugo:	Nikoli -1, redko-2, občasno-3, pogosto-4, zelo pogosto -5	ordinalna
Pogostost pričakovanj in strahov v vlogi starša	Želja po uspešnosti otroka v šoli. Strah pred diagnozo otroka. Vključenost otroka v družbo, skupnost. Zmožnost pomagati otroku pri učenju. Kako svetovati otroku. Kako čim boljše vzgajati otroka. Sprejetost otroka v razred, skupino. Komuniciranje otroka z ostalimi. Ali bo otrok imel družbo vrstnikov. Kako se bo razumel z brati/sestrami. Ali se bo otrok veliko pogovarjal s starši. Hitro odraščanje in osamosvajanje otrok/a. Bodo strokovni delavci pomagali otroku, kjer bo potreboval pomoč. Sodelovanje strokovnih delavcev z starši. H komu se lahko starši obrnejo po pomoč. Kje pridobiti informacije o starševstvu in vzgoji. Pomoč otroka pri prevajanju iz govorice gluhih v govorico slišočih in obratno. Drugo:	Nikoli -1, redko-2, občasno-3, pogosto-4, zelo pogosto -5	ordinalna
Pogostost vzgoje glede na starša	Vaša: Sem stroga/a. Otroci nima/jo možnosti odločanja. Moja pravila so stroga in niso dovoljevala nobene spontanosti. Pravil ne pojasnujem. Otrokom dajem malo čustvene topline in bližine. Kažem veliko jeze. Otroci morajo upoštevati pravila sicer so kaznovani. Komunikacija z otrokom je/je bila ukazovalna, nespoštljiva, enosmerna. Z otroci se malo pogovarjam in dogovarjam. Slediti morajo mojim pravilom in ciljem. Vso odgovornost imam sam/a. Otroci so kaznovani nepričakovano. Moja vloga je pomembna. Značilen je red, disciplina, kazni. Komunikacija z otroci je/je bila mimobežna, neomejena.	Nikoli -1, redko-2, občasno-3, pogosto-4, zelo pogosto -5	nominalna

	Vloge v družini so/so bile nejasne. Nismo se dogovarjali, nisem imel določenih pravil in ciljev. Podrejal in zadovoljeval sem pretežno otrokove zahteve. Otroke veliko razvjam in jih ne omejujem. Ne dajem kazni in ukrepov. Ne nadzorujem otrokovega vedenja. Nimam postavljenih mej, kaj otrok sme in česa ne. Poslušam otrokovo mnenje in želje, upoštevam njegove potrebe in ga/jo spodbujam. Z otrokom/otroci smo enakopravni. Ustvarjam občutek varnosti, ljubljenosti in sprejetosti. Upoštevam otrokovemu mnenju in prisluhnem njegovim potrebam. Sporočila, navodila, mu posredujem jasno, nevsiljivo in pri njih vztrajam. Pohvalim ga/jih za pozitivno vedenje. V primeru kršenja pravil pokažem nezadovoljstvo in o tem spregovorim. Otrok/otroci ve/vedo, kje so meje (kaj smejo in česa ne). Med seboj sva se veliko pogovarjala, dogovarjala. Značilno je obojestransko spoštovanje in zaupanje (med menoj in otrokom). Postavljam zahteve in omejitve, ki so primerne otrokovi starosti. Dovolim mu lastne odločitve. Obvestim ga/jih o dogajanju, spremembah in odločitvah. Trudim se, da pri posledicah otrokove odločitve, le ta prevzame odgovornost za svoje ravnanje (otrok). Pomagam mu/ji/ jim pri učenju. Učim ga/sem ga znakovnega jezika. Učim ga/sem ga govornega sporazumevanja. Način, kako so mene vzgajali, je vplival na mojo vzgojo. Drugo: Partner: Je stroga/a. Otrok/otroci nima/jo možnosti odločanja. Njegova pravila so stroga in niso dovoljevala nobene spontanosti. Pravil ne pojasnjuje. Otrokom daje malo čustvene topline in bližine. Kaže veliko jeze. Otroci morajo upoštevati pravila sicer so kaznovani. Komunikacija z otrokom je/je bila ukazovalna, nespoštljiva, enosmerna. Z otroci se malo pogovarja in dogovarja. Slediti morajo njegovim/njenim pravilom in ciljem. Vso odgovornost ima on/ona. Otroci so kaznovani nepričakovano. Njegova/njena vloga je pomembna. Značilen je red, disciplina, kazni. Komunikacija z otroci je/je bila mimobežna, neomejena.	
--	---	--

	Vloge v družini so/so bile nejasne. Nista se dogovarjala, ni imel določenih pravil in ciljev. Podrejal in zadovoljeval je pretežno otrokove zahteve. Otroke veliko razvaja in jih ne omejuje. Ne daje kazni in ukrepov. Ne nadzoruje otrokovega vedenja. Nima postavljenih mej, kaj otrok sme in česa ne. Posluša otrokovo mnenje in želje, upošteva njegove potrebe in ga/jo spodbuja. Z otrokom/otroci smo enakopravni. Ustvarja občutek varnosti, ljubljenosti in sprejetosti. Upošteva otrokovo mnenje in prisluhne njegovim potrebam. Sporočila, navodila, mu posreduje jasno, nevsiljivo in pri njih vztraja. Pohvali ga/jih za pozitivno vedenje. V primeru kršenja pravil pokaže nezadovoljstvo in o tem spregovori. Otrok/otroci ve/vedo, kje so meje (kaj smejo in česa ne). Med seboj sva se veliko pogovarjala, dogovarjala. Značilno je obojestransko spoštovanje in zaupanje. (med njim in otrokom). Postavlja zahteve in omejitve, ki so primerne otrokovi starosti. Dovolj mu lastne odločitve. Obvesti ga/jih o dogajanju, spremembah in odločitvah. Trudi se, da pri posledicah otrokove odločitve, le ta prevzame odgovornost za svoje ravnanje (otrok). Pomaga mu/ji/ jim pri učenju. Uči ga/sem ga znakovnega jezika. Način, kako so ga vzgajali, je vplival na njegovo vzgojo. Drugo:		
Opis poteka vzgoje in učenja komunikacije otroka			nominalna
Način komunikacije med starši in otroci	Moja komunikacija z otroci poteka govorno (besedno). Moja komunikacija z otroci poteka z znakovnim jezikom. Moja komunikacija z otroci poteka neverbalno. Partner komunicira z otroci z govorom, besedno komunikacijo. Partner pri komuniciranju z otroci uporablja znakovni jezik. Partner uporablja neverbalno komunikacijo. Drugo:	nikoli, redko, občasno, pogosto, zelo pogosto	ordinalna
Otrokove težave pri komunikaciji		Da, ne	nominalna
Pomoč oseb pri učenju otrokove komunikacije, govorna kom. In znakovni jezik.	Stari starši, drugi sorodniki, učitelji, vzgojitelji, logoped, socialni delavec, pedagog, brat/sestra, drugo	nikoli, redko, občasno, pogosto, zelo pogosto	ordinalna

Spremembe ob začetku otrokovega obiskovanja vrtca in šole.		strah pred odtujitvijo z otrokom, otrokom je postal svet izven družine bolj zanimiv, manj druženja in povezanosti z otroci, več druženja in povezanosti z otroci, več časa za druženje s partnerjem, več zaupanja v strokovne službe, želja, da ima otrok/imajo otroci nove prijatelje, želja, da se otrok uči in vadi komunikacijo z ostalimi, denarna stiska, občutek osamljenosti, preveč nezapolnjenega časa, več časa za lastne potrebe, hobije, pomoč otrokom pri učenju, učenje otroka novih stvari, da bi več znal, več druženja v skupnosti, spoznavanje novih ljudi, sodelovanje z strokovnimi delavci, drugo:	nominalna
Način vzdrževanja odnosa z otrokom v obdobju vrtca, šolanja, odrasle dobe	Pomagal/a sem z nasveti. Pomagal/a pri učenju. Sodeloval/a s strokovnimi. Spraševal/a o poteku dneva, novostih, dogajanju. Spraševal/a po otrokovem mnenju. Prisluhnil/a njegovim željam. Skupne aktivnosti. Spodbujal/a otrokovo druženje. Otrok je sodeloval pri odločanju o aktivnostih, dogodkih. Obiskoval/otroka/e na njegovih/njihovih nastopih, tekmah, itd. Imel/i je/so prosti čas zase in prijatelje. Spodbujal/a otrokov stik z drugimi družinskimi člani. Drugo:	nikoli-1, redko-2, občasno-3, pogosto-4, zelo pogosto-5	ordinalna
Značilnosti, ki so se dogajale v otroštvu, vrtcu in tekom šolanja	Otrok se je upiral. Izražal svojo voljo s trmo. Ignoriral vprašanja, navodila staršev. Preizkušal meje z neubogljivostjo. Pomagal družini. Sodeloval in pomagal sorojencem. Zapiral se je vase. Ni sodeloval doma. Ni sodeloval. Ni družil z vrstniki. Malo govoril z vrstniki. Ni želel sodelovati pri branju, poslušanju zgodb. Potreboval je dodatno pomoč pri govorni komunikaciji. Potreboval je pomoč strokovnih delavcev. Jasneje je izražal želje, namene. Imel je željo po učenju novih stvari. Navodil ni razumel. Ni se dobro počutil v skupnosti. Manj je opisoval in komuniciral z nami. Opisoval potek dneva. Počutil se je nesprejetega med vrstnike. bil je zadovoljen, srečen.	nikoli, redko, občasno, pogosto, zelo pogosto	ordinalna

	Sodeloval je pri pouku, učenju. Potreboval je pomoč pri nalogah. Potreboval je dodatno razlago navodil. Veliko se je želel naučiti, izvedeti. V razred je bil lepo sprejet in vključen Upoštevale so se njegove želje Dobil je pomoč strokovnih delavcev . Šolanje je zaključil uspešno. Družil se je s prijatelji, otrok staršem ni želel posredovati informacij o dogajanju . Uporabljal je različne načine komunikacije Njegov govor in besede so bile popačene. Težave je imel pri besednem sporazumevanju Hitro mu je popustila koncentracija pri poslušanju Zaščitniški je bil do družine in sorojencev. Sorojencem je pomagal. Vrstnikom je pomagal . Bil je v vlogi tolmača pri našem sporazumevanju z drugimi. Drugo:		
Drugačnost zaradi družine		Ne, da, drugo	nominalna
Odziv na drugačnost družine		Z uporom Z zapiranjem vaze, Neposlušnostjo, Veseljem, Postal se zaščitniški do družine, Niste se odzvali, Bilo vam je samoumevno, Sprijaznil ste se, Pomagal je družini, Drugim razlagal posebnosti vaše družine, Bil je ponosen/a, Pomagal staršem pri stiku z drugimi, Drugo:	nominalna
Sprejetost, vključenost	V naselju, bloku kjer živite, skupnosti mesta, V širšo družino. V primarni družini V zdajšnje šolanje/zaposlitev Drugo:	5 stopenjska lestvica; Nikoli-1, redko-2, občasno-3, pogosto-4, vedno-5	ordinalna
Načini vključevanja v skupnost		Sodelujem/sem sodeloval s strokovnimi delavci v vrtcu. Sodelujem/ sem sodeloval s strokovnimi delavci v šoli. Hodim/sem hodil na redne govorilne ure in srečanja z učitelji in vzgojitelji. Imam prijatelje v okolici doma. Družim se s sosedi. Včlanjen sem v Društvo za gluhe in naglušne. Včlanjen sem v razna druga društva, kot so planinska, itd. Hodim na tečaje, seminarje. Se izobražujem. Imam zaposlitev. Iščem zaposlitev in hodim na delavnice, razgovore, itd. Obiskujem kulturne dogodke, predstave. Drugo:	nominalna

Predlogi na področju druženja in podpore v skupnosti			nominalna
Pomoč oseb	Prijatelji družina, Starši in drugi sorodniki, člani Društva gluhih in naglušnih, socialna delavka, znanci, sodelavci, drugo.	Nikoli, redko, občasno, pogosto, zelo pogosto	ordinalna
Pridobivanje informacij glede starševstva, vzgoje in komunikacije	Od članov iz Društva za gluhe in naglušne. Od strokovnih delavcev v Društvu za gluhe in naglušne. Od prijateljev. Znancev . Sodelavcev Strokovnih delavcev v vrtcu in šoli Socialne delavke Strokovnih delavcev v zdravstvu . Sorodnikov in družine . Na spletu (formi, članki, itd) Iz knjig in raziskav V institucijah Drugo:	Nič-1, 2- malo, 3- nekaj, 4- precej, 5-veliko	ordinalna
Zadovoljnost s sodelovanjem strokovnih delavcev	Strokovni delavci v vrtcu, strokovni delavci v šoli, socialna delavka na CSD, strokovni delavci v društvu za gluhe in naglušne	1-Nikoli, 2-redko, 3-občasno, 4-pogosto, 5-vedno	ordinalna
Predlogi za spremembe in pomoč			opisna
Spremembe na področju družin z gluhi, naglušnimi člani,	Več delavnic in predavanj na temo gluhih in naglušnih v šolah. Da bi se o tej temi več pogovarjali v skupnosti. Vas bolj seznani, kje lahko poiščete pomoč in podporo. Se vas več informira. Se ustanovi več spletnih strani, kjer se lahko primerjajo izkušnje in kjer lahko drugi pomagajo z nasveti in napotki. Da bi strokovni delavci več sodelovali z vami, se vam poskušali približati. Da bi strokovni delavci in institucije pogosteje sodelovali z vašimi starši in jih bolj informirali o vašem napredku. Več pogovorov z drugimi podobnimi družinami. Imeli svetovalce, na katere se lahko obrnete po pomoč. Drugo:	1- ni treba, 2- malo, 3-nekaj, 4- precej, 5- absolutno veliko	ordinalna

3.3. Merski instrument

Moj merski instrument v raziskavi je anketni vprašalnik. Anketni vprašalnik je anonimen. Oba vprašalnika, za otroke in starše vsebujeta po 25 vprašanj. Vprašalnik sem izdelala sama. Vprašalnik sem testirala tako, da sem ga razdelila med prijatelje. Če kje vprašanj niso razumeli in kjer so imeli težave, sem tam vprašalnik popravila. Merski instrument za starše se nahaja v prilogi 1, merski instrument za otroke pa v prilogi 2.

3.4. Populacija in vzorčenje

Moja populacija starši in mladostniki, ki obiskujejo ali pa so včlanjeni v Društvo gluhih in naglušnih Koper. V anketi so sodelovali tisti, ki so imeli čas in so se zadrževali v prostorih društva tekom časovnega obdobja postopka anketiranja. Tolmačka in zaposlena v Društvu je osebe izbrala naključno. Pri izpolnjevanju anket za starše je prisostvovala ter jim nudila pomoč pri razlagi vprašanj. Z njimi se je dobivala individualno. Ankete za otroke pa je razdelila staršem, le ti pa so izpolnjene ankete s strani otrok prinesli nazaj.

Vzorec so člani Društva gluhih in naglušnih Koper ter njihovi družinski člani. Za to društvo sem se odločila, ker je meni najbližje. Sodelovali pa so vsi, ki so v določenem času obiskali prostore društva. Vzorec je neslučajnostni, priročni vzorec.

3.5. Zbiranje podatkov

Metoda, ki jo bom v raziskovalni nalogi uporabila je anketiranje. Podatke sem zbrala s individualno vodeno anketo in individualno nevodeno anketo, standardizirane oblike. Vprašanja so bila sestavljena vnaprej, anketa pa je bila anonimna. Razlog, da sem se odločila za takšen način raziskovanja je, da sem želela pridobiti kar največ podatkov, brez dodatnih stisk uporabnikov, anketirancev. Prilagodila sem se jim na način, da bi mi lažje posredovali informacije. Na ta način so pridobili dodatno razlago pojmov, vprašanj in imeli pomoč pri izpolnjevanju tam, kjer imajo slabše razumevanje. Za anketo za otroke sem se odločila, ker so vsi otroci že odrasli ter imajo svoje obveznosti in omejen čas, da bom na ta način lažje pridobila informacije, brez da bi jih dodatno obremenila z obiski društva. Na ta način sem omogočila tudi anonimnost.

Vprašalnike sem testirala dne 5.4.2018, in naredila popravke. Testirala sem jih samo na mojih slišočih prijateljih, saj z gluhi in naglušnimi nimam veliko stikov. Z Društvom sem bila v stiku za opravljanje intervjujev in anket že v marcu. Takrat sem jim tudi predstavila cilje moje raziskave, pokazala osnutke ankete. Takrat smo se tudi dogovorili za ankete namesto intervjujev. Dne 10.4.2018 sem posredovala ankete v pregled zaposleni v Društvu, da preveri, če bi kej lahko imeli težave pri reševanju. Naredila sem popravke ter natisnjene ankete prinesla v DGN Koper 11.4.2018. Tam smo se dogovorili za časovni potek zbiranja anket. Prvotni cilj je bil tudi anketiranje na območju Društva v Novi Gorici, vendar se ni izšlo. Ankete bi morala pridobiti v sredini maja, vendar so se ankete izkazale za preobširne in prezahtevne, ter časovno zelo dolgotrajne. To se je izkazalo šele tekom reševanja anket,

kjer je tolmačka pomagala pri razlagi navodil. Posledica tega je bila zamuda pri prejetju anket ter zmanjšan številni obseg prejetih anket. Ankete sem pridobila 6.6.2018. S tem da zelo manjše število. Od predvidenih 80 anket sem pridobila 16 anket. Od tega 9 anket za otroke in 7 anket za starše. Zaznati je bilo da so nekateri starši izgubili nit zanimanja, zdele so se jim predolge. Zaradi upadle koncentracije je bila ena anketa delno rešena. Vendar sem jo pri analizi vseeno upoštevala. Pozanimala sem se o poteku anketiranja, kakšnih možnih nerazumevanjih. Razlog je bil premalo časa in prezahtevnost anket. Pridobila sem tudi mnenja in napotke za v prihodnje. Vsi anketiranci so bili veseli raziskovanja teh tem, saj raziskav o gluhih in naglušnih primanjkuje. Dodelati pa bi bilo potrebno anketo, da bi jim bila bolj ustrezna. Napotki se bodo lahko upoštevali za nadaljnja raziskovanja.

3.6. Obdelava in analiza podatkov

Načrt obdelave podatkov bo kvantitativen, saj bom prikazala številčne podatke, z opravljeno kvantitativno raziskavo pa bom prišla do potrebnih podatkov pomembnih za raziskavo. Ankete sem obdelovala kvantitativno. Uporabila sem spletni program EnKlik anketa, kjer sem vnesla podatke, ki se jih je računalniško obdelalo. Nekatera vprašanja pa sem obdelala ročno. Pisno sem si naredila tabele in seštevala odgovore. Le te sem vnesla v Microsoft Excel 2010, kjer sem naredila tabele. Odgovore sem predstavila na podlagi frekvenc in pripadajočih odstotkov, določene rezultate pa sem predstavila tudi z grafi. Obdelava nekaterih vprašanj je bila kvalitativno, kjer sem podobno napisane izjave anketirancev razdelila po tematskih sklopih. Nato pa sem oblikovala smiselno besedilo oz. interpretacijo, iz katere se lahko razbere razmišljanje oz. odgovori staršev oziroma otrok. Anketi bosta obdelani tudi primerjalno, saj bom rezultate ankete staršev in ankete otrok primerjala ter združevala.

4. Rezultati

4.1. Anketa otroci

1. Spol in starost anketirancev

Tabela 4.1: Razporeditev anketirancev po spolu

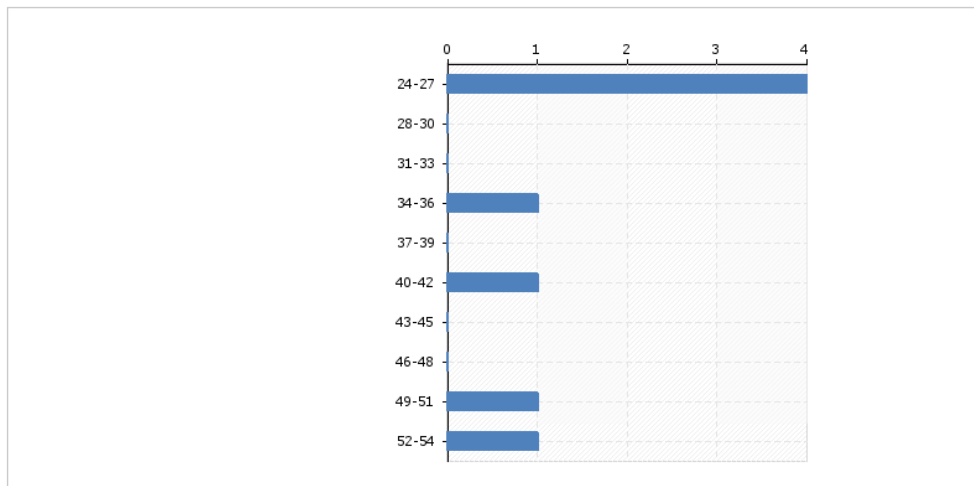
Spol:				
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
1 (Moški)	3	33%	38%	38%
2 (Ženski)	5	56%	63%	100%
Skupaj	8	89%	100%	

Povprečje	1.6	Std. Odklon	0.5
-----------	-----	-------------	-----

Tabela 4.2: Struktura po starosti

Starost					
Veljavno	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon	Minimum	Maksimum
8	9	35.3	11.78	24	54

Graf 4.1: Razporeditev anketirancev po starosti

V raziskavi otrok je sodelovalo 9 anketirancev. Na vprašanja je odgovorilo 8 anketirancev. Od tega je bilo 33% anketirancev moškega spola, 56% pa ženskega spola. Povprečna starost anketirancev je 35 let, iz tega 4 anketiranci iz obdobja od 20 do 30let, dva iz obdobja od 30-45 let in dva anketiranca iz starostnega obdobja 45-60 let.

2. Opredelitev slušnega stanja in obiskovanje šole

Tabela 4.3: Opredelitev slušnega stanja otrok

Jaz sem:				
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
1 (gluh/a)	1	11%	13%	13%
2 (Naglušen/naglušna)	2	22%	25%	38%
3 (slišoč)	5	56%	63%	100%
4 (Drugo:)	0	0%	0%	100%
Skupaj	8	89%	100%	

Povprečje	2.5	Std. Odklon	0.8
-----------	-----	-------------	-----

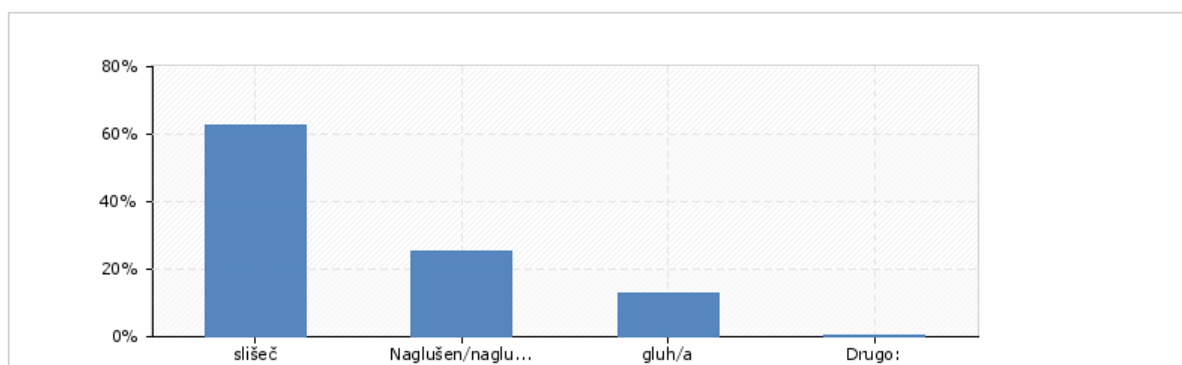
Tabela 4.4: Prikaz obiskovanja šol

obiskoval sem				
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
1 (šolo s prilagojenim programom)	1	11%	13%	13%
2 (navadno šolo)	6	67%	75%	88%
3 (Drugo:)	1	11%	13%	100%
Skupaj	8	89%	100%	

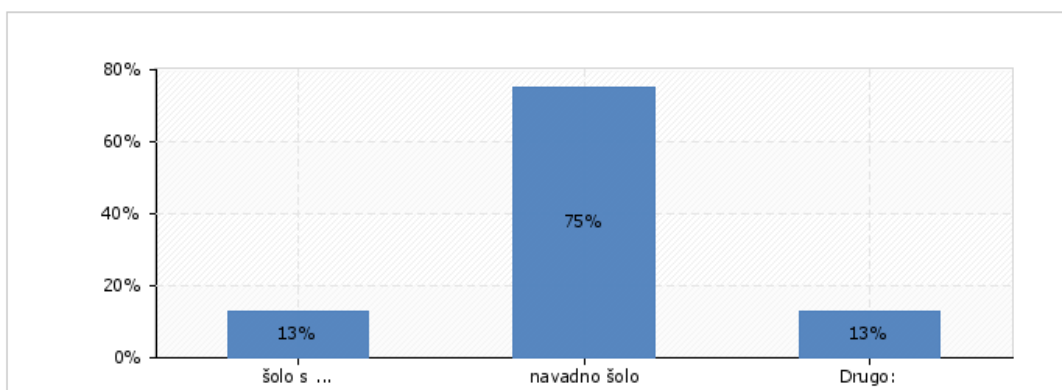
Povprečje	2.0	Std. Odklon	0.5
-----------	-----	-------------	-----

Drugo: navadno osnovno šolo in poklicno šolo s prilagojenim programom. Frekvenca: 1
Odstotek 11%.

Graf 4.2: Prikaz slušnega stanja otrok

Graf 4.3: Prikaz obiskovanja šol

Na vprašanji mi je odgovorilo 8 otrok. Od tega je bil 1 gluhi, 2 naglušna in 5 sliščajih otrok. Največ otrok je obiskovalo navadno osnovno šolo - 6 anketirancev (67%), 1 anketiranec šolo s prilagojenim programom (11%), 1 anketiranec pa je obiskoval oboje, navadno osnovno šolo in poklicno šolo s prilagojenim programom (11%).

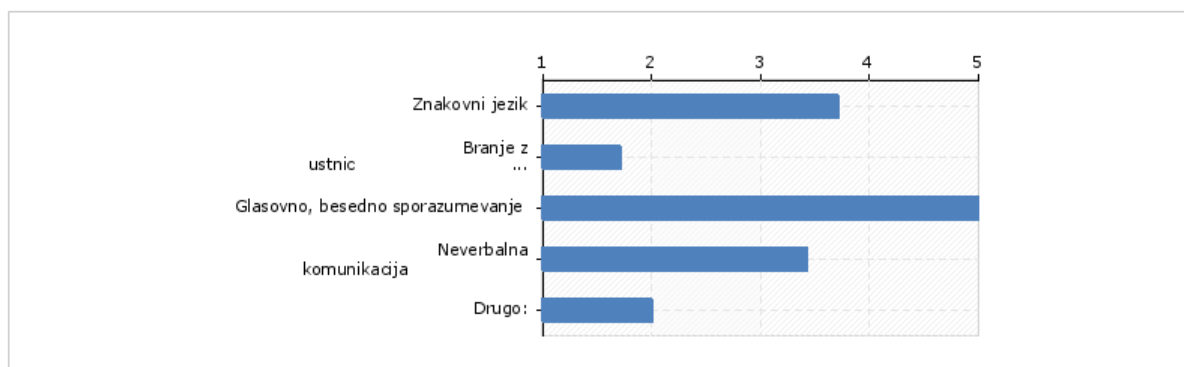
3. Pogostost načinov komuniciranja.

Tabela 4.5: Struktura pogostosti načina komuniciranja

Z obkrožanjem izbrane številke od 1 do 5, označite pogostost vaših načinov komuniciranja (1- nikoli ne uporabljam, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto uporabljam):										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
Znakovni jezik	0 (0%)	1 (14%)	2 (29%)	2 (29%)	2 (29%)	7 (100%)	7	9	3.7	1.1
Branje z ustnic	5 (71%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	7 (100%)	7	9	1.7	1.5
Glasovno, besedno sporazumevanje	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	8 (100%)	8 (100%)	8	9	5.0	0.0
Neverbalna komunikacija	2 (29%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	3.4	2.0
Drugo: pisanje	0 (0%)	1 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (100%)	1	9	2.0	0.0

Na vprašanje je odgovorilo 8 anketirancev od 9 prejetih anket. Pri rubriki zelo pogosto uporabljam je najbolj pogost način komuniciranja glasovno, besedno sporazumevanje (100%), sledi mu neverbalna komunikacija (57%), znakovni jezik (29%) in s 14% branje z ustnic. Kot drugo je anketiranec dopisal pisanje, ki ga uporablja redko. Način komunikacije, ki ga anketiranci nikoli ne uporabljajo je branje z ustnic (71%). Po povprečju si sledijo: glasovno, besedno sporazumevanje, znakovni jezik, neverbalna komunikacija, pisanje, branje z ustnic.

Graf 4.4: Prikaz povprečnega načina komuniciranja otrok

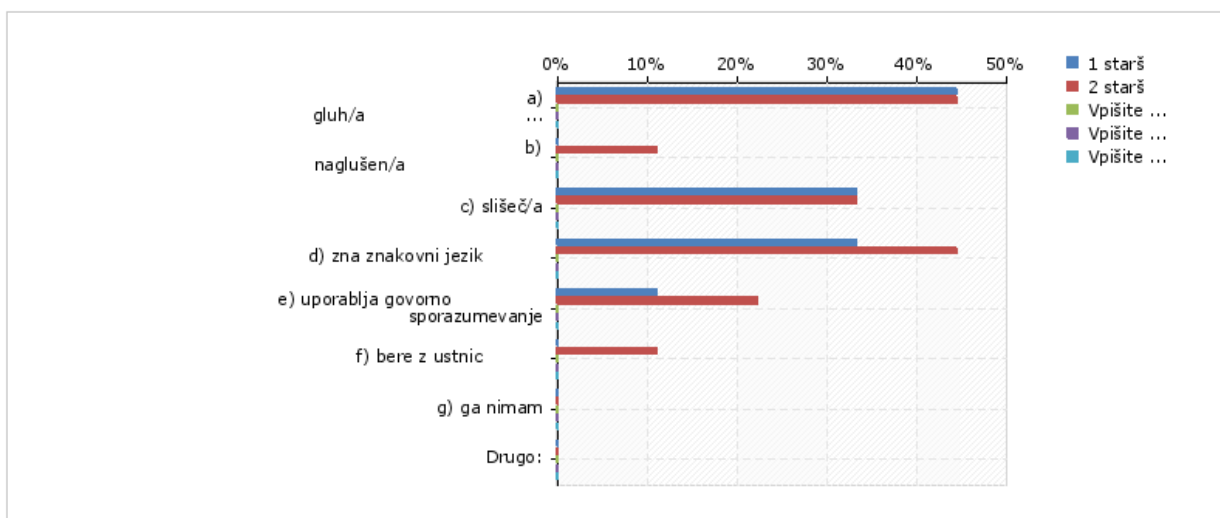
4. Opredelitev staršev

Tabela 4.6: Struktura opredelitve staršev

Kliknite in vpišite besedilo A) Vaši starši so/so bili (obkrožite, možnost več odgovorov):							
Podvprašanja	Odgovori					Veljavni	Št. enot
	1 starš (1)	2 starš (2)	Vpišite besedilo (3)	Vpišite besedilo (4)	Vpišite besedilo (5)		
a) gluha/a	4 (100%)	4 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	4	9
b) naglušna/a	0 (0%)	1 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1	9
c) slišča/a	3 (100%)	3 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3	9
d) zna znakovni jezik	3 (75%)	4 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	4	9
e) uporablja govorno sporazumevanje	1 (50%)	2 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2	9
f) bere z ustnic	0 (0%)	1 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1	9
g) ga nimam	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0	9
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0	9

Na anketno vprašanje je odgovorilo 8 anketirancev. 4 otroci imajo oba gluha starša. 3je otroci imajo oba starša slišča. 1 otrok pa ima enega naglušnega starša. Tisti starši, ki so gluhi, uporabljajo znakovni jezik. Slišči starši pa uporabljajo govorno sporazumevanje. Eden izmed staršev bere z ustnic.

Graf 4.5: Prikaz opredelitve staršev

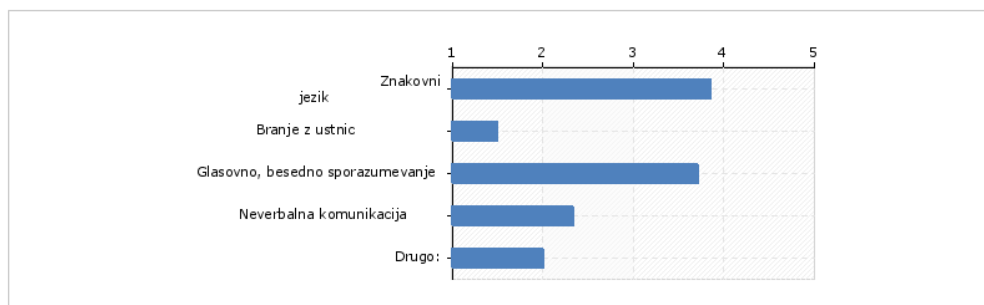
5. Pogostost načinov komuniciranja s starši

Tabela 4.7: Struktura opredelitve komuniciranja s starši

B) Z obkrožanjem izbrane številke od 1 do 5, označite pogostost vaših načinov komuniciranja z starši (1- nikoli ne uporabljam, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto uporabljam):										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
Znakovni jezik	0 (0%)	1 (14%)	2 (29%)	1 (14%)	3 (43%)	7 (100%)	7	9	3.9	1.2
Branje z ustnic	4 (67%)	1 (17%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.5	0.8
Glasovno, besedno sporazumevanje	2 (29%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	3.7	1.9
Neverbalna komunikacija	3 (50%)	1 (17%)	0 (0%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	9	2.3	1.8
Drugo: pisanje	0 (0%)	1 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (100%)	1	9	2.0	0.0

Na vprašanja mi je odgovorilo 7 anketirancev iz skupine otrok. Najpogostejši način njihovega komuniciranja s starši je glasovno, besedno sporazumevanje (57%), sledi mu s 43% znakovni jezik, z 17% pa neverbalna komunikacija. Najmanj neuporabljen način komunikacije je branje z ustnic (67%) in neverbalna komunikacija (50%). Glede na pogostost komuniciranja si sledijo: znakovni jezik, glasovno, besedno sporazumevanje, neverbalna komunikacija, pisanje in branje z ustnic.

Graf 4.6: Prikaz pogostosti komuniciranja s starši.

6. Prisotnost sorojencev in način komuniciranja z njimi

Na vprašanje je odgovorilo 9 anketirancev. Osem otrok ima sorojence (89%), od tega so bili opredeljeni 3je brati in 3 sestre. En otrok (11%) pa nima sorojencev. Na vprašanje načina komuniciranja z sorojenci, je na vprašanje odgovorilo 8 anketirancev. Najpogostejši način komuniciranja je glasovno, besedno sporazumevanje (86 %), sledi mu znakovni jezik z 33% in neverbalna komunikacija z 17 %. Branje z ustnic se uporablja občasno (33%). Najmanj uporabljen način komuniciranja je znakovni jezik (67%), branje z ustnic (50%) in neverbalna komunikacija (33%). Med druge načine sporazumevanja so dodali pisanje, ki so ga opredelili kot redko uporabljeno. Glede na povprečje pogostosti si načini komuniciranja sledijo: glasovno, besedno sporazumevanje, neverbalno spor., znakovni jezik, pisanje in branje z ustnic.

Tabela 4.8: Struktura prisotnosti sorojencev.

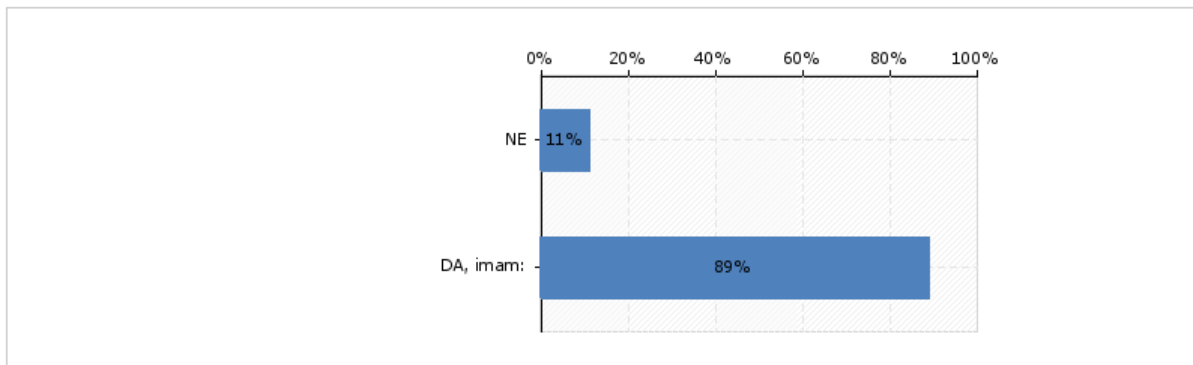
Ali imate brate in sestre (obkrožite)?				
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
1 (NE)	1	11%	11%	11%
2 (DA, imam:)	8	89%	89%	100%
Skupaj	9	100%	100%	
Povprečje		1.9	Std. Odklon	0.3

Tabela 4.9: Struktura pogostosti načina komuniciranja s sorojenci

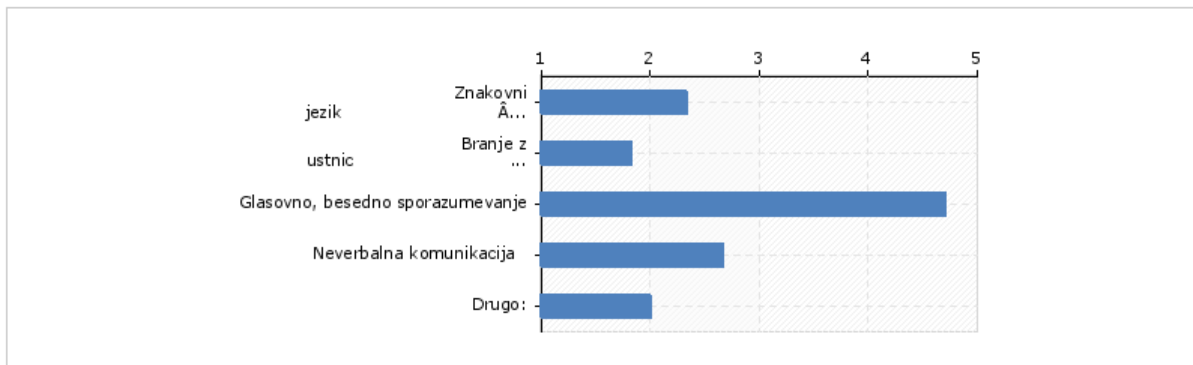
(1- nikoli ne uporabljam, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto uporabljam):										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
Znakovni jezik	4 (67%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (33%)	6 (100%)	6	9	2.3	2.1
Branje z ustnic	3 (50%)	1 (17%)	2 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.8	1.0

Glasovno, besedno sporazumevanje	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	6 (86%)	7 (100%)	7	9	4.7	0.8
Neverbalna komunikacija	2 (33%)	1 (17%)	1 (17%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	9	2.7	1.6
Drugo: pisanje	0 (0%)	1 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (100%)	1	9	2.0	0.0

Graf 4.7: Prikaz prisotnosti sorojencev

Graf 4.8: Prikaz povprečja pogostosti načina komuniciranja s sorojenci

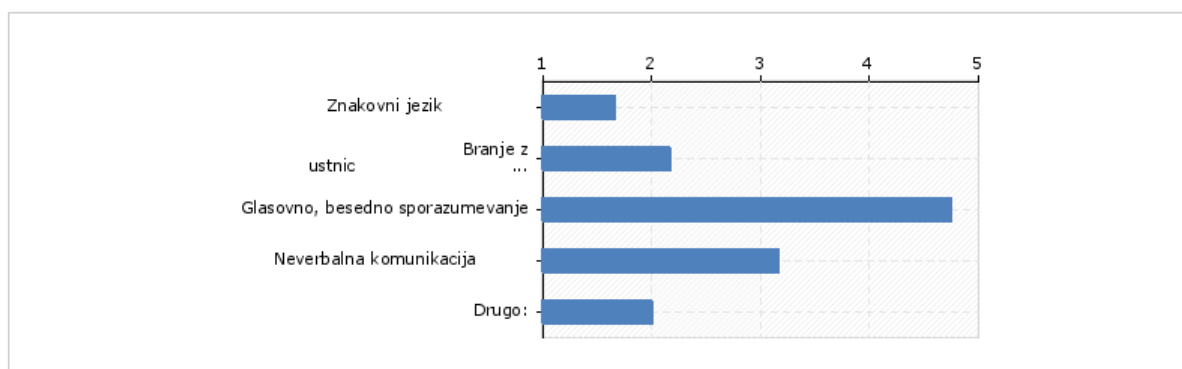
7. Pogostost načinov komuniciranja z ostalimi (prijatelji, v šoli, vrstniki, v skupnosti)

Tabela 4.10: Struktura načina komuniciranja z ostalimi (prijatelji, v šoli, vrstniki, v skupnosti)

(1- nikoli ne uporabljam, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto uporabljam):										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
Znakovni jezik	4 (67%)	1 (17%)	0 (0%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.7	1.2
Branje z ustnic	2 (33%)	3 (50%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (17%)	6 (100%)	6	9	2.2	1.5
Glasovno, besedno sporazumevanje	0 (0%)	0 (0%)	1 (13%)	0 (0%)	7 (88%)	8 (100%)	8	9	4.8	0.7
Neverbalna komunikacija	2 (33%)	0 (0%)	1 (17%)	1 (17%)	2 (33%)	6 (100%)	6	9	3.2	1.8
Drugo: pisanje	0 (0%)	1 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (100%)	1	9	2.0	0.0

Na vprašanje je odgovorilo 8 anketiranih otrok. Zelo pogosto uporabljen način komuniciranja je glasovno, besedno sporazumevanje (88%), sledi ji neverbalna komunikacija (33%), branje z ustnic (17%). Pogost način sta znakovni in neverbalna komunikacija z 17 %. Občasno se uporablja neverbalna komunikacija (17%) in glasovno sporazumevanje (12%). Redko se uporablja branje z ustnic (50%), znakovni jezik in pisanje (17%). Nikoli se ne uporablja znakovni jezik pri 67% anketirancev, branje z ustnic in neverbalna komunikacija z 33%. Glede na povprečje pogostosti komuniciranja si sledijo: glasovno, besedno sporazumevanje,, neverbalna komunikacija, branje z ustnic, pisanje, znakovni jezik.

Graf 4.9: Prikaz povprečja pogostosti komuniciranja z ostalimi

8. Značilnosti vzgoje glede na starša

8.1 Mama

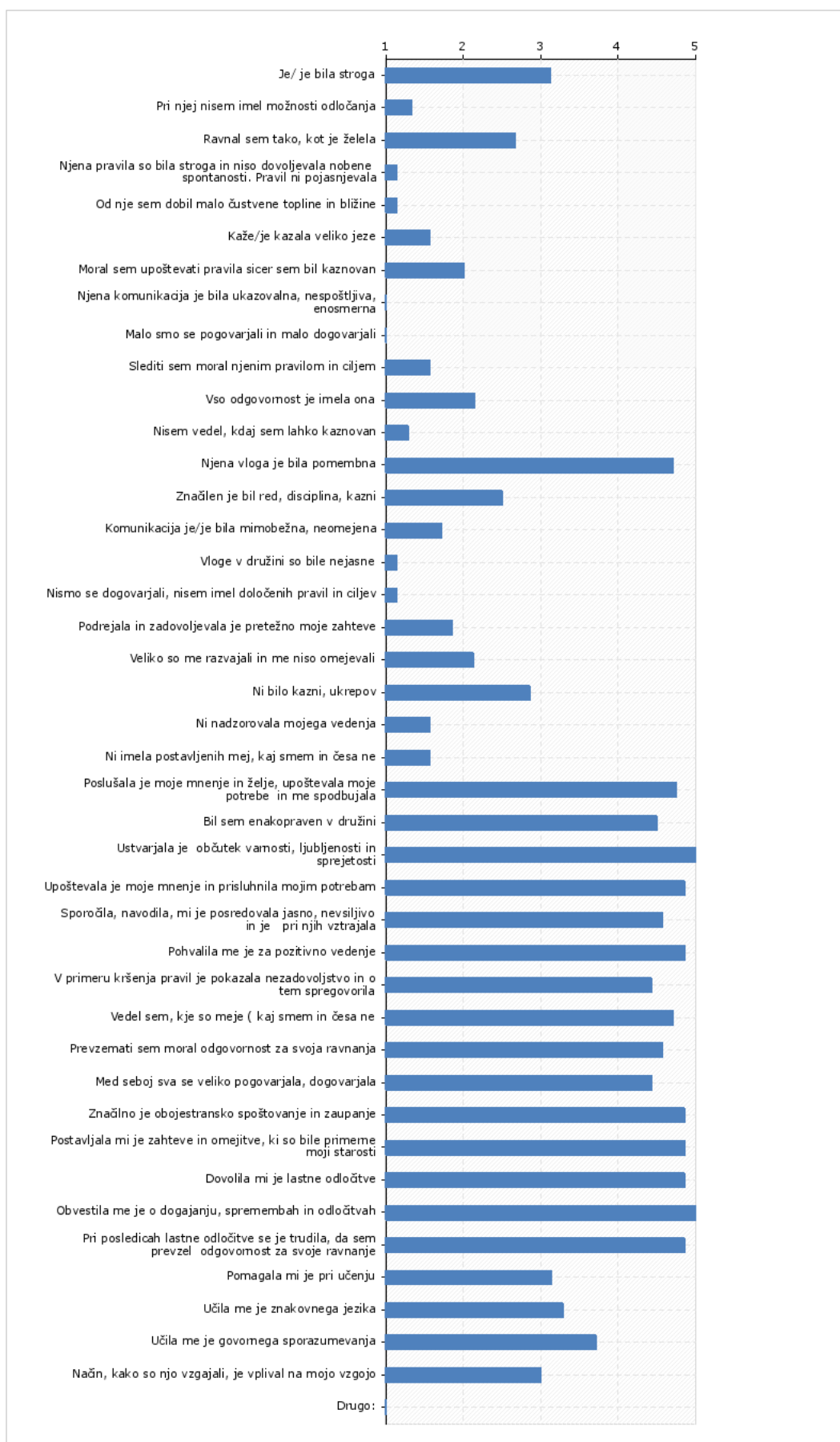
Tabela 4.11: Struktura značilnosti vzgoje pri mami

(1- nikoli, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto) MAMA										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
Je/ je bila stroga	1 (13%)	1 (13%)	4 (50%)	0 (0%)	2 (25%)	8 (100%)	8	9	3.1	1.4
Pri njej nisem imel možnosti odločanja	5 (83%)	0 (0%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.3	0.8
Ravnal sem tako, kot je želela	1 (17%)	1 (17%)	3 (50%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	2.7	1.0
Njena pravila so bila stroga in niso dovoljevala nobene spontanosti. Pravil ni pojasnjevala	6 (86%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.1	0.4
Od nje sem dobil malo čustvene topline in bližine	6 (86%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.1	0.4
Kaže/je kazala veliko jeze	3 (43%)	4 (57%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	0.5
Moral sem upoštevati pravila sicer sem bil kaznovan	3 (43%)	2 (29%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	2.0	1.2
Njena komunikacija je bila ukazovalna, nespoštljiva, enosmerna	7 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.0	0.0

Malo smo se pogovarjali in malo dogovarjali	7 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.0	0.0
Slediti sem moral njenim pravilom in ciljem	4 (57%)	2 (29%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	0.8
Vso odgovornost je imela ona	2 (29%)	3 (43%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	2.1	1.1
Nisem vedel, kdaj sem lahko kaznovan	5 (71%)	2 (29%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.3	0.5
Njena vloga je bila pomembna	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	6 (86%)	7 (100%)	7	9	4.7	0.8
Značilen je bil red, disciplina, kazni	3 (38%)	2 (25%)	0 (0%)	2 (25%)	1 (13%)	8 (100%)	8	9	2.5	1.6
Komunikacija je/je bila mimobežna, neomejena	5 (71%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	7 (100%)	7	9	1.7	1.5
Vloge v družini so bile nejasne	6 (86%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.1	0.4
Nismo se dogovarjali, nisem imel določenih pravil in ciljev	6 (86%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.1	0.4
Podrejala in zadovoljevala je pretežno moje zahteve	3 (43%)	2 (29%)	2 (29%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.9	0.9
Veliko so me razvajali in me niso omejevali	1 (13%)	5 (63%)	2 (25%)	0 (0%)	0 (0%)	8 (100%)	8	9	2.1	0.6
Ni bilo kazni, ukrepov	2 (29%)	2 (29%)	0 (0%)	1 (14%)	2 (29%)	7 (100%)	7	9	2.9	1.8
Ni nadzorovala mojega vedenja	4 (57%)	2 (29%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	0.8
Ni imela postavljenih mej, kaj smem in česa ne	4 (57%)	2 (29%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	0.8
Poslušala je moje mnenje in želje, upoštevala moje potrebe in me spodbujala	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (25%)	6 (75%)	8 (100%)	8	9	4.8	0.5
Bil sem enakopraven v družini	0 (0%)	0 (0%)	1 (13%)	2 (25%)	5 (63%)	8 (100%)	8	9	4.5	0.8
Ustvarjala je občutek varnosti, ljubljenosti in sprejetosti	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7 (100%)	7	9	5.0	0.0
Upoštevala je moje mnenje in prisluhnila mojim potrebam	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	6 (86%)	7 (100%)	7	9	4.9	0.4
Sporočila, navodila, mi je posredovala jasno, nevsiljivo in je pri njih vztrajala	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	1 (14%)	5 (71%)	7 (100%)	7	9	4.6	0.8
Pohvalila me je za pozitivno vedenje	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	6 (86%)	7 (100%)	7	9	4.9	0.4
V primeru kršenja pravil je pokazala nezadovoljstvo in o tem spregovorila	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	1 (14%)	5 (71%)	7 (100%)	7	9	4.4	1.1
Vedel sem, kje so meje (kaj smem in česa ne	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (29%)	5 (71%)	7 (100%)	7	9	4.7	0.5
Prevzemati sem moral odgovornost za svoja ravnanja	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (43%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	4.6	0.5
Med seboj sva se veliko pogovarjala, dogovarjala	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (57%)	3 (43%)	7 (100%)	7	9	4.4	0.5
Značilno je obojestransko spoštovanje in zaupanje	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	6 (86%)	7 (100%)	7	9	4.9	0.4
Postavljala mi je zahteve in omejitve, ki so bile primerne moji starosti	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	6 (86%)	7 (100%)	7	9	4.9	0.4
Dovolila mi je lastne odločitve	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	6 (86%)	7 (100%)	7	9	4.9	0.4
Obvestila me je o dogajanju, spremembah in odločitvah	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7 (100%)	7	9	5.0	0.0
Pri posledicah lastne odločitve se je trudila, da sem prevzel odgovornost za svoje ravnanje	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	6 (86%)	7 (100%)	7	9	4.9	0.4
Pomagala mi je pri učenju	1 (14%)	2 (29%)	1 (14%)	1 (14%)	2 (29%)	7 (100%)	7	9	3.1	1.6
Učila me je znakovnega jezika	2 (29%)	0 (0%)	2 (29%)	0 (0%)	3 (43%)	7 (100%)	7	9	3.3	1.8

Učila me je govornega sporazumevanja	2 (29%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	3.7	1.9
Način, kako so njo vzgajali, je vplival na mojo vzgojo	2 (29%)	0 (0%)	3 (43%)	0 (0%)	2 (29%)	7 (100%)	7	9	3.0	1.6
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		9	0.0	0.0

Graf 4.10: Prikaz povprečja pogostosti značilnosti vzgoje pri mami

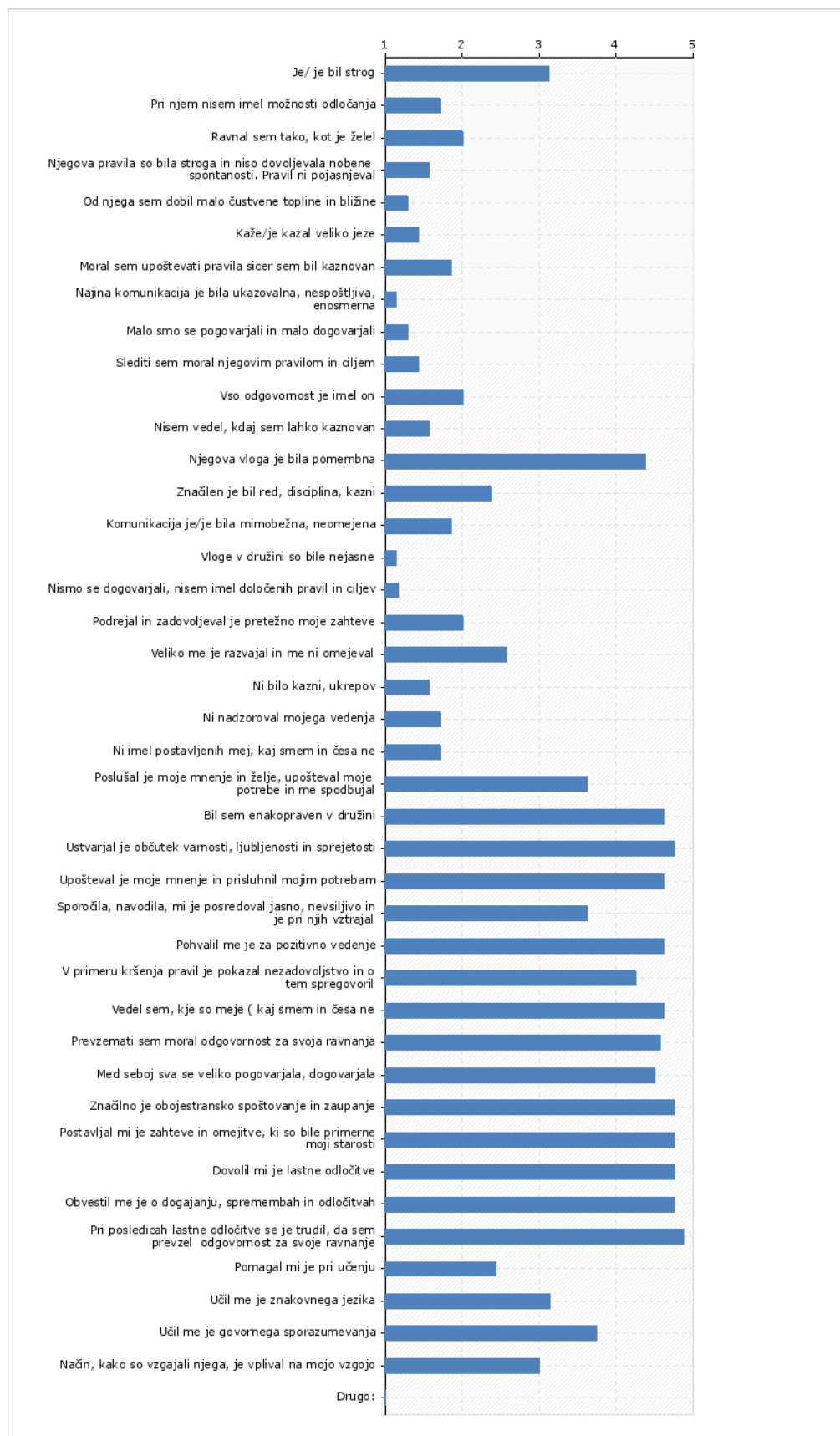
8.2 Oče

Tabela 4.12: Struktura značilnosti vzgoje pri očetu

OČE (1- nikoli, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto)										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
Je/ je bil strog	0 (0%)	3 (38%)	2 (25%)	2 (25%)	1 (13%)	8 (100%)	8	9	3.1	1.1
Pri njem nisem imel možnosti odločanja	4 (57%)	1 (14%)	2 (29%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.7	1.0
Ravnal sem tako, kot je želel	3 (43%)	1 (14%)	3 (43%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	2.0	1.0
Njegova pravila so bila stroga in niso dovoljevala nobene spontanosti. Pravil ni pojasnjeval	4 (57%)	2 (29%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	0.8
Od njega sem dobil malo čustvene topline in bližine	5 (71%)	2 (29%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.3	0.5
Kaže/je kazal veliko jeze	5 (71%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.4	0.8
Moral sem upoštevati pravila sicer sem bil kaznovan	4 (57%)	0 (0%)	3 (43%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.9	1.1
Najina komunikacija je bila ukazovalna, nespoštljiva, enosmerna	6 (86%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.1	0.4
Malo smo se pogovarjali in malo dogovarjali	6 (86%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.3	0.8
Slediti sem moral njegovim pravilom in ciljem	4 (57%)	3 (43%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.4	0.5
Vso odgovornost je imel on	4 (57%)	1 (14%)	0 (0%)	2 (29%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	2.0	1.4
Nisem vedel, kdaj sem lahko kaznovan	4 (57%)	2 (29%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	0.8
Njegova vloga je bila pomembna	0 (0%)	0 (0%)	2 (25%)	1 (13%)	5 (63%)	8 (100%)	8	9	4.4	0.9
Značilen je bil red, disciplina, kazni	3 (38%)	1 (13%)	3 (38%)	0 (0%)	1 (13%)	8 (100%)	8	9	2.4	1.4
Komunikacija je/je bila mimobežna, neomejena	5 (71%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	1 (14%)	7 (100%)	7	9	1.9	1.6
Vloge v družini so bile nejasne	6 (86%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.1	0.4
Nismo se dogovarjali, nisem imel določenih pravil in ciljev	5 (83%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.2	0.4
Podrejal in zadovoljeval je pretežno moje zahteve	3 (38%)	2 (25%)	3 (38%)	0 (0%)	0 (0%)	8 (100%)	8	9	2.0	0.9
Veliko me je razvajal in me ni omejeval	3 (43%)	0 (0%)	2 (29%)	1 (14%)	1 (14%)	7 (100%)	7	9	2.6	1.6
Ni bilo kazni, ukrepov	5 (71%)	1 (14%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	1.1
Ni nadzoroval mojega vedenja	3 (43%)	3 (43%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.7	0.8
Ni imel postavljenih mej, kaj smem in česa ne	5 (71%)	0 (0%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.7	1.3
Poslušal je moje mnenje in želje, upošteval moje potrebe in me spodbujal	2 (25%)	0 (0%)	1 (13%)	1 (13%)	4 (50%)	8 (100%)	8	9	3.6	1.8
Bil sem enakopraven v družini	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (38%)	5 (63%)	8 (100%)	8	9	4.6	0.5
Ustvarjal je občutek varnosti, ljubljenosti in sprejetosti	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (25%)	6 (75%)	8 (100%)	8	9	4.8	0.5

Upošteval je moje mnenje in prisluhnil mojim potrebam	0 (0%)	0 (0%)	1 (13%)	1 (13%)	6 (75%)	8 (100%)	8	9	4.6	0.7
Sporočila, navodila, mi je posredoval jasno, nevsiljivo in je pri njih vztrajal	2 (25%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (38%)	3 (38%)	8 (100%)	8	9	3.6	1.7
Pohvalil me je za pozitivno vedenje	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (38%)	5 (63%)	8 (100%)	8	9	4.6	0.5
V primeru kršenja pravil je pokazal nezadovoljstvo in o tem spregovoril	0 (0%)	0 (0%)	2 (25%)	2 (25%)	4 (50%)	8 (100%)	8	9	4.3	0.9
Vedel sem, kje so meje (kaj smem in česa ne)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (38%)	5 (63%)	8 (100%)	8	9	4.6	0.5
Prevzemati sem moral odgovornost za svoja ravnanja	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (43%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	4.6	0.5
Med seboj sva se veliko pogovarjala, dogovarjala	0 (0%)	0 (0%)	1 (13%)	2 (25%)	5 (63%)	8 (100%)	8	9	4.5	0.8
Značilno je obojestransko spoštovanje in zaupanje	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (25%)	6 (75%)	8 (100%)	8	9	4.8	0.5
Postavljal mi je zahteve in omejitve, ki so bile primerne moji starosti	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (25%)	6 (75%)	8 (100%)	8	9	4.8	0.5
Dovolil mi je lastne odločitve	0 (0%)	0 (0%)	1 (13%)	0 (0%)	7 (88%)	8 (100%)	8	9	4.8	0.7
Obvestil me je o dogajanju, spremembah in odločitvah	0 (0%)	0 (0%)	1 (13%)	0 (0%)	7 (88%)	8 (100%)	8	9	4.8	0.7
Pri posledicah lastne odločitve se je trudil, da sem prevzel odgovornost za svoje ravnanje	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (13%)	7 (88%)	8 (100%)	8	9	4.9	0.4
Pomagal mi je pri učenju	2 (29%)	2 (29%)	1 (14%)	2 (29%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	2.4	1.3
Učil me je znakovnega jezika	2 (29%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	3 (43%)	7 (100%)	7	9	3.1	1.9
Učil me je govornega sporazumevanja	2 (25%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (25%)	4 (50%)	8 (100%)	8	9	3.8	1.8
Način, kako so vzgajali njega, je vplival na mojo vzgojo	2 (25%)	0 (0%)	3 (38%)	2 (25%)	1 (13%)	8 (100%)	8	9	3.0	1.4
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		9	0.0	0.0

Graf 4.11: Prikaz povprečja pogostosti značilnosti vzgoje pri očetu

Na vprašanje za mamin stil vzgoje mi je odgovorilo 8 anketiranih otrok. Pri mami so najbolj pogosti elementi demokratičnega vzgojnega stila. Nikoli uporabljene značilnosti pa so najpogostejši elementi avtoritarnega načina vzgoje. Najbolj zelo pogosti elementi so: njena vloga je bila/je pomembna (86%), poslušala je moje mnenje in želje, upoštevala moje potrebe in me spodbujala (75%), ustvarjala je občutek varnosti, ljubljenosti in sprejetosti (100%), obvestila me je o dogajanju, spremembah in odločitvah (100%), pohvalila me je za pozitivno vedenje (86%). Najštevilčnejše nikoli uporabljene značilnosti so: njena komunikacija je bila ukazovalna, nespoštljiva in enosmerna (100%), malo so se pogovarjali in dogovarjali (100%), z 86 % sledijo vloge v družini so vile nejasne, nismo se dogovarjali, nisem imel določenih pravil, ciljev.

Tudi pri očetu je vprašanje izpolnjevalo 8 anketiranih otrok. Najpogostejši elementi so bili tudi tu elementi demokratičnega vzgojnega stila. Najbolj zelo pogosti elementi so: dovolil mi je lastne odločitve, obvestil o dogajanju, spremembah in odločitvah. Pri posledicah lastne odločitve se je trudil, da sem prevzel odgovornost za svoje ravnanje (88%). Sledijo elementi: značilno je obojestransko spoštovanje in zaupanje; postavljaj mi je zahteve in omejitve primerne moji starosti; ustvarjal je občutek varnosti, upošteval moje mnenje in prisluhnil mojim željam (75%). Najštevilčnejše nikoli uporabljene značilnosti so: Najina komunikacija je bila ukazovalna, nespoštljiva, enosmerna; Malo smo se pogovarjali in malo dogovarjali; Vloge v družini so bile nejasne 86 %. Komunikacija je/je bila mimobežna, neomejena; Ni imel postavljenih mej, kaj smem in česa ne; ni bilo kazni ukrepov; Od njega sem dobil malo čustvene topline in bližine, Kaže/je kazal veliko jeze 71%. Zaključki so, da so pri obeh starših zelo podobni elementi vzgoje. Skupni so jima najpogostejši elementi demokratičnega vzgojnega stila.

9. Razlika v vzgoji od ostalih sorojencev

Tabela 4.13: Struktura različnosti vzgoje do sorojencev

1. Ali se je vaša vzgoja razlikovala od drugih sorojencev?				
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
1 (NE)	5	56%	56%	56%
2 (NIMAM BRATOV/SESTER)	0	0%	0%	56%
3 (DA)	4	44%	44%	100%
Skupaj	9	100%	100%	

Povprečje	1.9	Std. Odklon	1.1
-----------	-----	-------------	-----

V odgovoru je sodelovalo 9 anketiranih otrok. 5 otrok(56%) se je opredelilo, da ni razlike v vzgoji med njimi in njihovimi sorojenci. Medtem ko so štiri anketiranci(44%) videli razliko. Le ti so izpostavili, da je bila razlika vidna pri več svobode v mlajših letih, načinu pozornosti in pomoči sorojencem. Od anketirancev so več pričakovali, so jim bolj zaupali, posledično so bili bolj odgovorni in samostojnejši.

Graf 4.12: Prikaz različnosti vzgoje do sorojencev

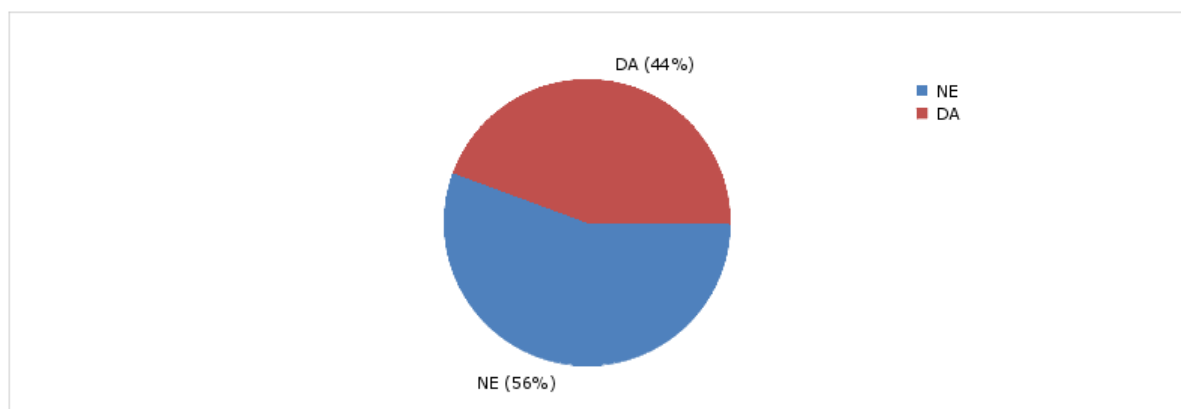

Tabela 4.14: Razlika med sorojenci

Odgovori: kakšna je razlika	Frekvenca
bratu je sama brala , imel je več svobode v najstniških letih.	
od mene so starši pričakovali več, bolj so mi zaupali, zato sem bila bolj odgovorna in samostojna.	

10. Opis poteka učenja komunikacije

Na vprašanje je odgovorilo 8 anketirancev. Izpostavili so, da znakovni jezik največkrat uporabljajo in se ga tako tudi naučijo v družbi gluhih prijateljev njihovih staršev (gluhi). Znakovni jezik so se naučili, ko so v odrasli dobi obiskovali tečaj znakovnega jezika. S starši pa so se vedno sporazumevali v govornem jeziku. Tudi ena izmed anketiranih je izpostavila, da se je znakovni jezik začela učiti šele lani, zaradi zaposlitve in lastnega interesa. Govorno sporazumevanje je aktivno že od rojstva. Starši so se veliko ukvarjali z njenim učenjem jezika, govora, poslušanja. Pri komunikaciji pa je kasneje pomagala tudi logopedinja. Izrazili so hvaležnost staršem za trud, da se je učila govornega jezika, saj govori kot normalno slišiši človek. Učenje komunikacijo so opisali kot spontano, normalno, kot pri vrstnikih, s tem, da so se učili dva jezika hkrati. Spontano so se učili tekom odraščanja, sproti tudi znakovni jezik. Glede govornega sporazumevanja pa so se jo naučili od staršev, družbe, itd. znakovni jezik sem se naučil od gluhih članov društva. Tisti, ki je izgubil sluh kasneje (15 let), se je

govorice naučil normalno kot pri vsakem otroku. Znakovni jezik pa so jo naučili starši ob odraščanju malo po malo. V šoli so uporabljali oboje znakovni jezik in govorno izražanje v komunikaciji.

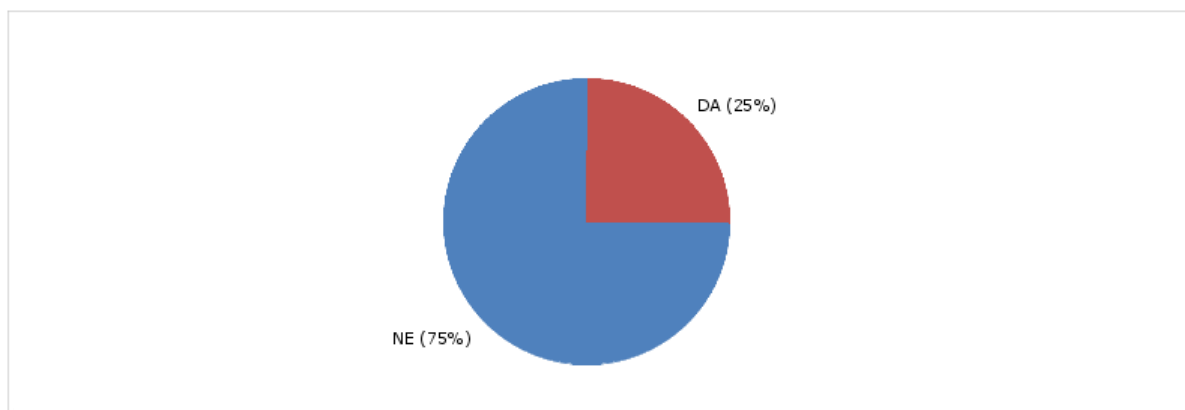
11. Soočanje s težavami pri komunikaciji z drugimi ljudmi in katere težave so to.

Tabela 4.15: Struktura opredelitve težav pri komunikaciji

Ali ste se kot otrok soočali s težavami, pri komunikaciji z drugimi ljudmi?				
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
1 (NE)	6	67%	75%	75%
2 (DA)	2	22%	25%	100%
Skupaj	8	89%	100%	

Povprečje	1.3	Std. Odklon	0.5
-----------	-----	-------------	-----

Graf 4.13: Prikaz opredelitve težav pri komunikaciji

Pri vprašanju je sodelovalo 8 anketirancev. 6 (75%) se jih je opredelilo, da nimajo/niso imeli težav, 2 (25%) pa sta imela težave. Opredelitev težav: Imam govorne težave. Občasno slabše razumevanje, ponavljati so morali stvari(sogovorniki), težave v hrupnem okolju, itd. poslušam lahko samo eno stvar hkrati, ne pa več, kot to lahko počnejo nekateri slišči (vsaj tako opažam).

12. Osebe, ki so otroka učile znakovnega jezika in govornega sporazumevanja in starost ob učenju znakovnega jezika.

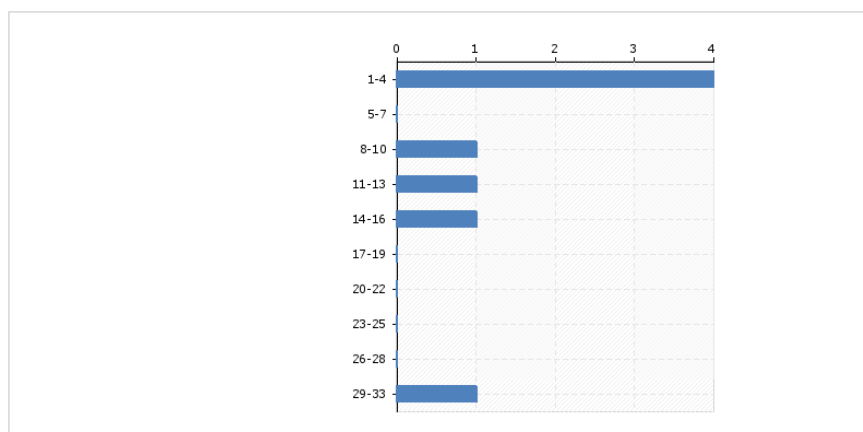
Na vprašanja je odgovorilo 8 otrok anketirancev. Starost anketirancev, ko so se začeli učiti znakovni jezik je bil pri polovici na začetku rojstva (pri enem letu, dveh letih). Trije so se

naučili jezika v mladih in mladostniških letih (v letih od 10 do 16 let). Eden se je učil znakovnega jezika v poznejših, tridesetih letih.

Na vprašanje, kdo jih je učil znakovni jezik, je osem anketirancev odgovorilo: 5 anketirancev je odgovorilo da so jih naučili starši, pri posameznik primerih pa so sledili: gluhi, znanci, tolmačka in sekretarka v društvu, člani društva. Ena pa se je učila v šoli, z opazovanjem in učenjem.

Pri govornem sporazumevanju so imeli največjo vlogo starši (7 anketirancev), stari starši (pri dveh anketirancih), gluhi člani društva, sami so imeli vpliv.

Graf 4.14: Prikaz začetek učenja znakovnega jezika po letih

13. Pogostost pomoči oseb pri učenju govorne in znakovne komunikacije.

Govorna komunikacija

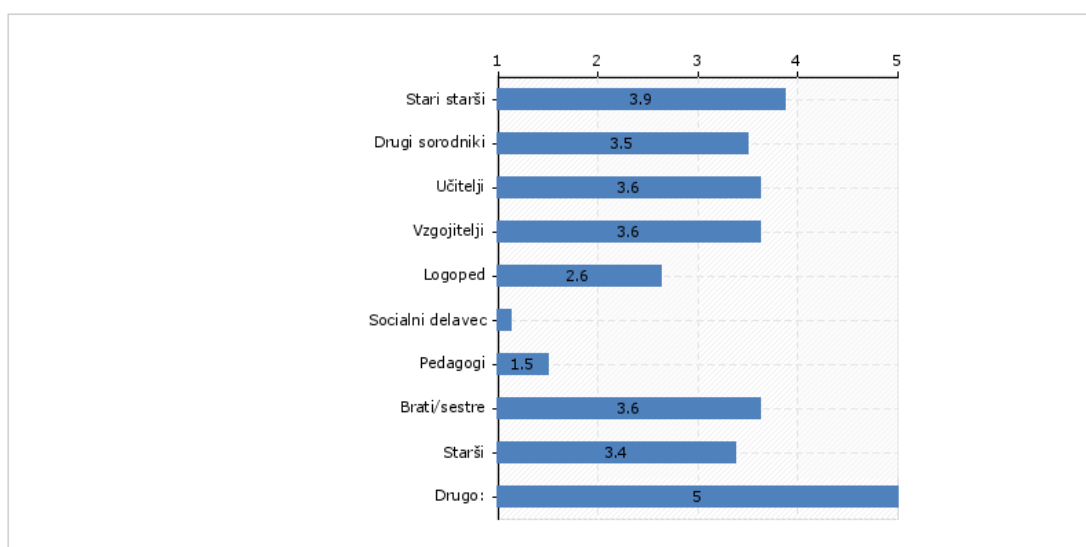
Tabela 4.16: Struktura pogostosti pomoči pri govorni komunikaciji

Pomoč oseb pri učenju komunikacije ter pogostost pomoči. PRI GOVORNI KOMUNIKACIJI										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto	Skupaj				
Stari starši	1 (13%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (63%)	2 (25%)	8 (100%)	8	9	3.9	1.2
Drugi sorodniki	0 (0%)	2 (25%)	1 (13%)	4 (50%)	1 (13%)	8 (100%)	8	9	3.5	1.1
Učitelji	0 (0%)	1 (13%)	2 (25%)	4 (50%)	1 (13%)	8 (100%)	8	9	3.6	0.9
Vzgojitelji	0 (0%)	1 (13%)	2 (25%)	4 (50%)	1 (13%)	8 (100%)	8	9	3.6	0.9
Logoped	3 (38%)	1 (13%)	1 (13%)	2 (25%)	1 (13%)	8 (100%)	8	9	2.6	1.6
Socialni delavec	7 (88%)	1 (13%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	8 (100%)	8	9	1.1	0.4
Pedagogi	5 (63%)	2 (25%)	1 (13%)	0 (0%)	0 (0%)	8 (100%)	8	9	1.5	0.8

Brati/sestre	1 (13%)	2 (25%)	0 (0%)	1 (13%)	4 (50%)	8 (100%)	8	9	3.6	1.7
Starši	2 (25%)	0 (0%)	2 (25%)	1 (13%)	3 (38%)	8 (100%)	8	9	3.4	1.7
Drugo: partnerji	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (100%)	1 (100%)	1	9	5.0	0.0

Na vprašanje je odgovorilo 8 anketirancev. Zelo pogosta pomoč je bila: od bratov, sester (50%), staršev (38 %), stari starši (25%). Nikoli niso prejeli pomoči od socialnih delavcev (88%), pedagogov (63%), logopeda (38%), staršev (25%). Prejeta pomoč je bila tudi od partnerja, zelo pogosta od enega anketiranca.

Graf 4.15: Prikaz povprečja oseb, ki so nudile pomoč pri govorni komunikaciji

Znakovni jezik

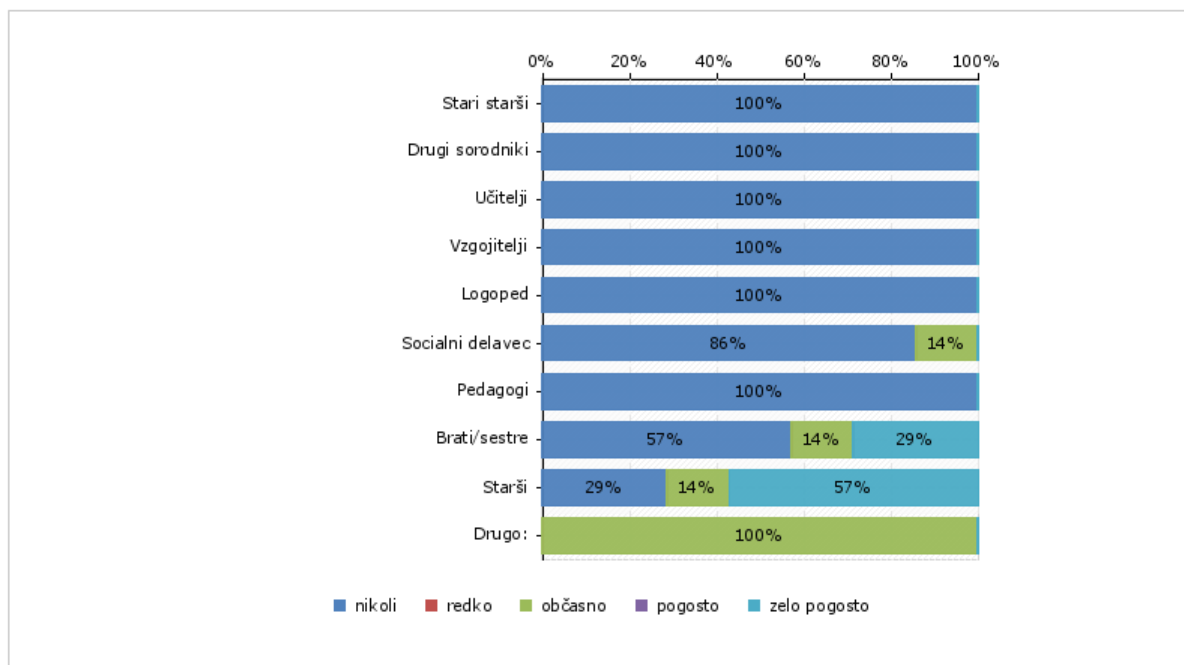
Tabela 4.17: Struktura pogostosti pomoči pri znakovnem jeziku

PRI ZNAKOVNEM JEZIKU										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto	Skupaj				
Stari starši	7 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.0	0.0
Drugi sorodniki	7 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.0	0.0
Učitelji	7 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.0	0.0
Vzgojitelji	7 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.0	0.0
Logoped	7 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.0	0.0
Socialni delavec	6 (86%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.3	0.8
Pedagogi	7 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.0	0.0
Brati/sestre	4 (57%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	2 (29%)	7 (100%)	7	9	2.4	1.9

Starši	2 (29%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	3.6	1.9
Drugo: gluhi	0 (0%)	0 (0%)	1 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (100%)	1	9	3.0	0.0

Na vprašanje pomoči pri znakovnem jeziku je odgovorilo 7 anketirancev. Zelo pogosta pomoč je bila: od staršev (57%) in od bratov, sester (29 %). Redko so dobili pomoč od socialnih delavcev, bratov in staršev (14 %). Nikoli niso prejeli pomoči starih staršev, drugih sorodnikov, učiteljev, vzgojiteljev, logopedov, pedagogov- 100%. Od socialnih delavcev 86% ni nikoli dobilo pomoči. Od bratov in sester 57%, od staršev pa 29%. Občasno je eden anketiranec dobil pomoč od gluhih.

Graf 4.16: Prikaz oseb, ki so nudile pomoč pri znakovnem jeziku.

14. Obiskovanje vrtca in podane spremembe v odnosu ob pričetku obiskovanja vrtca in šole.

Tabela 4.18: Struktura obiskovanja vrtca

Ali ste obiskovali vrtec?				
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
1 (DA)	7	78%	88%	88%
2 (NE)	1	11%	13%	100%
Skupaj	8	89%	100%	

Povprečje	1.1	Std. Odklon	0.4
-----------	-----	-------------	-----

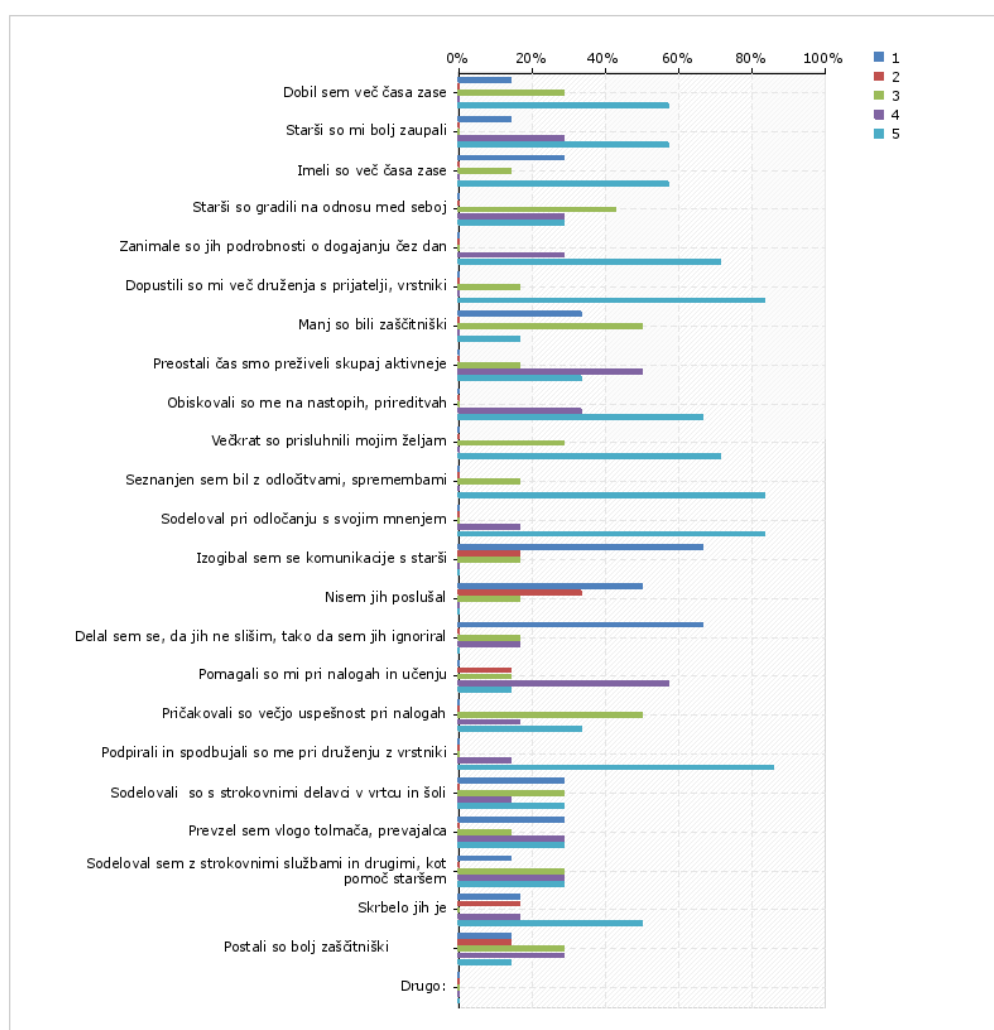
Tabela 4.19: Struktura sprememb v odnosu ob pričetku obiskovanja vrtca in šole

Se je kaj spremenilo v vašem odnosu s starši, po tem, ko ste začeli hoditi v vrtec in se šolati (1- nič, 2-malo, 3- nekaj, 4- precej in 5-veliko):										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
Dobil sem več časa zase	1 (14%)	0 (0%)	2 (29%)	0 (0%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	3.9	1.6
Starši so mi bolj zaupali	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (29%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	4.1	1.5
Imeli so več časa zase	2 (29%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	3.6	1.9
Starši so gradili na odnosu med seboj	0 (0%)	0 (0%)	3 (43%)	2 (29%)	2 (29%)	7 (100%)	7	9	3.9	0.9
Zanimale so jih podrobnosti o dogajanju čez dan	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (29%)	5 (71%)	7 (100%)	7	9	4.7	0.5
Dopustili so mi več druženja s prijatelji, vrstniki	0 (0%)	0 (0%)	1 (17%)	0 (0%)	5 (83%)	6 (100%)	6	9	4.7	0.8
Manj so bili zaščitniški	2 (33%)	0 (0%)	3 (50%)	0 (0%)	1 (17%)	6 (100%)	6	9	2.7	1.5
Preostali čas smo preživeli skupaj aktivneje	0 (0%)	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	2 (33%)	6 (100%)	6	9	4.2	0.8
Obiskovali so me na nastopih, prireditvah	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (33%)	4 (67%)	6 (100%)	6	9	4.7	0.5
Večkrat so prisluhnili mojim željam	0 (0%)	0 (0%)	2 (29%)	0 (0%)	5 (71%)	7 (100%)	7	9	4.4	1.0
Seznanjen sem bil z odločitvami, spremembami	0 (0%)	0 (0%)	1 (17%)	0 (0%)	5 (83%)	6 (100%)	6	9	4.7	0.8
Sodeloval pri odločanju s svojim mnenjem	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (17%)	5 (83%)	6 (100%)	6	9	4.8	0.4
Izogibal sem se komunikacije s starši	4 (67%)	1 (17%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.5	0.8
Nisem jih poslušal	3 (50%)	2 (33%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.7	0.8
Delal sem se, da jih ne slišim, tako da sem jih ignoriral	4 (67%)	0 (0%)	1 (17%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.8	1.3
Pomagali so mi pri nalogah in učenju	0 (0%)	1 (14%)	1 (14%)	4 (57%)	1 (14%)	7 (100%)	7	9	3.7	1.0
Pričakovali so večjo uspešnost pri nalogah	0 (0%)	0 (0%)	3 (50%)	1 (17%)	2 (33%)	6 (100%)	6	9	3.8	1.0
Podpirali in spodbujali so me pri druženju z vrstniki	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	6 (86%)	7 (100%)	7	9	4.9	0.4
Sodelovali so s strokovnimi delavci v vrtcu in šoli	2 (29%)	0 (0%)	2 (29%)	1 (14%)	2 (29%)	7 (100%)	7	9	3.1	1.7
Prevzel sem vlogo tolmača, prevajalca	2 (29%)	0 (0%)	1 (14%)	2 (29%)	2 (29%)	7 (100%)	7	9	3.3	1.7
Sodeloval sem z strokovnimi službami in drugimi, kot pomoč staršem	1 (14%)	0 (0%)	2 (29%)	2 (29%)	2 (29%)	7 (100%)	7	9	3.6	1.4
Skrbelo jih je	1 (17%)	1 (17%)	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	6 (100%)	6	9	3.7	1.8
Postali so bolj zaščitniški	1 (14%)	1 (14%)	2 (29%)	2 (29%)	1 (14%)	7 (100%)	7	9	3.1	1.3
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		9	0.0	0.0

Na vprašanje o obisku vrtca je odgovorilo 8 anketirancev, od tega jih je 78% odgovorilo da so obiskovali vrtec (7 otrok), eden (11%) pa vrtca ni obiskoval. Na vprašanje o spremembah

je odgovorilo 7 anketirancev. Veliko se je spremenilo pri trditvah: podpirali in spodbujali so me pri druženju z vrstniki (86%), sledijo trditve: večkrat so prisluhnili mojim željam, seznanjen sem bil z odločitvami, spremembami; sodeloval pri odločanju s svojim mnenjem (z 83%). Trditve: zanimale so jih podrobnosti o dogajanju čez dan, dopustili so mi več druženja s prijatelji, vrstniki so bile označene z 71% pod oznako veliko. Z veliko, z 57 % pa so bile označene trditve dobil sem več časa zase, starši so mi bolj zaupali, imeli so več časa zase. Nič se ni spremenilo oz zgodilo pri trditvah izogibal sem se komunikaciji s starši in delal sem se, da jih ne slišim tako, da sem jih ignoriral, z 67%.

Graf 4.17: Prikaz sprememb v odnosu ob pričetku obiskovanja vrtca in šole

15. Pogostost značilnosti v otroštvu, vrtcu in šoli.

Otroštvo

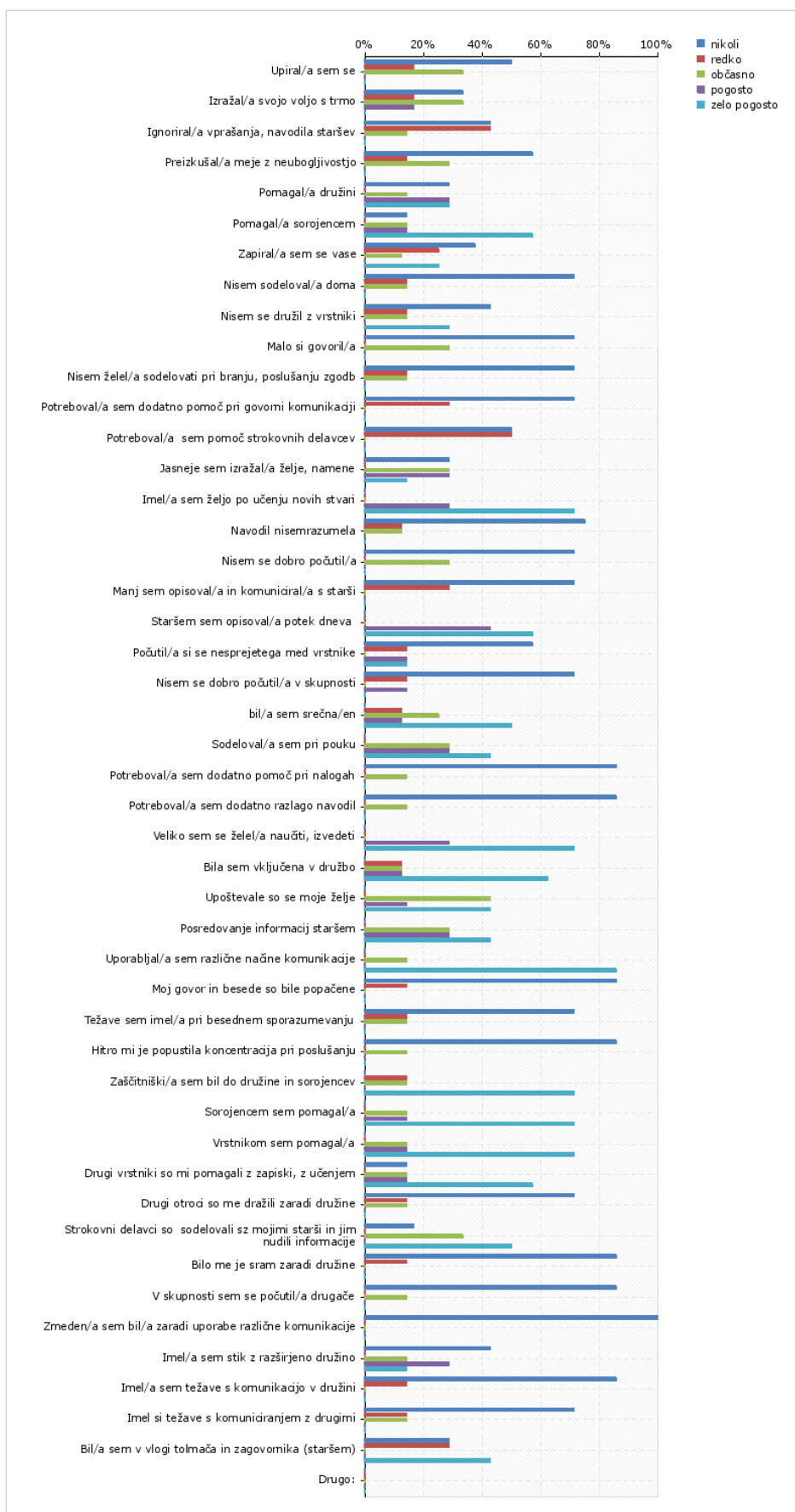
Tabela 4.20: Struktura pogostosti trditev v otroštvu

OTROŠTVO										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto	Skupaj				
Upiral/a sem se	3 (50%)	1 (17%)	2 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.8	1.0
Izražal/a svojo voljo s trmo	2 (33%)	1 (17%)	2 (33%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	2.3	1.2
Ignoriral/a vprašanja, navodila staršev	3 (43%)	3 (43%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.7	0.8
Preizkušal/a meje z neubogljivostjo	4 (57%)	1 (14%)	2 (29%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.7	1.0
Pomagal/a družini	2 (29%)	0 (0%)	1 (14%)	2 (29%)	2 (29%)	7 (100%)	7	9	3.3	1.7
Pomagal/a sorojencem	1 (14%)	0 (0%)	1 (14%)	1 (14%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	4.0	1.5
Zapiral/a sem se vase	3 (38%)	2 (25%)	1 (13%)	0 (0%)	2 (25%)	8 (100%)	8	9	2.5	1.7
Nisem sodeloval/a doma	5 (71%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.4	0.8
Nisem se družil z vrstniki	3 (43%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	2 (29%)	7 (100%)	7	9	2.6	1.8
Malo si govoril/a	5 (71%)	0 (0%)	2 (29%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	1.0
Nisem želel/a sodelovati pri branju, poslušanju zgodb	5 (71%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.4	0.8
Potreboval/a sem dodatno pomoč pri govorni komunikaciji	5 (71%)	2 (29%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.3	0.5
Potreboval/a sem pomoč strokovnih delavcev	4 (50%)	4 (50%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	8 (100%)	8	9	1.5	0.5
Jasneje sem izražal/a želje, namene	2 (29%)	0 (0%)	2 (29%)	2 (29%)	1 (14%)	7 (100%)	7	9	3.0	1.5
Imel/a sem željo po učenju novih stvari	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (29%)	5 (71%)	7 (100%)	7	9	4.7	0.5
Navodil nisem razumela	6 (75%)	1 (13%)	1 (13%)	0 (0%)	0 (0%)	8 (100%)	8	9	1.4	0.7
Nisem se dobro počutil/a	5 (71%)	0 (0%)	2 (29%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	1.0
Manj sem opisoval/a in komuniciral/a s starši	5 (71%)	2 (29%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.3	0.5
Staršem sem opisoval/a potek dneva	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (43%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	4.6	0.5
Počutil/a si se nesprejetega med vrstnike	4 (57%)	1 (14%)	0 (0%)	1 (14%)	1 (14%)	7 (100%)	7	9	2.1	1.7
Nisem se dobro počutil/a v skupnosti	5 (71%)	1 (14%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	1.1
bil/a sem srečna/en	0 (0%)	1 (13%)	2 (25%)	1 (13%)	4 (50%)	8 (100%)	8	9	4.0	1.2
Sodeloval/a sem pri pouku	0 (0%)	0 (0%)	2 (29%)	2 (29%)	3 (43%)	7 (100%)	7	9	4.1	0.9
Potreboval/a sem dodatno pomoč pri nalogah	6 (86%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.3	0.8
Potreboval/a sem dodatno razlago navodil	6 (86%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.3	0.8
Veliko sem se želel/a naučiti, izvedeti	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (29%)	5 (71%)	7 (100%)	7	9	4.7	0.5
Bila sem vključena v družbo	0 (0%)	1 (13%)	1 (13%)	1 (13%)	5 (63%)	8 (100%)	8	9	4.3	1.2

Upoštevale so se moje želje	0 (0%)	0 (0%)	3 (43%)	1 (14%)	3 (43%)	7 (100%)	7	9	4.0	1.0
Posredovanje informacij staršem	0 (0%)	0 (0%)	2 (29%)	2 (29%)	3 (43%)	7 (100%)	7	9	4.1	0.9
Uporabljal/a sem različne načine komunikacije	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	6 (86%)	7 (100%)	7	9	4.7	0.8
Moj govor in besede so bile popačene	6 (86%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.1	0.4
Težave sem imel/a pri besednem sporazumevanju	5 (71%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.4	0.8
Hitro mi je popustila koncentracija pri poslušanju	6 (86%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.3	0.8
Zaščitniški/a sem bil do družine in sorojencev	0 (0%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	5 (71%)	7 (100%)	7	9	4.3	1.3
Sorojencem sem pomagal/a	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	1 (14%)	5 (71%)	7 (100%)	7	9	4.6	0.8
Vrstnikom sem pomagal/a	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	1 (14%)	5 (71%)	7 (100%)	7	9	4.6	0.8
Drugi vrstniki so mi pomagali z zapiski, z učenjem	1 (14%)	0 (0%)	1 (14%)	1 (14%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	4.0	1.5
Drugi otroci so me dražili zaradi družine	5 (71%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.4	0.8
Strokovni delavci so sodelovali sz mojimi starši in jim nudili informacije	1 (17%)	0 (0%)	2 (33%)	0 (0%)	3 (50%)	6 (100%)	6	9	3.7	1.6
Bilo me je sram zaradi družine	6 (86%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.1	0.4
V skupnosti sem se počutil/a drugače	6 (86%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.3	0.8
Zmeden/a sem bil/a zaradi uporabe različne komunikacije	7 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.0	0.0
Imel/a sem stik z razširjeno družino	3 (43%)	0 (0%)	1 (14%)	2 (29%)	1 (14%)	7 (100%)	7	9	2.7	1.7
Imel/a sem težave s komunikacijo v družini	6 (86%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.1	0.4
Imel si težave s komuniciranjem z drugimi	5 (71%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.4	0.8
Bil/a sem v vlogi tolmača in zagovornika (staršem)	2 (29%)	2 (29%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (43%)	7 (100%)	7	9	3.0	1.9
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		9	0.0	0.0

Na vprašanje je odgovarjalo 8 anketiranih otrok. V stolpcu zelo pogosto so najbolj pogoste značilnosti: uporabljala sem različne načine komuniciranja (86%), z 71 % si sledijo: imela sem željo po učenju novih stvari, veliko sem se želela naučiti, vrstnikom sem pomagal, sorojencem sem pomagal, zaščitniški sem bil do družine. Bila sem vključena v družbo (63%). V stolpcu pod nikoli doživete lastnosti so se po pogostosti zvrstile: Zmeden/a sem bil/a zaradi uporabe različne komunikacije (100%), imel sem težave s komunikacijo v družini (86%), Bilo me je sram zaradi družine (86%), V skupnosti sem se počutil/a drugače (86%), moj govor in besede so bile popačene (86%), hitro mi je popustila koncentracija pri poslušanju (86%), moj govor in besede so bile popačene (86%), potreboval/a sem dodatno pomoč pri nalogah (86%), potreboval/a sem dodatno razlago navodil (86%).

Graf 4.18: Prikaz pogostosti trditev v otroštvu

Vrtec

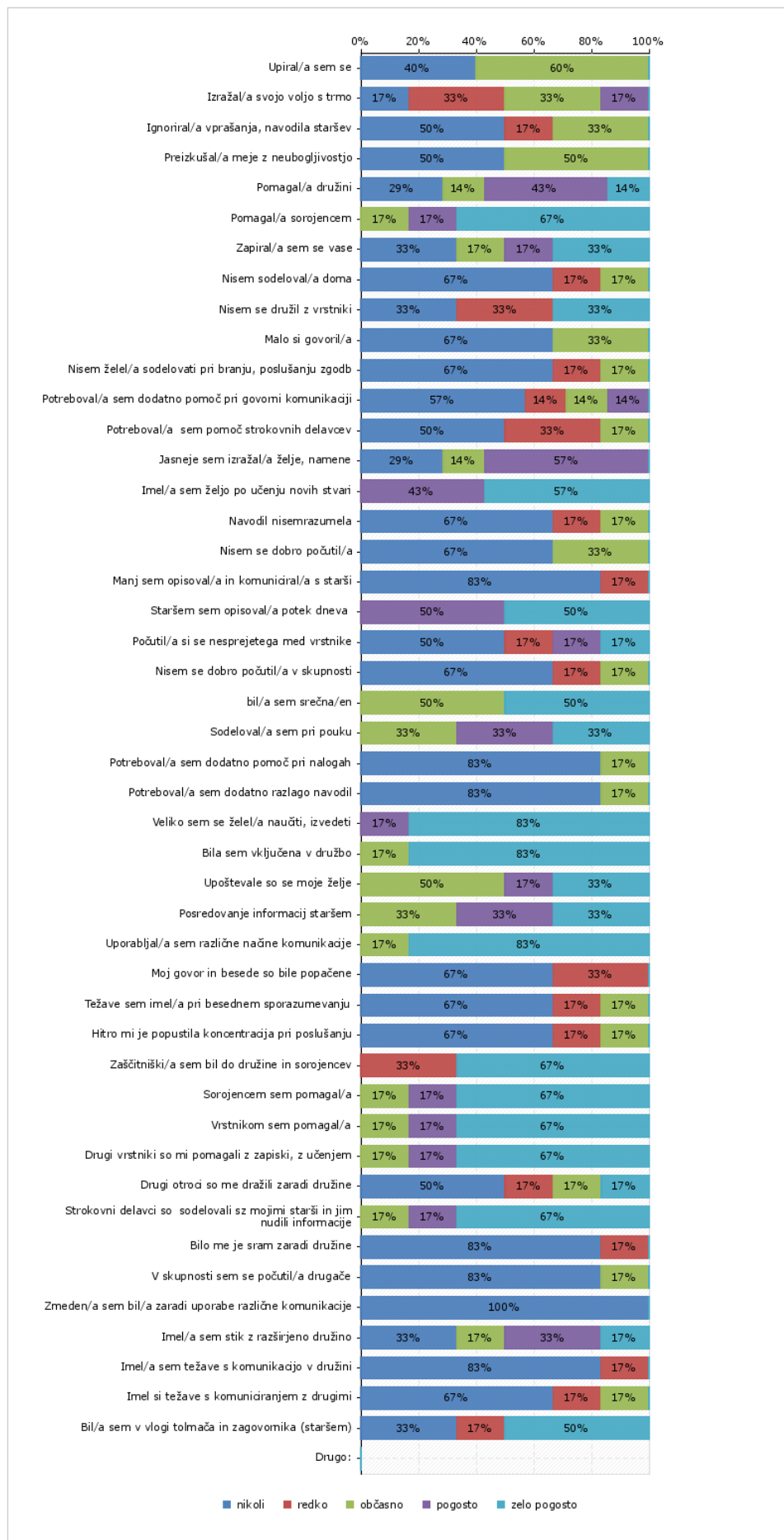
Tabela 4.21: Struktura pogostosti trditev v vrtcu

Ob vsaki trditvi s križcem (X) ustrezno označite, kako pogosto so se podane značilnosti, trditve dogajale v vašem življenju . VRTEC										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto	Skupaj				
Upiral/a sem se	2 (40%)	0 (0%)	3 (60%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	9	2.2	1.1
Izražal/a svojo voljo s trmo	1 (17%)	2 (33%)	2 (33%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	2.5	1.0
Ignoriral/a vprašanja, navodila staršev	3 (50%)	1 (17%)	2 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.8	1.0
Preizkušal/a meje z neobogljivostjo	3 (50%)	0 (0%)	3 (50%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	2.0	1.1
Pomagal/a družini	2 (29%)	0 (0%)	1 (14%)	3 (43%)	1 (14%)	7 (100%)	7	9	3.1	1.6
Pomagal/a sorojencem	0 (0%)	0 (0%)	1 (17%)	1 (17%)	4 (67%)	6 (100%)	6	9	4.5	0.8
Zapiral/a sem se vase	2 (33%)	0 (0%)	1 (17%)	1 (17%)	2 (33%)	6 (100%)	6	9	3.2	1.8
Nisem sodeloval/a doma	4 (67%)	1 (17%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.5	0.8
Nisem se družil z vrstniki	2 (33%)	2 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (33%)	6 (100%)	6	9	2.7	1.9
Malo si govoril/a	4 (67%)	0 (0%)	2 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.7	1.0
Nisem želel/a sodelovati pri branju, poslušanju zgodb	4 (67%)	1 (17%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.5	0.8
Potreboval/a sem dodatno pomoč pri govorni komunikaciji	4 (57%)	1 (14%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.9	1.2
Potreboval/a sem pomoč strokovnih delavcev	3 (50%)	2 (33%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.7	0.8
Jasneje sem izražal/a želje, namene	2 (29%)	0 (0%)	1 (14%)	4 (57%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	3.0	1.4
Imel/a sem željo po učenju novih stvari	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (43%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	4.6	0.5
Navodil nisem razumela	4 (67%)	1 (17%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.5	0.8
Nisem se dobro počutil/a	4 (67%)	0 (0%)	2 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.7	1.0
Manj sem opisoval/a in komuniciral/a s starši	5 (83%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.2	0.4
Staršem sem opisoval/a potek dneva	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (50%)	3 (50%)	6 (100%)	6	9	4.5	0.5
Počutil/a si se nesprejetega med vrstnike	3 (50%)	1 (17%)	0 (0%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	9	2.3	1.8
Nisem se dobro počutil/a v skupnosti	4 (67%)	1 (17%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.5	0.8
bil/a sem srečna/en	0 (0%)	0 (0%)	3 (50%)	0 (0%)	3 (50%)	6 (100%)	6	9	4.0	1.1
Sodeloval/a sem pri pouku	0 (0%)	0 (0%)	2 (33%)	2 (33%)	2 (33%)	6 (100%)	6	9	4.0	0.9
Potreboval/a sem dodatno pomoč pri nalogah	5 (83%)	0 (0%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.3	0.8
Potreboval/a sem dodatno razlago navodil	5 (83%)	0 (0%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.3	0.8
Veliko sem se želel/a naučiti, izvedeti	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (17%)	5 (83%)	6 (100%)	6	9	4.8	0.4
Bila sem vključena v družbo	0 (0%)	0 (0%)	1 (17%)	0 (0%)	5 (83%)	6 (100%)	6	9	4.7	0.8
Upoštevale so se moje želje	0 (0%)	0 (0%)	3 (50%)	1 (17%)	2 (33%)	6 (100%)	6	9	3.8	1.0

Posredovanje informacij staršem	0 (0%)	0 (0%)	2 (33%)	2 (33%)	2 (33%)	6 (100%)	6	9	4.0	0.9
Uporabljal/a sem različne načine komunikacije	0 (0%)	0 (0%)	1 (17%)	0 (0%)	5 (83%)	6 (100%)	6	9	4.7	0.8
Moj govor in besede so bile popačene	4 (67%)	2 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.3	0.5
Težave sem imel/a pri besednem sporazumevanju	4 (67%)	1 (17%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.5	0.8
Hitro mi je popustila koncentracija pri poslušanju	4 (67%)	1 (17%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.5	0.8
Zaščitniški/a sem bil do družine in sorojencev	0 (0%)	2 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (67%)	6 (100%)	6	9	4.0	1.5
Sorojencem sem pomagal/a	0 (0%)	0 (0%)	1 (17%)	1 (17%)	4 (67%)	6 (100%)	6	9	4.5	0.8
Vrstnikom sem pomagal/a	0 (0%)	0 (0%)	1 (17%)	1 (17%)	4 (67%)	6 (100%)	6	9	4.5	0.8
Drugi vrstniki so mi pomagali z zapiski, z učenjem	0 (0%)	0 (0%)	1 (17%)	1 (17%)	4 (67%)	6 (100%)	6	9	4.5	0.8
Drugi otroci so me dražili zaradi družine	3 (50%)	1 (17%)	1 (17%)	0 (0%)	1 (17%)	6 (100%)	6	9	2.2	1.6
Strokovni delavci so sodelovali sz mojimi starši in jim nudili informacije	0 (0%)	0 (0%)	1 (17%)	1 (17%)	4 (67%)	6 (100%)	6	9	4.5	0.8
Bilo me je sram zaradi družine	5 (83%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.2	0.4
V skupnosti sem se počutil/a drugače	5 (83%)	0 (0%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.3	0.8
Zmeden/a sem bil/a zaradi uporabe različne komunikacije	6 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.0	0.0
Imel/a sem stik z razširjeno družino	2 (33%)	0 (0%)	1 (17%)	2 (33%)	1 (17%)	6 (100%)	6	9	3.0	1.7
Imel/a sem težave s komunikacijo v družini	5 (83%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.2	0.4
Imel si težave s komuniciranjem z drugimi	4 (67%)	1 (17%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.5	0.8
Bil/a sem v vlogi tolmača in zagovornika (staršem)	2 (33%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (50%)	6 (100%)	6	9	3.2	2.0
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		9	0.0	0.0

Odgovarjalo je 7 anketirancev. V stolpcu zelo pogosto so najbolj pogoste značilnosti: uporabljala sem različne načine komuniciranja (83%), bil sem vključen v družbo (83%), želel veliko naučiti 83%. Pomagal sorojencem, bil zaščitniški do družine, pomoč sorojencem in vrstnikom. Vrstniki so mi pomagali imajo 67%. 67% pa je dosegla tudi trditev, da so strokovni delavci sodelovali z starši otrok in jim nudili informacije. V stolpcu pod nikoli doživete lastnosti so se po pogostosti zvrstile: Zmeden/a sem bil/a zaradi uporabe različne komunikacije (100%), manj sem opisoval in komuniciral s starši (83%), potreboval/a sem dodatno pomoč pri nalogah, potreboval/a sem dodatno razlago navodil, bilo me je sram zaradi družine, v skupnosti sem se počutil/a drugače, imel sem težave s komunikacijo v družini so dosegle 83%.

Graf 4.19: Prikaz pogostosti trditev v vrtcu

Šola

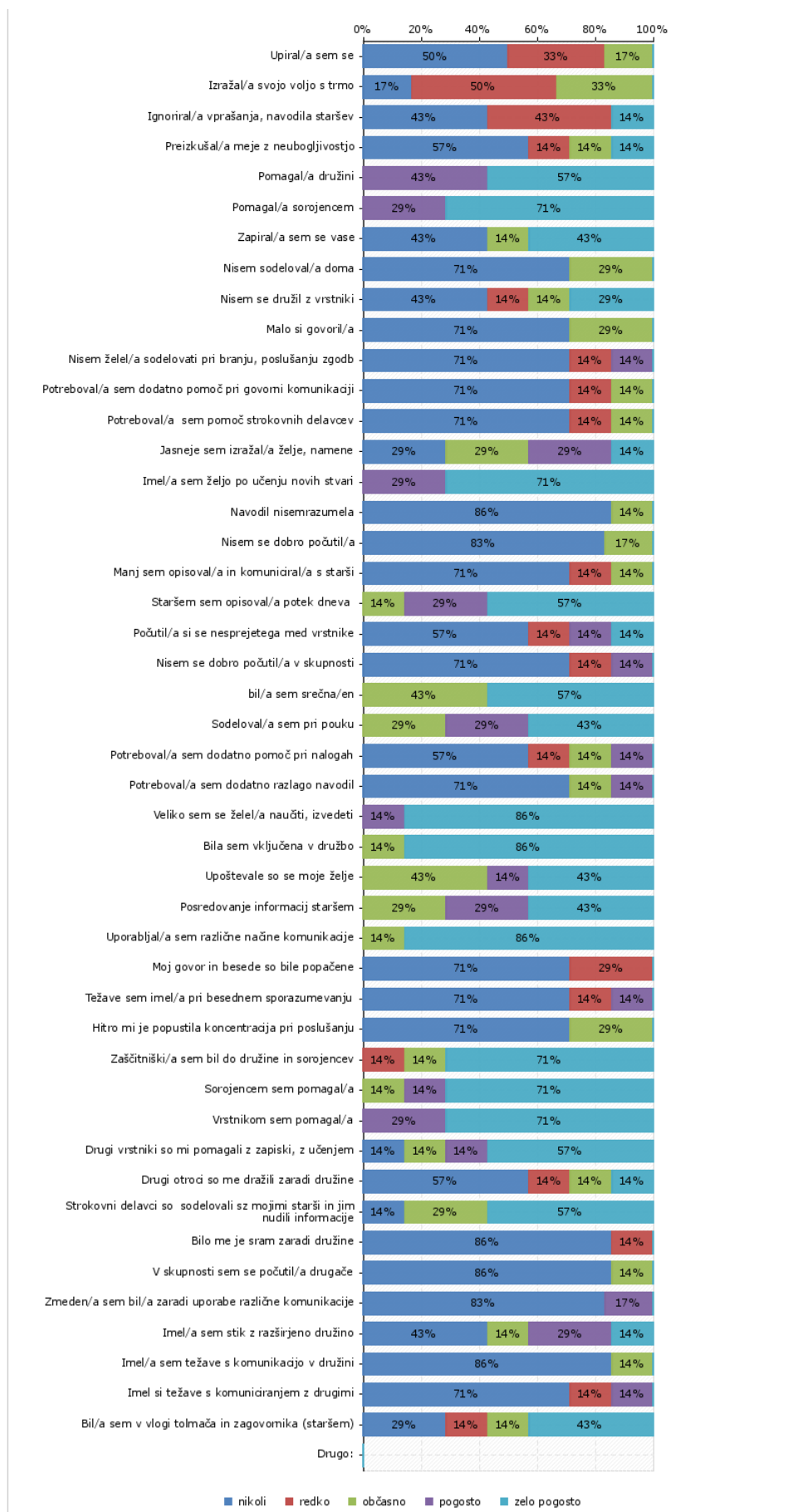
Tabela 4.22: Struktura pogostosti trditev v šoli

Ob vsaki trditvi s križcem (X) ustrezno označite, kako pogosto so se podane značilnosti, trditve dogajale v vašem življenju . ŠOLA										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto	Skupaj				
Upiral/a sem se	3 (50%)	2 (33%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.7	0.8
Izražal/a svojo voljo s tmo	1 (17%)	3 (50%)	2 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	2.2	0.8
Ignoriral/a vprašanja, navodila staršev	3 (43%)	3 (43%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	7 (100%)	7	9	2.0	1.4
Preizkušal/a meje z neubogljivostjo	4 (57%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	1 (14%)	7 (100%)	7	9	2.0	1.5
Pomagal/a družini	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (43%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	4.6	0.5
Pomagal/a sorojencem	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (29%)	5 (71%)	7 (100%)	7	9	4.7	0.5
Zapiral/a sem se vase	3 (43%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	3 (43%)	7 (100%)	7	9	3.0	2.0
Nisem sodeloval/a doma	5 (71%)	0 (0%)	2 (29%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	1.0
Nisem se družil z vrstniki	3 (43%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	2 (29%)	7 (100%)	7	9	2.6	1.8
Malo si govoril/a	5 (71%)	0 (0%)	2 (29%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	1.0
Nisem želel/a sodelovati pri branju, poslušanju zgodb	5 (71%)	1 (14%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	1.1
Potreboval/a sem dodatno pomoč pri govorni komunikaciji	5 (71%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.4	0.8
Potreboval/a sem pomoč strokovnih delavcev	5 (71%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.4	0.8
Jasneje sem izražal/a želje, namene	2 (29%)	0 (0%)	2 (29%)	2 (29%)	1 (14%)	7 (100%)	7	9	3.0	1.5
Imel/a sem željo po učenju novih stvari	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (29%)	5 (71%)	7 (100%)	7	9	4.7	0.5
Navodil nisem razumela	6 (86%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.3	0.8
Nisem se dobro počutil/a	5 (83%)	0 (0%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.3	0.8
Manj sem opisoval/a in komuniciral/a s starši	5 (71%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.4	0.8
Staršem sem opisoval/a potek dneva	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	2 (29%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	4.4	0.8
Počutil/a si se nesprejetega med vrstnike	4 (57%)	1 (14%)	0 (0%)	1 (14%)	1 (14%)	7 (100%)	7	9	2.1	1.7
Nisem se dobro počutil/a v skupnosti	5 (71%)	1 (14%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	1.1
bil/a sem srečna/en	0 (0%)	0 (0%)	3 (43%)	0 (0%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	4.1	1.1
Sodeloval/a sem pri pouku	0 (0%)	0 (0%)	2 (29%)	2 (29%)	3 (43%)	7 (100%)	7	9	4.1	0.9
Potreboval/a sem dodatno pomoč pri nalogah	4 (57%)	1 (14%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.9	1.2
Potreboval/a sem dodatno razlago navodil	5 (71%)	0 (0%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.7	1.3
Veliko sem se želel/a naučiti, izvedeti	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	6 (86%)	7 (100%)	7	9	4.9	0.4
Bila sem vključena v družbo	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	6 (86%)	7 (100%)	7	9	4.7	0.8
Upoštevale so se moje želje	0 (0%)	0 (0%)	3 (43%)	1 (14%)	3 (43%)	7 (100%)	7	9	4.0	1.0

Posredovanje informacij staršem	0 (0%)	0 (0%)	2 (29%)	2 (29%)	3 (43%)	7 (100%)	7	9	4.1	0.9
Uporabljal/a sem različne načine komunikacije	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	6 (86%)	7 (100%)	7	9	4.7	0.8
Moj govor in besede so bile popačene	5 (71%)	2 (29%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.3	0.5
Težave sem imel/a pri besednem sporazumevanju	5 (71%)	1 (14%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	1.1
Hitro mi je popustila koncentracija pri poslušanju	5 (71%)	0 (0%)	2 (29%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	1.0
Zaščitniški/a sem bil do družine in sorojencev	0 (0%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	5 (71%)	7 (100%)	7	9	4.3	1.3
Sorojencem sem pomagal/a	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	1 (14%)	5 (71%)	7 (100%)	7	9	4.6	0.8
Vrstnikom sem pomagal/a	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (29%)	5 (71%)	7 (100%)	7	9	4.7	0.5
Drugi vrstniki so mi pomagali z zapiski, z učenjem	1 (14%)	0 (0%)	1 (14%)	1 (14%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	4.0	1.5
Drugi otroci so me dražili zaradi družine	4 (57%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	1 (14%)	7 (100%)	7	9	2.0	1.5
Strokovni delavci so sodelovali s mojimi starši in jim nudili informacije	1 (14%)	0 (0%)	2 (29%)	0 (0%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	3.9	1.6
Bilo me je sram zaradi družine	6 (86%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.1	0.4
V skupnosti sem se počutil/a drugače	6 (86%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.3	0.8
Zmeden/a sem bil/a zaradi uporabe različne komunikacije	5 (83%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.5	1.2
Imel/a sem stik z razširjeno družino	3 (43%)	0 (0%)	1 (14%)	2 (29%)	1 (14%)	7 (100%)	7	9	2.7	1.7
Imel/a sem težave s komunikacijo v družini	6 (86%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.3	0.8
Imel si težave s komuniciranjem z drugimi	5 (71%)	1 (14%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	1.1
Bil/a sem v vlogi tolmača in zagovornika (staršem)	2 (29%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	3 (43%)	7 (100%)	7	9	3.1	1.9
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		9	0.0	0.0

Odgovarjalo je 7 anketirancev. V stolpcu zelo pogosto so najbolj pogoste značilnosti: uporabljala sem različne načine komuniciranja (86%), bil sem vključen v družbo (86%), želel veliko naučiti 86%. Pomagal sorojencem, bil zaščitniški do družine, pomoč sorojencem in vrstnikom so dobili 71%. V stolpcu pod nikoli doživete lastnosti so se po pogostosti zvrstile: bilo me je sram zaradi družine, v skupnosti sem se počutil/a drugače, imel sem težave s komunikacijo v družini z 86%. Zmeden/a sem bil/a zaradi uporabe različne komunikacije (83 %), nisem se dobro počutil (83%). Trditve: manj sem opisoval in komuniciral s starši, potreboval/a sem dodatno pomoč pri nalogah, potreboval/a sem dodatno razlago navodil, imel sem težave s komunikacijo v družini, moj govor in besede so bile popačene, težave sem imel/a pri besednem sporazumevanju, hitro mi je popustila koncentracija pri poslušanju imajo 71%.

Graf 4.20: Prikaz pogostosti trditev v šoli

16. Podpora oseb pri šolanju in podpora staršev pri odpora staršev pri odločitvah v odrasli dobi.

Tabela 4.23: Struktura podpore oseb pri šolanju

Kdo vas je pri šolanju najbolj podpiral? Obkrožite številko (1- nikoli, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto):										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
Starši	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (25%)	6 (75%)	8 (100%)	8	9	4.8	0.5
Sorodniki	2 (29%)	0 (0%)	2 (29%)	3 (43%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	2.9	1.3
Prijatelji	0 (0%)	1 (14%)	1 (14%)	2 (29%)	3 (43%)	7 (100%)	7	9	4.0	1.2
Logoped	4 (57%)	0 (0%)	1 (14%)	1 (14%)	1 (14%)	7 (100%)	7	9	2.3	1.7
Pedagog	5 (71%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	1 (14%)	7 (100%)	7	9	1.9	1.6
Psiholog	6 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.0	0.0
Učitelj	0 (0%)	0 (0%)	2 (25%)	2 (25%)	4 (50%)	8 (100%)	8	9	4.3	0.9
Vzgojitelj	2 (29%)	0 (0%)	1 (14%)	1 (14%)	3 (43%)	7 (100%)	7	9	3.4	1.8
Socialni delavec	6 (86%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.1	0.4
Brati/sestre	1 (13%)	0 (0%)	1 (13%)	1 (13%)	5 (63%)	8 (100%)	8	9	4.1	1.5
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		9	0.0	0.0

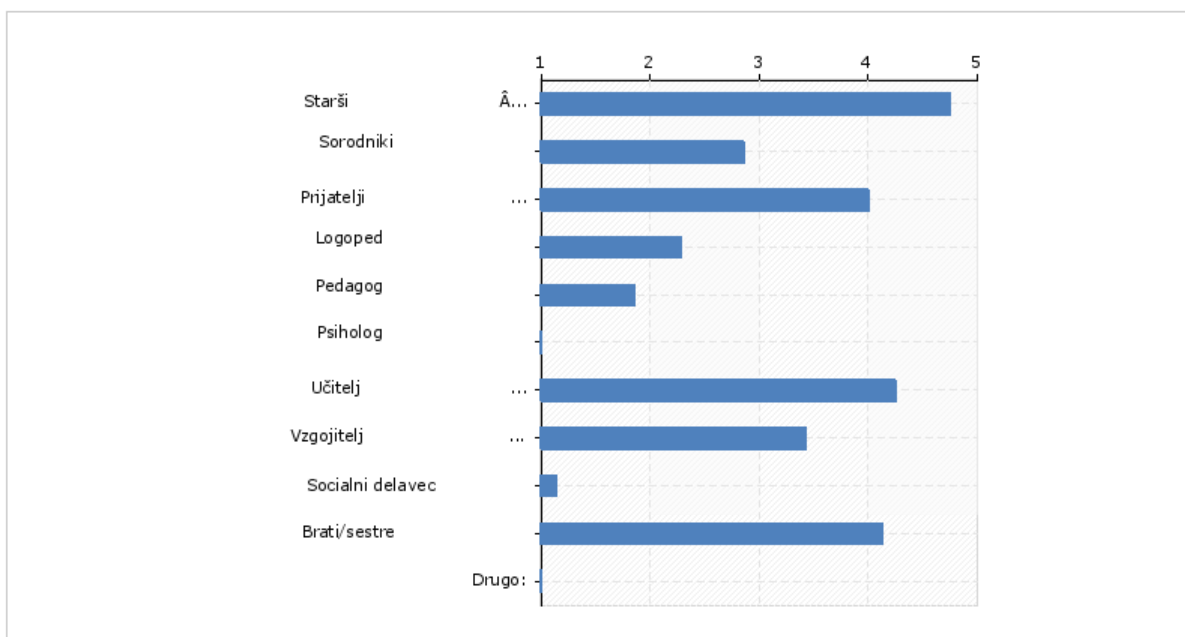
Pri šolanju so anketirance najbolj podprli starši (75%), sledijo jim brati/sestre (63%) , sledi učitelj s 50%. Osebe, ki anketirance nikoli niso podprle so: psiholog (100%), socialni delavec (86%), pedagog (71%), logoped (57%).

V odrasli dobi pa so starši podprli otroke v treh pogostostih. Redko (13%), pogosto (38%), zelo pogosto pa 50%. Na vprašanje je odgovarjalo 8 anketiranih otrok. Glede na povprečje pogostosti pa si sledijo: starši, učitelji, brati in sestre, prijatelji, vzgojitelji, sorodniki, logopedi, pedagog, socialni delavec, psiholog.

Tabela 4.24: Podpora staršev pri vaših odločitvah v odrasli dobi.

V kolikšni meri so vas starši podpirali pri vaših odločitvah v odrasli dobi? Obkrožite (1- nikoli, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto):										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
besedilo	0 (0%)	0 (0%)	1 (13%)	3 (38%)	4 (50%)	8 (100%)	8	9	4.4	0.7

Graf 4.21: Prikaz povprečja podpore oseb pri šolanju

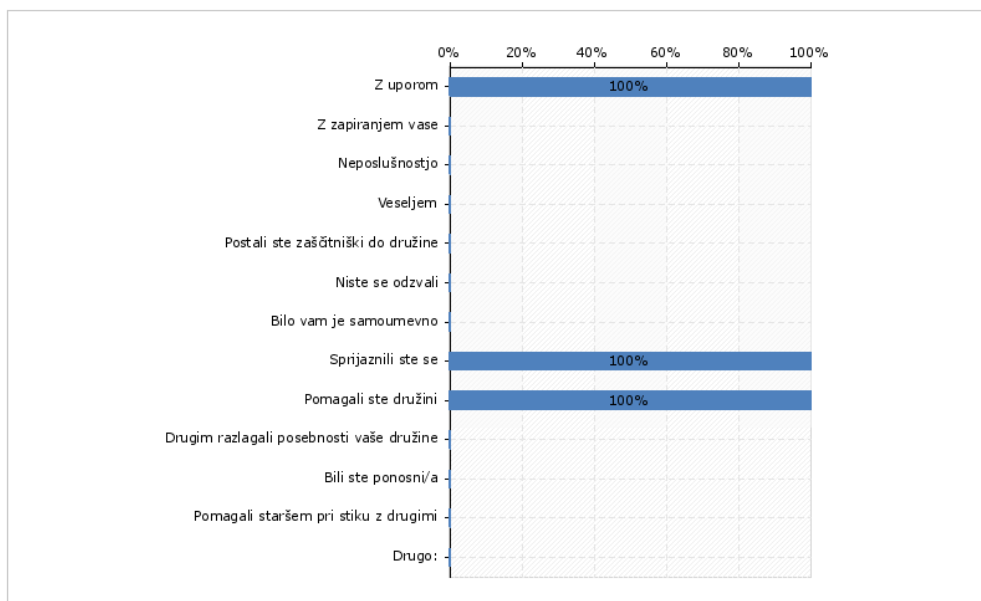
17. Drugačnost zaradi družine in način odziva nanj.

Tabela 4.25: Drugačnost otrok zaradi družine

Ali ste se kot otrok počutili drugačnega zaradi vaše družine?				
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
1 (DA)	1	11%	13%	13%
2 (NE)	7	78%	88%	100%
3 (Drugo:)	0	0%	0%	100%
Skupaj	8	89%	100%	
Povprečje	1.9	Std. Odklon	0.4	

Na vprašanje je odgovarjalo 8 anketirancev. 78 5 otrok se ni počutilo drugačne zaradi družine (7 otrok). En otrok pa se je počutil drugačnega (11%). Odzval pa se je z: uporom, sprijaznil se je , pomagal je družini.

Graf 4.22: Način odziva na drugačnost družine

18. Sprejetost in vključenost oseb

Tabela 4.26: Struktura sprejetosti in vključenosti oseb

(1- nikoli, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-vedno)										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
V naselju, bloku kjer živite	0 (0%)	0 (0%)	1 (13%)	2 (25%)	5 (63%)	8 (100%)	8	9	4.5	0.8
V skupnosti mesta	0 (0%)	1 (14%)	1 (14%)	1 (14%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	4.1	1.2
V širšo družino	0 (0%)	0 (0%)	1 (13%)	2 (25%)	5 (63%)	8 (100%)	8	9	4.5	0.8
V primarni družini	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	6 (86%)	7 (100%)	7	9	4.7	0.8
V zdajšnje šolanje/zaposlitev	0 (0%)	0 (0%)	1 (13%)	2 (25%)	5 (63%)	8 (100%)	8	9	4.5	0.8
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	1 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (100%)	1	9	3.0	0.0

Odgovarjalo je 8 anketirancev. Anketiranci se najboljše počutijo vključeni v primarno družino 86 %. Sledi jim širša družina (63%) in zdajšnje šolanje, zaposlitev (63%) ter z 63% tam kjer živijo (naselje, blok). Najmanj se počutijo vključene v skupnost mesta (57%).

19. Pogostost pomoči in podpore drugih oseb.

Tabela 4.27: Zadovoljnost s sodelovanjem strokovnih delavcev

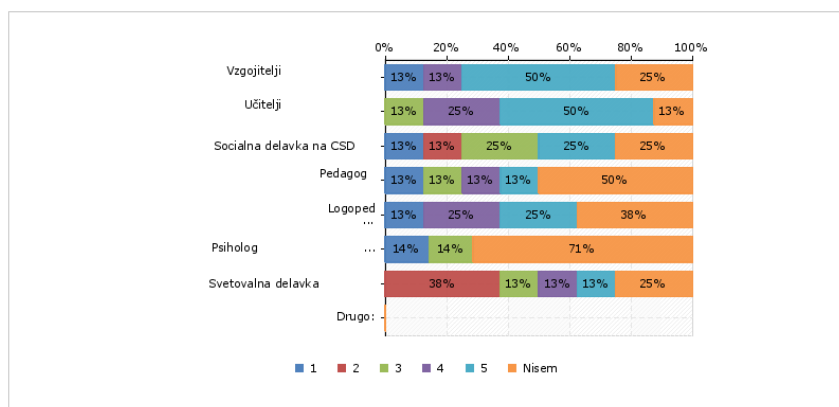
(1- nikoli, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-vedno, nisem sodeloval)											
Podvprašanja	Odgovori							Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Nisem	Skupaj				
Vzgojitelji	1 (13%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (13%)	4 (50%)	2 (25%)	8 (100%)	8	9	4.6	1.6
Učitelji	0 (0%)	0 (0%)	1 (13%)	2 (25%)	4 (50%)	1 (13%)	8 (100%)	8	9	4.6	0.9
Socialna delavka na CSD	1 (13%)	1 (13%)	2 (25%)	0 (0%)	2 (25%)	2 (25%)	8 (100%)	8	9	3.9	1.9
Pedagog	1 (13%)	0 (0%)	1 (13%)	1 (13%)	1 (13%)	4 (50%)	8 (100%)	8	9	4.6	1.8
Logoped	1 (13%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (25%)	2 (25%)	3 (38%)	8 (100%)	8	9	4.6	1.7
Psiholog	1 (14%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (71%)	7 (100%)	7	9	4.9	2.0
Svetovalna delavka	0 (0%)	3 (38%)	1 (13%)	1 (13%)	1 (13%)	2 (25%)	8 (100%)	8	9	3.8	1.8
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		9	0.0	0.0

Anketiranci največkrat niso sodelovali z psihologom (71%), pedagogom (50%), logopedom (38%). Vedno so bili zadovoljni z vzgojitelji in učitelji (50%), sledita socialna delavka in logoped z 25%. Nikoli niso bili zadovoljni z psihologom (14%). Osebe, ki so najbolj pomagale in jim zelo pogosto nudile oporo so družina in družinski člani, sledijo jim prijatelji, partnerji. Občasno jim nudijo pomoč sodelavci, člani društva in znanci. Najslabše so ocenjeni strokovni delavci in socialni delavci.

Tabela 4.28: Pomoč oseb

	nikoli	redko	občasno	pogosto	Zelo pogosto	Veljavni	Št enot
Prijatelji	0	0	2	0	5	7	9
Družina	0	0	0	2	5	7	9
Partner	0	0	1	0	4	5	9
Člani DGIN	0	1	3	1	0	5	9
Socialna delavka	3	2	0	0	0	5	9
Znanci	0	2	1	1	1	5	9
Sodelavci	0	0	1	1	3	6	9
Strokovni delavci	3	2	0	0	0	5	9
Drugo:							

Graf 4.23: Prikaz zadovoljnosti s sodelovanjem strokovnih delavcev

20. Predlogi na področju druženja in podpore v skupnosti

Predlagajo večjo informiranost glede govornih težav, večja osveščenost glede teme. Zdi se jim, da je premalo zavedanja v širši javnosti o težavah težko naglušnih in gluhih oseb. Posledica tega je, da izpadejo norci in čudaki, zato bi potrebovali večjo osveščenost. Dvema anketirancema se zdi, da imata vso podporo, ki jo potrebujeta in ne potrebujeta ničesar. Izpostavili so pomanjkanje dostopa do informacij za gluhoneme ljudi, posledica pa je da drugače dojemajo stvari. Primanjkuje družbenih ljudi v skupnosti. Komunikacija za predloge, pravice. V svoji skupnosti bi želeli več prostorov za druženje mladih. Za skupnost gluhih in naglušnih bi potrebovali tudi prostore za druženje in več informacij.

21. Želene spremembe na področju družin z gluhihimi, naglušnimi člani.

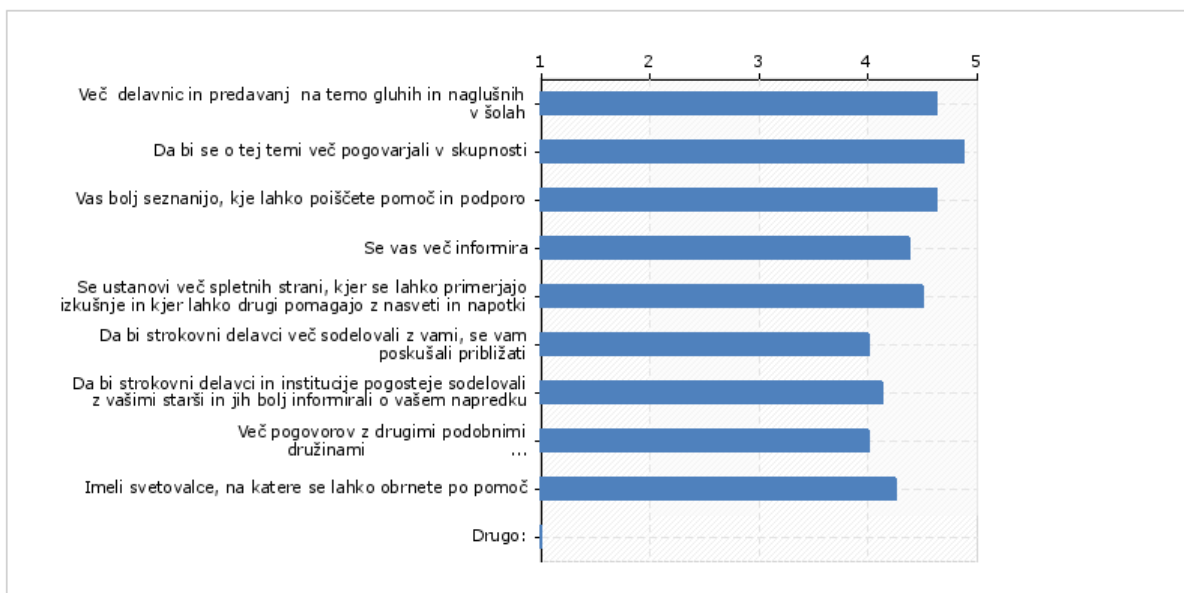
Tabela 4.29: Struktura zelenih sprememb na področju družin z gluhim, naglušnim članom

(1- ni treba, 2- malo, 3-nekaj, 4- precej, 5- absolutno veliko)										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
Več delavnic in predavanj na temo gluhih in naglušnih v šolah	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (38%)	5 (63%)	8 (100%)	8	9	4.6	0.5
Da bi se o tej temi več pogovarjali v skupnosti	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (13%)	7 (88%)	8 (100%)	8	9	4.9	0.4
Vas bolj seznani, kje lahko poiščete pomoč in podporo	0 (0%)	0 (0%)	1 (13%)	1 (13%)	6 (75%)	8 (100%)	8	9	4.6	0.7
Se vas več informira	1 (13%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (13%)	6 (75%)	8 (100%)	8	9	4.4	1.4
Se ustanovi več spletnih strani, kjer se lahko primerjajo izkušnje in kjer lahko drugi pomagajo z nasveti in napotki	0 (0%)	1 (13%)	0 (0%)	1 (13%)	6 (75%)	8 (100%)	8	9	4.5	1.1
Da bi strokovni delavci več sodelovali z vami, se vam poskušali približati	1 (14%)	0 (0%)	1 (14%)	1 (14%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	4.0	1.5
Da bi strokovni delavci in institucije pogostejše sodelovali z vašimi starši in	1 (13%)	0 (0%)	1 (13%)	1 (13%)	5 (63%)	8 (100%)	8	9	4.1	1.5

jih bolj informirali o vašem napredku										
Več pogovorov z drugimi podobnimi družinami	1 (14%)	0 (0%)	1 (14%)	1 (14%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	4.0	1.5
Imeli svetovalce, na katere se lahko obrnete po pomoč	0 (0%)	0 (0%)	2 (25%)	2 (25%)	4 (50%)	8 (100%)	8	9	4.3	0.9
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		9	0.0	0.0

Na vseh področjih so anketiranci (8) označili, da potrebujejo veliko več sprememb. Največ se jih je strinjalo, da potrebujejo, da bi se o tej temi več pogovarjalo v skupnosti. Sledijo pa predlogi: Vas bolj seznanijo, kje lahko poiščejo pomoč in podporo, da se jih več informira in se ustanovi več spletnih strani, kjer se lahko primerjajo izkušnje in kjer si lahko pomagajo z nasveti in napotki. Noben predlog ne izstopa, kjer bi označili, da si ga ne želijo.

Graf 4.24: Prikaz povprečja želenih sprememb

4.2. Anketa starši

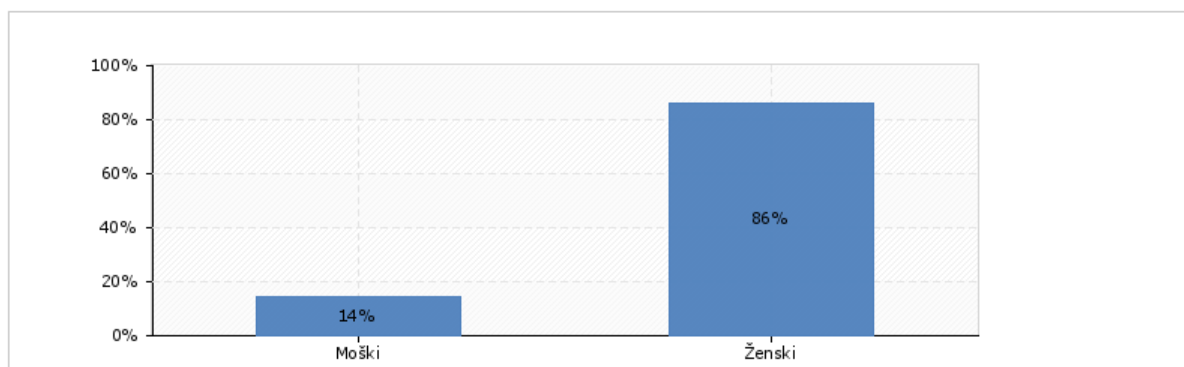
1. Spol

Tabela 4.30: Razporeditev anketirancev po spolu

Spol:				
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
1 (Moški)	1	14%	14%	14%
2 (Ženski)	6	86%	86%	100%
Skupaj	7	100%	100%	

Povprečje	1.9	Std. Odklon	0.4
-----------	-----	-------------	-----

Graf 4.25: Struktura anketirancev po spolu

V anketi je sodelovalo 7 staršev. Od tega je bil en moški (14%) in 6 žensk (86 %).

2. Opredelitev staršev

Tabela 4.31: Opredelitev sebe

Jaz sem				
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
1 (Gluh/a)	4	57%	67%	67%
2 (Naglušen/naglušna)	1	14%	17%	83%
3 (Slišoč/a)	1	14%	17%	100%
4 (Drugo:)	0	0%	0%	100%
Skupaj	6	86%	100%	

Povprečje	1.5	Std. Odklon	0.8
-----------	-----	-------------	-----

Tabela 4.32: Opredelitev partnerja

Moj partner je/je bil:				
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
1 (gluh/a)	2	29%	33%	33%
2 (naglušen/naglušna)	2	29%	33%	67%
3 (slišoč/slišočica)	2	29%	33%	100%
4 (Drugo:)	0	0%	0%	100%
Skupaj	6	86%	100%	

Povprečje	2.0	Std. Odklon	0.9
-----------	-----	-------------	-----

Pri vprašanju je sodelovalo 6 staršev. Opredelili so se kot gluhi (67%), naglušni (17%) in slišoč (17%). Partnerji so: gluhi (33%), naglušni (33%) in slišoč (33%).

3. Opredelitev slušnega stanja otrok

Tabela 4.33: Opredelitev prvega otroka

Vaši otroci so: 1. Otrok							
Podvprašanja	Enote					Navedbe	
	Frekvence	Veljavni	% - Veljavni	Ustrezni	% - Ustrezni	Frekvence	%
gluh/a	0	6	0%	7	0%	0	0%
naglušen/a	1	6	17%	7	14%	1	14%
slišč/a	5	6	83%	7	71%	5	71%
zna znakovni jezik	0	6	0%	7	0%	0	0%
uporablja govorno sporazumevanje	1	6	17%	7	14%	1	14%
ga nimam	0	6	0%	7	0%	0	0%
Drugo:	0	6	0%	7	0%	0	0%
SKUPAJ		6		7		7	100%

Na vprašanje je odgovorilo 6 staršev. Njihov prvi otrok je največkrat slišč (17%), eden otrok je naglušen (17%). Eden izmed otrok uporablja govorno sporazumevanje. Druga otroka sta definirana kot slišča.

Tabela 4.34: Opredelitev drugega otroka

Vaši otroci so: 2. Otrok							
Podvprašanja	Enote					Navedbe	
	Frekvence	Veljavni	% - Veljavni	Ustrezni	% - Ustrezni	Frekvence	%
gluh/a	0	2	0%	7	0%	0	0%
naglušen/a	0	2	0%	7	0%	0	0%
slišč/a	2	2	100%	7	29%	2	100%
zna znakovni jezik	0	2	0%	7	0%	0	0%
uporablja govorno sporazumevanje	0	2	0%	7	0%	0	0%
ga nimam	0	2	0%	7	0%	0	0%
Drugo:	0	2	0%	7	0%	0	0%
SKUPAJ		2		7		2	100%

4. Obiskovanje vrtca in starost otroka ob vpisu

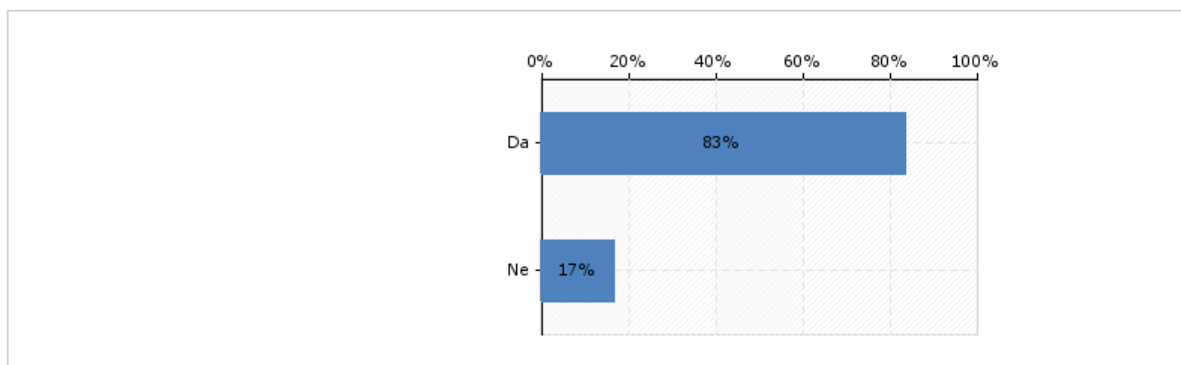
Tabela 4.35: Vključenost otroka v vrtec

Ali so vaši otroci obiskovali vrtec?				
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
1 (Da)	5	71%	83%	83%
2 (Ne)	1	14%	17%	100%
Skupaj	6	86%	100%	

Povprečje	1.2	Std. Odklon	0.4
-----------	-----	-------------	-----

Na vprašanje je odgovorilo 6 staršev. Od tega 83% pravi da, 17% pa je dalo odgovor ne. Otroci so šli v vrtec s tremi meseci, dva z enim letom in eden pri dveh letih. Ostali starši niso napisali odgovora.

Graf 4.26: Prikaz vključenosti otroka v vrtec

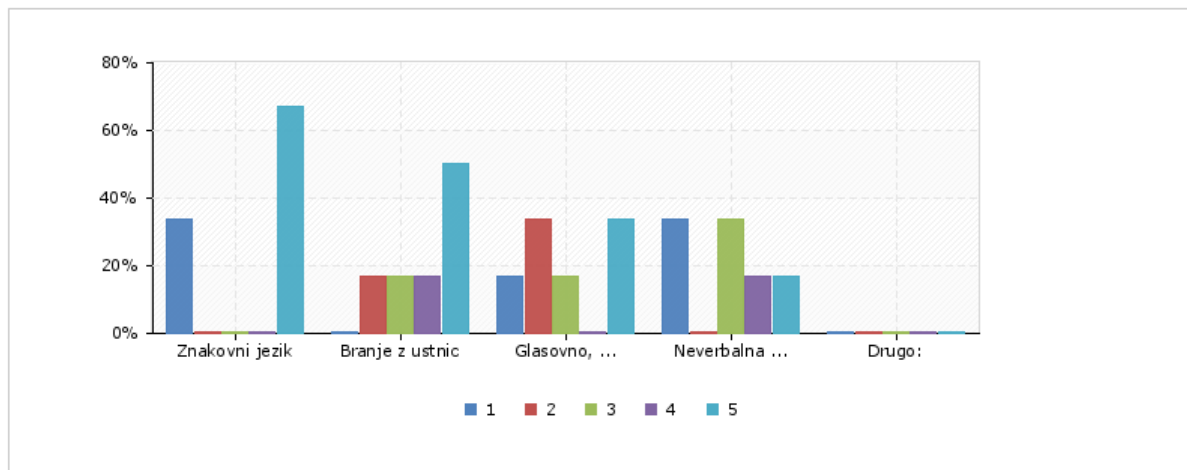
5. Pogostost načinov komuniciranja starša

Tabela 4.36: Struktura načinov komuniciranja starša

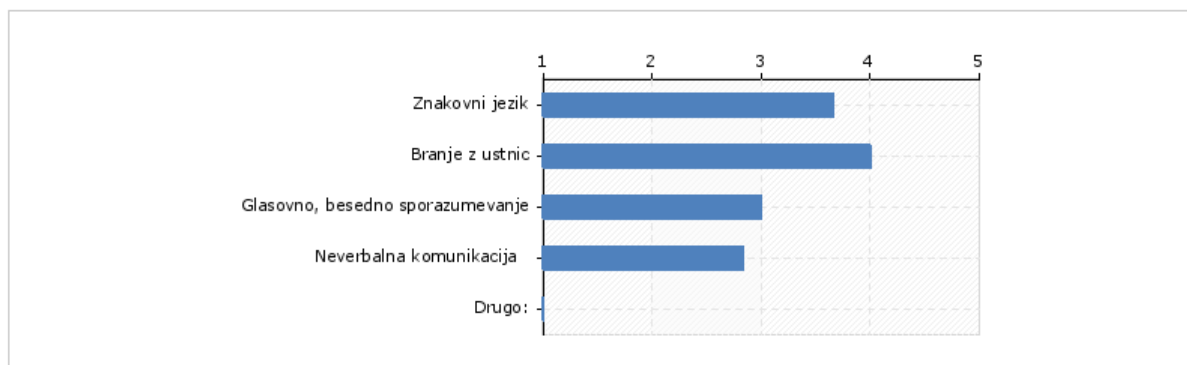
Z obkrožanjem izbrane številke od 1 do 5, označite kako pogosto uporabljate podane načine komunikacije (1 - nikoli ne uporabljam, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto uporabljam):										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
Znakovni jezik	2 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (67%)	6 (100%)	6	7	3.7	2.1
Branje z ustnic	0 (0%)	1 (17%)	1 (17%)	1 (17%)	3 (50%)	6 (100%)	6	7	4.0	1.3
Glasovno, besedno sporazumevanje	1 (17%)	2 (33%)	1 (17%)	0 (0%)	2 (33%)	6 (100%)	6	7	3.0	1.7
Neverbalna komunikacija	2 (33%)	0 (0%)	2 (33%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	2.8	1.6
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		7	0.0	0.0

Na vprašanje je odgovorilo 6 anketirancev. Zelo pogoste načine komuniciranja so opredelili: znakovni jezik (67%), sledi branje z ust (50%), glasovno, besedno sporazumevanje (33%). Najmanj se uporablja neverbalna komunikacija.

Graf 4.27: Prikaz načinov komuniciranja

Graf 4.28: Prikaz načinov komuniciranja (povprečja)

6. Značilnost komunikacije s partnerjem

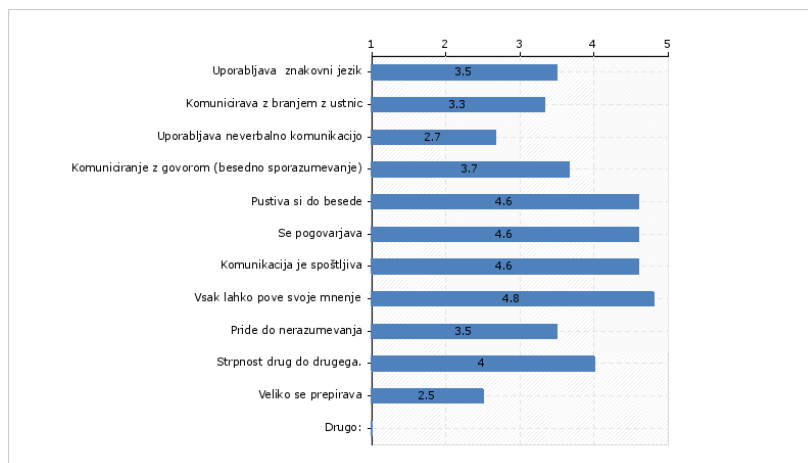
Tabela 4.37: Struktura značilnosti komunikacije s partnerjem

Ob vsaki trditvi s križcem (X) ustrezno označite in opredelite, kaj je/bilo značilno za vašo komunikacijo z partnerjem.										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto	Skupaj				
Uporabljava znakovni jezik	2 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	6 (100%)	6	7	3.5	2.0
Komunicirava z branjem z ustnic	1 (17%)	1 (17%)	0 (0%)	3 (50%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.3	1.5
Uporabljava neverbalno komunikacijo	2 (33%)	1 (17%)	1 (17%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	2.7	1.6
Komuniciranje z govorom (besedno sporazumevanje)	1 (17%)	0 (0%)	2 (33%)	0 (0%)	3 (50%)	6 (100%)	6	7	3.7	1.6
Pustiva si do besede	0 (0%)	0 (0%)	1 (20%)	0 (0%)	4 (80%)	5 (100%)	5	7	4.6	0.9

Se pogovarjava	0 (0%)	0 (0%)	1 (20%)	0 (0%)	4 (80%)	5 (100%)	5	7	4.6	0.9
Komunikacija je spoštljiva	0 (0%)	0 (0%)	1 (20%)	0 (0%)	4 (80%)	5 (100%)	5	7	4.6	0.9
Vsak lahko pove svoje mnenje	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (20%)	4 (80%)	5 (100%)	5	7	4.8	0.4
Pride do nerazumevanja	0 (0%)	0 (0%)	4 (67%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.5	0.8
Strpnost drug do drugega.	0 (0%)	1 (17%)	1 (17%)	1 (17%)	3 (50%)	6 (100%)	6	7	4.0	1.3
Veliko se prepirava	0 (0%)	3 (50%)	3 (50%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.5	0.5
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		7	0.0	0.0

Na vprašanje o komunikaciji s partnerjem je odgovorilo 6 anketiranih staršev. Pri zelo pogosto: je največkrat označena značilnost: pustiva si do besede, se pogovarjava, imava spoštljivo komunikacijo, vsak lahko pove svoje mnenje (80%). Najbolj pogosta značilnost med anketiranci je: vsak lahko pove svoje mnenje. Najredkejša je trditev: veliko se prepirava in uporabljava neverbalno komunikacijo. Sledi ji komunikacija z branjem z ustnic.

Graf 4.29: Prikaz povprečnih značilnosti komunikacije s partnerjem

7. Pričakovanja in strahovi staršev

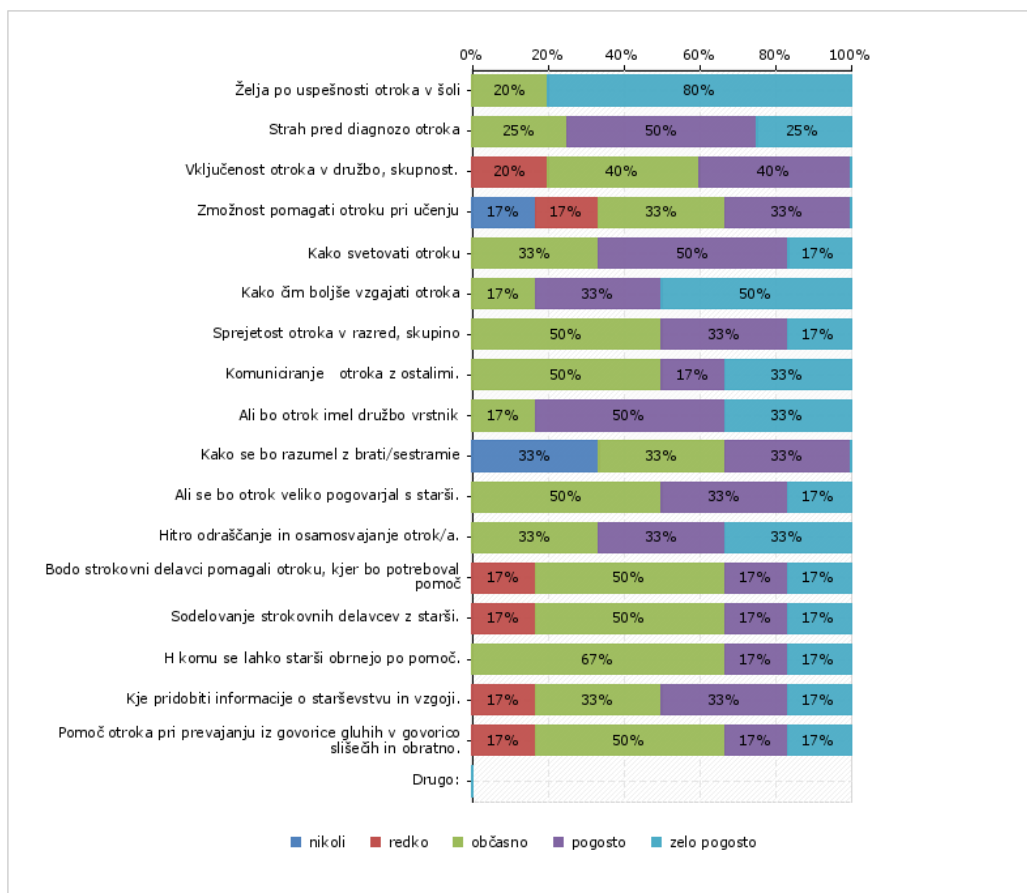
Tabela 4.38: Struktura pričakovanj in strahov staršev

Ob vsaki trditvi s križcem (X) ustrezno označite, kako pogosto ste se z danimi pričakovanji in strahovi soočali v vlogi starša.										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto	Skupaj				
Želja po uspešnosti otroka v šoli	0 (0%)	0 (0%)	1 (20%)	0 (0%)	4 (80%)	5 (100%)	5	7	4.6	0.9
Strah pred diagnozo otroka	0 (0%)	0 (0%)	1 (25%)	2 (50%)	1 (25%)	4 (100%)	4	7	4.0	0.8
Vključenost otroka v družbo, skupnost.	0 (0%)	1 (20%)	2 (40%)	2 (40%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	3.2	0.8

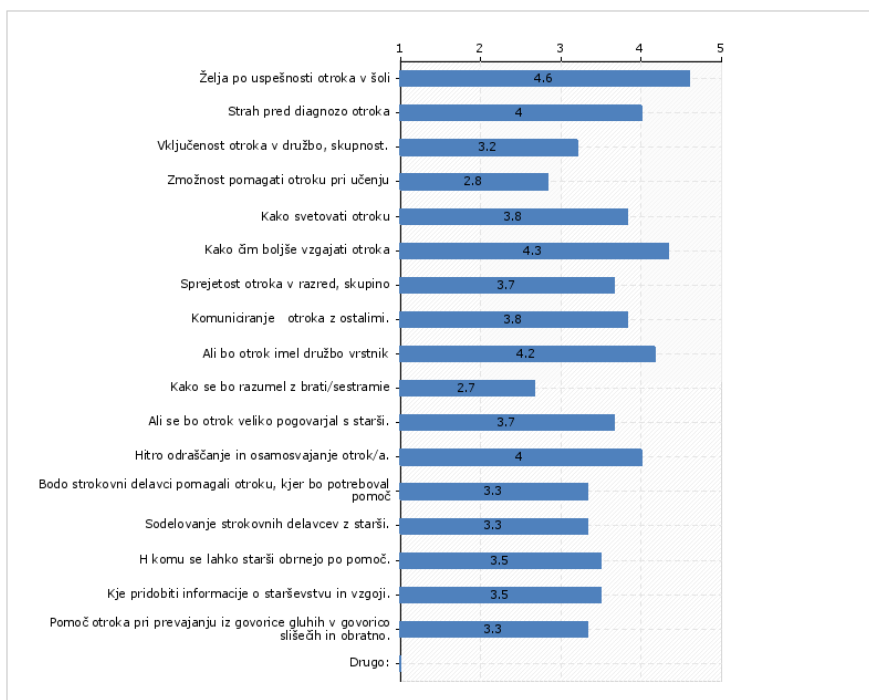
Zmožnost pomagati otroku pri učenju	1 (17%)	1 (17%)	2 (33%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.8	1.2
Kako svetovati otroku	0 (0%)	0 (0%)	2 (33%)	3 (50%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.8	0.8
Kako čim boljše vzgajati otroka	0 (0%)	0 (0%)	1 (17%)	2 (33%)	3 (50%)	6 (100%)	6	7	4.3	0.8
Sprejetost otroka v razred, skupino	0 (0%)	0 (0%)	3 (50%)	2 (33%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.7	0.8
Komuniciranje otroka z ostalimi.	0 (0%)	0 (0%)	3 (50%)	1 (17%)	2 (33%)	6 (100%)	6	7	3.8	1.0
Ali bo otrok imel družbo vrstnik	0 (0%)	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	2 (33%)	6 (100%)	6	7	4.2	0.8
Kako se bo razumel z brati/sestrami	1 (33%)	0 (0%)	1 (33%)	1 (33%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	2.7	1.5
Ali se bo otrok veliko pogovarjal s starši.	0 (0%)	0 (0%)	3 (50%)	2 (33%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.7	0.8
Hitro odrasčanje in osamosvajanje otrok/a.	0 (0%)	0 (0%)	2 (33%)	2 (33%)	2 (33%)	6 (100%)	6	7	4.0	0.9
Bodo strokovni delavci pomagali otroku, kjer bo potreboval pomoč	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.3	1.0
Sodelovanje strokovnih delavcev z starši.	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.3	1.0
H komu se lahko starši obrnejo po pomoč.	0 (0%)	0 (0%)	4 (67%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.5	0.8
Kje pridobiti informacije o starševstvu in vzgoji.	0 (0%)	1 (17%)	2 (33%)	2 (33%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.5	1.0
Pomoč otroka pri prevajanju iz govornice gluhih v govornico slišočih in obratno.	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.3	1.0
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		7	0.0	0.0

Na vprašanje je odgovorilo 6 anketirancev. Pri zelo pogosto, je največkrat označena trditev: želja po uspešnosti otroka (80%), sledi pa mu, kako čim boljše vzgajati otroka (50%). Najmanj jih je skrbelo, kako se bo otrok razumel z brati/sestrami (33%). Sledi pa mu zmožnost pomagati otroku pri učenju (17%).

Graf 4.30: Prikaz pogostosti trditev pričakovanj in strahov staršev

Graf 4.31: Prikaz povprečij, trditev pričakovanj in strahov staršev

8. Značilnosti vzgoje glede na starša

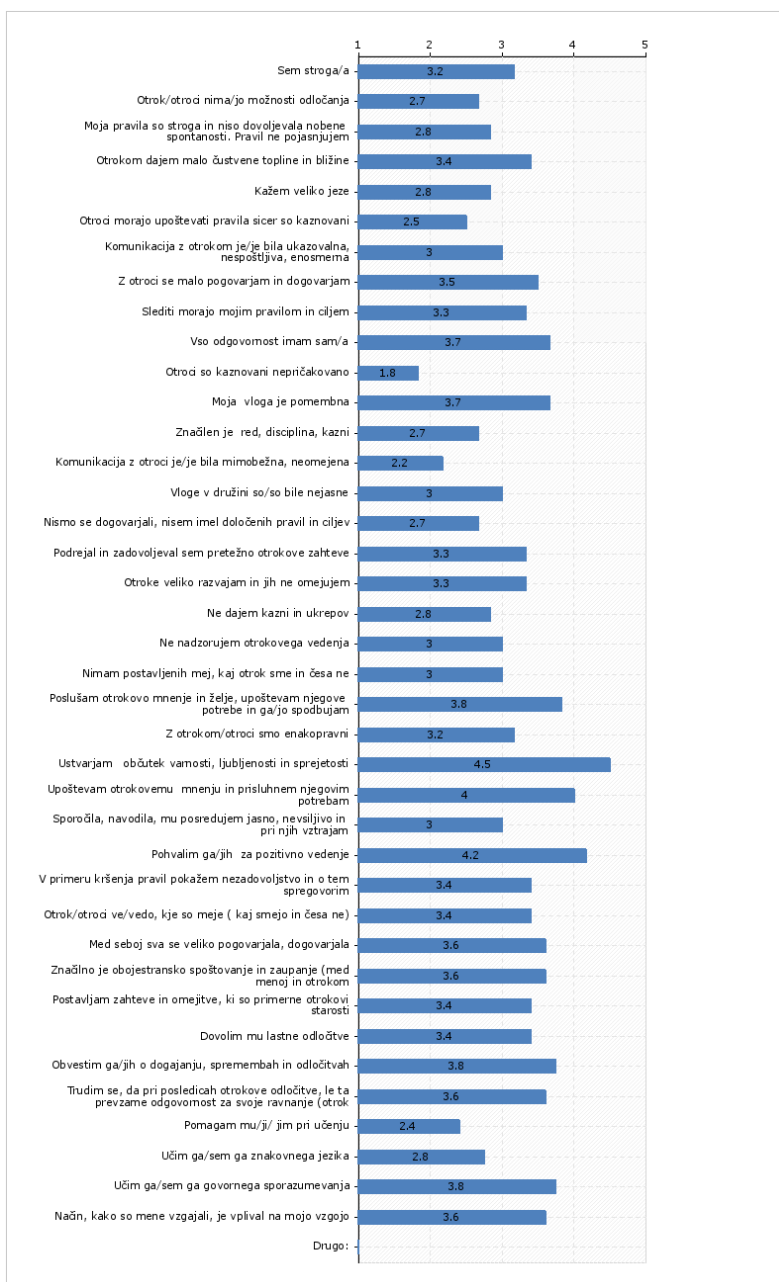
Vzgoja anketiranca

Tabela 4.39: Struktura vzgoje anketirancev

Z obkrožanjem izbrane številke od 1 do 5, označite značilnosti vaše vzgoje otrok in vzgoje vaših partnerjev (1- nikoli, 2-redko, 3-občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto):A- VAŠA VZGOJA										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
Sem stroga/a	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.2	0.8
Otrok/otroci nima/jo možnosti odločanja	1 (17%)	1 (17%)	3 (50%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.7	1.0
Moja pravila so stroga in niso dovoljevala nobene spontanosti. Pravil ne pojasnjujem	1 (17%)	1 (17%)	3 (50%)	0 (0%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	2.8	1.3
Otrokom dajem malo čustvene topline in bližine	1 (20%)	0 (0%)	2 (40%)	0 (0%)	2 (40%)	5 (100%)	5	7	3.4	1.7
Kažem veliko jeze	1 (17%)	2 (33%)	1 (17%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	2.8	1.5
Otroci morajo upoštevati pravila sicer so kaznovani	0 (0%)	3 (50%)	3 (50%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.5	0.5
Komunikacija z otrokom je/bila ukazovalna, nespoštljiva, enosmerna	0 (0%)	3 (50%)	1 (17%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.0	1.3
Z otroci se malo pogovarjam in dogovarjam	0 (0%)	1 (17%)	2 (33%)	2 (33%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.5	1.0
Slediti morajo mojim pravilom in ciljem	0 (0%)	0 (0%)	4 (67%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.3	0.5
Vso odgovornost imam sam/a	0 (0%)	1 (17%)	1 (17%)	3 (50%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.7	1.0
Otroci so kaznovani nepričakovano	3 (50%)	1 (17%)	2 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	1.8	1.0
Moja vloga je pomembna	0 (0%)	0 (0%)	4 (67%)	0 (0%)	2 (33%)	6 (100%)	6	7	3.7	1.0
Značilen je red, disciplina, kazni	1 (17%)	2 (33%)	2 (33%)	0 (0%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	2.7	1.4
Komunikacija z otroci je/bila mimobežna, neomejena	1 (17%)	3 (50%)	2 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.2	0.8
Vloge v družini so/so bile nejasne	1 (17%)	1 (17%)	2 (33%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.0	1.4
Nismo se dogovarjali, nisem imel določenih pravil in ciljev	2 (33%)	0 (0%)	3 (50%)	0 (0%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	2.7	1.5
Podrejal in zadovoljeval sem pretežno otrokove zahteve	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.3	1.0
Otroke veliko razvijam in jih ne omejujem	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.3	1.0
Ne dajem kazni in ukrepov	0 (0%)	1 (17%)	5 (83%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.8	0.4
Ne nadzorujem otrokovega vedenja	0 (0%)	1 (17%)	4 (67%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.6
Nimam postavljenih mej, kaj otrok sme in česa ne	0 (0%)	1 (17%)	4 (67%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.6
Poslušam otrokovo mnenje in želje, upoštevam njegove potrebe in ga/jo spodbujam	0 (0%)	0 (0%)	2 (33%)	3 (50%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.8	0.8
Z otrokom/otroci smo enakopravni	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.2	0.8
Ustvarjam občutek varnosti, ljubljenosti in sprejetosti	0 (0%)	0 (0%)	1 (17%)	1 (17%)	4 (67%)	6 (100%)	6	7	4.5	0.8

Upoštevam otrokovemu mnenju in prisluhnem njegovim potrebam	0 (0%)	0 (0%)	2 (33%)	2 (33%)	2 (33%)	6 (100%)	6	7	4.0	0.9
Sporočila, navodila, mu posredujem jasno, nevsiljivo in pri njih vztrajam	0 (0%)	1 (17%)	4 (67%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.6
Pohvalim ga/jih za pozitivno vedenje	0 (0%)	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	2 (33%)	6 (100%)	6	7	4.2	0.8
V primeru kršenja pravil pokažem nezadovoljstvo in o tem spregovorim	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	2 (40%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	3.4	0.5
Otrok/otroci ve/vedo, kje so meje (kaj smejo in česa ne)	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	2 (40%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	3.4	0.5
Med seboj sva se veliko pogovarjala, dogovarjala	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	1 (20%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	3.6	0.9
Značilno je obojestransko spoštovanje in zaupanje (med menoj in otrokom)	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	1 (20%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	3.6	0.9
Postavljam zahteve in omejitve, ki so primerne otrokovi starosti	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	2 (40%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	3.4	0.5
Dovolim mu lastne odločitve	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	2 (40%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	3.4	0.5
Obvestim ga/jih o dogajanju, spremembah in odločitvah	0 (0%)	0 (0%)	2 (50%)	1 (25%)	1 (25%)	4 (100%)	4	7	3.8	1.0
Trudim se, da pri posledicah otrokove odločitve, le ta prevzame odgovornost za svoje ravnanje (otrok)	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	1 (20%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	3.6	0.9
Pomagam mu/ji/ jim pri učenju	0 (0%)	3 (60%)	2 (40%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	2.4	0.5
Učim ga/sem ga znakovnega jezika	1 (25%)	0 (0%)	2 (50%)	1 (25%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	2.8	1.3
Učim ga/sem ga govornega sporazumevanja	0 (0%)	0 (0%)	2 (50%)	1 (25%)	1 (25%)	4 (100%)	4	7	3.8	1.0
Način, kako so mene vzgajali, je vplival na mojo vzgojo	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	1 (20%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	3.6	0.9
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		7	0.0	0.0

Graf 4.32: Prikaz povprečja vzgoje anketirancev

Partner

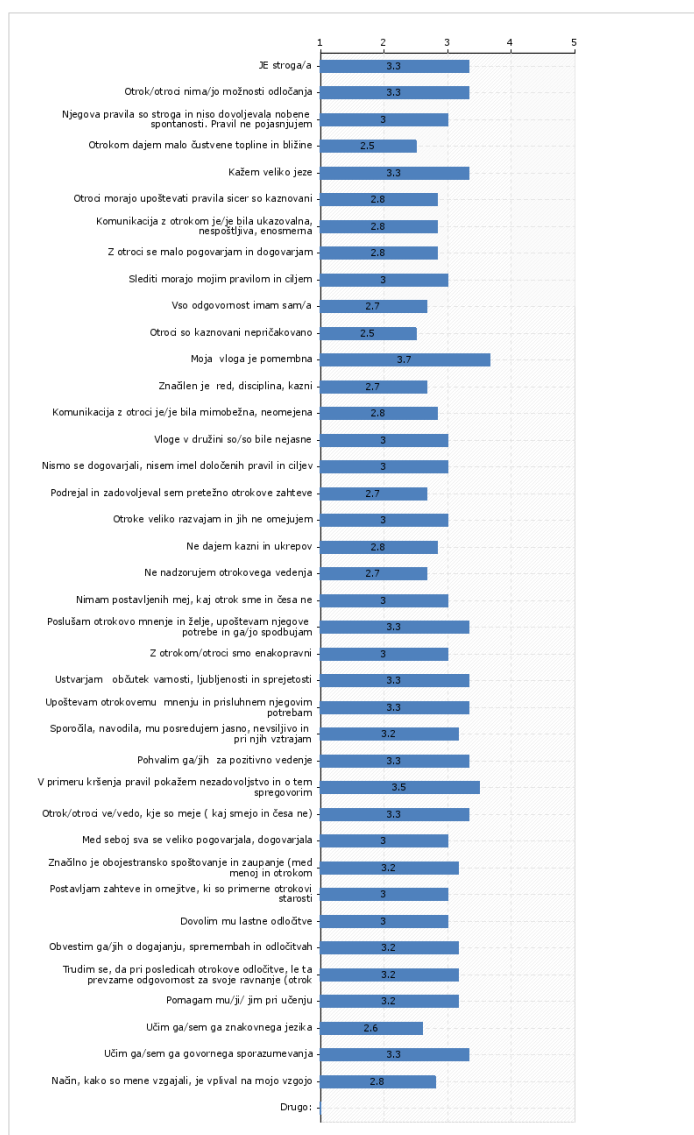
Tabela 4.40: Struktura značilnosti partnerjeve vzgoje

Z obkrožanjem izbrane številke od 1 do 5, označite značilnosti vaše vzgoje otrok in vzgoje vaših partnerjev (1- nikoli, 2-redko, 3-občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto):B- PARTNER										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
JE stroga/a	0 (0%)	0 (0%)	4 (67%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.3	0.5
Otrok/otroci nima/jo možnosti odločanja	0 (0%)	0 (0%)	4 (67%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.3	0.5

Njegova pravila so stroga in niso dovoljevala nobene spontanosti. Pravil ne pojasnjujem	0 (0%)	1 (17%)	4 (67%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.6
Otrokom dajem malo čustvene topline in bližine	1 (17%)	2 (33%)	2 (33%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.5	1.0
Kažem veliko jeze	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.3	1.0
Otroci morajo upoštevati pravila sicer so kaznovani	0 (0%)	2 (33%)	3 (50%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.8	0.8
Komunikacija z otrokom je/je bila ukazovalna, nespoštljiva, enosmerna	0 (0%)	2 (33%)	3 (50%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.8	0.8
Z otroci se malo pogovarjam in dogovarjam	0 (0%)	2 (33%)	3 (50%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.8	0.8
Slediti morajo mojim pravilom in ciljem	0 (0%)	1 (17%)	4 (67%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.6
Vso odgovornost imam sam/a	0 (0%)	3 (50%)	2 (33%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.7	0.8
Otroci so kaznovani nepričakovano	1 (17%)	2 (33%)	2 (33%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.5	1.0
Moja vloga je pomembna	0 (0%)	1 (17%)	2 (33%)	1 (17%)	2 (33%)	6 (100%)	6	7	3.7	1.2
Značilen je red, disciplina, kazni	0 (0%)	3 (50%)	2 (33%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.7	0.8
Komunikacija z otroci je/je bila mimobežna, neomejena	0 (0%)	2 (33%)	3 (50%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.8	0.8
Vloge v družini so/so bile nejasne	0 (0%)	2 (33%)	2 (33%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.9
Nismo se dogovarjali, nisem imel določenih pravil in ciljev	0 (0%)	1 (17%)	4 (67%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.6
Podrejal in zadovoljeval sem pretežno otrokove zahteve	1 (17%)	1 (17%)	3 (50%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.7	1.0
Otroke veliko razvajam in jih ne omejujem	0 (0%)	1 (17%)	4 (67%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.6
Ne dajem kazni in ukrepov	0 (0%)	2 (33%)	3 (50%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.8	0.8
Ne nadzorujem otrokovega vedenja	0 (0%)	3 (50%)	2 (33%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.7	0.8
Nimam postavljenih mej, kaj otrok sme in česa ne	0 (0%)	2 (33%)	2 (33%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.9
Poslušam otrokovo mnenje in želje, upoštevam njegove potrebe in ga/jo spodbujam	0 (0%)	1 (17%)	2 (33%)	3 (50%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.3	0.8
Z otrokom/otroci smo enakopravni	0 (0%)	2 (33%)	2 (33%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.9
Ustvarjam občutek varnosti, ljubljenosti in sprejetosti	0 (0%)	1 (17%)	2 (33%)	3 (50%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.3	0.8
Upoštevam otrokovemu mnenju in prisluhnem njegovim potrebam	0 (0%)	1 (17%)	2 (33%)	3 (50%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.3	0.8
Sporočila, navodila, mu posredujem jasno, nevsiljivo in pri njih vztrajam	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.2	0.8
Pohvalim ga/jih za pozitivno vedenje	0 (0%)	1 (17%)	2 (33%)	3 (50%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.3	0.8
V primeru kršenja pravil pokažem nezadovoljstvo in o tem spregovorim	0 (0%)	1 (17%)	2 (33%)	2 (33%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.5	1.0
Otrok/otroci ve/vedo, kje so meje (kaj smejo in česa ne)	0 (0%)	1 (17%)	2 (33%)	3 (50%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.3	0.8
Med seboj sva se veliko pogovarjala, dogovarjala	0 (0%)	2 (33%)	2 (33%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.9

Značilno je obojestransko spoštovanje in zaupanje (med menoj in otrokom)	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.2	0.8
Postavljam zahteve in omejitve, ki so primerne otrokovi starosti	0 (0%)	2 (33%)	2 (33%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.9
Dovolim mu lastne odločitve	0 (0%)	1 (17%)	4 (67%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.6
Obvestim ga/jih o dogajanju, spremembah in odločitvah	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.2	0.8
Trudim se, da pri posledicah otrokove odločitve, le ta prevzame odgovornost za svoje ravnanje (otrok)	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.2	0.8
Pomagam mu/ji/ jim pri učenju	0 (0%)	2 (33%)	2 (33%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.2	1.2
Učim ga/sem ga znakovnega jezika	1 (20%)	1 (20%)	2 (40%)	1 (20%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	2.6	1.1
Učim ga/sem ga govornega sporazumevanja	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.3	1.0
Način, kako so mene vzgajali, je vplival na mojo vzgojo	0 (0%)	2 (40%)	2 (40%)	1 (20%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	2.8	0.8
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		7	0.0	0.0

Graf 4.33: Prikaz povprečja značilnosti partnerjeve vzgoje

V anketi je sodelovalo 6 staršev. Pri vprašanju so največkrat označili trditve: ustvarjam občutek varnosti, ljubljenosti in sprejetosti. Sledi pa ji trditev pohvalim ga za pozitivno vedenje. Skozi odgovore se je opazilo, da so označevali značilnosti, elemente demokratičnega vzgojnega stila. Zelo malo so podajali odgovore zelo pogosto. Največkrat izbrana trditev nikoli, pa je otroci so kaznovani nepričakovano. Zanimivo je, da so trditev pomagam mu pri učenju, opredelili v dveh skrajnosti, ali zelo pogosto, ali pa redko, občasno. Partnerjeva vzgoja ima najpogostejšo trditev: moja vloga je pomembna. Sledi ji kažem veliko jeze in v primeru kršenja pravil pokažem nezadovoljstvo in o tem spregovorim. Najmanj so se strinjali s trditvami: otrokom dajem malo čustvene topline in bližine, otroci so kaznovani nepričakovano, sledi pa učim ga znakovnega jezika. Pri partnerju je povprečje

trditve pomagam mu pri učenju višje. Prav tako, pa ima partnerjev vzgojni stil pogostejše elemente demokratičnega vzgojnega stila.

9. Opis poteka vzgoje in učenja komunikacije otroka

Pridobila sme samo en odgovor. Anketiranka se je v medšolskem obdobju veliko posvečala jezikovni komunikaciji. Vadila je besed in vaje, ki jih ji je pokazala logopedinja.

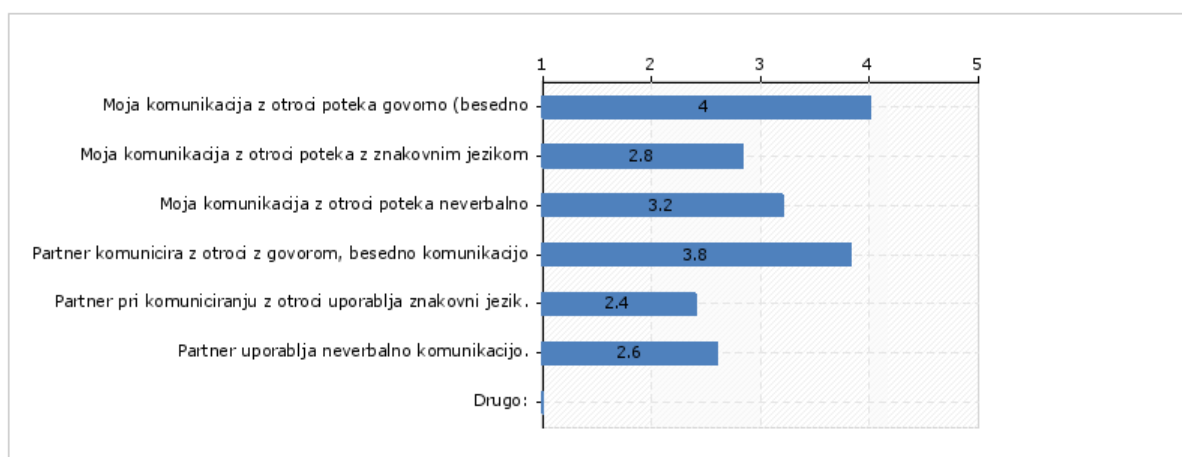
10. Pogostost načinov komunikacije z otroci

Tabela 4.41: Struktura načinov komunikacije med starši in otroci

Način komunikacije med starši in otroci.										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto	Skupaj				
Moja komunikacija z otroci poteka govorno (besedno)	0 (0%)	1 (17%)	1 (17%)	1 (17%)	3 (50%)	6 (100%)	6	7	4.0	1.3
Moja komunikacija z otroci poteka z znakovnim jezikom	2 (33%)	1 (17%)	1 (17%)	0 (0%)	2 (33%)	6 (100%)	6	7	2.8	1.8
Moja komunikacija z otroci poteka neverbalno	0 (0%)	1 (20%)	3 (60%)	0 (0%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	3.2	1.1
Partner komunicira z otroci z govorom, besedno komunikacijo	1 (17%)	0 (0%)	1 (17%)	1 (17%)	3 (50%)	6 (100%)	6	7	3.8	1.6
Partner pri komuniciranju z otroci uporablja znakovni jezik.	2 (40%)	1 (20%)	1 (20%)	0 (0%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	2.4	1.7
Partner uporablja neverbalno komunikacijo.	0 (0%)	2 (40%)	3 (60%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	2.6	0.5
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		7	0.0	0.0

Na vprašanje mi je odgovorilo 6 anketiranih staršev. Med najbolj pogoste načine sporazumevanja sodi sporazumevanje z otroci preko govornega, besednega sporazumevanja tako pri anketirancu kot pri njegovem partnerju. Pri anketirancih sledi neverbalna komunikacija in nazadnje komunikacija z znakovnim jezikom. Enak razpored sledi tudi pri partnerjevem načinu komunikacije.

Graf 4.34: Prikaz povprečnih načinov komunikacije

11. Soočanje otrok s težavami pri komunikaciji in s katerimi

Tabela 4.42: Struktura otrokovih težav pri komunikaciji

Ali se je otrok/so se otroci soočal/i z težavami pri komunikaciji? Obkrožite				
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
1 (DA)	1	14%	17%	17%
2 (NE)	5	71%	83%	100%
Skupaj	6	86%	100%	
Povprečje	1.8	Std. Odklon	0.4	

Sodelovalo je 6 anketirancev. Od tega jih je 5 (83%) odgovorilo ne, eden (17%) pa da je imel otrok težave. Dopisal je, da so težave: nizek besedni zaklad, ne govori, momlja, nerazumljivo govori, vrstniki ga ne razumejo.

12. Pogostost pomoči oseb pri učenju govorne komunikacije in znakovnega jezika.

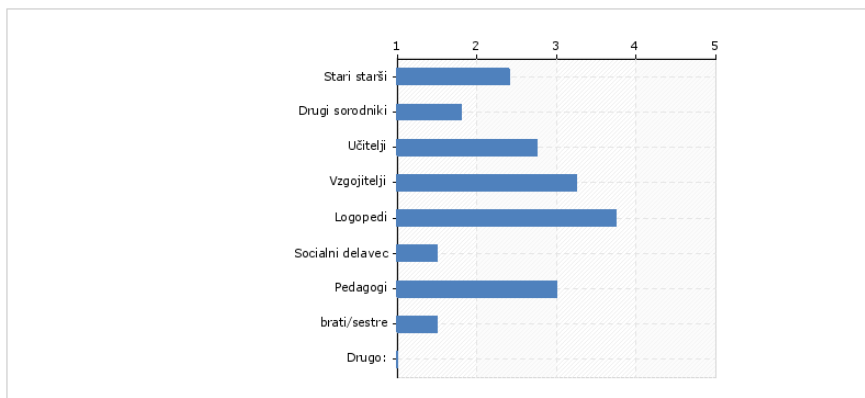
Govorna komunikacija

Tabela 4.43: Struktura pomoči oseb pri otrokovem učenju govorne komunikacije

GOVORNA KOMUNIKACIJA										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto	Skupaj				
Stari starši	2 (40%)	1 (20%)	1 (20%)	0 (0%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	2.4	1.7
Drugi sorodniki	2 (40%)	2 (40%)	1 (20%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	1.8	0.8
Učitelji	0 (0%)	1 (25%)	3 (75%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	2.8	0.5
Vzgojitelji	0 (0%)	1 (25%)	2 (50%)	0 (0%)	1 (25%)	4 (100%)	4	7	3.3	1.3

Logopedi	1 (25%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (25%)	2 (50%)	4 (100%)	4	7	3.8	1.9
Socialni delavec	2 (50%)	2 (50%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	1.5	0.6
Pedagogi	0 (0%)	1 (25%)	2 (50%)	1 (25%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	3.0	0.8
brati/sestre	1 (50%)	1 (50%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (100%)	2	7	1.5	0.7
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		7	0.0	0.0

Graf 4.35: Povprečje pogostosti pomoči pri otrokovem učenju govorne komunikacije

Pri vprašanju je odgovarjalo 5 anketirancev. Zelo pogosto pomagajo: logopedi (50%), vzgojitelji (25%) in stari starši (20%). Po povprečju, si pomoči sledijo v zaporedju: logopedi, vzgojitelji, pedagogi, učitelji, stari starši, drugi sorodniki, socialni delavec in sorojenci. Največkrat v nikoli ne pomagajo, so socialni delavci (50%), stari starši in drugi sorodniki (40%). Odgovorov o znakovnem jeziku nisem pridobila.

13. Spremembe, ki so se zgodile ko so otroci začeli obiskovati vrtec, šolo

Tabela 4.44: Struktura sprememb, ko so otroci začeli obiskovati vrtec, šolo.

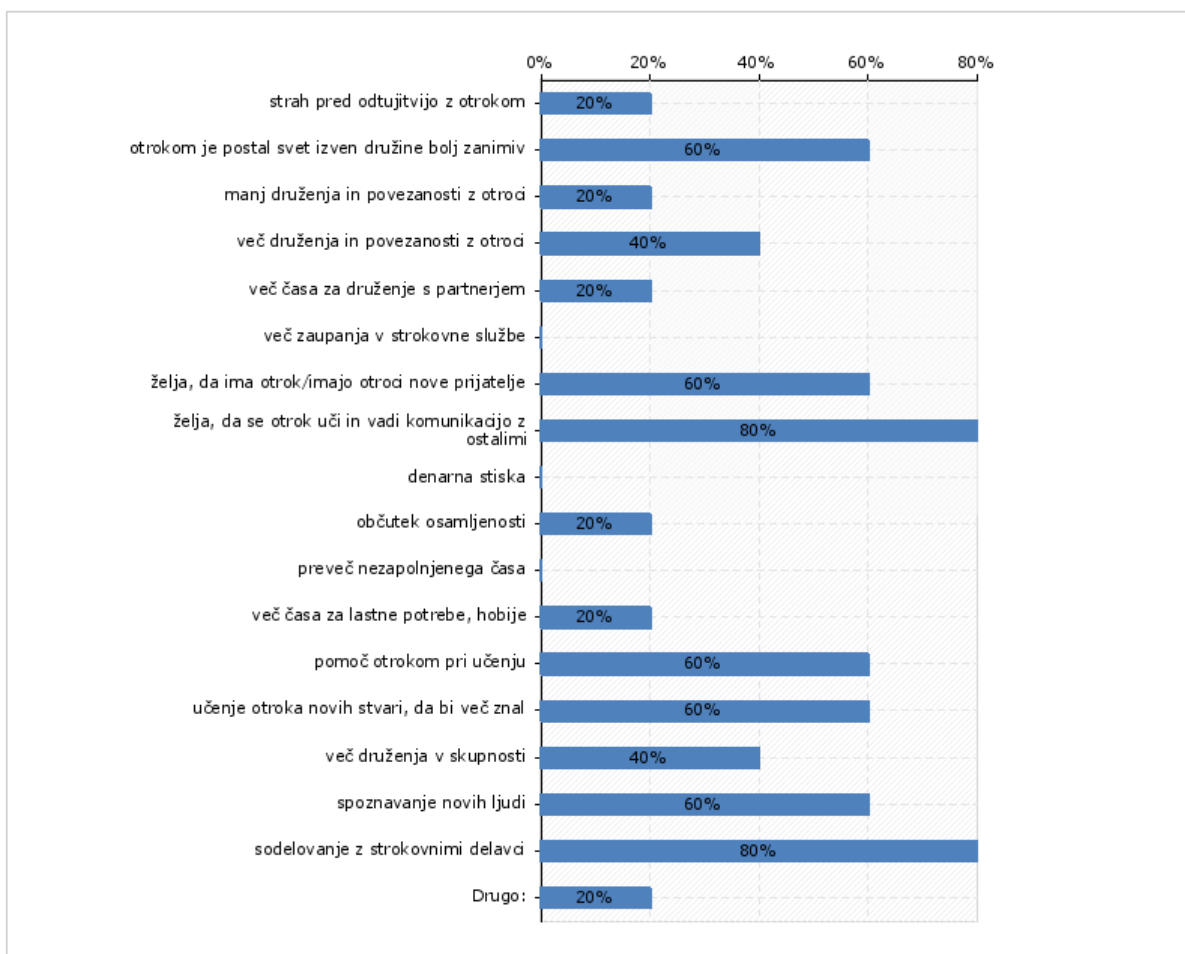
S kakšnimi spremembami ste se soočali, ko je/so otrok/otroci začeli obiskovati vrtec, šolo. Obkrožite (možnih več odgovorov).							
Podvprašanja	Enote					Navedbe	
	Frekvence	Veljavni	% - Veljavni	Ustrezni	% - Ustrezni	Frekvence	%
strah pred odtujitvijo z otrokom	1	5	20%	7	14%	1	3%
otrokom je postal svet izven družine bolj zanimiv	3	5	60%	7	43%	3	9%
manj druženja in povezanosti z otroci	1	5	20%	7	14%	1	3%
več druženja in povezanosti z otroci	2	5	40%	7	29%	2	6%
več časa za druženje s partnerjem	1	5	20%	7	14%	1	3%
več zaupanja v strokovne službe	0	5	0%	7	0%	0	0%
želja, da ima otrok/imajo otroci nove prijatelje	3	5	60%	7	43%	3	9%

želja, da se otrok uči in vadi komunikacijo z ostalimi	4	5	80%	7	57%	4	12%
denarna stiska	0	5	0%	7	0%	0	0%
občutek osamljenosti	1	5	20%	7	14%	1	3%
preveč nezapolnjenega časa	0	5	0%	7	0%	0	0%
več časa za lastne potrebe, hobije	1	5	20%	7	14%	1	3%
pomoč otrokom pri učenju	3	5	60%	7	43%	3	9%
učenje otroka novih stvari, da bi več znal	3	5	60%	7	43%	3	9%
več druženja v skupnosti	2	5	40%	7	29%	2	6%
spoznavanje novih ljudi	3	5	60%	7	43%	3	9%
sodelovanje s strokovnimi delavci	4	5	80%	7	57%	4	12%
Drugo: moj sin je rad hodil v vrtec in šolo. vsi smo bili zadovoljni	1	5	20%	7	14%	1	3%
SKUPAJ		5		7		33	100%

Na vprašanje mi je odgovorilo pet anketirancev. Najpogostejša sprememba je: želja, da se otrok uči in vadi komunikacijo z ostalimi (80%), sodelovanje s strokovnimi delavci (80%).

Odgovore: preveč nezapolnjenega časa, denarna stiska, več zaupanja c strokovne službe, pa ni noben anketiranec izbral. Eden anketiranec mi je dopisal: moj sin je rad hodil v vrtec in šolo. vsi smo bili zadovoljni

Graf 4.36: Prikaz sprememb ob vstopu otroka v vrtec, šolo.

14. Načini vzdrževanja, grajenja odnosa z otrokom

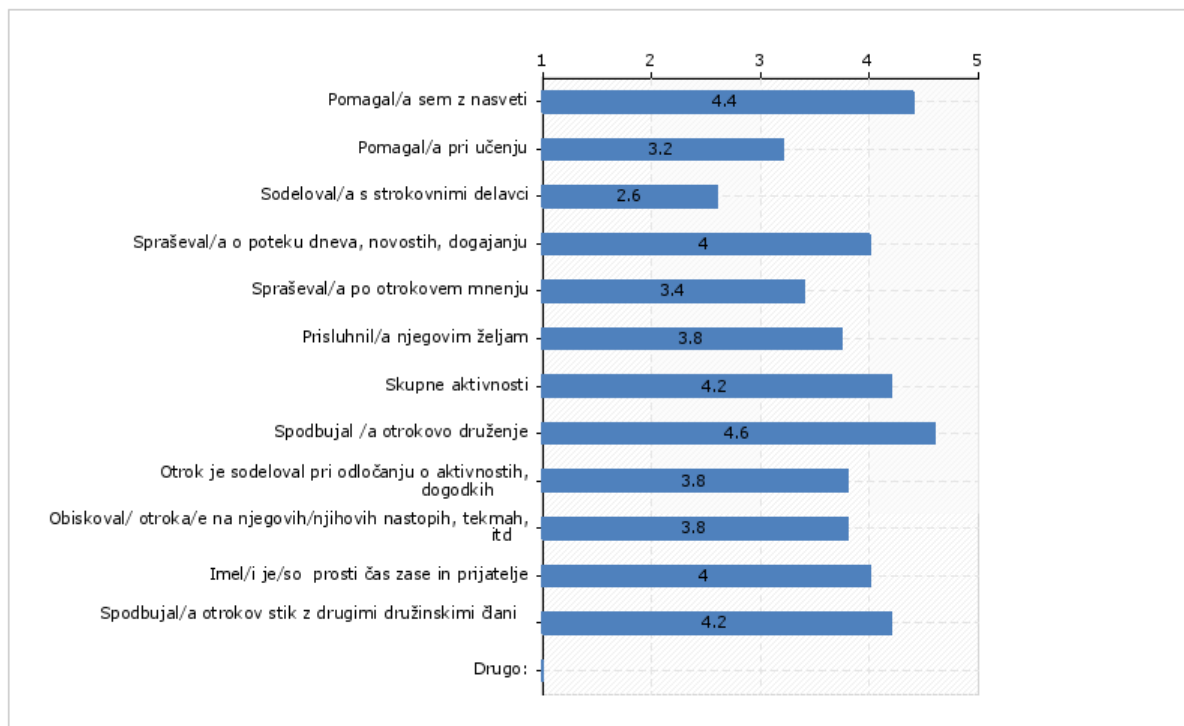
Tabela 4.45: Struktura načinov vzdrževanja in grajenja odnosa z otrokom

Na kakšen način ste gradili/gradite in vzdržujete odnos z otroci tekom obdobja v vrtcu, šolanja in odrasle dobe. Obkrožite številko (1- nikoli, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto):										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
Pomagal/a sem z nasveti	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	2 (40%)	5 (100%)	5	7	4.4	0.5
Pomagal/a pri učenju	0 (0%)	1 (20%)	2 (40%)	2 (40%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	3.2	0.8
Sodeloval/a s strokovnimi delavci	0 (0%)	3 (60%)	1 (20%)	1 (20%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	2.6	0.9
Spraševal/a o poteku dneva, novostih, dogajanju	0 (0%)	0 (0%)	2 (40%)	1 (20%)	2 (40%)	5 (100%)	5	7	4.0	1.0
Spraševal/a po otrokovem mnenju	0 (0%)	0 (0%)	4 (80%)	0 (0%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	3.4	0.9
Prisluhnil/a njegovim željam	0 (0%)	0 (0%)	1 (25%)	3 (75%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	3.8	0.5
Skupne aktivnosti	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (80%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	4.2	0.4
Spodbujal/a otrokovo druženje	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (40%)	3 (60%)	5 (100%)	5	7	4.6	0.5

Otrok je sodeloval pri odločanju o aktivnostih, dogodkih	0 (0%)	0 (0%)	2 (40%)	2 (40%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	3.8	0.8
Obiskoval/ otroka/e na njegovih/njihovih nastopih, tekmah, itd	0 (0%)	0 (0%)	2 (40%)	2 (40%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	3.8	0.8
Imel/i je/so prosti čas zase in prijatelje	0 (0%)	0 (0%)	1 (20%)	3 (60%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	4.0	0.7
Spodbujal/a otrokov stik z drugimi družinskimi člani	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (80%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	4.2	0.4
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		7	0.0	0.0

Pet anketirancev je odgovarjalo pri tem vprašanju. Starši najpogosteje z otrokom vzdržujejo odnos: z spodbujanjem otrokovega druženja, spraševal o njegovem poteku dneva, novostih, dogajanju in pomagali so mu z nasveti. Sledijo pa še skupne aktivnosti, spodbujanje otrokovega stika z drugimi družinskimi člani. Najmanj pogosto je sodelovanje s strokovnimi delavci in pomoč pri učenju.

Graf 4.37: Prikaz načinov vzdrževanja in grajenja odnosa z otrokom

15. Pogostost dogajanja značilnost v otroštvu, vrtcu in šoli

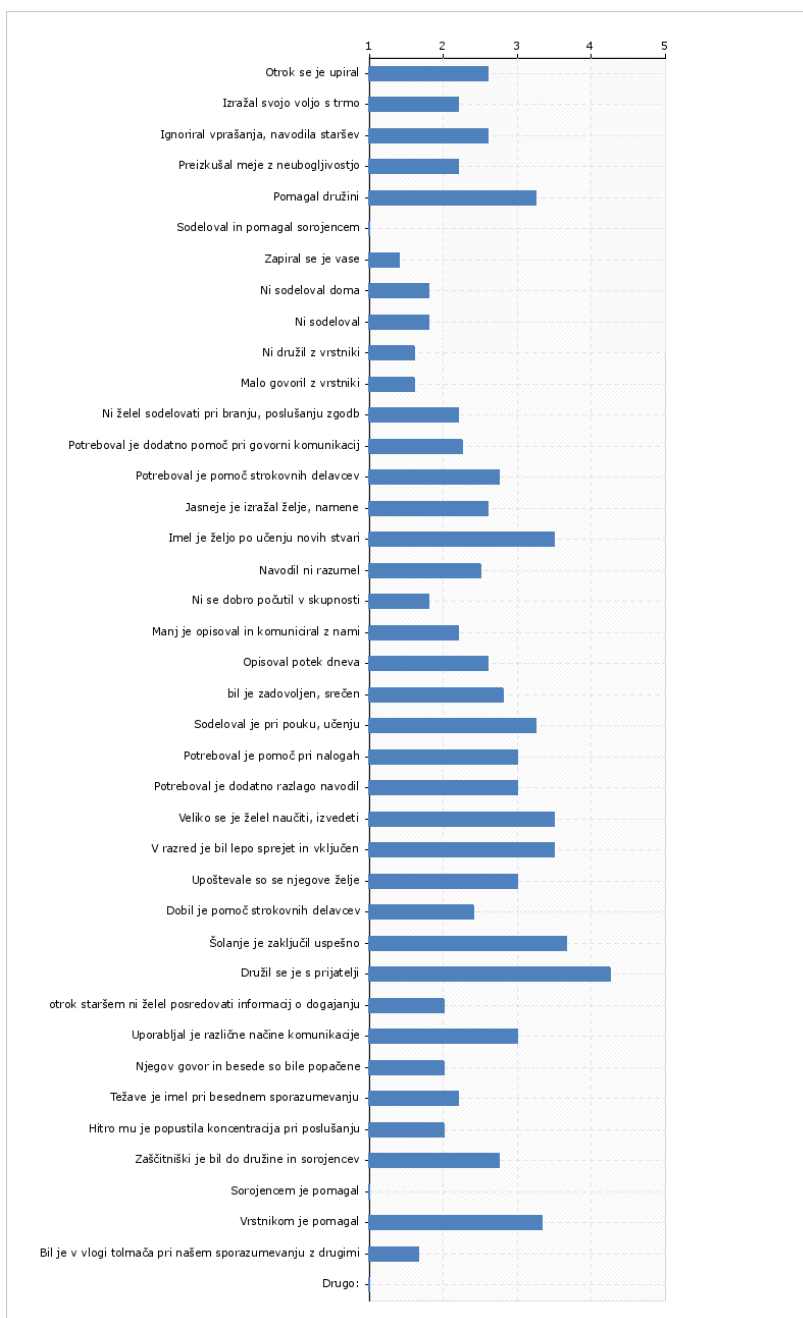
Otroštvo

Tabela 4.46: Pogostost značilnosti v otroštvu

OTROŠTVO										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto	Skupaj				
Otrok se je upiral	2 (40%)	0 (0%)	1 (20%)	2 (40%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	2.6	1.5
Izražal svojo voljo s trmo	1 (20%)	2 (40%)	2 (40%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	2.2	0.8
Ignoriral vprašanja, navodila staršev	1 (20%)	1 (20%)	2 (40%)	1 (20%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	2.6	1.1
Preizkušal meje z neubogljivostjo	2 (40%)	0 (0%)	3 (60%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	2.2	1.1
Pomagal družini	0 (0%)	0 (0%)	3 (75%)	1 (25%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	3.3	0.5
Sodeloval in pomagal sorojencem	1 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (100%)	1	7	1.0	0.0
Zapiral se je vase	3 (60%)	2 (40%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	1.4	0.5
Ni sodeloval doma	2 (40%)	2 (40%)	1 (20%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	1.8	0.8
Ni sodeloval	2 (40%)	2 (40%)	1 (20%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	1.8	0.8
Ni družil z vrstniki	3 (60%)	1 (20%)	1 (20%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	1.6	0.9
Malo govoril z vrstniki	3 (60%)	1 (20%)	1 (20%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	1.6	0.9
Ni želel sodelovati pri branju, poslušanju zgodb	1 (20%)	2 (40%)	2 (40%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	2.2	0.8
Potreboval je dodatno pomoč pri govorni komunikaciji	2 (50%)	1 (25%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (25%)	4 (100%)	4	7	2.3	1.9
Potreboval je pomoč strokovnih delavcev	2 (50%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (25%)	1 (25%)	4 (100%)	4	7	2.8	2.1
Jasneje je izražal želje, namene	1 (20%)	0 (0%)	4 (80%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	2.6	0.9
Imel je željo po učenju novih stvari	0 (0%)	0 (0%)	3 (75%)	0 (0%)	1 (25%)	4 (100%)	4	7	3.5	1.0
Navodil ni razumel	1 (25%)	0 (0%)	3 (75%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	2.5	1.0
Ni se dobro počutil v skupnosti	2 (40%)	2 (40%)	1 (20%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	1.8	0.8
Manj je opisoval in komuniciral z nami	2 (40%)	0 (0%)	3 (60%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	2.2	1.1
Opisoval potek dneva	0 (0%)	2 (40%)	3 (60%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	2.6	0.5
bil je zadovoljen, srečen	1 (20%)	1 (20%)	1 (20%)	2 (40%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	2.8	1.3
Sodeloval je pri pouku, učenju	0 (0%)	0 (0%)	3 (75%)	1 (25%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	3.3	0.5
Potreboval je pomoč pri nalogah	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	3.0	0.0
Potreboval je dodatno razlago navodil	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	3.0	0.0
Veliko se je želel naučiti, izvedeti	0 (0%)	0 (0%)	3 (75%)	0 (0%)	1 (25%)	4 (100%)	4	7	3.5	1.0
V razred je bil lepo sprejet in vključen	0 (0%)	0 (0%)	3 (75%)	0 (0%)	1 (25%)	4 (100%)	4	7	3.5	1.0
Upoštevale so se njegove želje	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	3.0	0.0

Dobil je pomoč strokovnih delavcev	2 (40%)	1 (20%)	1 (20%)	0 (0%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	2.4	1.7
Šolanje je zaključil uspešno	0 (0%)	0 (0%)	2 (67%)	0 (0%)	1 (33%)	3 (100%)	3	7	3.7	1.2
Družil se je s prijatelji	0 (0%)	0 (0%)	1 (25%)	1 (25%)	2 (50%)	4 (100%)	4	7	4.3	1.0
Otrok staršem ni želel posredovati informacij o dogajanju	2 (50%)	0 (0%)	2 (50%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	2.0	1.2
Uporabljal je različne načine komunikacije	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	3.0	0.0
Njegov govor in besede so bile popačene	2 (40%)	1 (20%)	2 (40%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	2.0	1.0
Težave je imel pri besednem sporazumevanju	2 (40%)	1 (20%)	1 (20%)	1 (20%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	2.2	1.3
Hitro mu je popustila koncentracija pri poslušanju	3 (60%)	0 (0%)	1 (20%)	1 (20%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	2.0	1.4
Zaščitniški je bil do družine in sorojencev	1 (25%)	0 (0%)	2 (50%)	1 (25%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	2.8	1.3
Sorojencem je pomagal	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		7	0.0	0.0
Vrstnikom je pomagal	0 (0%)	0 (0%)	2 (67%)	1 (33%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	3.3	0.6
Bil je v vlogi tolmača pri našem sporazumevanju z drugimi	2 (67%)	0 (0%)	1 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	1.7	1.2
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		7	0.0	0.0

Graf 4.38: Pogostost značilnosti v otroštvu, povprečja

Na vprašanje je odgovarjalo 5 staršev. Pri zelo pogosto se je družil s prijatelji. Otrok tudi ni imel težave s koncentracijo poslušanja, je veliko govoril in se družil z vrstniki ter se ni zapiral vase. Najpogostejše značilnosti so: imel je željo po učenju novih stvari, pomagal je družini, želel se je veliko naučiti, v razred, družbo je bil lepo sprejet, družil se je s prijatelji, pomagal je vrstnikom in šolanje je zaključil uspešno. Na značilnost sorojencem je pomagal, ni noben anketiranec označil odgovora. Pri enih družinah je bil v vlogi tolmača, pri enih pa ni bil, dve skrajnosti.

Vrtec

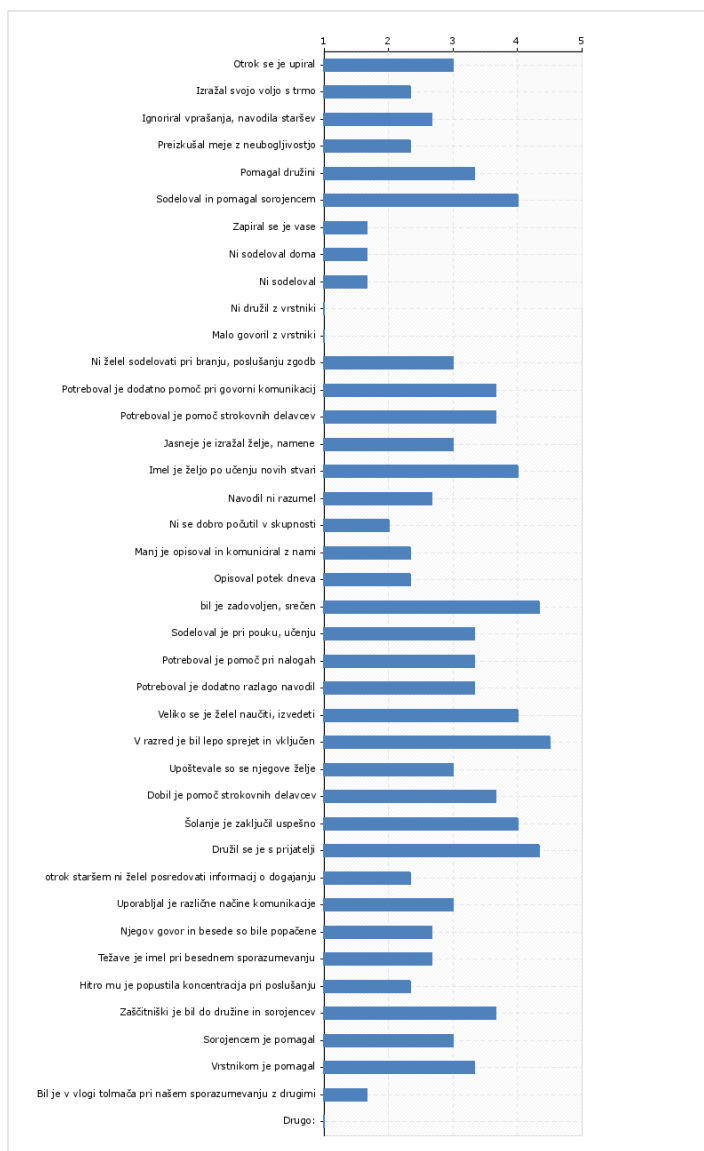
Tabela 4.47: Pogostost značilnosti v vrtcu

Ob vsaki trditvi s križcem (X) ustrezno označi, katere značilnosti so se dogajale pri otroku v otroštvu, vrtcu in tekom šolanja- VRTEC										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto	Skupaj				
Otrok se je upiral	1 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (67%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	3.0	1.7
Izražal svojo voljo s trmo	0 (0%)	2 (67%)	1 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	2.3	0.6
Ignoriral vprašanja, navodila staršev	0 (0%)	2 (67%)	0 (0%)	1 (33%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	2.7	1.2
Preizkušal meje z neubogljivostjo	1 (33%)	0 (0%)	2 (67%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	2.3	1.2
Pomagal družini	0 (0%)	0 (0%)	2 (67%)	1 (33%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	3.3	0.6
Sodeloval in pomagal sorojencem	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (100%)	0 (0%)	1 (100%)	1	7	4.0	0.0
Zapiral se je vase	1 (33%)	2 (67%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	1.7	0.6
Ni sodeloval doma	1 (33%)	2 (67%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	1.7	0.6
Ni sodeloval	1 (33%)	2 (67%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	1.7	0.6
Ni družil z vrstniki	3 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	1.0	0.0
Malo govoril z vrstniki	3 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	1.0	0.0
Ni želel sodelovati pri branju, poslušanju zgodb	0 (0%)	1 (33%)	1 (33%)	1 (33%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	3.0	1.0
Potreboval je dodatno pomoč pri govorni komunikaciji	1 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (67%)	3 (100%)	3	7	3.7	2.3
Potreboval je pomoč strokovnih delavcev	1 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (67%)	3 (100%)	3	7	3.7	2.3
Jasneje je izražal želje, namene	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	3.0	0.0
Imel je željo po učenju novih stvari	0 (0%)	0 (0%)	1 (33%)	1 (33%)	1 (33%)	3 (100%)	3	7	4.0	1.0
Navodil ni razumel	1 (33%)	1 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (33%)	3 (100%)	3	7	2.7	2.1
Ni se dobro počutil v skupnosti	1 (33%)	1 (33%)	1 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	2.0	1.0
Manj je opisoval in komuniciral z nami	1 (33%)	0 (0%)	2 (67%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	2.3	1.2
Opisoval potek dneva	0 (0%)	2 (67%)	1 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	2.3	0.6
bil je zadovoljen, srečen	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (67%)	1 (33%)	3 (100%)	3	7	4.3	0.6
Sodeloval je pri pouku, učenju	0 (0%)	0 (0%)	2 (67%)	1 (33%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	3.3	0.6
Potreboval je pomoč pri nalogah	0 (0%)	0 (0%)	2 (67%)	1 (33%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	3.3	0.6
Potreboval je dodatno razlago navodil	0 (0%)	0 (0%)	2 (67%)	1 (33%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	3.3	0.6
Veliko se je želel naučiti, izvedeti	0 (0%)	0 (0%)	1 (33%)	1 (33%)	1 (33%)	3 (100%)	3	7	4.0	1.0
V razred je bil lepo sprejet in vključen	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (50%)	1 (50%)	2 (100%)	2	7	4.5	0.7
Upoštevale so se njegove želje	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	3.0	0.0
Dobil je pomoč strokovnih delavcev	1 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (67%)	3 (100%)	3	7	3.7	2.3

Šolanje je zaključil uspešno	0 (0%)	0 (0%)	1 (50%)	0 (0%)	1 (50%)	2 (100%)	2	7	4.0	1.4
Družil se je s prijatelji	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (67%)	1 (33%)	3 (100%)	3	7	4.3	0.6
otrok staršem ni želel posredovati informacij o dogajanju	1 (33%)	0 (0%)	2 (67%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	2.3	1.2
Uporabljal je različne načine komunikacije	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	3.0	0.0
Njegov govor in besede so bile popačene	1 (33%)	0 (0%)	1 (33%)	1 (33%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	2.7	1.5
Težave je imel pri besednem sporazumevanju	1 (33%)	1 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (33%)	3 (100%)	3	7	2.7	2.1
Hitro mu je popustila koncentracija pri poslušanju	2 (67%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (33%)	3 (100%)	3	7	2.3	2.3
Zaščitniški je bil do družine in sorojencev	0 (0%)	0 (0%)	2 (67%)	0 (0%)	1 (33%)	3 (100%)	3	7	3.7	1.2
Sorojencem je pomagal	0 (0%)	0 (0%)	1 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (100%)	1	7	3.0	0.0
Vrstnikom je pomagal	0 (0%)	0 (0%)	2 (67%)	1 (33%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	3.3	0.6
Bil je v vlogi tolmača pri našem sporazumevanju z drugimi	2 (67%)	0 (0%)	1 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	1.7	1.2
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		7	0.0	0.0

Tu so odgovarjali samo tri anketiranci. Pri zelo pogosto: potreboval je dodatno pomoč pri govorni komunikaciji, potreboval je pomoč strokovnih delavcev, dobil je pomoč strokovnih delavcev. Pri nikoli: ni se družil z vrstniki, malo je govoril z vrstniki. Najpogostejše značilnosti so: imel je željo po učenju novih stvari, pomagal je sorojencem, bil je zadovoljen in srečen; v razred je bil dobro sprejet, vključen; družil se je s prijatelji in šolanje zaključil uspešno.

Graf 4.39: Pogostost značilnosti v vrtcu, povprečja

Šola

Tabela 4.48: Pogostost značilnosti v šoli

Ob vsaki trditvi s križcem (X) ustrezno označi, katere značilnosti so se dogajale pri otroku v otroštvu, vrtcu in tekom šolanja- ŠOLA										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto	Skupaj				
Otrok se je upiral	1 (33%)	0 (0%)	1 (33%)	1 (33%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	2.7	1.5
Izražal svojo voljo s trmo	0 (0%)	1 (33%)	2 (67%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	2.7	0.6
Ignoriral vprašanja, navodila staršev	0 (0%)	1 (33%)	1 (33%)	1 (33%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	3.0	1.0
Preizkušal meje z neobogljljivostjo	1 (33%)	0 (0%)	2 (67%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	2.3	1.2
Pomagal družini	0 (0%)	0 (0%)	1 (25%)	3 (75%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	3.8	0.5

Sodeloval in pomagal sorojencem	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (100%)	0 (0%)	2 (100%)	2	7	4.0	0.0
Zapiral se je vase	2 (67%)	0 (0%)	1 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	1.7	1.2
Ni sodeloval doma	1 (33%)	1 (33%)	1 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	2.0	1.0
Ni sodeloval	1 (33%)	1 (33%)	1 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	2.0	1.0
Ni družil z vrstniki	2 (67%)	0 (0%)	1 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	1.7	1.2
Malo govoril z vrstniki	2 (67%)	0 (0%)	1 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	1.7	1.2
Ni želel sodelovati pri branju, poslušanju zgodb	0 (0%)	1 (33%)	2 (67%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	2.7	0.6
Potreboval je dodatno pomoč pri govorni komunikaciji	2 (67%)	1 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	1.3	0.6
Potreboval je pomoč strokovnih delavcev	3 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	1.0	0.0
Jasneje je izražal želje, namene	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	3.0	0.0
Imel je željo po učenju novih stvari	0 (0%)	0 (0%)	3 (75%)	1 (25%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	3.3	0.5
Navodil ni razumel	1 (25%)	2 (50%)	1 (25%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	2.0	0.8
Ni se dobro počutil v skupnosti	1 (25%)	1 (25%)	1 (25%)	1 (25%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	2.5	1.3
Manj je opisoval in komuniciral z nami	1 (33%)	0 (0%)	2 (67%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	2.3	1.2
Opisoval potek dneva	0 (0%)	1 (33%)	2 (67%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	2.7	0.6
bil je zadovoljen, srečen	0 (0%)	0 (0%)	1 (25%)	2 (50%)	1 (25%)	4 (100%)	4	7	4.0	0.8
Sodeloval je pri pouku, učenju	0 (0%)	0 (0%)	3 (75%)	0 (0%)	1 (25%)	4 (100%)	4	7	3.5	1.0
Potreboval je pomoč pri nalogah	0 (0%)	1 (25%)	3 (75%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	2.8	0.5
Potreboval je dodatno razlago navodil	0 (0%)	1 (25%)	3 (75%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	2.8	0.5
Veliko se je želel naučiti, izvedeti	0 (0%)	0 (0%)	3 (75%)	0 (0%)	1 (25%)	4 (100%)	4	7	3.5	1.0
V razred je bil lepo sprejet in vključen	0 (0%)	0 (0%)	2 (50%)	0 (0%)	2 (50%)	4 (100%)	4	7	4.0	1.2
Upoštevale so se njegove želje	0 (0%)	0 (0%)	3 (75%)	0 (0%)	1 (25%)	4 (100%)	4	7	3.5	1.0
Dobil je pomoč strokovnih delavcev	2 (50%)	0 (0%)	1 (25%)	0 (0%)	1 (25%)	4 (100%)	4	7	2.5	1.9
Šolanje je zaključil uspešno	0 (0%)	0 (0%)	1 (25%)	0 (0%)	3 (75%)	4 (100%)	4	7	4.5	1.0
Družil se je s prijatelji	0 (0%)	0 (0%)	1 (33%)	1 (33%)	1 (33%)	3 (100%)	3	7	4.0	1.0
otrok staršem ni želel posredovati informacij o dogajanju	1 (33%)	0 (0%)	2 (67%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	2.3	1.2
Uporabljal je različne načine komunikacije	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	3.0	0.0
Njegov govor in besede so bile popačene	1 (33%)	0 (0%)	2 (67%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	2.3	1.2
Težave je imel pri besednem sporazumevanju	1 (33%)	1 (33%)	1 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	2.0	1.0
Hitro mu je popustila koncentracija pri poslušanju	2 (67%)	0 (0%)	1 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	1.7	1.2
Zaščitniški je bil do družine in sorojencev	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	3.0	0.0
Sorojencem je pomagal	0 (0%)	0 (0%)	2 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (100%)	2	7	3.0	0.0
Vrstnikom je pomagal	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	3.0	0.0

16. Drugačnost zaradi družine in način odziva otroka

Tabela 4.49: Struktura občutka drugačnosti zaradi družine

Ali se je otrok/so se otroci počutil/i drugačen/ni zaradi družine?				
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni	Kumulativa
1 (DA)	0	0%	0%	0%
2 (ne)	4	57%	80%	80%
3 (Drugo:) zelo redko	1	14%	20%	100%
Skupaj	5	71%	100%	

Povprečje	2.2	Std. Odklon	0.4
-----------	-----	-------------	-----

Pet staršev je opredelilo, če se njihov otrok počuti drugačen zaradi družine. Štirje so odgovorili da NE (80%), eden je pod drugo napisal zelo redko (20%). Vsi trije starši so obkrožili tudi odzive otrok. Opredelili so, da je otrok postal zaščitniški do družine, odzval se je z zapiranjem vase, pomagal je družini in pomagal staršem pri stiku in komuniciranju z drugimi.

Tabela 4.50: Odziv na drugačnost družine

Če da, kako so se/ se je odzval/i (več možnih odgovorov):							
Podvprašanja	Enote					Navedbe	
	Frekvence	Veljavni	% - Veljavni	Ustrezni	% - Ustrezni	Frekvence	%
Z uporom	0	3	0%	7	0%	0	0%
Z zapiranjem vase	1	3	33%	7	14%	1	20%
Neposlušnostjo	0	3	0%	7	0%	0	0%
Veseljem	0	3	0%	7	0%	0	0%
Postal je zaščitniški do družine	2	3	67%	7	29%	2	40%
Ni se odzval	0	3	0%	7	0%	0	0%
Bilo mu je samoumevno	0	3	0%	7	0%	0	0%
Sprijaznil se je	0	3	0%	7	0%	0	0%
Pomagal je družini	1	3	33%	7	14%	1	20%
Drugim razlagal posebnosti vaše družine	0	3	0%	7	0%	0	0%
Ponosen je bil/je	0	3	0%	7	0%	0	0%
Pomagal staršem pri stiku in komuniciranju z drugimi	1	3	33%	7	14%	1	20%
Drugo:	0	3	0%	7	0%	0	0%
SKUPAJ		3		7		5	100%

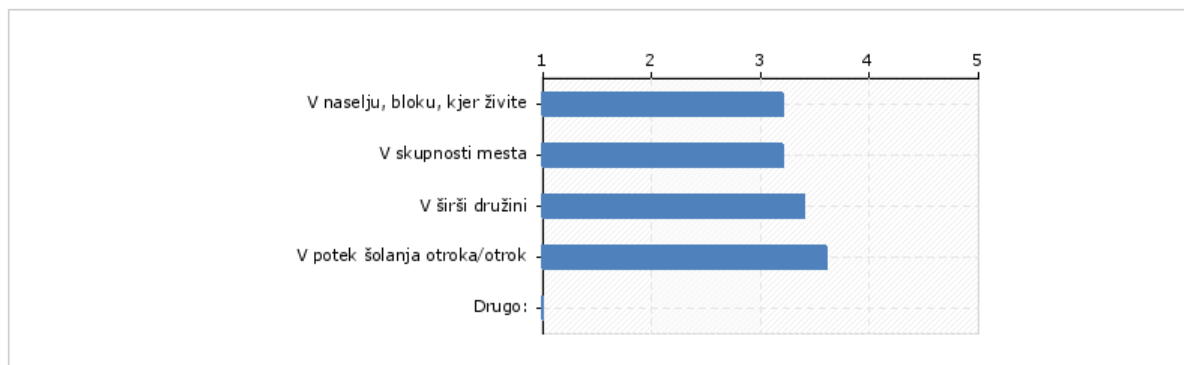
17. Sprejetost in vključenost

Tabela 4.51: Struktura sprejetosti in vključenosti

(1- nikoli, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-vedno):										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
V naselju, bloku, kjer živite	0 (0%)	0 (0%)	4 (80%)	1 (20%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	3.2	0.4
V skupnosti mesta	0 (0%)	0 (0%)	4 (80%)	1 (20%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	3.2	0.4
V širši družini	0 (0%)	1 (20%)	2 (40%)	1 (20%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	3.4	1.1
V potek šolanja otroka/otrok	0 (0%)	0 (0%)	2 (40%)	3 (60%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	3.6	0.5
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		7	0.0	0.0

Sodelovalo je 5 staršev. Vedno in redko se počutijo sprejete v širšo družino. Največ oseb se počuti sprejeto občasno. Glede na povprečje se največ ljudi počuti sprejete v potek šolanja otroka, sledi sprejetost v širši družini, v naselju, bloku kjer živijo, na zadnjem mestu pa je sprejetost v skupnosti mesta.

Graf 4.41: Prikaz povprečja sprejetosti in vključenosti

18. Načini vključevanja v skupnost

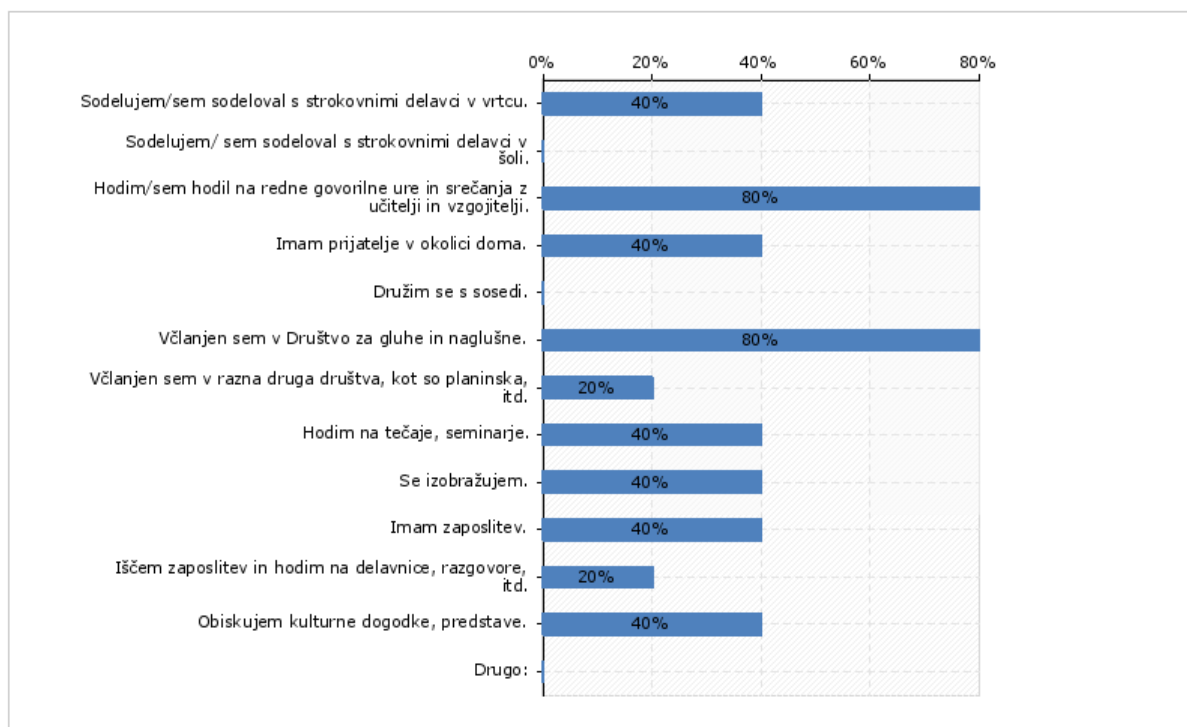
Tabela 4.52: Načini vključevanja v skupnost

Kako se vključujete v skupnost.							
Podvprašanja	Enote					Navedbe	
	Frekvence	Veljavni	% - Veljavni	Ustrezni	% - Ustrezni	Frekvence	%
Sodelujem/sem sodeloval s strokovnimi delavci v vrtcu.	2	5	40%	7	29%	2	9%
Sodelujem/ sem sodeloval s strokovnimi delavci v šoli.	0	5	0%	7	0%	0	0%
Hodim/sem hodil na redne govorilne ure in srečanja z učitelji in	4	5	80%	7	57%	4	18%

vzgojitelji.							
Imam prijatelje v okolici doma.	2	5	40%	7	29%	2	9%
Družim se s sosedi.	0	5	0%	7	0%	0	0%
Včlanjen sem v Društvo za gluhe in naglušne.	4	5	80%	7	57%	4	18%
Včlanjen sem v razna druga društva, kot so planinska, itd.	1	5	20%	7	14%	1	5%
Hodim na tečaje, seminarje.	2	5	40%	7	29%	2	9%
Se izobražujem.	2	5	40%	7	29%	2	9%
Imam zaposlitev.	2	5	40%	7	29%	2	9%
Iščem zaposlitev in hodim na delavnice, razgovore, itd.	1	5	20%	7	14%	1	5%
Obiskujem kulturne dogodke, predstave.	2	5	40%	7	29%	2	9%
Drugo:	0	5	0%	7	0%	0	0%
SKUPAJ		5		7		22	100%

Odgovarjalo je pet staršev. Najpogostejša odgovora sta: Hodim/sem hodil na redne govorilne ure in srečanja z učitelji in vzgojitelji. Včlanjen sem v Društvo za gluhe in naglušne. Najmanj glasov je dobilo sodelovanje s strokovnimi delavci v šoli in predlog družim se s sosedi.

Graf 4.42: Načini vključevanja v skupnost

19. Predlogi na področju druženja in podpore v skupnosti

Nisem dobila nobenih odgovorov.

20. Pogostost podpore oseb in zadovoljnost s sodelovanjem strokovnih delavcev

Tabela 4.53: Podpora oseb

Ko vam je bilo težko, kdo vam je takrat najbolj pomagal, nudil oporo? (1- nikoli, 2- redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto):										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	Nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto	Skupaj				
prijatelji	1 (20%)	1 (20%)	1 (20%)	1 (20%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	3.0	1.6
družina	0 (0%)	1 (20%)	1 (20%)	3 (60%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	3.4	0.9
Starši in drugi sorodniki	0 (0%)	1 (20%)	2 (40%)	2 (40%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	3.2	0.8
Člani Društva gluhih in naglušnih	0 (0%)	1 (20%)	1 (20%)	1 (20%)	2 (40%)	5 (100%)	5	7	3.8	1.3
Socialna delavka	2 (40%)	2 (40%)	1 (20%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	1.8	0.8
znanci	4 (80%)	1 (20%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	1.2	0.4
sodelavci	3 (60%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (20%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	2.4	1.9
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		7	0.0	0.0

Pri vprašanju podpore oseb je sodelovalo 5 anketirancev. Zelo pogosto so označili: člane DGIN, sledijo prijatelji in sodelavci. Nikoli ne pomagajo: znanci (80%), socialni delavci (40%), sodelavci (60%) prijatelji (20%). Glede na povprečje pomoči, gredo po vrsto osebe ki nudijo pomoč: člani društva, družina, starši in sorodniki, prijatelji, sodelavci, socialna delavka in znanci. Z zadovoljnostjo s sodelovanjem strokovnih delavcev, se je 5 anketirancev odločilo, da največ izvedo od strokovnih delavcev iz Društva za gluhe in naglušne in od tolmačev. Sledijo strokovni delavci v vrtcu, socialna delavka na CSD in strokovni delavci v šoli.

Graf 4.43: Prikaz podpore oseb

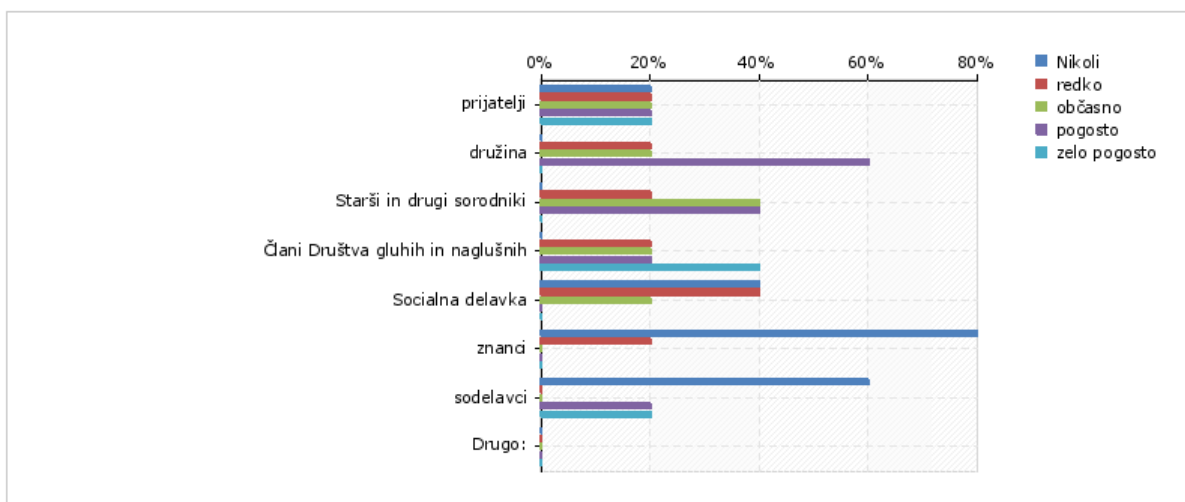
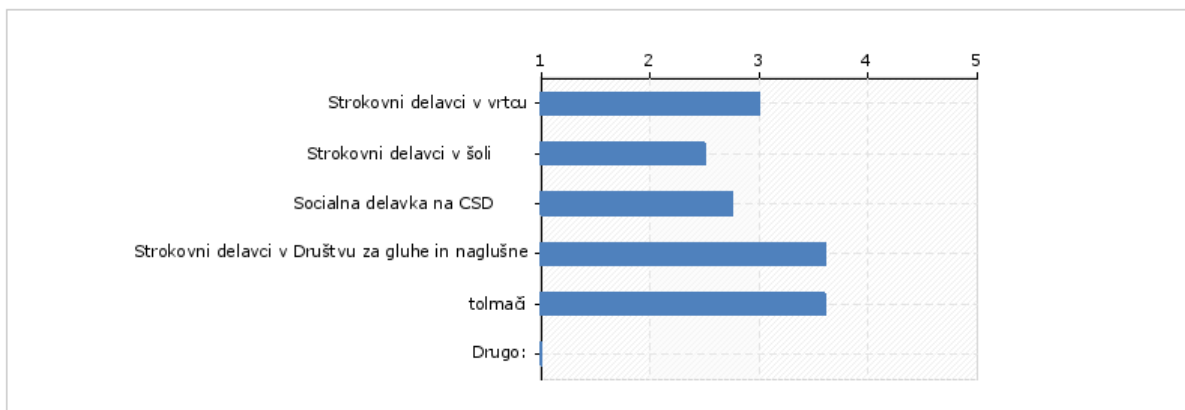

Tabela 4.54: Zadovoljnost s sodelovanjem strokovnih delavcev

Kako ste bili zadovoljni z sodelovanjem s strokovnih delavcev .Obkrožite. (nikoli-1, redko-2, občasno-3, pogosto-4, vedno-5).										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
Strokovni delavci v vrtcu	0 (0%)	1 (20%)	3 (60%)	1 (20%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	3.0	0.7
Strokovni delavci v šoli	0 (0%)	2 (50%)	2 (50%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	2.5	0.6
Socialna delavka na CSD	0 (0%)	1 (25%)	3 (75%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	2.8	0.5
Strokovni delavci v Društvu za gluhe in naglušne	1 (20%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	3.6	1.5
tolmači	1 (20%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	3.6	1.5
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		7	0.0	0.0

Graf 4.44: Zadovoljnost s sodelovanjem strokovnih delavcev, povprečje

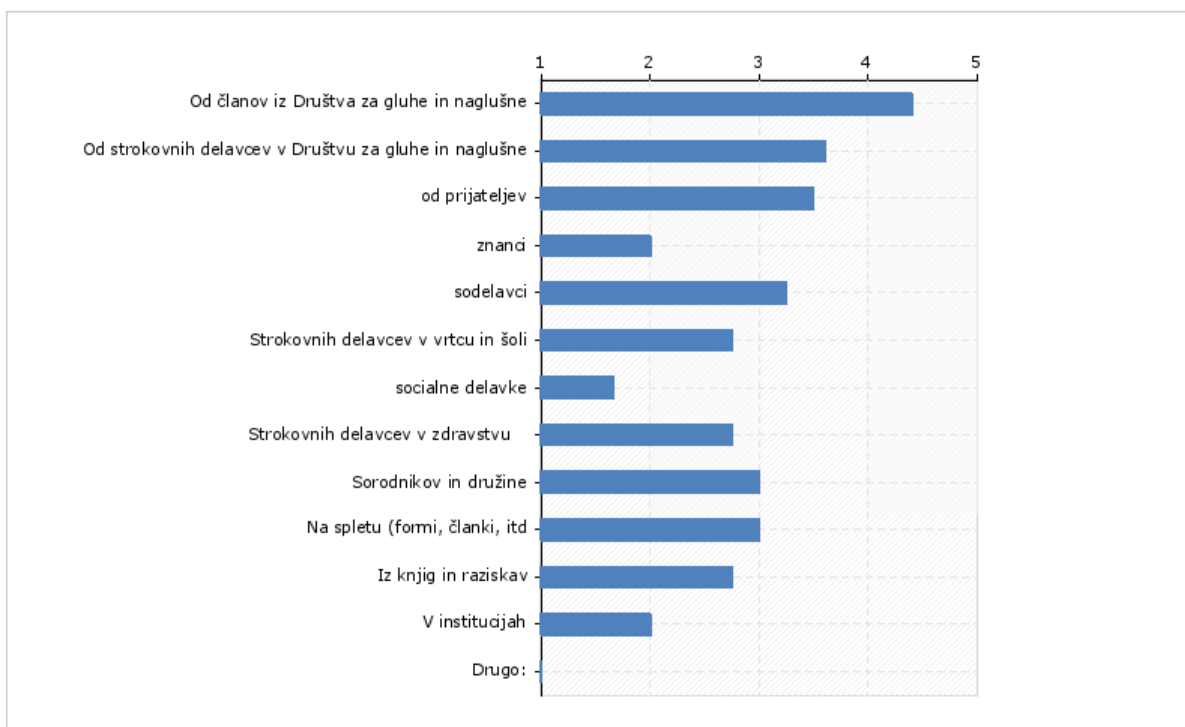
21. Način pridobivanja informacij

Tabela 4.55: Način pridobivanja informacij

Kako ste pridobili najboljše informacije, odgovore na vprašanja in nasvete ob stiskah glede starševstva, vzgoje otrok in komunikacije z njimi? (1- nič, 2- malo, 3-nekaj, 4- precej, 5- veliko)										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
Od članov iz Društva za gluhe in naglušne	0 (0%)	0 (0%)	1 (20%)	1 (20%)	3 (60%)	5 (100%)	5	7	4.4	0.9
Od strokovnih delavcev v Društvu za gluhe in naglušne	1 (20%)	1 (20%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	5 (100%)	5	7	3.6	1.9
od prijateljev	0 (0%)	1 (25%)	1 (25%)	1 (25%)	1 (25%)	4 (100%)	4	7	3.5	1.3
znanci	1 (33%)	1 (33%)	1 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	2.0	1.0
sodelavci	1 (25%)	0 (0%)	1 (25%)	1 (25%)	1 (25%)	4 (100%)	4	7	3.3	1.7
Strokovnih delavcev v vrtcu in šoli	0 (0%)	1 (25%)	3 (75%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	2.8	0.5
socialne delavke	1 (33%)	2 (67%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)	3	7	1.7	0.6
Strokovnih delavcev v zdravstvu	0 (0%)	1 (25%)	3 (75%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	2.8	0.5
Sorodnikov in družine	0 (0%)	1 (25%)	2 (50%)	1 (25%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	3.0	0.8
Na spletu (formi, članki, itd)	1 (25%)	0 (0%)	2 (50%)	0 (0%)	1 (25%)	4 (100%)	4	7	3.0	1.6
Iz knjig in raziskav	2 (50%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (25%)	1 (25%)	4 (100%)	4	7	2.8	2.1
V institucijah	0 (0%)	4 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	2.0	0.0
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		7	0.0	0.0

Na vprašanje kje so starši pridobili najboljše informacije so opredelili, da največ izvedo od članov Društva in od strokovnih delavcev v Društvu. Sledijo prijatelji, sodelavci, sorodniki in družina ter splet. Najmanj informacij pridobijo od socialne delavke.

Graf 4.45: Način pridobivanja informacij, povprečje

22. Predlogi, kaj bi bilo v pomoč staršem in družini

Predlaga se več informacij. Informacij ni nikoli preveč. Spletne strani so vsekakor primerne, tudi osebni pristop strokovnega osebja je dobrodošel.

Ko je bil moj otrok majhen, nisem nikoli poudarjala njeno naglušnost. Morda sem se malo izogibala društvu za gluhe in naglušne, ker sem želela otroka čimbolj vključiti v normalno družbo. Morda bi sedaj ravnala drugače, čeprav moj otrok pravi, da mi je hvaležen.

23. Spremembe na področju družin z gluhi in naglušnimi člani.

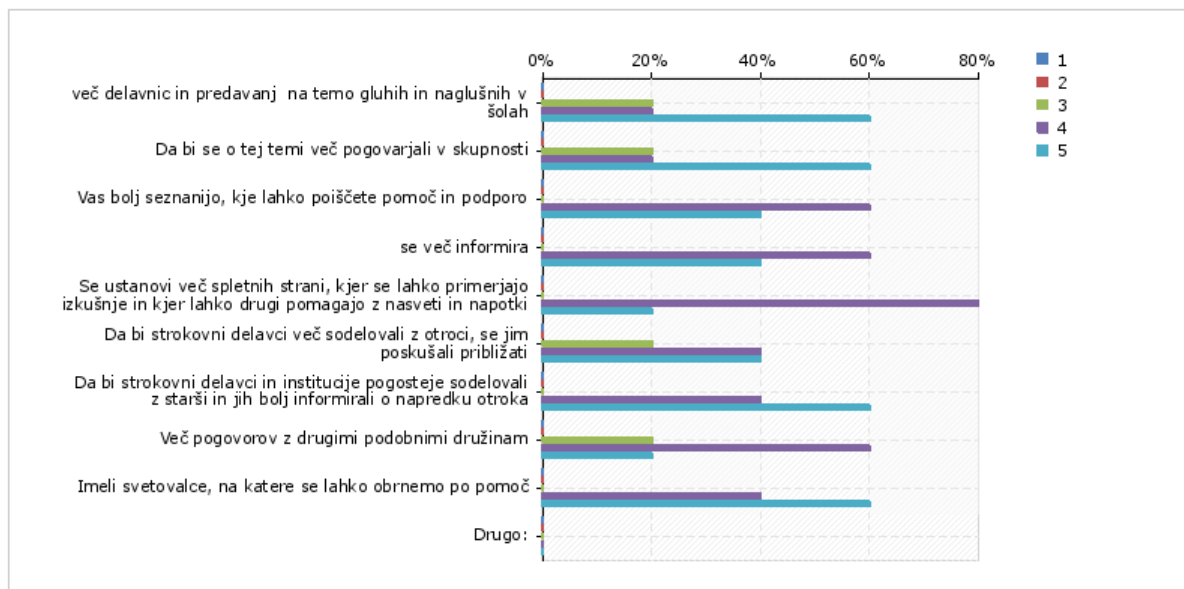
Tabela 4.56: Spremembe na področju družin z gluhi in naglušnimi člani

Kaj predlagate, da bi se spremenilo, naredilo na področju družin z gluhi, naglušnimi člani? (1- ni treba, 2- malo, 3- nekaj, 4- precej, 5- absolutno veliko)										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
več delavnic in predavanj na temo gluhih in naglušnih v šolah	0 (0%)	0 (0%)	1 (20%)	1 (20%)	3 (60%)	5 (100%)	5	7	4.4	0.9
Da bi se o tej temi več pogovarjali v skupnosti	0 (0%)	0 (0%)	1 (20%)	1 (20%)	3 (60%)	5 (100%)	5	7	4.4	0.9
Vas bolj seznani, kje lahko poiščete pomoč in podporo	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	2 (40%)	5 (100%)	5	7	4.4	0.5
se več informira	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	2 (40%)	5 (100%)	5	7	4.4	0.5

Se ustanovi več spletnih strani, kjer se lahko primerjajo izkušnje in kjer lahko drugi pomagajo z nasveti in napotki	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (80%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	4.2	0.4
Da bi strokovni delavci več sodelovali z otroci, se jim poskušali približati	0 (0%)	0 (0%)	1 (20%)	2 (40%)	2 (40%)	5 (100%)	5	7	4.2	0.8
Da bi strokovni delavci in institucije pogosteje sodelovali z starši in jih bolj informirali o napredku otroka	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (40%)	3 (60%)	5 (100%)	5	7	4.6	0.5
Več pogovorov z drugimi podobnimi družinam	0 (0%)	0 (0%)	1 (20%)	3 (60%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	4.0	0.7
Imeli svetovalce, na katere se lahko obrnemo po pomoč	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (40%)	3 (60%)	5 (100%)	5	7	4.6	0.5
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		7	0.0	0.0

Sodelovalo je 5 anketirancev. Vsi so podali, da želijo veliko več sprememb. Pri absolutno veliko bi si želeli: Da bi strokovni delavci in institucije pogosteje sodelovali z starši in jih bolj informirali o napredku otroka; Imeli svetovalce, na katere se lahko obrnemo po pomoč; Da bi se o tej temi več pogovarjali v skupnosti; več delavnic in predavanj na temo gluhih in naglušnih v šolah.

Graf 4.46: Spremembe na področju družin z gluhi in naglušnimi člani

4.3. Preverjanje hipotez

Hipoteza 1: Komunikacija med otroci in starši poteka najpogosteje v znakovnem jeziku.

Tabela 4.57: Otroci- Struktura opredelitve komuniciranja s starši

B) Z obkrožanjem izbrane številke od 1 do 5, označite pogostost vaših načinov komuniciranja z starši (1- nikoli ne uporabljam, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto uporabljam):										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
Znakovni jezik	0 (0%)	1 (14%)	2 (29%)	1 (14%)	3 (43%)	7 (100%)	7	9	3.9	1.2
Branje z ustnic	4 (67%)	1 (17%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.5	0.8
Glasovno, besedno sporazumevanje	2 (29%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	3.7	1.9
Neverbalna komunikacija	3 (50%)	1 (17%)	0 (0%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	9	2.3	1.8
Drugo: pisanje	0 (0%)	1 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (100%)	1	9	2.0	0.0

Tabela 4.58: Starši- Struktura načinov komunikacije med starši in otroci

Način komunikacije med starši in otroci.										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto	Skupaj				
Moja komunikacija z otroci poteka govorno (besedno)	0 (0%)	1 (17%)	1 (17%)	1 (17%)	3 (50%)	6 (100%)	6	7	4.0	1.3
Moja komunikacija z otroci poteka z znakovnim jezikom	2 (33%)	1 (17%)	1 (17%)	0 (0%)	2 (33%)	6 (100%)	6	7	2.8	1.8
Moja komunikacija z otroci poteka neverbalno	0 (0%)	1 (20%)	3 (60%)	0 (0%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	3.2	1.1
Partner komunicira z otroci z govorom, besedno komunikacijo	1 (17%)	0 (0%)	1 (17%)	1 (17%)	3 (50%)	6 (100%)	6	7	3.8	1.6
Partner pri komuniciranju z otroci uporablja znakovni jezik.	2 (40%)	1 (20%)	1 (20%)	0 (0%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	2.4	1.7
Partner uporablja neverbalno komunikacijo.	0 (0%)	2 (40%)	3 (60%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	2.6	0.5
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		7	0.0	0.0

Iz tabele pri otrocih je razvidno, daje njihov najpogostejši način sporazumevanja s starši govorno, besedno sporazumevanje (57%). Vendar je glede na povprečje najbolj pogosto znakovno sporazumevanje, sledi pa mu glasovno spor. Pri starših je najpogostejše sporazumevanje govorno, besedno sporazumevanje z otroci (50%). Sledi pa znakovni jezik. Na podlagi tega lahko rečem, da poteka komunikacija s starši najpogosteje v besednem,

govornem sporazumevanju. Posledično bom hipotezo ovrgla, saj je znakovni jezik na drugem mestu.

Hipoteza 2: Starši vzgajajo otroka/e v demokratičnem vzgojnem stilu.

Na to hipotezo sme raziskovala posebej vzgojo za očeta in posebej vzgojo za mamo. Na ta način sem raziskovala morebitna odstopanja med staršema. Vprašanje je bilo pri obeh anketah tako starših, kot otrocih. Prišla sem do zaključka, da so otroci pri obeh starši razmeroma podobne elemente označevali za zelo pogosto. Zaključki so, da so pri obeh starših zelo podobni elementi vzgoje. Skupni so jima najpogostejši elementi demokratičnega vzgojnega stila.

Njena vloga je bila/je pomembna (86%), poslušala je moje mnenje in želje, upoštevala moje potrebe in me spodbujala (75%), ustvarjala je občutek varnosti, ljubljenosti in sprejetosti (100%), obvestila me je o dogajanju, spremembah in odločitvah (100%), pohvalila me je za pozitivno vedenje (86%). Najbolj zelo pogosti elementi so: dovolil mi je lastne odločitve, obvestil o dogajanju, spremembah in odločitvah. Pri posledicah lastne odločitve se je trudil, da sem prevzel odgovornost za svoje ravnanje (88%).

Pri anketiranih starših so bili opazni označeni elementi demokratičnega vzgojnega stila. Zelo malo so podajali odgovore zelo pogosto. Pri vprašanju so največkrat označili trditve: ustvarjam občutek varnosti, ljubljenosti in sprejetosti. Sledi pa ji trditev pohvalim ga za pozitivno vedenje. Partnerjeva vzgoja ima najpogostejšo trditev: moja vloga je pomembna. Sledi ji kažem veliko jeze in v primeru kršenja pravil pokažem nezadovoljstvo in o tem spregovorim. Pri partnerju je povprečje trditve pomagam mu pri učenju višje. Prav tako, pa ima partnerjev vzgojni stil pogostejše elemente demokratičnega vzgojnega stila.

Iz spodnjih tabel je razvidno, da so bili odgovori pri obeh anketah podobni. Tudi v primerjavi med staršema. Na podlagi tega, da so vsi imeli označenih največ trditvev demokratičnega odnosa, lahko rečem, da starši vzgajajo otroka v demokratičnem vzgojnem stilu, zato hipotezo potrjujem.

Tabela 4.59: Otroci- Struktura značilnosti vzgoje pri mami

(1- nikoli, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto) MAMA										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
Je/ je bila stroga	1 (13%)	1 (13%)	4 (50%)	0 (0%)	2 (25%)	8 (100%)	8	9	3.1	1.4
Pri njej nisem imel možnosti odločanja	5 (83%)	0 (0%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.3	0.8
Ravnal sem tako, kot je želela	1 (17%)	1 (17%)	3 (50%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	2.7	1.0
Njena pravila so bila stroga in niso dovoljevala nobene spontanosti. Pravil ni pojasnjevala	6 (86%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.1	0.4
Od nje sem dobil malo čustvene topline in bližine	6 (86%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.1	0.4
Kaže/je kazala veliko jeze	3 (43%)	4 (57%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	0.5
Moral sem upoštevati pravila sicer sem bil kaznovan	3 (43%)	2 (29%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	2.0	1.2
Njena komunikacija je bila ukazovalna, nespoštljiva, enosmerna	7 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.0	0.0
Malo smo se pogovarjali in malo dogovarjali	7 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.0	0.0
Slediti sem moral njenim pravilom in ciljem	4 (57%)	2 (29%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	0.8
Vso odgovornost je imela ona	2 (29%)	3 (43%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	2.1	1.1
Nisem vedel, kdaj sem lahko kaznovan	5 (71%)	2 (29%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.3	0.5
Njena vloga je bila pomembna	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	6 (86%)	7 (100%)	7	9	4.7	0.8
Značilen je bil red, disciplina, kazni	3 (38%)	2 (25%)	0 (0%)	2 (25%)	1 (13%)	8 (100%)	8	9	2.5	1.6
Komunikacija je/je bila mimobežna, neomejena	5 (71%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	7 (100%)	7	9	1.7	1.5
Vloge v družini so bile nejasne	6 (86%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.1	0.4
Nismo se dogovarjali, nisem imel določenih pravil in ciljev	6 (86%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.1	0.4
Podrejala in zadovoljevala je pretežno moje zahteve	3 (43%)	2 (29%)	2 (29%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.9	0.9
Veliko so me razvajali in me niso omejevali	1 (13%)	5 (63%)	2 (25%)	0 (0%)	0 (0%)	8 (100%)	8	9	2.1	0.6
Ni bilo kazni, ukrepov	2 (29%)	2 (29%)	0 (0%)	1 (14%)	2 (29%)	7 (100%)	7	9	2.9	1.8
Ni nadzorovala mojega vedenja	4 (57%)	2 (29%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	0.8
Ni imela postavljenih mej, kaj smem in česa ne	4 (57%)	2 (29%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	0.8
Poslušala je moje mnenje in želje, upoštevala moje potrebe in me spodbujala	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (25%)	6 (75%)	8 (100%)	8	9	4.8	0.5
Bil sem enakopraven v družini	0 (0%)	0 (0%)	1 (13%)	2 (25%)	5 (63%)	8 (100%)	8	9	4.5	0.8
Ustvarjala je občutek varnosti, ljubljenosti in sprejetosti	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7 (100%)	7	9	5.0	0.0
Upoštevala je moje mnenje in prisluhnila mojim potrebam	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	6 (86%)	7 (100%)	7	9	4.9	0.4
Sporočila, navodila, mi je posredovala jasno, nevsiljivo in je pri njih vztrajala	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	1 (14%)	5 (71%)	7 (100%)	7	9	4.6	0.8

Pohvalila me je za pozitivno vedenje	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	6 (86%)	7 (100%)	7	9	4.9	0.4
V primeru kršenja pravil je pokazala nezadovoljstvo in o tem spregovorila	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	1 (14%)	5 (71%)	7 (100%)	7	9	4.4	1.1
Vedel sem, kje so meje (kaj smem in česa ne	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (29%)	5 (71%)	7 (100%)	7	9	4.7	0.5
Prevzemati sem moral odgovornost za svoja ravnanja	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (43%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	4.6	0.5
Med seboj sva se veliko pogovarjala, dogovarjala	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (57%)	3 (43%)	7 (100%)	7	9	4.4	0.5
Značilno je obojestransko spoštovanje in zaupanje	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	6 (86%)	7 (100%)	7	9	4.9	0.4
Postavljala mi je zahteve in omejitve, ki so bile primerne moji starosti	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	6 (86%)	7 (100%)	7	9	4.9	0.4
Dovolila mi je lastne odločitve	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	6 (86%)	7 (100%)	7	9	4.9	0.4
Obvestila me je o dogajanju, spremembah in odločitvah	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7 (100%)	7	9	5.0	0.0
Pri posledicah lastne odločitve se je trudila, da sem prevzel odgovornost za svoje ravnanje	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	6 (86%)	7 (100%)	7	9	4.9	0.4
Pomagala mi je pri učenju	1 (14%)	2 (29%)	1 (14%)	1 (14%)	2 (29%)	7 (100%)	7	9	3.1	1.6
Učila me je znakovnega jezika	2 (29%)	0 (0%)	2 (29%)	0 (0%)	3 (43%)	7 (100%)	7	9	3.3	1.8
Učila me je govornega sporazumevanja	2 (29%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (14%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	3.7	1.9
Način, kako so njo vzgajali, je vplival na mojo vzgojo	2 (29%)	0 (0%)	3 (43%)	0 (0%)	2 (29%)	7 (100%)	7	9	3.0	1.6
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		9	0.0	0.0

Tabela 4.60: Otroci- Struktura značilnosti vzgoje pri očetu

OČE (1- nikoli, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto)										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
Je/ je bil strog	0 (0%)	3 (38%)	2 (25%)	2 (25%)	1 (13%)	8 (100%)	8	9	3.1	1.1
Pri njem nisem imel možnosti odločanja	4 (57%)	1 (14%)	2 (29%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.7	1.0
Ravnal sem tako, kot je želel	3 (43%)	1 (14%)	3 (43%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	2.0	1.0
Njegova pravila so bila stroga in niso dovoljevala nobene spontanosti. Pravil ni pojasnjeval	4 (57%)	2 (29%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	0.8
Od njega sem dobil malo čustvene topline in bližine	5 (71%)	2 (29%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.3	0.5
Kaže/je kazal veliko jeze	5 (71%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.4	0.8
Moral sem upoštevati pravila sicer sem bil kaznovan	4 (57%)	0 (0%)	3 (43%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.9	1.1
Najina komunikacija je bila ukazovalna, nespoštljiva, enosmerna	6 (86%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.1	0.4
Malo smo se pogovarjali in malo dogovarjali	6 (86%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.3	0.8
Slediti sem moral njegovim pravilom in ciljem	4 (57%)	3 (43%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.4	0.5

Vso odgovornost je imel on	4 (57%)	1 (14%)	0 (0%)	2 (29%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	2.0	1.4
Nisem vedel, kdaj sem lahko kaznovan	4 (57%)	2 (29%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	0.8
Njegova vloga je bila pomembna	0 (0%)	0 (0%)	2 (25%)	1 (13%)	5 (63%)	8 (100%)	8	9	4.4	0.9
Značilen je bil red, disciplina, kazni	3 (38%)	1 (13%)	3 (38%)	0 (0%)	1 (13%)	8 (100%)	8	9	2.4	1.4
Komunikacija je/je bila mimobežna, neomejena	5 (71%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	1 (14%)	7 (100%)	7	9	1.9	1.6
Vloge v družini so bile nejasne	6 (86%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.1	0.4
Nismo se dogovarjali, nisem imel določenih pravil in ciljev	5 (83%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	9	1.2	0.4
Podrejal in zadovoljeval je pretežno moje zahteve	3 (38%)	2 (25%)	3 (38%)	0 (0%)	0 (0%)	8 (100%)	8	9	2.0	0.9
Veliko me je razvajal in me ni omejeval	3 (43%)	0 (0%)	2 (29%)	1 (14%)	1 (14%)	7 (100%)	7	9	2.6	1.6
Ni bilo kazni, ukrepov	5 (71%)	1 (14%)	0 (0%)	1 (14%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.6	1.1
Ni nadzoroval mojega vedenja	3 (43%)	3 (43%)	1 (14%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.7	0.8
Ni imel postavljenih mej, kaj smem in česa ne	5 (71%)	0 (0%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	1.7	1.3
Poslušal je moje mnenje in želje, upošteval moje potrebe in me spodbujal	2 (25%)	0 (0%)	1 (13%)	1 (13%)	4 (50%)	8 (100%)	8	9	3.6	1.8
Bil sem enakopraven v družini	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (38%)	5 (63%)	8 (100%)	8	9	4.6	0.5
Ustvarjal je občutek varnosti, ljubljenosti in sprejetosti	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (25%)	6 (75%)	8 (100%)	8	9	4.8	0.5
Upošteval je moje mnenje in prisluhnil mojim potrebam	0 (0%)	0 (0%)	1 (13%)	1 (13%)	6 (75%)	8 (100%)	8	9	4.6	0.7
Sporočila, navodila, mi je posredoval jasno, nevsiljivo in je pri njih vztrajal	2 (25%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (38%)	3 (38%)	8 (100%)	8	9	3.6	1.7
Pohvalil me je za pozitivno vedenje	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (38%)	5 (63%)	8 (100%)	8	9	4.6	0.5
V primeru kršenja pravil je pokazal nezadovoljstvo in o tem spregovoril	0 (0%)	0 (0%)	2 (25%)	2 (25%)	4 (50%)	8 (100%)	8	9	4.3	0.9
Vedel sem, kje so meje (kaj smem in česa ne)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (38%)	5 (63%)	8 (100%)	8	9	4.6	0.5
Prevzemati sem moral odgovornost za svoja ravnanja	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (43%)	4 (57%)	7 (100%)	7	9	4.6	0.5
Med seboj sva se veliko pogovarjala, dogovarjala	0 (0%)	0 (0%)	1 (13%)	2 (25%)	5 (63%)	8 (100%)	8	9	4.5	0.8
Značilno je obojestransko spoštovanje in zaupanje	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (25%)	6 (75%)	8 (100%)	8	9	4.8	0.5
Postavljal mi je zahteve in omejitve, ki so bile primerne moji starosti	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (25%)	6 (75%)	8 (100%)	8	9	4.8	0.5
Dovolil mi je lastne odločitve	0 (0%)	0 (0%)	1 (13%)	0 (0%)	7 (88%)	8 (100%)	8	9	4.8	0.7
Obvestil me je o dogajanju, spremembah in odločitvah	0 (0%)	0 (0%)	1 (13%)	0 (0%)	7 (88%)	8 (100%)	8	9	4.8	0.7
Pri posledicah lastne odločitve se je trudil, da sem prevzel odgovornost za svoje ravnanje	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (13%)	7 (88%)	8 (100%)	8	9	4.9	0.4
Pomagal mi je pri učenju	2 (29%)	2 (29%)	1 (14%)	2 (29%)	0 (0%)	7 (100%)	7	9	2.4	1.3
Učil me je znakovnega jezika	2 (29%)	1 (14%)	1 (14%)	0 (0%)	3 (43%)	7 (100%)	7	9	3.1	1.9

Učil me je govornega sporazumevanja	2 (25%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (25%)	4 (50%)	8 (100%)	8	9	3.8	1.8
Način, kako so vzgajali njega, je vplival na mojo vzgojo	2 (25%)	0 (0%)	3 (38%)	2 (25%)	1 (13%)	8 (100%)	8	9	3.0	1.4
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		9	0.0	0.0

Tabela 4.61: Starši- Struktura vzgoje anketirancev

Z obkrožanjem izbrane številke od 1 do 5, označite značilnosti vaše vzgoje otrok in vzgoje vaših partnerjev (1- nikoli, 2-redko, 3-občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto):A- VAŠA VZGOJA										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
Sem stroga/a	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.2	0.8
Otrok/otroci nima/jo možnosti odločanja	1 (17%)	1 (17%)	3 (50%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.7	1.0
Moja pravila so stroga in niso dovoljevala nobene spontanosti. Pravil ne pojasnjujem	1 (17%)	1 (17%)	3 (50%)	0 (0%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	2.8	1.3
Otrokom dajem malo čustvene topline in bližine	1 (20%)	0 (0%)	2 (40%)	0 (0%)	2 (40%)	5 (100%)	5	7	3.4	1.7
Kažem veliko jeze	1 (17%)	2 (33%)	1 (17%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	2.8	1.5
Otroci morajo upoštevati pravila sicer so kaznovani	0 (0%)	3 (50%)	3 (50%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.5	0.5
Komunikacija z otrokom je/je bila ukazovalna, nespoštljiva, enosmerna	0 (0%)	3 (50%)	1 (17%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.0	1.3
Z otroci se malo pogovarjam in dogovarjam	0 (0%)	1 (17%)	2 (33%)	2 (33%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.5	1.0
Slediti morajo mojim pravilom in ciljem	0 (0%)	0 (0%)	4 (67%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.3	0.5
Vso odgovornost imam sam/a	0 (0%)	1 (17%)	1 (17%)	3 (50%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.7	1.0
Otroci so kaznovani nepričakovano	3 (50%)	1 (17%)	2 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	1.8	1.0
Moja vloga je pomembna	0 (0%)	0 (0%)	4 (67%)	0 (0%)	2 (33%)	6 (100%)	6	7	3.7	1.0
Značilen je red, disciplina, kazni	1 (17%)	2 (33%)	2 (33%)	0 (0%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	2.7	1.4
Komunikacija z otroci je/je bila mimobežna, neomejena	1 (17%)	3 (50%)	2 (33%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.2	0.8
Vloge v družini so/so bile nejasne	1 (17%)	1 (17%)	2 (33%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.0	1.4
Nismo se dogovarjali, nisem imel določenih pravil in ciljev	2 (33%)	0 (0%)	3 (50%)	0 (0%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	2.7	1.5
Podrejal in zadovoljeval sem pretežno otrokove zahteve	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.3	1.0
Otroke veliko razvajam in jih ne omejujem	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.3	1.0
Ne dajem kazni in ukrepov	0 (0%)	1 (17%)	5 (83%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.8	0.4
Ne nadzorujem otrokovega vedenja	0 (0%)	1 (17%)	4 (67%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.6
Nimam postavljenih mej, kaj otrok sme in česa ne	0 (0%)	1 (17%)	4 (67%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.6
Poslušam otrokovo mnenje in želje, upoštevam njegove potrebe in ga/jo spodbujam	0 (0%)	0 (0%)	2 (33%)	3 (50%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.8	0.8

Z otrokom/otroci smo enakopravni	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.2	0.8
Ustvarjam občutek varnosti, ljubljenosti in sprejetosti	0 (0%)	0 (0%)	1 (17%)	1 (17%)	4 (67%)	6 (100%)	6	7	4.5	0.8
Upoštevam otrokovemu mnenju in prisluhnem njegovim potrebam	0 (0%)	0 (0%)	2 (33%)	2 (33%)	2 (33%)	6 (100%)	6	7	4.0	0.9
Sporočila, navodila, mu posredujem jasno, nevsiljivo in pri njih vztrajam	0 (0%)	1 (17%)	4 (67%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.6
Pohvalim ga/jih za pozitivno vedenje	0 (0%)	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	2 (33%)	6 (100%)	6	7	4.2	0.8
V primeru kršenja pravil pokažem nezadovoljstvo in o tem spregovorim	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	2 (40%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	3.4	0.5
Otrok/otroci ve/vedo, kje so meje (kaj smejo in česa ne)	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	2 (40%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	3.4	0.5
Med seboj sva se veliko pogovarjala, dogovarjala	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	1 (20%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	3.6	0.9
Značilno je obojestransko spoštovanje in zaupanje (med menoj in otrokom)	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	1 (20%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	3.6	0.9
Postavljam zahteve in omejitve, ki so primerne otrokovi starosti	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	2 (40%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	3.4	0.5
Dovolim mu lastne odločitve	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	2 (40%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	3.4	0.5
Obvestim ga/jih o dogajanju, spremembah in odločitvah	0 (0%)	0 (0%)	2 (50%)	1 (25%)	1 (25%)	4 (100%)	4	7	3.8	1.0
Trudim se, da pri posledicah otrokove odločitve, le ta prevzame odgovornost za svoje ravnanje (otrok)	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	1 (20%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	3.6	0.9
Pomagam mu/ji/ jim pri učenju	0 (0%)	3 (60%)	2 (40%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	2.4	0.5
Učim ga/sem ga znakovnega jezika	1 (25%)	0 (0%)	2 (50%)	1 (25%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	2.8	1.3
Učim ga/sem ga govornega sporazumevanja	0 (0%)	0 (0%)	2 (50%)	1 (25%)	1 (25%)	4 (100%)	4	7	3.8	1.0
Način, kako so mene vzgajali, je vplival na mojo vzgojo	0 (0%)	0 (0%)	3 (60%)	1 (20%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	3.6	0.9
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		7	0.0	0.0

Tabela 4.62: Drugi starš- Struktura značilnosti partnerjeve vzgoje

Z obkrožanjem izbrane številke od 1 do 5, označite značilnosti vaše vzgoje otrok in vzgoje vaših partnerjev (1- nikoli, 2-redko, 3-občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto):B- PARTNER										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
JE stroga/a	0 (0%)	0 (0%)	4 (67%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.3	0.5
Otrok/otroci nima/jo možnosti odločanja	0 (0%)	0 (0%)	4 (67%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.3	0.5
Njegova pravila so stroga in niso dovoljevala nobene spontanosti. Pravil ne pojasnjujem	0 (0%)	1 (17%)	4 (67%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.6
Otrokom dajem malo čustvene topline in bližine	1 (17%)	2 (33%)	2 (33%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.5	1.0

Kažem veliko jeze	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.3	1.0
Otroci morajo upoštevati pravila sicer so kaznovani	0 (0%)	2 (33%)	3 (50%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.8	0.8
Komunikacija z otrokom je/je bila ukazovalna, nespoštljiva, enosmerna	0 (0%)	2 (33%)	3 (50%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.8	0.8
Z otroci se malo pogovarjam in dogovarjam	0 (0%)	2 (33%)	3 (50%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.8	0.8
Slediti morajo mojim pravilom in ciljem	0 (0%)	1 (17%)	4 (67%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.6
Vso odgovornost imam sam/a	0 (0%)	3 (50%)	2 (33%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.7	0.8
Otroci so kaznovani nepričakovano	1 (17%)	2 (33%)	2 (33%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.5	1.0
Moja vloga je pomembna	0 (0%)	1 (17%)	2 (33%)	1 (17%)	2 (33%)	6 (100%)	6	7	3.7	1.2
Značilen je red, disciplina, kazni	0 (0%)	3 (50%)	2 (33%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.7	0.8
Komunikacija z otroci je/je bila mimobežna, neomejena	0 (0%)	2 (33%)	3 (50%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.8	0.8
Vloge v družini so/so bile nejasne	0 (0%)	2 (33%)	2 (33%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.9
Nismo se dogovarjali, nisem imel določenih pravil in ciljev	0 (0%)	1 (17%)	4 (67%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.6
Podrejal in zadovoljeval sem pretežno otrokove zahteve	1 (17%)	1 (17%)	3 (50%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.7	1.0
Otroke veliko razvijam in jih ne omejujem	0 (0%)	1 (17%)	4 (67%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.6
Ne dajem kazni in ukrepov	0 (0%)	2 (33%)	3 (50%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.8	0.8
Ne nadzorujem otrokovega vedenja	0 (0%)	3 (50%)	2 (33%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	2.7	0.8
Nimam postavljenih mej, kaj otrok sme in česa ne	0 (0%)	2 (33%)	2 (33%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.9
Poslušam otrokovo mnenje in želje, upoštevam njegove potrebe in ga/jo spodbujam	0 (0%)	1 (17%)	2 (33%)	3 (50%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.3	0.8
Z otrokom/otroci smo enakopravni	0 (0%)	2 (33%)	2 (33%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.9
Ustvarjam občutek varnosti, ljubljenosti in sprejetosti	0 (0%)	1 (17%)	2 (33%)	3 (50%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.3	0.8
Upoštevam otrokovemu mnenju in prisluhnem njegovim potrebam	0 (0%)	1 (17%)	2 (33%)	3 (50%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.3	0.8
Sporočila, navodila, mu posredujem jasno, nevsiljivo in pri njih vztrajam	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.2	0.8
Pohvalim ga/jih za pozitivno vedenje	0 (0%)	1 (17%)	2 (33%)	3 (50%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.3	0.8
V primeru kršenja pravil pokažem nezadovoljstvo in o tem spregovorim	0 (0%)	1 (17%)	2 (33%)	2 (33%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.5	1.0
Otrok/otroci ve/vedo, kje so meje (kaj smejo in česa ne)	0 (0%)	1 (17%)	2 (33%)	3 (50%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.3	0.8
Med seboj sva se veliko pogovarjala, dogovarjala	0 (0%)	2 (33%)	2 (33%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.9
Značilno je obojestransko spoštovanje in zaupanje (med menoj in otrokom	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.2	0.8
Postavljam zahteve in omejitve, ki so primerne otrokovi starosti	0 (0%)	2 (33%)	2 (33%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.9

Dovolim mu lastne odločitve	0 (0%)	1 (17%)	4 (67%)	1 (17%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.0	0.6
Obvestim ga/jih o dogajanju, spremembah in odločitvah	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.2	0.8
Trudim se, da pri posledicah otrokove odločitve, le ta prevzame odgovornost za svoje ravnanje (otrok	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	2 (33%)	0 (0%)	6 (100%)	6	7	3.2	0.8
Pomagam mu/ji/ jim pri učenju	0 (0%)	2 (33%)	2 (33%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.2	1.2
Učim ga/sem ga znakovnega jezika	1 (20%)	1 (20%)	2 (40%)	1 (20%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	2.6	1.1
Učim ga/sem ga govornega sporazumevanja	0 (0%)	1 (17%)	3 (50%)	1 (17%)	1 (17%)	6 (100%)	6	7	3.3	1.0
Način, kako so mene vzgajali, je vplival na mojo vzgojo	0 (0%)	2 (40%)	2 (40%)	1 (20%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	2.8	0.8
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		7	0.0	0.0

Hipoteza 3: Otrok je potreboval pomoč strokovnih delavcev pri govornem sporazumevanju.

Na vprašanje je odgovorilo 8 anketirancev. Zelo pogosta pomoč je bila: od bratov, sester (50%), staršev (38 %), stari starši (25%). Nikoli niso prejeli pomoči od socialnih delavcev (88%), pedagogov (63%), logopeda (38%), staršev (25%). Prejeta pomoč je bila tudi od partnerja, zelo pogosta od enega anketiranca. Strokovni delavci, ki so pomagali pri učenju govorne komunikacije, glede na povprečje so: učitelji, vzgojitelji, malo manj so logopedi, sledijo pedagogi. Najmanj so pomagali socialni delavci. Starši so povprečje pomoči strokovnih delavcev opredelili:: logopedi, vzgojitelji, pedagogi, učitelji, stari starši, drugi sorodniki, socialni delavec in sorojenci. Največkrat v nikoli ne pomagajo, so socialni delavci (50%), stari starši in drugi sorodniki (40%).

Podatki pri starših in otrocih so si bili podobni. Starši so podali, da so otroci prejeli več pomoči, kot so to opredelili otroci. Pri obeh so najmanj pomagali socialni delavci. Hipotezo lahko potrdim, saj so otrokom pri govornem sporazumevanju pomagali strokovni delavci.

Tabela 4.63: Otroci- Struktura pogostosti pomoči pri govorni komunikaciji

PRI GOVORNI KOMUNIKACIJI										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto	Skupaj				
Stari starši	1 (13%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (63%)	2 (25%)	8 (100%)	8	9	3.9	1.2
Drugi sorodniki	0 (0%)	2 (25%)	1 (13%)	4 (50%)	1 (13%)	8 (100%)	8	9	3.5	1.1
Učitelji	0 (0%)	1 (13%)	2 (25%)	4 (50%)	1 (13%)	8 (100%)	8	9	3.6	0.9

Vzgojitelji	0 (0%)	1 (13%)	2 (25%)	4 (50%)	1 (13%)	8 (100%)	8	9	3.6	0.9
Logoped	3 (38%)	1 (13%)	1 (13%)	2 (25%)	1 (13%)	8 (100%)	8	9	2.6	1.6
Socialni delavec	7 (88%)	1 (13%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	8 (100%)	8	9	1.1	0.4
Pedagogi	5 (63%)	2 (25%)	1 (13%)	0 (0%)	0 (0%)	8 (100%)	8	9	1.5	0.8
Brati/sestre	1 (13%)	2 (25%)	0 (0%)	1 (13%)	4 (50%)	8 (100%)	8	9	3.6	1.7
Starši	2 (25%)	0 (0%)	2 (25%)	1 (13%)	3 (38%)	8 (100%)	8	9	3.4	1.7
Drugo: partnerji	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (100%)	1 (100%)	1	9	5.0	0.0

Tabela 4.64: Starši- Struktura pomoči oseb pri otrokovem učenju govorne komunikacije

GOVORNA KOMUNIKACIJA										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto	Skupaj				
Stari starši	2 (40%)	1 (20%)	1 (20%)	0 (0%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	2.4	1.7
Drugi sorodniki	2 (40%)	2 (40%)	1 (20%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	1.8	0.8
Učitelji	0 (0%)	1 (25%)	3 (75%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	2.8	0.5
Vzgojitelji	0 (0%)	1 (25%)	2 (50%)	0 (0%)	1 (25%)	4 (100%)	4	7	3.3	1.3
Logopedi	1 (25%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (25%)	2 (50%)	4 (100%)	4	7	3.8	1.9
Socialni delavec	2 (50%)	2 (50%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	1.5	0.6
Pedagogi	0 (0%)	1 (25%)	2 (50%)	1 (25%)	0 (0%)	4 (100%)	4	7	3.0	0.8
brati/sestre	1 (50%)	1 (50%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (100%)	2	7	1.5	0.7
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		7	0.0	0.0

Hipoteza 4: Največ podpore nudijo družini člani Društva gluhih in naglušnih.

Anketirani otroci največkrat niso sodelovali z psihologom (71%), pedagogom (50%), logopedom (38%). Vedno so bili zadovoljni z vzgojitelji in učitelji (50%), sledita socialna delavka in logoped z 25%. Nikoli niso bili zadovoljni z psihologom (14%). Osebe, ki so najbolj pomagale in jim zelo pogosto nudile oporo so družina in družinski člani, sledijo jim prijatelji, partnerji. Občasno jim nudijo pomoč sodelavci, člani društva in znanci. Najslabše so ocenjeni strokovni delavci in socialni delavci.

Pri vprašanju podpore oseb so odgovarjali tudi starši. Zelo pogosto so označili: člane DGIN, sledijo prijatelji in sodelavci. Nikoli ne pomagajo: znanci (80%), socialni delavci (40%), sodelavci (60%) prijatelji (20%). Glede na povprečje pomoči, gredo po vrsto osebe, ki nudijo pomoč: člani društva, družina, starši in sorodniki, prijatelji, sodelavci, socialna delavka in

znanci. Z zadovoljnostjo s sodelovanjem strokovnih delavcev, se je 5 anketirancev odločilo, da največ izvedo od strokovnih delavcev iz Društva za gluhe in naglušne in od tolmačev. Sledijo strokovni delavci v vrtcu, socialna delavka na CSD in strokovni delavci v šoli.

Pri anketah je sodelovalo največ slišočih otrok, ki imajo gluhe, naglušne starše. Posledica tega je, da sem pri odgovorih otrok dobila, da največ pomoči prejmejo od družine, družinskih članov in prijateljev. Starši pa največ pomoči prejmejo od strokovnih delavcev iz društva, tolmačev. Sledijo prijatelji, sodelavci in družina. Na podlagi tega lahko hipotezo zavrnem za del raziskave otrok, potrdim pa jo lahko za raziskavo staršev.

Tabela 4.65: Otroci- Pomoč oseb

	nikoli	redko	občasno	pogosto	Zelo pogosto	Veljavni	Št enot
Prijatelji	0	0	2	0	5	7	9
Družina	0	0	0	2	5	7	9
Partner	0	0	1	0	4	5	9
Člani DGIN	0	1	3	1	0	5	9
Socialna delavka	3	2	0	0	0	5	9
Znanci	0	2	1	1	1	5	9
Sodelavci	0	0	1	1	3	6	9
Strokovni delavci	3	2	0	0	0	5	9
Drugo:							

Tabela 4.66: Starši- Podpora oseb

Ko vam je bilo težko, kdo vam je takrat najbolj pomagal, nudil oporo? (1- nikoli, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto):										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	Nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto	Skupaj				
prijatelji	1 (20%)	1 (20%)	1 (20%)	1 (20%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	3.0	1.6
družina	0 (0%)	1 (20%)	1 (20%)	3 (60%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	3.4	0.9
Starši in drugi sorodniki	0 (0%)	1 (20%)	2 (40%)	2 (40%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	3.2	0.8
Člani Društva gluhih in naglušnih	0 (0%)	1 (20%)	1 (20%)	1 (20%)	2 (40%)	5 (100%)	5	7	3.8	1.3
Socialna delavka	2 (40%)	2 (40%)	1 (20%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	1.8	0.8
znanci	4 (80%)	1 (20%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (100%)	5	7	1.2	0.4
sodelavci	3 (60%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (20%)	1 (20%)	5 (100%)	5	7	2.4	1.9
Drugo:	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (100%)		7	0.0	0.0

5. Razprava

Raziskovala sem družine z gluhih in naglušnimi člani, ki sodelujejo in so včlanjeni v Društvo gluhih in naglušnih Koper. Sprava sem načrtovala izvajanje intervjuja, vendar so zaposlene na društvu, ki sodelujejo s člani, svetovale anketo. Razlog je bil slabo razumevanje, hitra utrujenost in izguba koncentracije v daljših pogovorih. Med intervjuji bi bila dodatna ovira tudi potreba po tolmaču. Zato smo se odločili za raziskovanje s pomočjo anket. Da bi pridobila oba vidika določenih družinskih in življenjskih situacij, sem naredila ločene ankete za starše in otroke (odrasle). Tolmačka oz. delavka v društvu mi je pomagala pri posamičnem reševanju anket, saj gluhi in naglušni potrebujejo veliko časa in pomoči pri razumevanju besedil. Odločila sem se, da bom ankete razdelila v Društvo gluhih in naglušnih Koper ter v Novo Gorico. Natančneje 40 anket staršem in 40 anket otrokom. Predpostavljala sem, da če se otroci ne bodo spomnili svojega otroštva in obdobja vrtca, se ga bodo spomnili starši.

Raziskati sem želela, katera so tista področja v njihovem življenju, kjer bi socialna delavka in drugi lahko prispevali k spremembam. Ta problem sam po sebi ni socialni problem, je pa podlaga, da lahko iz takšne situacije socialni problem nastane. Pomembno je, da socialna delavka ve, iz katere teorije in znanj lahko izhaja, ko dela s takšnimi posamezniki. Namen raziskovanja je bil, da raziščem načine komunikacije med posameznimi člani in z drugimi, načine vzgoje v družini ter posebnosti in strahove med vzgajanjem otrok in starševstvom. Raziskala sem odnose med staršema in odnose med starši ter otroki ter s kakšnimi težavami so se kot družina soočali, na kakšen način se vključujejo v skupnost, ali se v njej počutijo sprejeti in kdo jim največ pomaga, svetuje. Pomemben vidik je tudi zadovoljstvo s sodelovanjem s strokovnimi delavci in kje bi si želeli dodatno podporo. Namen naloge pa je podpora družini in otroku.

V raziskavi so sodelovali vsi, ki so bili v času anketiranja prisotni, oz. so se udeleževali srečanj in druženj v Društvu za gluhe in naglušne Koper. Od predvidenih 80 anket sem jih pridobila 16. Od tega devet anket za otroke in sedem anket za odrasle. Kljub temu da nekatere ankete niso bile v celoti izpolnjene, sem upoštevala podane odgovore in izpolnjena vprašanja. Šele med reševanjem anket, kjer je tolmačka pomagala pri razlagi navodil, se je izkazalo, da so ankete preobširne in prezahtevne ter časovno dolgotrajne za gluhe in naglušne osebe. Med anketiranjem je bilo zaznati, da so nekateri starši med reševanjem izgubili zanimanje. Zaradi upadle koncentracije je bila ena anketa delno rešena. Vendar sem

jo pri analizi vseeno upoštevala. Pozanimala sem se o poteku anketiranja in možnih nerazumevanjih. Razloga za nizko število anket sta bila kratek čas in prezahtevnost anket. Pridobila sem tudi mnenja in napotke za v prihodnje. Vsi anketiranci so bili veseli, da nekdo raziskuje te teme, saj raziskav o gluhih in naglušnih primanjkuje. Dodelati pa bi bilo treba anketo, da bi jim bolj ustrezala. Napotki se bodo lahko upoštevali pri nadaljnjih raziskovanjih.

V raziskavi otrok je sodelovalo devet anketirancev. Na večino odgovorov sem pridobila osem anketnih mnenj. Od tega je bilo 33 % anketirancev moškega spola, 56 % pa ženskega spola. Povprečna starost anketirancev je 35 let, od tega štirje anketiranci iz obdobja od 20 do 30 let, dva iz obdobja od 30 do 45 let in dva anketiranca iz starostnega obdobja od 45 do 60 let. Od tega je bil eden gluh, dva naglušna in pet slišočih otrok. Največ otrok je obiskovalo navadno osnovno šolo – šest anketirancev (67 %), en anketiranec šolo s prilagojenim programom (11 %), en anketiranec pa je obiskoval oboje, navadno osnovno šolo in poklicno šolo s prilagojenim programom (11 %). Pri anketi staršev je sodelovalo sedem staršev. Od tega je bil en moški (14 %) in šest žensk (86 %). Opredelili so se kot gluhi (67 %), naglušni (17 %) in slišoč (17 %). Njihovi partnerji pa so: gluhi (33 %), naglušni (33 %) in slišoč (33 %).

Največ otrok ima oba starša gluha (štirje), trije otroci imajo oba starša slišoč, en otrok pa ima naglušnega starša. Starši so svoje otroke opredelili največkrat kot slišoč, spri enem staršu je en otrok naglušen. Večji odstotek slišočih otrok je pri gluhih starših.

Najbolj pogost način sporazumevanja otrok s svojimi starši je govorno, besedno sporazumevanje (57 %). Vendar je glede na povprečje najbolj pogosto znakovno sporazumevanje, sledi pa mu glasovno sporazumevanje. Pri starših je najpogostejše sporazumevanje govorno, besedno sporazumevanje z otroki (50 %). Sledi znakovni jezik. To bi lahko povezala s tem, da se je večina gluhih staršev šolala v zavodu, šoli za posebne potrebe, kjer je bila v njihovem času prepoved uporabe znakovnega jezika, z namenom boljšega komunikacijskega stika s slišočimi. Pri otrocih se najmanj uporablja branje z ustnic in pri starših neverbalno sporazumevanje. Predlagan način sporazumevanja pa je pisanje.

Za anketirane starše in komunikacijo z njihovimi partnerji je značilno, da si pustijo do besede, se pogovarjajo, imajo spoštljivo komunikacijo in vsak lahko pove svoje mnenje. Najredkejša je trditev veliko se prepirava in uporabljava neverbalno komunikacijo. Sledi ji komunikacija z branjem z ustnic.

Na vprašanja je odgovorilo sedem anketirancev iz skupine otrok. Najpogostejši način njihovega komuniciranja s starši je glasovno, besedno sporazumevanje (57 %), sledi mu s 43 % znakovni jezik, s 17 % pa neverbalna komunikacija. Najmanj neuporabljen način komunikacije je branje z ustnic (67 %) in neverbalna komunikacija (50 %). Glede na pogostost komuniciranja si sledijo: znakovni jezik, glasovno, besedno sporazumevanje, neverbalna komunikacija, pisanje in branje z ustnic. Med najbolj pogoste načine sporazumevanja staršev sodi sporazumevanje z otroki preko govornega, besednega sporazumevanja tako pri anketirancu kot pri njegovem partnerju. Pri anketirancih sledi neverbalna komunikacija in nazadnje komunikacija z znakovnim jezikom. Enak razpored sledi tudi pri partnerjevem načinu komunikacije.

Osem anketiranih otrok ima sorojence (89 %), od tega so bili opredeljeni trije bratje in tri sestre. En otrok (11 %) nima sorojencev. Glede na povprečje pogostosti si načini komuniciranja sledijo: glasovno, besedno sporazumevanje, neverbalno sporočanje, znakovni jezik, pisanje in branje z ustnic. Otroci z drugimi, kot so prijatelji in vrstniki, uporabljajo glasovno, besedno sporazumevanje, sledi neverbalna komunikacija, branje z ustnic, pisanje in nazadnje znakovni jezik.

Raziskovala sem ločeno vzgojo za očeta in ločeno vzgojo za mamo. Na ta način sem preučevala morebitna odstopanja med staršema. To vprašanje sem vnesla v ankete staršev in otrok. Prišla sem do zaključka, da so otroci pri obeh starši razmeroma podobne elemente označevali z zelo pogosto. Zaključim lahko, da so si pri obeh starših elementi vzgoje zelo podobni. Skupni so najpogostejši elementi demokratičnega vzgojnega stila. Pri anketiranih starših so bili tudi opazni označeni elementi demokratičnega vzgojnega stila. Odgovor zelo pogosto je bil označen redko. Pri vprašanju so največkrat označili trditve: ustvarjam občutek varnosti, ljubljenosti in sprejetosti. Sledi pa trditev pohvalim ga za pozitivno vedenje. Partnerjeva vzgoja ima najpogostejšo trditev moja vloga je pomembna. Sledi ji kažem veliko jeze in v primeru kršenja pravil pokažem nezadovoljstvo in o tem spregovorim. Pri partnerju je višje povprečje trditve pomagam mu pri učenju. Prav tako pa ima partnerjev vzgojni stil pogostejše elemente demokratičnega vzgojnega stila.

Pet otrok (56 %) se je opredelilo, da ni razlike v vzgoji med njimi in njihovimi sorojenci. Medtem ko so štirje anketiranci (44 %) videli razliko. Ti so poudarili, da je bila razlika vidna pri večji svobodi v mlajših letih, načinu pozornosti in pomoči sorojencem. Od anketirancev so več pričakovali, bolj so jim zaupali in posledično so bili bolj odgovorni ter samostojnejši.

Pri opisu poteka komunikacije so otroci poudarili, da znakovni jezik največkrat uporabljajo in se ga tako tudi naučijo v družbi gluhih prijateljev njihovih staršev (gluhi). Znakovni jezik so se naučili, ko so v odrasli dobi obiskovali tečaj znakovnega jezika. S starši pa so se vedno sporazumevali v govornem jeziku. Tudi ena izmed anketiranih je izpostavila, da se je znakovni jezik začela učiti šele lani zaradi zaposlitve in lastnega interesa. Govorno sporazumevanje je aktivno že od rojstva. Starši so se veliko ukvarjali z njenim učenjem jezika, govora in poslušanja. Pri komunikaciji je kasneje pomagala tudi logopedinja. Izrazili so hvaležnost staršem za trud, da se je učila govornega jezika, saj govori kot normalno slišéči človek. Učenje komunikacije so opisali kot spontano, normalno, kot pri vrstnikih, s tem, da so se učili dva jezika hkrati. Med odraščanjem so se spontano učili tudi znakovni jezik. Govorno sporazumevanje so se naučili od staršev, družbe itd., znakovni jezik pa od gluhih članov društva. Tisti, ki je izgubil sluh kasneje (15 let), se je govorice naučil normalno kot pri otroku. Znakovni jezik pa so ga postopoma naučili starši ob odraščanju. V šoli so uporabljali znakovni jezik in govorno izražanje v komunikaciji. Pri starših sem pridobila samo en odgovor. Anketiranka se je v medšolskem obdobju veliko posvečala jezikovni komunikaciji. Vadila je besed in vaje, ki jih ji je pokazala logopedinja.

Glede težav pri sporazumevanju otrok z drugimi so se večinoma opredelili, da jih niso imeli/nimajo (75 %), medtem ko sta dva anketiranca (25 %) težave imela. Opredelila sta jih kot govorne težave. Občasno sta slabše razumela, ponavljati so morali stvari (sogovorniki), imela sta težave v hrupnem okolju, poslušata lahko samo eno stvar hkrati – več kot to lahko počnejo nekateri slišéči (vsaj tako so opažali). Pet staršev je odgovorilo, da otroci niso imeli težav, medtem ko je eden označil, da je otrok imel težave. Soočal se je z nizkim besednim zakladom, ni govoril, je momljal in nerazumljivo govoril, vrstniki ga tudi niso razumeli.

Starost anektiranih otrok, ko so se začeli učiti znakovni jezik, je pri polovici ob rojstvu (pri enem letu, dveh letih). Trije so se naučili jezika v mladih in mladostniških letih (v letih od 10 do 16 let). Eden se je učil znakovnega jezika v poznejših, tridesetih letih. Največ anketirancev se je znakovnega jezika naučilo od staršev, pri posameznih primerih pa so sledili: gluhi, znanci, tolmačka in sekretarka v društvu ter člani društva. Ena se je učila v šoli z opazovanjem in učenjem.

Pri govornem sporazumevanju so imeli največjo vlogo starši (sedem anketirancev), stari starši (pri dveh anketirancih), gluhi člani društva. Eden anketiranec je označil, da ima sam vpliv. Pomoč pri govornem sporazumevanju so otrokom nudili sorojenci (50 %), starši (38

%), stari starši (25 %). Nikoli niso prejeli pomoči od socialnih delavcev (88 %), pedagogov (63 %), logopeda (38 %), staršev (25 %). Prejeta pomoč je bila tudi od partnerja, označena kot zelo pogosta, od enega anketiranca. Strokovni delavci, ki so pomagali pri učenju govorne komunikacije, glede na povprečje, so: učitelji, vzgojitelji, malo manj logopedi, sledijo pedagogi. Najmanj so pomagali socialni delavci. Starši so pomoč strokovnih delavcev opredelili na naslednji način: logopedi, vzgojitelji, pedagogi, učitelji, stari starši, drugi sorodniki, socialni delavec in sorojenci. Največkrat so pri odgovoru nikoli ne pomagajo označili socialne delavce (50 %), stare starše in druge sorodnike (40 %).

Pri znakovnem jeziku so otroci zelo pogosto pomoč dobili od staršev (57 %) in od bratov ali sester (29 %). Redko so dobili pomoč od socialnih delavcev, bratov in staršev (14 %). Nikoli niso prejeli pomoči starih staršev, drugih sorodnikov, učiteljev, vzgojiteljev, logopedov, pedagogov – 100 %. Od socialnih delavcev 86 % anketiranih ni nikoli dobilo pomoči, od bratov in sester 57 %, od staršev pa 29 %. Občasno je en anketiranec dobil pomoč od gluhih. V praksi se kaže, da socialni delavci zelo malo sodelujejo z gluhi in naglušnimi družinami.

Vrtec je obiskovalo 78 % anketiranih otrok (sedem otrok), eden (11 %) pa vrtca ni obiskoval. Na vprašanje o spremembah je odgovorilo sedem anketirancev. Ob vstopu v vrtec ali šolo se je odnos s starši spremenil v naslednjih trditvah: podpirali in spodbujali so me pri druženju z vrstniki (86 %), sledijo trditve večkrat so prisluhnili mojim željam, seznanjen sem bil z odločitvami, spremembami, sodeloval sem pri odločanju s svojim mnenjem (s 83 %). Nič se ni spremenilo pri trditvah izogibal sem se komunikaciji s starši in delal sem se, da jih ne slišim tako, da sem jih ignoriral, s 67 %. Starši pa so se ob vstopu v vrtec soočali s spremembami, kot so želja, da se otrok uči in vadi komunikacijo z drugimi (80 %) in sodelovanje s strokovnimi delavci (80 %). Odgovorov, kot so preveč nezapolnjenega časa, denarna stiska, več zaupanja strokovne službe, ni izbral noben anketiranec. En anketiranec mi je dopisal: moj sin je rad hodil v vrtec in šolo. Vsi smo bili zadovoljni. Starši so opredelili, da je 83 % otrok obiskovalo v vrtec, 17 % ga ni. Otroci so šli v vrtec s tremi meseci, dva z enim letom in eden pri dveh letih. Ostali starši niso napisali odgovora.

Starši so se med starševstvom soočali z raznimi strahovi. Imeli so željo po uspešnosti otroka (80 %), sledi pa postavka kako čim boljše vzgajati otroka (50 %). Najmanj jih je skrbelo, kako se bo otrok razumel z brati/sestrami (33 %). Sledi zmožnost pomagati otroku pri učenju (17 %). Nekateri starši so redko pomagali otrokom pri učenju, nekateri veliko, večina pa samo občasno.

Starši so odnos z otrokom še naprej vzdrževali s spodbujanjem njegovega druženja, spraševali so o poteku dneva, novostih, dogajanju in pomagali so mu z nasveti. Sledijo pa še skupne aktivnosti in spodbujanje otrokovega stika z drugimi družinskimi člani. Najmanj pogosto je sodelovanje s strokovnimi delavci in pomoč pri učenju.

V otroštvu so otroci najbolj pogosto doživljali naslednje: imela sem željo po učenju novih stvari, veliko sem se želela naučiti, vrstnikom sem pomagal, sorojencem sem pomagal, zaščitniški sem bil do družine. Bila sem vključena v družbo (63 %). Nikoli niso doživeli lastnosti: zmeden/-a sem bil/-a zaradi uporabe različne komunikacije (100 %), imel/-a sem težave s komunikacijo v družini (86 %), bilo me je sram zaradi družine (86 %), v skupnosti sem se počutil/-a drugače (86 %), moj govor in besede so bile popačene (86 %), hitro mi je popustila koncentracija pri poslušanju (86 %), potreboval/-a sem dodatno pomoč pri nalogah (86 %), potreboval/-a sem dodatno razlago navodil (86 %). Starši so otroštvo opredelili kot: zelo pogosto se je družil s prijatelji. Otrok tudi ni imel težave s koncentracijo pri poslušanju, veliko je govoril in se družil z vrstniki ter se ni zapiral vase. Najpogostejše značilnosti so: imel je željo po učenju novih stvari, pomagal je družini, želel se je veliko naučiti, v razred, družbo je bil lepo sprejet, družil se je s prijatelji, pomagal je vrstnikom in šolanje je zaključil uspešno. Pri postavki pomagal je sorojencem ni noben anketiranec označil odgovora. Pri enih družinah je bil otrok v vlogi tolmača, pri enih pa ni bil, dve skrajnosti.

Pri značilnostih za vrtec so bile v stolpcu zelo pogosto najbolj pogoste značilnosti: uporabljala sem različne načine komuniciranja (83 %), bil sem vključen v družbo (83 %), želel sem se veliko naučiti 83 %. Značilnosti so tudi, da je pomagal sorojencem, bil zaščitniški do družine, ter pomagal sorojencem in vrstnikom. Vrstniki so mi pomagali so dosegli 67 % in prav tako trditev, da so strokovni delavci sodelovali s starši otrok in jim nudili informacije. V stolpcu pod nikoli doživete lastnosti so se po pogostosti zvrstile: zmeden/-a sem bil/-a zaradi uporabe različne komunikacije (100 %), manj sem opisoval/-a in komuniciral/-a s starši, potreboval/-a sem dodatno pomoč pri nalogah, potreboval/-a sem dodatno razlago navodil, bilo me je sram zaradi družine, v skupnosti sem se počutil/-a drugače, imel/-a sem težave s komunikacijo v družini, ki so dosegle 83 %. Pri starših so bili drugačni odgovori pod stolpcem zelo pogosto: potreboval je dodatno pomoč pri govorni komunikaciji, potreboval je pomoč strokovnih delavcev, dobil je pomoč strokovnih delavcev. Pri nikoli: ni se družil z vrstniki, malo je govoril z vrstniki. Najpogostejše značilnosti so: imel je željo po učenju novih stvari, pomagal je sorojencem, bil je zadovoljen

in srečen; v razred je bil dobro sprejet, vključen, družil se je s prijatelji in šolanje zaključil uspešno. Trditve med otroki in starši so zelo podobne.

Pri značilnosti za šolo so najbolj pogoste značilnosti: uporabljala sem različne načine komuniciranja (86 %), bil sem vključen v družbo (86 %), želel sem se veliko naučiti 86 %. Trditve pomagal sorojencem, bil zaščitniški do družine, pomoč sorojencem in vrstnikom so dobile 71 %. V stolpcu pod nikoli doživete lastnosti so se po pogostosti zvrstile: bilo me je sram zaradi družine, v skupnosti sem se počutil/-a drugače, imel/-a sem težave s komunikacijo v družini 86 %. Zmeden/-a sem bil/-a zaradi uporabe različne komunikacije (83 %), nisem se dobro počutil/-a (83 %). Trditve: manj sem opisoval/-a in komuniciral/-a s starši, potreboval/-a sem dodatno pomoč pri nalogah, potreboval/-a sem dodatno razlago navodil, imel/-a sem težave s komunikacijo v družini, moj govor in besede so bile popačene, težave sem imel/-a pri besednem sporazumevanju, hitro mi je popustila koncentracija pri poslušanju imajo 71 %. Tudi starši so zelo pogosto opredelili: šolanje je zaključil uspešno in v razred je bil lepo vključen, sprejet. Pri nikoli: potreboval je pomoč strokovnih delavcev. Najpogostejše značilnosti so: imel je željo po učenju novih stvari, pomagal je sorojencem, pomagal družini, bil je zadovoljen in srečen; v razred je bil dobro sprejet, vključen, družil se je s prijatelji in šolanje zaključil uspešno. Torej enako kot v vrtcu.

Otroke so pri šolanju najbolj podprli starši (75 %), sledijo jim brati/sestre (63 %), nato učitelj s 50 %. Osebe, ki anketirancev nikoli niso podprle, so: psiholog (100 %), socialni delavec (86 %), pedagog (71 %), logoped (57 %). V odrasli dobi po pogostosti podpore sledijo: učitelji, brati in sestre, prijatelji, vzgojitelji, sorodniki, logopedi, pedagog, socialni delavec, psiholog.

Več otrok se ni počutilo drugače zaradi družine (sedem otrok), en otrok pa se je počutil drugačnega. Odzval se je z uporom, sprijaznil se je in pomagal je družini. Večina staršev je na isto vprašanje odgovorila, da se otrok ni počutil drugačnega. Eden pa je napisal, da redko. Vsi trije starši so obkrožili tudi odzive otrok – otrok je postal zaščitniški do družine, odzval se je z zapiranjem vase, pomagal je družini in staršem pri stiku in komuniciranju z drugimi.

Otroci se najbolje počutijo vključeni v primarno družino v 86 %. Sledi jim širša družina (63 %) in zdajšnje šolanje, zaposlitev (63 %) ter s 63 % tam, kjer živijo (naselje, blok). Najmanj se počutijo vključene v skupnost mesta (57 %). Starši se vedno in redko počutijo sprejete v širšo družino. Največ oseb se počuti sprejeto občasno. Glede na povprečje se največ ljudi

počuti sprejete v potek šolanja otroka, sledi sprejetost v širši družini, v naselju, bloku, kjer živijo, na zadnjem mestu pa je sprejetost v skupnost mesta.

Starši se najpogosteje vključujejo v družbo, tako da hodijo/so hodili na redne govorilne ure in srečanja z učitelji in vzgojitelji. Včlanjeni so v Društvo za gluhe in naglušne. Najmanj glasov je dobilo sodelovanje s strokovnimi delavci v šoli in predlog družim se s sosedi.

Otroci največkrat niso sodelovali s psihologom (71 %), pedagogom (50 %), logopedom (38 %). Vedno so bili zadovoljni z vzgojitelji in učitelji (50 %), sledita socialna delavka in logoped s 25 %. Nikoli niso bili zadovoljni s psihologom (14 %). Osebe, ki so najbolj pomagale in jim zelo pogosto nudile oporo so družina in družinski člani, sledijo jim prijatelji, partnerji. Občasno jim nudijo pomoč sodelavci, člani društva in znanci. Najslabše so ocenjeni strokovni in socialni delavci. Staršem največ podpore po vrsti nudijo člani društva, družina, starši in sorodniki, prijatelji, sodelavci, socialna delavka in znanci. Z zadovoljstvom s sodelovanjem strokovnih delavcev se je pet anketirancev odločilo, da največ izvedo od strokovnih delavcev iz Društva za gluhe in naglušne ter od tolmačev. Sledijo strokovni delavci v vrtcu, socialna delavka na CSD in strokovni delavci v šoli. Starši dobijo največ informacij od članov društva in od strokovnih delavcev v društvu. Sledijo prijatelji, sodelavci, sorodniki in družina ter splet. Najmanj informacij pridobijo od socialne delavke.

Otroci predlagajo večjo informiranost glede govornih težav in večjo ozaveščenost glede teme. Zdi se jim, da je premalo zavedanja v širši javnosti o težavah težko naglušnih in gluhih oseb. Posledica tega je, da izpadejo norci in čudaki, zato bi potrebovali večjo ozaveščenost. Dvema anketirancema se zdi, da imata vso podporo, ki jo potrebujeta in ne potrebujeta ničesar. Poudarili so pomanjkanje dostopa do informacij za gluhoneme ljudi, posledica pa je, da drugače dojemajo stvari. Primanjkuje družbenih ljudi v skupnosti. Komunikacija za predloge, pravice. V svoji skupnosti bi želeli več prostorov za druženje mladih. Za skupnost gluhih in naglušnih bi potrebovali tudi prostore za druženje in več informacij. Starši tudi predlagajo več informacij. Tudi spletne strani so primerne, osebni pristop strokovnega osebja je dobrodošel. Anketiranka je izpostavila in dopisala, da ko je bil njen otrok majhen, ni nikoli poudarjala njene naglušnosti. Morda se je malo izogibala društvu za gluhe in naglušne, ker je želela otroka čim bolj vključiti v normalno družbo. Morda bi sedaj ravnala drugače, čeprav otrok pravi, da je hvaležen.

Največ otrok se je o predlogih strinjalo, da bi se moralo o tej temi več pogovarjati v skupnosti. Sledijo pa predlogi: boljše seznanjanje s tem, kje lahko poiščejo pomoč in

podporo, da se jih informira in da se ustanovi več spletnih strani, kjer se lahko primerjajo izkušnje in kjer si lahko pomagajo z nasveti ter napotki. Noben predloga niso označili, da si ga ne želijo. Vsi starši so prav tako poudarili, da želijo veliko več sprememb. Pri absolutno veliko bi si želeli, da bi strokovni delavci in institucije pogostejše sodelovali s starši in jih bolj informirali o napredku otroka. Imeli bi svetovalce, na katere se lahko obrnejo po pomoč. Da bi se o tej temi več pogovarjali v skupnosti, več delavnic in predavanj na temo gluhih in naglušnih v šolah.

6. Sklepi

- Način komunikacije med staršem in otrokom je odvisen od slušnega stanja posameznih članov.
- Najpogosteje se sporazumevajo z glasovnim, besednim sporazumevanjem. Sledi znakovni jezik, neverbalna komunikacija in drugi načini, kot je pisanje.
- Vzgoja obeh staršev ima največ elementov demokratičnega vzgojnega stila.
- Otroci so seznanjeni z razliko med njimi in sorojenci. Razlika je vidna pri svobodi, načinu pozornosti in pomoči sorojencem. Posledica je, da so postali bolj odgovorni in samostojnejši.
- Znakovnega jezika se v večini učijo od gluhih prijateljev (prijatelji staršev), od staršev, na tečaju.
- Večina otrok nima težav pri govornem sporazumevanju. Tisti, ki so imeli težave, so med šolanjem potrebovali pomoč svetovalnih delavcev. Govornega sporazumevanja so jih starši učili od rojstva, pomagali so tudi sorodniki.
- Nikoli oz. redko so družine in člani prejeli pomoč od socialnih delavcev. Z njihovo pomočjo tudi niso bili zadovoljni. Najbolj so članom pomagali družina, društva, drugi člani, prijatelji.
- Med otroštvom, vrtcem in študijem so se soočali s podobnimi spremembami. Večina je z odhodom v vrtec začela zgodaj, takoj po rojstvu oziroma v prvih mesecih.
- Gluhi starši otrokom redko pomagajo pri učenju. Nekateri slišči posamezniki pa zelo pomagajo.
- Strahovi staršev so nezmožnost pomagati pri učenju, kako najboljšo vzgajati otroka, soočajo se tudi z visoko željo po uspešnosti otroka. Z otrokom so med šolanjem vzdrževali odnos s skupnimi aktivnostmi, spodbujanjem pri iskanju novih stikov, spraševanju o poteku dneva in novih informacijah. Med šolanjem so bili nekateri otroci zmedeni zaradi uporabe različnih načinov komunikacije. Počutili so se vključeni. Starši so označili, da so otroci potrebovali pomoč strokovnih delavcev.
- En otrok se je počutil drugačnega zaradi družine. Postal je bolj zaščitniški, zapiral se je vase, pomagal družini, pomagal staršem pri stiku, komunikaciji z drugimi.
- Prej so bili otroci bolj v vlogi tolmača kot pa sedaj (zaradi sprememb zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika leta 2002).

- Starši so se počutili najbolj sprejeti v potek šolanja otrok, sledi širša družina in potem sprejetost v naselje, blok in skupnost. Pri otrocih je na prvem mestu družina, okolica prebivališča je na tretjem mestu.
- Starši se trudijo biti aktivni najpogosteje tako, da hodijo na srečanja in sestanke v šolo ter so včlanjeni v DGIN.

7. PREDLOGI

Rezultat bodo predstavljeni tudi Društvu za gluhe in naglušne Koper. Na podlagi dobljenih podatkov bodo lahko uvedli spremembe za izboljšanje. Naloga bi pomagala tudi socialnim delavkam na CSD in svetovalnim delavkam v šolah in vrtcih, kjer delajo z otroki in mladostniki ter njihovimi družinami. Na ta način se lahko lažje povežejo, prepoznajo znake socialne izključenosti posameznika in družine ter izvajajo preventivo pri delu na govornem področju s slišnim otrokom gluhih staršev že v vrtcu.

Raziskovalno delo bi pripomoglo tudi ostalim študentom Fakultete za socialno delo, saj verjamem, da se je večina izmed njih že srečala s primerom na praksi, kjer je sodelovala z družino, kjer socialni delavci nimamo podrobnega in specifičnega znanja kot tudi ne vsakdanjih pogostih stikov. Raziskavo bi objavila tudi na internetu, da si jo lahko preberejo mladostniki, starši in vsi, ki jih zanimajo gluhi in naglušni. Kot tudi vsi gluhi in naglušni. Raziskava mi bo koristila kot osnova za nadaljnje raziskave, da raziščem kompleksnost in specifičnost družin z gluhim ali naglušnim članom ter socialnega dela z njim.

Rada bi izpostavila, da se o tej temi več govori, vendar so družine kljub temu še vedno ponekod izključene in izpostavljene osamljenosti. Najbolj družine, ki ne živijo v velikih mestih, v bližini društev ter organizacij. Mnenja sem, da lahko vsak posameznik nekaj prispeva in spremeni mišljenje okolja o ljudeh s posebnimi potrebami. Že prvi koraki, kot so podpora in pogovori z družinami z gluhimi in naglušnimi člani, lahko veliko pripomorejo.

Predlagane spremembe so večja informiranost družin s tekočimi informacijami in podnapisi na televiziji. Gluhi bi si v svojih skupnostih želeli tudi prostore za druženje. Lahko tudi takšne, kjer bi se srečevali s slišno populacijo. Želje so: več delavnic in predavanj na temo gluhih in naglušnih v šolah, da bi se o tej temi več pogovarjali v skupnosti, da jih bolj seznanijo, kje lahko poiščejo pomoč in podporo ter se bolje informirajo. Ustanovi naj se več spletnih strani, kjer se lahko primerjajo izkušnje in kjer lahko drugi pomagajo z nasveti in napotki, ter da bi strokovni delavci več sodelovali z njimi in se jim poskušali približati in prav tako naj strokovni delavci in institucije pogosteje sodelujejo s starši ter jih bolj informirajo o otrokovem napredku. Želijo si več pogovorov z drugimi podobnimi družinami in stik s svetovalci, na katere se lahko obrnejo po pomoč. O tej temi bi se več pogovarjali v skupnosti ter naredili bi razne delavnice in predavanja na temo gluhih in naglušnih v šolah.

8. UPORABLJENA LITERATURA

Bauman, J., Ciglar V., Holec D., Juhart M., Kogovšek D., Košir S., Kulovec M., Ozbič M., Rezar P., & Žale A. (2009). *Stanje slovenskega znakovnega jezika: Ekspertiza*. Ljubljana: Zavod združenje tolmačev slovenskega znakovnega jezika.

Berger, P. L., & Luckmann, T. (1988). *Družbena konstrukcija realnosti: razprava iz sociologije znanja*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Berne, E. (1964). *Games People Play – The Basic Hand Book of Transactional Analysis*. New York: Ballantine Books.

Bohinc Š., L., Tanjšek R., P., & Škerjanc, J. (2007). *Življenjski svet uporabnika. Raziskovanje, ocenjevanje in načrtovanje uporabe virov za doseganje zelenih razpletov*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.

Bouwkamp, R., & Bouwkamp, S. (2014). *Blizu doma: priročnik za delo z družinami. / Ravnanje z interakcijskimi vzorci v družini, pri procesih podpore ter na področjih psihosocialnega dela*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofsko fakulteto: Pedagoško fakulteto: Inštitut za družinsko terapijo.

Brajša, P. (1993). *Pedagoška komunikologija*. Glotta Nova.

Bratovž, M. (2004). *Integracija učencev s posebnimi – vzgojno-izobraževalnimi potrebami*. Nova Gorica: Educa.

Brumec, M., Groegl, S., Hernja, N., Ropert, D., Varžić, I., & Werdonig, A. (2010). *Priročnik za delo z gluhi in naglušnimi otroki*, Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Constable, R., & Lee, D. (2004). *Social Work with Families: content and process*. Chicago: Illinois: Lyceum Books. Inc.

Čačinovič Vogrinčič G. (2007). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Čačinovič Vogrinčič, G. (1992). *Psihodinamski procesi v družinski skupini*. Ljubljana: Advance.

Čačinovič Vogrinčič, G. (1998). *Psihologija družine*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2000). Socialno delo z otroki in mladoletniki med pomočjo in prisilo. V: Šelih, A. (ur.), *Prestopniško in odklonsko vedenje mladih: vzroki, pojavi, odzivanje*. Ljubljana: Bonex.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2002). *Koncept delovnega odnosa v socialnem delu*. Socialno delo, 41,2: 91–96, Ljubljana.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2005). Socialno delo z družino (prispevek k doktrini), *Socialno delo* 35, št. 5, 395–402, Ljubljana.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2006). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2010). Soustvarjanje pomoči v jeziku socialnega dela. *Socialno delo*, 49, 4: 239–245, Ljubljana.

Čačinovič Vogrinčič, G. idr. (2005). *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., & Moina, M. (2008). *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stila*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Čas, M., Kastelic, L., & Šter, M. (2003). *Navodila za h kurikulumu za vrtce v programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za otroke s posebnimi potrebami*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport

Dimic, K. K. (2010), *Vsi učenci so lahko uspešni: napotki za delo z učenci s posebnimi potrebami*. Ljubljana: Rokus Klett.

Dobnik, E. (2003). Dobra komunikacija – pogoj za uspešno delo v vrtcu. *Educa*, letn. 12, št. 4, str. 9–12

Flaker, V. (2003). *Oris metod socialnega dela. Uvod v katalog nalog centrov za socialno delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani, Skupnost centrov za socialno delo Slovenije

Franklin, C., & Conroy Moore, K. (1998). Solution-Focused Brief Family Therapy V: Franklin, C., Jordan, C., *Family Practice: Brief Systems Methods for Social Work*. Pacific Grove USA: Brooks/Cole Publishing Company. (105–141)

- Fuma, K. (2006). Ne svet gluhih, en svet za vse. *Sodobna pedagogika*, letnik 57 = 123, posebna izdaja, str. 400–413.
- Gardner, H. (1993). *Multiple intelligences: the theory in practice*. New York: Basic Books.
- Gardner, H. (1995). *Razsežnosti uma: teorija o več inteligencah*. Ljubljana: Tangram.
- Gardner., H. (2011). *Promoting Learner Engagement Using Multiple Intelligences and Choice Based Instruction*. *Adult Basic Education and Literacy Journal*, Volume 5, Number 2, str. 95–101.
- Gerenčer Pegan S. (2013). *Osebe z gluhoslepoto in načini sporazumevanja*. Ljubljana: Društvo gluhoslepih Slovenije Dlan.
- Grebenc, V., Kvaternik, I., Rihter, L., & Kodele, T. (2010). *Pogovarjajmo se: skupnostni pristop v šoli*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Haralambos, M., & Holborn, M. (1995). *Sociology: Themes and Perspectives* (4th ed.) London: Collins Education.
- Haralambos, M., & Holborn, M. (1999). *Sociologija*. Ljubljana: DZS.
- Jakopič, B. (ur.). (2002). *Zdravko Omerza – življenje in delo ob stoletnici rojstva 1902–2002*. Ljubljana: Društvo Vilko Mazi.
- Jelenc, D. (1998). *Osnovna vedenja o komunikaciji*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Jelenc, D. (2000). *Težave učencev na govorno – jezikovnem področju*. *Defektologica Slovenica*, 3: 59–69
- Jurišić, B. D. (2012). Blokade v komunikaciji s starši in tehnik poslušanja. V B. D. Jurišić (ur.). *Strokovno gradivo 5. Posveta na temo Življenje oseb z Downovim sindromom, Komunikacija med starši in strokovnjaki*. Ljubljana: Sožitje.
- Juul, J. (2010). *Družine s kronično bolnimi otroki*. Ljubljana: Inštitut za sodobno družino Manami.
- Keller, H., & Lohaus, A. (1998). *Kaj bi rad povedal moj otrok*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Knez, M. (2010). Sporazumevanje in pridobivanje informacij pri izkušnji gluhoslepote. *Socialno delo*, letnik 49, številka 4, str. 257–260.

Kodele, T., & Mešl, N. (ur.) (2016). *Družine s številnimi izzivi: soustvarjanje pomoči v skupnosti*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Kodrič, J. (2012). Sodelovanje med starši in strokovnjaki. V B. D. Jurišić (ur.) *Strokovno gradivo 5. Posveta na temo Življenje oseb z Downovim sindromom, Komunikacija med starši in strokovnjaki*. Ljubljana: Sožitje.

Kogovšek, D., & Ozbič, M. (2013). Lestvica razumljivosti govora v vsakdanjem življenju: slovenščina – Intelligibility in Context Scale (ICS). *Komunikacija: bilten Društva logopedov Slovenije*, št. 2/3, str. 28–34.

Kogovšek, D., Ozbič, M., & Košir, S. (2009). Inkluzivna praksa gluhih/naglušnih oseb v vzgojno-izobraževalnem sistemu Republike Slovenije. V: *Sodobna pedagogika* 1/2009, str. 392-409

Kompare, A., Stratišar, M., Vec, T., Dogša, I., Jaušovec, N., & Curk, J. (2011). *Psihologija: spoznanja in dileme*. Ljubljana: DZS, d. d.

Košir, S. (1993) v Destovnik K., Redžepović A. idr. (1993). *O položaju gluhih in naglušnih v Sloveniji: zbornik prispevkov s konference v Portorožu*. Ljubljana: PZI-Dan: Zveza gluhih in naglušnih Slovenije.

Košir, S. (1994) v Kovačič, M. idr. (1994). *Zbornik: Družina in gluhoti: zbornik referatov s konference v Portorožu*. Ljubljana: Dan: Zveza gluhih in naglušnih Slovenije.

Košir, K. (2013). *Socialni odnosi v šoli*. Maribor: Subkulturni azil, zavod za umetniško produkcijo in založništvo.

Košir, S. (1998). *Sluh – naglušnost in gluhoti*. Ljubljana: Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije.

Krančan, G. (2009). *Posebnosti odraščanja gluhih mladostnikov v primerjavi s slišječimi vrstniki*. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.

Kranjc, S. (1999). *Razvoj govora predšolskih otrok*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Kristančič, A. (2002). *Socializacija agresije*. Ljubljana: AA Inserco, svetovalna družba.

- Krstulović, Gašper (2012). Družbena konstrukcija starševstva in skrb za otroke z ovirami. *Socialno delo*, letnik 51, številka 6, str. 405–414, 436, 438.
- Kuhar, D. (1992). *Gluhota kot sprejemljiva drugačnost*. Priročnik za starše. Ljubljana.
- Kuhar, D. (1993). *Pogovori s starši gluhih in naglušnih otrok*. Ljubljana: PZI – DAN.
- Kuhar, D. (1996). *Komunikacija gluhih otrok*. V: M. Mihelčič, D. Kuhar, A. Trtnik – Herlec, Somrak T. (ur.), *Pravica gluhih do znanja: Zavod za gluhe in naglušne*.
- Kuhar, D. (1997). *Integrirani, a osamljeni*. V: Destovnik K. (ur.), *Uresničevanje integracije v praksi*. Ljubljana: Center Kontura.
- Kuhar, D. (2001). *Dopustimo gluhih otrokom, da so samo otroci, in njihovim staršem, da so samo starši*. Cogito.
- Kuhar, D. (2009). Dva obraza inkluzije gluhih in naglušnih otrok. V: *Vzgoja in izobraževanje: Razprave*, letnik XL, št. 5-6, str. 23.
- Kulovec M. (1993) v Destovnik K., Redžepović A. idr. (1993). *O položaju gluhih in naglušnih v Sloveniji: zbornik prispevkov s konference v Portorožu*. Ljubljana: PZI-Dan: Zveza gluhih in naglušnih Slovenije.
- Kulovec M. (1994) v Kovačič M. idr. (1994). *Zbornik: Družina in gluhota: zbornik referatov s konference v Portorožu*. Ljubljana: Dan: Zveza gluhih in naglušnih Slovenije.
- Lussi, P. (1990), *Sistemiški nauk o socialnem delu*. *Socialno delo*, 29: 1–3.
- Madsen, C. W. (2003). *Collaborative Therapy with Multi-Stressed Families. From Old Problems to New Futures*. New York: The Guilford Press.
- Mead, G. H. (1934). *Mind, self and society*. Chichago: Chichago University Press.
- Mesec, B. (1997). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II. Študijsko gradivo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Visoka šola za socialno delo.
- Mesec, B. (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I: Načrtovanje raziskave*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mesec, B. idr. (1999). *Evalvacija preventivnih programov centrov za socialno delo 1995–1998*. *Socialno delo*, 38, 3: 35–150.

- Mesec, Blaž. (1998). *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
- Mešl N. (2007). *Teorije ravnanja in uspešnost procesov pomoči v socialnem delu z družinami*. Doktorsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo.
- Mešl, N. (2013). Od razumevanja pojava naučene nemoči k razvijanju odpornosti v socialnem delu. *Socialno delo*, 52 (6), 351–360, 403, 405.
- Kotnik Milan (1999), Teme obravnavane na študijskem krožku; Strategije večje uspešnosti. Elektronski vir: <http://www2.arnes.si/~sspmkotn/edus/articles/poslusa.html>; 2.6.2018
- Milošević, V. A., & Postrak, M. (2003). *Uvod v socialno delo*. Ljubljana: Študentska založba.
- Milošević S. (2000). *Staršem otroka s slušno okvaro*. Ljubljana: Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije.
- Moore, F. Donald (1987). *Educating The Deaf*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Morris, J. (1993). *Independent lives: Community care and disabled people*. London: The Macmillan Press.
- Nastran Ule M. (2000). *Sodobne identitete – V vrtincu diskurzov*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Nastran Ule, M. (2000). Mladi v družbi novih tveganj in negotovosti. V: Šelih, A. (ur.), *Prestopniško in odklonsko vedenje mladih: vzroki, pojavi, odzivanje*. Ljubljana: Bonex.
- O'Hanlon B. (1998). V: Parton N. & Byrne P. (2000). *Constructive Social Work*. New York.
- Omerza Z. (1955). *Predšolski gluhi otrok in njegova vzgoja; Priročnik za starše, učitelje, vzgojitelje in socialne delavce*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Omerza, Z. (1964). *Naglušni otrok*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Opara, B., (2005). *Otroci s posebnimi potrebami v šolah in vrtcih. Vloga in naloga vrtcev in šol pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami. Uresničevanje vzgojno-izobraževalnih programov s prilagojenim izvajanjem in z dodatno strokovno pomočjo*. Ljubljana: Založba Centerkontura.

Pajtlar, M., Cander, N., Kovačič M. idr. (1982). *Moj otrok ne sliši (mala knjižica za starše)*. Maribor: Center za korekcijo sluha in govora.

Parton, N., & O'Byrne, P. (2000). *Constructive social work: towards a new practice*. New York: PALGRAVE.

Pavlič M. (2016). *Kako otrok z okvaro sluha usvoji jezik?: Priročnik za starše in strokovne delavce*. Ljubljana: Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, Center za razvoj slovenskega znakovnega jezika.

Pečovnik M. (1994) v Kovačič M. idr. (1994). *Zbornik: Družina in gluhoti: zbornik referatov s konference v Portorožu*. Ljubljana: Dan: Zveza gluhih in naglušnih Slovenije.

Pegan G. S. (2017). *Ljudje z gluhošlepoti v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo. Univerza v Ljubljani.

Pepelko A. (1994) v Kovačič M. idr. (1994). *Zbornik: Družina in gluhoti: zbornik referatov s konference v Portorožu*. Ljubljana: Dan: Zveza gluhih in naglušnih Slovenije.

Podboršek, L. (1990). *Uvajanje znakovnega jezika v vzgojo, izobraževanje in usposabljanje slušno prizadetih v Sloveniji*. Ljubljana: Zavod za usposabljanje slušno in govorno prizadetih.

Podboršek, L., & Krajnc, K. (2006). *Naučimo se slovenskega znakovnega jezika 1: učbenik za slovenski znakovni jezik*. Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana.

Podporšek L. (1994) v Kovačič M. idr. (1994). *Zbornik: Družina in gluhoti: zbornik referatov s konference v Portorožu*. Ljubljana: Dan: Zveza gluhih in naglušnih Slovenije.

Poljšak Škraban, O. (2002). Mladostnik/ca v družini in medsebojno doživljanje družinskih članov. *Socialna pedagogika*, 4: 369–394.

Ponikvar, B. (2006). *Komuniciranje z gluhi in naglušnimi*. Diplomsko delo, Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za management Koper.

Poštrak M. (2015). Koncepti socialnega dela z mladimi-269. *Socialno delo*, letnik 54, št. 5.

Poštrak, M. (1994). V znamenju trojstev, *Socialno delo*, 33, št. 4, 325–342, Ljubljana.

Poštrak, M. (2006). Nasilje kot sporočilo, *Šolsko svetovalno delo, revija za svetovalne delavce v vrtcih, šolah in domovih*. Letnik 11, številka 3/4, str. 3-8. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Redžepović A. (1995). *Odrasli gluhi in naglušni v Sloveniji: Zgodovina, nastanek in razvoj Zveze gluhih in naglušnih Slovenije*. Ljubljana: Dan.

Redžepović A. (1998) v Zbornik (1998). *Skupaj smo močnejši. Iskanje skupnega jezika med stroko, politiko in invalidi*. Ljubljana: Inštitut RS za rehabilitacijo.

Rener, T., Sedmak, M., Švab, A., & Urek, M. (2006). *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*. Koper: Založba Annales.

Resman, M., Bečaj, J., Bezić, T., Čaćinović Vogrinčič, G., & Musek, J. (1999). *Svetovalno delo v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Rot, N. (1982). *Znakovi i značenja*. Beograd: Nolit.

Saleebey D. (ur.) (1997). *The Strengths Perspective in Social Work Practice*. New York: Longman

Savič, K. Š. (2014). Učitelji, svetovalni delavci in ravnatelji o delu z učenci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja. *Šolsko svetovalno delo. Revija za svetovalne delavce v vrtcih, šolah in domovih*, 18, 1–2, 18–35.

Savič, L. (1998). *Razvrščanje (klasifikacija) slušno prizadetih. Gradivo za okroglo mizo: Medicinska, pedagoška in socialna klasifikacija populacije, prizadete z gluhoti*. Ljubljana: Zveza gluhih in naglušnih Slovenije.

Schmidt M, & Čagran B. (2006), *Gluhi in naglušni učenci v interakciji/inkluziji*. Maribor: Slavistično društvo, Zbirka Zora.

Skalar, V. (1995). *Integracija da ali ne? PET*, letnik 2.

Sklare, G. B. (2005). *Brief Counseling that Works: A Solution-focused Approach for School Counselors and Administrators*. Thousand Oaks: Corwin Press.

Škerjanc, J. (1995). *Proces samoorganiziranja ljudi s posebnimi potrebami*. Fakulteta za socialno delo, letnik 34, številka 6.

Škerjanc, J. (2005). Kakovost življenja, participacija in vpliv. V: lešnik, B. (ur.), *Krepitev moči*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani (48-58).

Škerjanc, J. (2006). *Individualno načrtovanje z udejanjanjem ciljev: Pomen uporabniškega vpliva pri zagotavljanju socialno-varstvene storitve*. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.

Škerjanc, J. (2010). *Individualizacija storitev socialnega varstva*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Škerjanc, J. (2001). *Individualizacija pravic v socialnem varstvu ali kdo me bo varoval pred skrbno državo? posvet Pravni položaj oseb z motnjami v razvoju*. Cankarjev dom, 21. in 22. 1. 2001

Šugman Bohinc, L. (ur.) (2011). *Izvirni delovni projekt pomoči*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Šugman Bohinc, Lea (2005). *Epistemologija podpore in pomoči*. Časopis za kritiko znanosti, letnik 33, številka 221, str. 167-181.

Tomori, M. (2000). Psihosocialni dejavniki pri mladoletniškem prestopništvu. V: Šelih, A. (ur.), *Prestopniško in odklonsko vedenje mladih: vzroki, pojavi, odzivanje*. Ljubljana: Bonex.

Trček, J. (1998). *Medosebno komuniciranje – kontaktna kultura*. Ljubljana: Korona Plus.

Ule M., & Kuhar M. (2003), *Mladi, družina in starševstvo; spremembe življenjskih potekov v pozni moderni*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Ule, M., Renner, T., Čeplak, M. M., & Tivadar, B. (2000). *Socialna ranljivost mladih*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport, Urad RS za mladino.

Ule, M. (2005). *Psihologija komuniciranja*. Ljubljana: fakulteta za družbene vede.

Ule, M. (1994). *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče

Ule, M. (2000). Mladi v družbi tveganj in negotovosti. V: Ule, M., Renner, T., Mencin, Č. M., Tivadar, B., *Socialna ranljivost mladih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino, Založba Aristej

Ule, M. (2008). *Za vedno mladi? Socialna psihologija odraščanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Ule, M. (2014). *Odraščanje z oviro: Naracije študentov in študentk z ovirami*. Socialno delo, letnik 53, številka 3/5, str. 233-243.

Ule, M., & Kline, M. (1996). *Psihologija tržnega komuniciranja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Ule, M., & Miheljak, V. (1995). *Pri(e)hodnost mladine*. Ljubljana: DZS

Ule, M., Renner, T., Čeplak, M., & Trivadar, B. (2000). *Socialna ranljivost mladih*. Šentilj: Aristej.

Zakon o socialnem varstvu. Uradni list Republike Slovenije št. 3/2007, 23/2007, 41/2007, 122/2007

Zakon o socialnem varstvu. Ur. l. RS, 54/92, 56/92, 137/93, 1/99, 41/99, 54/00, 36/04.

Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika. Ur. l. RS, št. 96/2002

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2011), Ur. l. RS, 58/11 (ZUOPP-1).

Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5896>.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1) (2018), Ur. l. RS, št., 58/11, 40/12 – ZUJF in 90/12. Dostopno na

<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5896>.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Uradni list Republike Slovenije št. 3/2007

Zaviršek, D. (1996). Med simbolno polucijo in socialno izključenostjo: prizadetost v Sloveniji. *Časopis za kritiko znanosti*, 24, št. 179.

Zaviršek, D. (2000). *Hendikep kot kulturna travma: Historizacija podob, teles in življenjskem poteku, prehodih in pomembnih drugih*. Socialno delo, 53, 3: 233–244.

Zaviršek, D. (2005). Hendikepirane matere – hendikepirani otroci. *Socialno delo*, 44, 1-2: 3–15.

Zaviršek, D. (2010). *Ljudje z ovirami v kontekstu družbenih vrednot in tradicij*. Ljubljana: Evropska unija in Ministrstvo RS za šolstvo in šport.

Zaviršek, D. (2012). *Od krvi do skrbi. Socialno starševstvo v globalnem svetu*. Maribor. Založba Aristej.

Zaviršek, D. (2014). Opredelitev hendikepa in razvoj študija hendikepa v socialnem delu: Mednarodna perspektiva. *Socialno delo*, 53, 3: 133–146.

Zaviršek, D., Zorn, J., Videmšek, P. (2002). *Inovativne metode v socialnem delu: Opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje*. Ljubljana: Študentska založba.

9. Priloge

9.1. Anketa otroci

Sem Elena Šabec, študentka na Fakulteti za socialno delo. V svojem magistrskem delu bom raziskovala družine z gluhih/ naglušnim članom. Prosila bi vas za pomoč, tako da izpolnite anketni vprašalnik. Anketni vprašalnik je anonimen, zato se vam ni potrebno podpisati. Za vašo pomoč in iskrene odgovore se vam vnaprej zahvaljujem.

1. Spol:

- 1) Moški 2) Ženska

2. Starost: _____

3. Jaz sem:

1. Gluh/a
2. Naglušen/naglušna
3. Slišječ/a
4. Drugo:

Obiskoval sem:

- a) Šolo z prilagojenim programom
- b) Navadno šolo
- c) Drugo:

4. Z obkrožanjem izbrane številke od 1 do 5, označite pogostost vaših načinov komuniciranja (1- nikoli ne uporabljam, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto uporabljam):

a) Znakovni jezik	1	2	3	4	5
b) Branje z ustnic	1	2	3	4	5
c) Glasovno, besedno sporazumevanje	1	2	3	4	5
d) Neverbalna komunikacija	1	2	3	4	5
e) Drugo:	1	2	3	4	5

4. A) Vaši starši so/so bili (obkrožite, možnost več odgovorov):

1. Starš

- 1) gluha/a
- 2) naglušen/a
- 3) slišječ
- 4) zna znakovni jezik
- 5) uporablja govorno sporazumevanje
- 6) bere z ustnic
- 7) ga nimam
- 8) Drugo:

2. Starš

- a) gluha/a
- b) naglušen/a
- c) slišječ/a
- d) zna znakovni jezik
- e) uporablja govorno sporazumevanje
- f) bere z ustnic
- g) ga nimam
- h) Drugo:

B) Z obkrožanjem izbrane številke od 1 do 5, označite pogostost vaših načinov komuniciranja z starši (1- nikoli ne uporabljam, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto uporabljam):

a) Znakovni jezik	1	2	3	4	5
b) Branje z ustnic	1	2	3	4	5
c) Glasovno, besedno sporazumevanje	1	2	3	4	5

d) Neverbalna komunikacija	1	2	3	4	5
e) Drugo:	1	2	3	4	5

5. Ali imate brate in sestre (obkrožite)?

NE, sem edinec

DA, imam. Koga:

Če imate brate/sestre, z obkrožanjem izbrane številke od 1 do 5, označite pogostost vaših načinov komuniciranja z njimi (1- nikoli ne uporabljam, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto uporabljam):

a) Znakovni jezik	1	2	3	4	5
b) Branje z ustnic	1	2	3	4	5
c) Glasovno, besedno sporazumevanje	1	2	3	4	5
d) Neverbalna komunikacija	1	2	3	4	5
e) Drugo:	1	2	3	4	5

6. Z obkrožanjem izbrane številke od 1 do 5, označite pogostost vaših načinov komuniciranja z ostalimi (prijatelji, v šoli, vrstniki in v skupnosti); (1- nikoli ne uporabljam, 2-redko, 3-občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto uporabljam):

a) Znakovni jezik	1	2	3	4	5
b) Branje z ustnic	1	2	3	4	5
c) Glasovno, besedno sporazumevanje	1	2	3	4	5
d) Neverbalna komunikacija	1	2	3	4	5
e) Drugo:	1	2	3	4	5

7. Z obkrožanjem izbrane številke od 1 do 5, označite značilnosti vaše vzgoje glede na starša (1- nikoli, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto):

A) Mama:

a) Je/ je bila stroga.	1	2	3	4	5
b) Pri njej nisem imel možnosti odločanja.	1	2	3	4	5
c) Ravnal sem tako, kot je želela.	1	2	3	4	5
d) Njena pravila so bila stroga in niso dovoljevala nobene spontanosti. Pravil ni pojasnjevala.	1	2	3	4	5
e) Od nje sem dobil malo čustvene topline in bližine.	1	2	3	4	5
f) Kaže/je kazala veliko jeze.	1	2	3	4	5
g) Moral sem upoštevati pravila sicer sem bil kaznovan.	1	2	3	4	5
h) Njena komunikacija je bila ukazovalna, nespoštljiva, enosmerna.	1	2	3	4	5
i) Malo smo se pogovarjali in malo dogovarjali.	1	2	3	4	5
j) Slediti sem moral njenim pravilom in ciljem.	1	2	3	4	5
k) Vso odgovornost je imela ona.	1	2	3	4	5
l) Nisem vedel, kdaj sem lahko kaznovan.	1	2	3	4	5
m) Njena vloga je bila pomembna.	1	2	3	4	5
n) Značilen je bil red, disciplina, kazni.	1	2	3	4	5
o) Komunikacija je/je bila mimobežna, neomejena.	1	2	3	4	5
p) Vloge v družini so bile nejasne.	1	2	3	4	5
q) Nismo se dogovarjali, nisem imel določenih pravil in ciljev.	1	2	3	4	5
r) Podrejala in zadovoljevala je pretežno moje zahteve.	1	2	3	4	5
s) Veliko so me razvajali in me niso omejevali.	1	2	3	4	5
t) Ni bilo kazni, ukrepov.	1	2	3	4	5
u) Ni nadzorovala mojega vedenja.	1	2	3	4	5
v) Ni imela postavljenih mej, kaj smem in česa ne.	1	2	3	4	5

w) Poslušala je moje mnenje in želje, upoštevala moje potrebe in me spodbujala.	1	2	3	4	5
x) Bil sem enakopraven v družini.	1	2	3	4	5
y) Ustvarjala je občutek varnosti, ljubljenosti in sprejetosti.	1	2	3	4	5
z) Upoštevala je moje mnenje in prisluhnila mojim potrebam.	1	2	3	4	5
aa) Sporočila, navodila, mi je posredovala jasno, nevsiljivo in je pri njih vztrajala.	1	2	3	4	5
bb) Pohvalila me je za pozitivno vedenje.	1	2	3	4	5
cc) V primeru kršenja pravil je pokazala nezadovoljstvo in o tem spregovorila.	1	2	3	4	5
dd) Vedel sem, kje so meje (kaj smem in česa ne).	1	2	3	4	5
ee) Prezemati sem moral odgovornost za svoja ravnanja.	1	2	3	4	5
ff) Med seboj sva se veliko pogovarjala, dogovarjala.	1	2	3	4	5
gg) Značilno je obojestransko spoštovanje in zaupanje.	1	2	3	4	5
hh) Postavljala mi je zahteve in omejitve, ki so bile primerne moji starosti.	1	2	3	4	5
ii) Dovolila mi je lastne odločitve.	1	2	3	4	5
jj) Obvestila me je o dogajanju, spremembah in odločitvah.	1	2	3	4	5
kk) Pri posledicah lastne odločitve se je trudila, da sem prevzel odgovornost za svoje ravnanje.	1	2	3	4	5
ll) Pomagala mi je pri učenju.	1	2	3	4	5
mm) Učila me je znakovnega jezika.	1	2	3	4	5
nn) Učila me je govornega sporazumevanja.	1	2	3	4	5
oo) Način, kako so njo vzgajali, je vplival na mojo vzgojo.	1	2	3	4	5
pp) Drugo:					
B) Oče:					
a) Je/ je bil strog.	1	2	3	4	5
b) Pri njem nisem imel možnosti odločanja.	1	2	3	4	5
c) Ravnal sem tako, kot je želel.	1	2	3	4	5
d) Njegova pravila so bila stroga in niso dovoljevala nobene spontanosti. Pravil ni pojasnjeval.	1	2	3	4	5
e) Od njega sem dobil malo čustvene topline in bližine.	1	2	3	4	5
f) Kaže/je kazal veliko jeze.	1	2	3	4	5
g) Moral sem upoštevati pravila sicer sem bil kaznovan.	1	2	3	4	5
h) Najina komunikacija je bila ukazovalna, nespoštljiva, enosmerna.	1	2	3	4	5
i) Malo smo se pogovarjali in malo dogovarjali.	1	2	3	4	5
j) Slediti sem moral njegovim pravilom in ciljem.	1	2	3	4	5
k) Vso odgovornost je imel on.	1	2	3	4	5
l) Nisem vedel, kdaj sem lahko kaznovan.	1	2	3	4	5
m) Njegova vloga je bila pomembna.	1	2	3	4	5
n) Značilen je bil red, disciplina, kazni.	1	2	3	4	5
o) Komunikacija je/je bila mimobežna, neomejena.	1	2	3	4	5
p) Vloge v družini so bile nejasne.	1	2	3	4	5
q) Nismo se dogovarjali, nisem imel določenih pravil in ciljev.	1	2	3	4	5
r) Podrejal in zadovoljeval je pretežno moje zahteve.	1	2	3	4	5
s) Veliko me je razvajal in me ni omejeval.	1	2	3	4	5
t) Ni bilo kazni, ukrepov.	1	2	3	4	5
u) Ni nadzoroval mojega vedenja.	1	2	3	4	5
v) Ni imel postavljenih mej, kaj smem in česa ne.	1	2	3	4	5
w) Poslušal je moje mnenje in želje, upošteval moje potrebe in me spodbujal.	1	2	3	4	5
x) Bil sem enakopraven v družini.	1	2	3	4	5
y) Ustvarjal je občutek varnosti, ljubljenosti in sprejetosti.	1	2	3	4	5
z) Upošteval je moje mnenje in prisluhnil mojim potrebam.	1	2	3	4	5

aa) Sporočila, navodila, mi je posredoval jasno, nevsiljivo in je pri njih vztrajal.

1 2 3 4 5

bb) Pohvalil me je za pozitivno vedenje.

1 2 3 4 5

cc) V primeru kršenja pravil je pokazal nezadovoljstvo in o tem spregovoril.

1 2 3 4 5

dd) Vedel sem, kje so meje (kaj smem in česa ne).

1 2 3 4 5

ee) Prezemati sem moral odgovornost za svoja ravnanja.

1 2 3 4 5

ff) Med seboj sva se veliko pogovarjala, dogovarjala.

1 2 3 4 5

gg) Značilno je obojestransko spoštovanje in zaupanje.

1 2 3 4 5

hh) Postavljal mi je zahteve in omejitve, ki so bile primerne moji starosti.

1 2 3 4 5

ii) Dovolil mi je lastne odločitve.

1 2 3 4 5

jj) Obvestil me je o dogajanju, spremembah in odločitvah.

1 2 3 4 5

kk) Pri posledicah lastne odločitve se je trudil, da sem prevzel odgovornost za svoje ravnanje.

1 2 3 4 5

ll) Pomagal mi je pri učenju.

1 2 3 4 5

mm) Učil me je znakovnega jezika.

1 2 3 4 5

nn) Učil me je govornega sporazumevanja.

1 2 3 4 5

qq) Način, kako so vzgajali njega, je vplival na mojo vzgojo.

1 2 3 4 5

Drugo:

8. Ali se je vaša vzgoja razlikovala od drugih sorojencev?

NE

NIMAM BRATOV/SESTER

DA, opišite kako:

9. Kako bi opisali potek vašega učenja komunikacije (znakovni jezik, govorno sporazumevanje, itd)?

10. Ali ste se kot otrok soočali s težavami, pri komunikaciji z drugimi ljudmi?

NE

DA

Če da, dopišite s katerimi:

11. Koliko ste bili stari, ko ste se učil znakovnega jezika? _____

12. Kdo vas je učil znakovnega jezika? _____

13. Kdo je imel pri vas največjo vlogo pri učenju govornega sporazumevanja?

14. Pomoč oseb pri učenju komunikacije ter pogostost pomoči. Ob vsaki trditvi s križcem (X) ustrezno označite, koliko so s podano trditvijo strinjate.

A) Pri govorni komunikaciji:

		nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto
1	Stari starši					
2	Drugi sorodniki					
3	Učitelji					
4	Vzgojitelji					
5	Logoped					
6	Socialni delavec					
7	Pedagogi					
8	Brati/sestre					
9	Starši					
10	Drugo:					

B) Pri znakovnem jeziku:

		nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto
1	Stari starši					
2	Drugi sorodniki					
3	Učitelji					
4	Vzgojitelji					
5	Logoped					
6	Socialni delavec					
7	Pedagogi					
8	Brati/sestre					
9	Starši					
10	Drugo:					

15. Ali ste obiskovali vrtec? DA NE

(če ga niste, lahko vprašanja, ki se v nadaljevanju ankete navezujejo na dogajanje v vrtcu izpustite oz. jih ne opisujete)

16. Se je kaj spremenilo v vašem odnosu s starši, po tem, ko ste začeli hoditi v vrtec in se šolati (1- nič, 2-malo, 3- nekaj, 4- precej in 5- veliko):

a)	Dobil sem več časa zase.	1	2	3	4	5		
b)	Starši so mi bolj zaupali.	1	2	3	4	5		
c)	Imeli so več časa zase.	1	2	3	4	5		
d)	Starši so gradili na odnosu med seboj.	1	2	3	4	5		
e)	Zanimale so jih podrobnosti o dogajanju čez dan.	1	2	3	4	5		
f)	Dopustili so mi več druženja s prijatelji, vrstniki.	1	2	3	4	5		
g)	Manj so bili zaščitniški.	1	2	3	4	5		
h)	Preostali čas smo preživeli skupaj aktivneje.	1	2	3	4	5		
i)	Obiskovali so me na nastopih, prireditvah.	1	2	3	4	5		
j)	Večkrat so prisluhnili mojim željam.	1	2	3	4	5		
k)	Seznanjen sem bil z odločitvami, spremembami.	1	2	3	4	5		
l)	Sodeloval pri odločanju s svojim mnenjem.	1	2	3	4	5		
m)	Izogibal sem se komunikacije s starši.	1	2	3	4	5		
n)	Nisem jih poslušal.	1	2	3	4	5		
o)	Delal sem se, da jih ne slišim, tako da sem jih ignoriral.	1	2	3	4	5		
p)	Pomagali so mi pri nalogah in učenju.	1	2	3	4	5		
q)	Pričakovali so večjo uspešnost pri nalogah.	1	2	3	4	5		
r)	Podpirali in spodbujali so me pri druženju z vrstniki.	1	2	3	4	5		
s)	Sodelovali so s strokovnimi delavci v vrtcu in šoli.	1	2	3	4	5		
t)	Prevzel sem vlogo tolmača, prevajalca.	1	2	3	4	5		
u)	Sodeloval sem z strokovnimi službami in drugimi, kot pomoč staršem.			1	2	3	4	5
v)	Skrbelo jih je.	1	2	3	4	5		
w)	Postali so bolj zaščitniški	1	2	3	4	5		
x)	Drugo:	1	2	3	4	5		

17. Ob vsaki trditvi s križcem (X) ustrezno označite, kako pogosto so se podane značilnosti, trditve dogajale v vašem življenju (v otroštvu, vrtcu in šoli: O-otročstvo, V-vrtec in Š- šola).

		nikoli			redko			občasno			pogosto			Zelo pogosto		
		O	V	Š	O	V	Š	O	V	Š	O	V	Š	O	V	Š
1	Upiral/a sem se															
2	Izražal/a svojo voljo s trmo															

3	Ignoriral/a vprašanja, navodila staršev															
4	Preizkušal/a meje z neubogljivostjo															
5	Pomagal/a družini															
6	Pomagal/a sorojencem															
7	Zapiral/a sem se vase															
8	Nisem sodeloval/a doma															
10	Nisem se družil z vrstniki															
11	Malo si govoril/a															
12	Nisem želel/a sodelovati pri branju, poslušanju zgodb															
13	Potreboval/a sem dodatno pomoč pri govorni komunikaciji															
14	Potreboval/a sem pomoč strokovnih delavcev															
15	Jasneje sem izražal/a želje, namene															
16	Imel/a sem željo po učenju novih stvari															
17	Navodil nisem razumel/a															
18	Nisem se dobro počutil/a															
19	Manj sem opisoval/a in komuniciral/a s starši															
20	Staršem sem opisoval/a potek dneva															
21	Počutil/a si se nesprijetega med vrstnike															
22	Nisem se dobro počutil/a v skupnosti															
23	bil/a sem srečna/en															
25	Sodeloval/a sem pri pouku															
26	Potreboval/a sem dodatno pomoč pri nalogah															
27	Potreboval/a sem dodatno razlago navodil															
28	Veliko sem se želel/a naučiti, izvedeti															
29	Bila sem vključena v družbo															
30	Upoštevale so se moje želje															
34	Posredovanje informacij staršem															

35	Uporabljal/a sem različne načine komunikacije															
36	Moj govor in besede so bile popačene															
37	Težave sem imel/a pri besednem sporazumevanju															
38	Hitro mi je popustila koncentracija pri poslušanju															
39	Zaščitniški/a sem bil do družine in sorojencev															
40	Sorojencem sem pomagal/a															
41	Vrstnikom sem pomagal/a															
42	Drugi vrstniki so mi pomagali z zapiski, z učenjem															
44	Drugi otroci so me dražili zaradi družine															
45	Strokovni delavci so sodelovali sz mojimi starši in jim nudili informacije															
46	Bilo me je sram zaradi družine															
47	V skupnosti sem se počutil/a drugače															
48	Zmeden/a sem bil/a zaradi uporabe različne komunikacije															
50	Imel/a sem stik z razširjeno družino															
51	Imel/a sem težave s komunikacijo v družini															
53	Imel si težave s komuniciranjem z drugimi															
54	Bil/a sem v vlogi tolmača in zagovornika (staršem)															
55	Drugo:															

18. Kdo vas je pri šolanju najbolj podpiral? Obkrožite številko (1- nikoli, 2-redko, 3- občasno, 4-pogosto in 5-zelo pogosto):

a) Starši	1	2	3	4	5
b) Sorodniki	1	2	3	4	5
c) Prijatelji	1	2	3	4	5
d) Logoped	1	2	3	4	5
e) Pedagog	1	2	3	4	5
f) Psiholog	1	2	3	4	5

- g) Učitelj 1 2 3 4 5
 h) Vzgojitelj 1 2 3 4 5
 i) Socialni delavec 1 2 3 4 5
 j) Brati/sestre 1 2 3 4 5
 k) Drugo:

19. V kolikšni meri so vas starši podpirali pri vaših odločitvah v odrasli dobi? Obkrožite (1- nikoli, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto):

1 2 3 4 5

20. Ali ste se kot otrok počutili drugačnega zaradi vaše družine?

NE DA DRUGO:

Če da, kako ste se odzvali (več možnih odgovorov):

- a) Z uporom
 b) Z zapiranjem vase
 c) Neposlušnostjo
 d) Veseljem
 e) Postali ste zaščitniški do družine
 f) Niste se odzvali
 g) Bilo vam je samoumevno
 h) Sprijaznili ste se
 i) Pomagali ste družini
 j) Drugim razlagali posebnosti vaše družine
 k) Bili ste ponosni/a
 l) Pomagali staršem pri stiku z drugimi
 m) Drugo:

21. Koliko se počutite sprejete, vključene? Obkrožite številko (1- nikoli, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-vedno):

- a) V naselju, bloku kjer živite 1 2 3 4 5
 b) V skupnosti mesta 1 2 3 4 5
 c) V širšo družino 1 2 3 4 5
 d) V primarni družini 1 2 3 4 5
 e) V zdajšnje šolanje/zaposlitev 1 2 3 4 5
 f) Drugo: 1 2 3 4 5

22. Ko vam je bilo težko, kdo vam je takrat najbolj pomagal, nudil oporo? Označite z križcem (X) (1- nikoli, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto):

		nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto
1	Prijatelji					
2	Družina					
3	Partner					
4	Člani Društva gluhih in naglušnih					
5	Socialna delavka					
6	Znanci					
7	Sodelavci					
8	Strokovni delavci					
9	Drugo:					

23. Kako ste bili zadovoljni s sodelovanjem strokovnih delavcev od 1 do 5. Obkrožite. (nikoli-1, redko-2, občasno-3, pogosto-4, vedno-5 in nisem sodeloval):

a) Vzgojitelji sodeloval	1	2	3	4	5	nisem
b) Učitelji sodeloval	1	2	3	4	5	nisem
c) Socialna delavka na CSD	1	2	3	4	5	nisem sodeloval
d) Pedagog	1	2	3	4	5	nisem sodeloval
e) Logoped sodeloval	1	2	3	4	5	nisem
f) Psiholog sodeloval	1	2	3	4	5	nisem
g) Svetovalna delavka	1	2	3	4	5	nisem sodeloval
h) Drugo: sodeloval	1	2	3	4	5	nisem

24. Kaj bi vi potrebovali na področju druženja in podpore v skupnosti? Dopišite.

25. Kaj predlagate, da bi se spremenilo, naredilo na področju družin z gluhihimi, naglušnimi člani? (1- ni treba, 2- malo, 3-nekaj, 4- precej, 5- absolutno veliko)

- Več delavnic in predavanj na temo gluhih in naglušnih v šolah. 1 2 3 4 5
- Da bi se o tej temi več pogovarjali v skupnosti. 1 2 3 4 5
- Vas bolj seznanijo, kje lahko poiščete pomoč in podporo. 1 2 3 4 5
- Se vas več informira. 1 2 3 4 5
- Se ustanovi več spletnih strani, kjer se lahko primerjajo izkušnje in kjer lahko drugi pomagajo z nasveti in napotki. 1 2 3 4 5
- Da bi strokovni delavci več sodelovali z vami, se vam poskušali približati. 1 2 3 4 5
- Da bi strokovni delavci in institucije pogosteje sodelovali z vašimi starši in jih bolj informirali o vašem napredku. 1 2 3 4 5
- Več pogovorov z drugimi podobnimi družinami 1 2 3 4 5
- Imeli svetovalce, na katere se lahko obrnete po pomoč. 1 2 3 4 5
- Drugo: 1 2 3 4

Hvala za vaš trud in sodelovanje.

9.2. Anketa starši

Sem Elena Šabec, študentka na Fakulteti za socialno delo. V svojem magistrskem delu bom raziskovala družine z gluhih/ naglušnim članom. Prosila bi vas za pomoč, tako da izpolnite anketni vprašalnik. Anketni vprašalnik je anonimen, zato se vam ni potrebno podpisati.

Za vašo pomoč in iskrene odgovore se vam vnaprej zahvaljujem.

1. Spol:

- 1) Moški 2) Ženska

2. Starost: _____

3. Jaz sem:

Moj partner je/je bil:

1) Gluh/a	a) gluh/a
2) Naglušen/naglušna	b) naglušen/naglušna
3) Slišječ/a	c) slišječ/slišječa
4) Drugo:	d) drugo:

4. Vaši otroci so (obkrožite, možnost več odgovorov):

2. Otrok	2. Otrok	3. otrok
1) gluh/a	a) gluh/a	1) gluh/a
2) naglušen/a	b) naglušen/a	2) naglušen/a
3) slišječ	c) slišječ/a	3) slišječ/a
4) zna znakovni jezik	d) zna znakovni jezik	4) zna znakovni jezik
5) uporablja govorno sporazumevanje	e) uporablja govorno sporazumevanje	5) uporablja govorno sporazumevanje
6) ga nimam	f) ga nimam	6) ga nimam
7) drugo:	g) drugo:	7) drugo:

5. Ali so vaši otroci obiskovali vrtec? Ne Da

Če da, s katerimi leti/meseci so odšli v vrtec: _____

6. Z obkrožanjem izbrane številke od 1 do 5, označite kako pogosto uporabljate podane načine komunikacije (1- nikoli ne uporabljam, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto uporabljam):

	1	2	3	4	5
f) Znakovni jezik	1	2	3	4	5
g) Branje z ustnic	1	2	3	4	5
h) Glasovno, besedno sporazumevanje	1	2	3	4	5
i) Neverbalna komunikacija	1	2	3	4	5
j) Drugo:					

7. Ob vsaki trditvi s križcem (X) ustrezno označite in opredelite, kaj je/je bilo značilno za vašo komunikacijo z partnerjem.

		nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto
1	Uporabljava znakovni jezik.					

2	Komunicirava z branjem z ustnic.					
3	Uporablja neverbalno komunikacijo.					
4	Komuniciranje z govorom (besedno sporazumevanje).					
5	Pustiva si do besede.					
6	Se pogovarjava.					
7	Komunikacija je spoštljiva.					
8	Vsak lahko pove svoje mnenje.					
9	Pride do nerazumevanja.					
10	Strpnost drug do drugega.					
11	Veliko se prepirava					
12	Drugo:					

8. Ob vsaki trditvi s križcem (X) ustrezno označite, kako pogosto ste se z danimi pričakovanji in strahovi soočali v vlogi starša.

		nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto
1	Želja po uspešnosti otroka v šoli.					
2	Strah pred diagnozo otroka.					
3	Vključenost otroka v družbo, skupnost.					
4	Zmožnost pomagati otroku pri učenju.					
5	Kako svetovati otroku.					
6	Kako čim boljše vzgajati otroka.					
7	Sprejetost otroka v razred, skupino.					
8	Komuniciranje otroka z ostalimi.					
9	Ali bo otrok imel družbo vrstnikov.					
10	Kako se bo razumel z brati/sestrami.					
11	Ali se bo otrok veliko pogovarjal s starši.					
12	Hitro odraščanje in osamosvajanje otrok/a.					
13	Bodo strokovni delavci pomagali otroku, kjer bo potreboval pomoč.					
14	Sodelovanje strokovnih delavcev z starši.					
15	H komu se lahko starši obrnejo po pomoč.					
16	Kje pridobiti informacije o starševstvu in vzgoji.					
17	Pomoč otroka pri prevajanju iz govorice gluhih v govorico slišočih in obratno.					
18	Drugo:					

9. Z obkrožanjem izbrane številke od 1 do 5, označite značilnosti vaše vzgoje otrok in vzgoje vaših partnerjev (1- nikoli, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto):

C) Vaša vzgoja otrok:

qq)	Sem stroga/a.	1	2	3	4	5
rr)	Otrok/otroci nima/jo možnosti odločanja.	1	2	3	4	5
ss)	Moja pravila so stroga in niso dovoljevala nobene spontanosti. Pravil ne pojasnujem.	1	2	3	4	5
tt)	Otrokom dajem malo čustvene topline in bližine.	1	2	3	4	5
uu)	Kažem veliko jeze.	1	2	3	4	5
vv)	Otroci morajo upoštevati pravila sicer so kaznovani.	1	2	3	4	5
ww)	Komunikacija z otrokom je/je bila ukazovalna, nespoštljiva, enosmerna.	1	2	3	4	5
xx)	Z otroci se malo pogovarjam in dogovarjam.	1	2	3	4	5
yy)	Slediti morajo mojim pravilom in ciljem.	1	2	3	4	5
zz)	Vso odgovornost imam sam/a.	1	2	3	4	5
aaa)	Otroci so kaznovani nepričakovano.	1	2	3	4	5
bbb)	Moja vloga je pomembna.	1	2	3	4	5
ccc)	Značilen je red, disciplina, kazni.	1	2	3	4	5
ddd)	Komunikacija z otroci je/je bila mimobežna, neomejena.	1	2	3	4	5
eee)	Vloge v družini so/so bile nejasne.	1	2	3	4	5
fff)	Nismo se dogovarjali, nisem imel določenih pravil in ciljev.	1	2	3	4	5
ggg)	Podrejal in zadovoljeval sem pretežno otrokove zahteve.	1	2	3	4	5
hhh)	Otroke veliko razvajam in jih ne omejujem.	1	2	3	4	5
iii)	Ne dajem kazni in ukrepov.	1	2	3	4	5
jjj)	Ne nadzorujem otrokovega vedenja.	1	2	3	4	5
kkk)	Nimam postavljenih mej, kaj otrok sme in česa ne.	1	2	3	4	5
lll)	Poslušam otrokovo mnenje in želje, upoštevam njegove potrebe in ga/jo spodbujam.	1	2	3	4	5
mmm)	Z otrokom/otroci smo enakopravni.	1	2	3	4	5
nnn)	Ustvarjam občutek varnosti, ljubljenosti in sprejetosti.	1	2	3	4	5
ooo)	Upoštevam otrokovemu mnenju in prislunem njegovim potrebam.	1	2	3	4	5
ppp)	Sporočila, navodila, mu posredujem jasno, nevsiljivo in pri njih vztrajam.	1	2	3	4	5
qqq)	Pohvalim ga/jih za pozitivno vedenje.	1	2	3	4	5
rrr)	V primeru kršenja pravil pokažem nezadovoljstvo in o tem spregovorim.	1	2	3	4	5
sss)	Otrok/otroci ve/vedo, kje so meje (kaj smejo in česa ne).	1	2	3	4	5
ttt)	Med seboj sva se veliko pogovarjala, dogovarjala.	1	2	3	4	5
uuu)	Značilno je obojestransko spoštovanje in zaupanje (med menoj in otrokom).	1	2	3	4	5
vvv)	Postavljam zahteve in omejitve, ki so primerne otrokovi starosti.	1	2	3	4	5
www)	Dovolim mu lastne odločitve.	1	2	3	4	5
xxx)	Obvestim ga/jih o dogajanju, spremembah in odločitvah.	1	2	3	4	5
yyy)	Trudim se, da pri posledicah otrokove odločitve, le ta prevzame odgovornost za svoje ravnanje (otrok).	1	2	3	4	5
zzz)	Pomagam mu/ji/ jim pri učenju.	1	2	3	4	5
aaaa)	Učim ga/sem ga znakovnega jezika.	1	2	3	4	5
bbbb)	Učim ga/sem ga govornega sporazumevanja.	1	2	3	4	5
cccc)	Način, kako so mene vzgajali, je vplival na mojo vzgojo.	1	2	3	4	5

Drugo:

D) Partner:

a)	Je stroga/a.	1	2	3	4	5
b)	Otrok/otroci nima/jo možnosti odločanja.	1	2	3	4	5
c)	Njegova pravila so stroga in niso dovoljevala nobene spontanosti. Pravil ne pojasnjuje.	1	2	3	4	5
d)	Otrokom daje malo čustvene topline in bližine.	1	2	3	4	5
e)	Kaže veliko jeze.	1	2	3	4	5
f)	Otroci morajo upoštevati pravila sicer so kaznovani.	1	2	3	4	5

g)	Komunikacija z otrokom je/je bila ukazovalna, nespoštljiva, enosmerna.	1	2	3	4	5
h)	Z otroci se malo pogovarja in dogovarja.	1	2	3	4	5
i)	Slediti morajo njegovim/njenim pravilom in ciljem.	1	2	3	4	5
j)	Vso odgovornost ima on/ona.	1	2	3	4	5
k)	Otroci so kaznovani nepričakovano.	1	2	3	4	5
l)	Njegova/njena vloga je pomembna	1	2	3	4	5
m)	Značilen je red, disciplina, kazni.	1	2	3	4	5
n)	Komunikacija z otroci je/je bila mimobežna, neomejena.	1	2	3	4	5
o)	Vloge v družini so/so bile nejasne.	1	2	3	4	5
p)	Nista se dogovarjala, ni imel določenih pravil in ciljev.	1	2	3	4	5
q)	Podrejal in zadovoljeval je pretežno otrokove zahteve.	1	2	3	4	5
r)	Otroke veliko razvaja in jih ne omejuje.	1	2	3	4	5
s)	Ne daje kazni in ukrepov.	1	2	3	4	5
t)	Ne nadzoruje otrokovega vedenja.	1	2	3	4	5
u)	Nima postavljenih mej, kaj otrok sme in česa ne.	1	2	3	4	5
v)	Posluša otrokovo mnenje in želje, upošteva njegove potrebe in ga/jo spodbuja.	1	2	3	4	5
w)	Z otrokom/otroci smo enakopravni.	1	2	3	4	5
x)	Ustvarja občutek varnosti, ljubljenosti in sprejetosti.	1	2	3	4	5
y)	Upošteva otrokovo mnenje in prisluhne njegovim potrebam.	1	2	3	4	5
z)	Sporočila, navodila, mu posreduje jasno, nevsiljivo in pri njih vztraja.	1	2	3	4	5
aa)	Pohvali ga/jih za pozitivno vedenje.	1	2	3	4	5
bb)	V primeru kršenja pravil pokaže nezadovoljstvo in o tem spregovori.	1	2	3	4	5
cc)	Otrok/otroci ve/vedo, kje so meje (kaj smejo in česa ne).	1	2	3	4	5
ee)	Med seboj sva se veliko pogovarjala, dogovarjala.	1	2	3	4	5
ff)	Značilno je obojestransko spoštovanje in zaupanje. (med njim in otrokom)	1	2	3	4	5
gg)	Postavlja zahteve in omejitve, ki so primerne otrokovi starosti.	1	2	3	4	5
hh)	Dovoli mu lastne odločitve.	1	2	3	4	5
ii)	Obvesti ga/jih o dogajanju, spremembah in odločitvah.	1	2	3	4	5
jj)	Trudi se, da pri posledicah otrokove odločitve, le ta prevzame odgovornost za svoje ravnanje (otrok).	1	2	3	4	5
kk)	Pomaga mu/ji/ jim pri učenju.	1	2	3	4	5
ll)	Uči ga/sem ga znakovnega jezika.	1	2	3	4	5
mm)	Način, kako so ga vzgajali, je vplival na njegovo vzgojo.	1	2	3	4	5

Drugo:

10. Opišite potek vzgoje in učenja komunikacije otroka/otrok?

11. Način komunikacije med starši in otroci. Ob vsaki trditvi s križcem (X) ustrezno označi, koliko se s podano trditvijo strinjaš ter kako pogosto podana izjava poteka.

		nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto
1	Moja komunikacija z otroci poteka govorno (besedno).					
2	Moja komunikacija z otroci poteka z znakovnim jezikom.					
3	Moja komunikacija z otroci poteka neverbalno.					
4	Partner komunicira z otroci z govorom, besedno komunikacijo.					
5	Partner pri komuniciranju z otroci uporablja znakovni jezik.					

6	Partner uporablja neverbalno komunikacijo.					
7	Drugo:					

12. Ali se je otrok/so se otroci soočal/i z težavami pri komunikaciji? Obkrožite.

- NE, ni/niso imel/i težav
- DA, imel/i je/so težave.

Če ste obkrožili da, dopišite katere:

13. Pomoč oseb pri otrokovem učenju komunikacije ter pogostost pomoči. Označite z X, kdo mu je pomagal pri učenju komunikacije ter označite tudi katera komunikacija je to bila.

		nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto	Govorna komunikacija	Znakovni jezik
1	Stari starši							
2	Drugi sorodniki							
3	Učitelji							
4	Vzgojitelji							
5	Logopedi							
6	Socialni delavec							
7	Pedagogi							
8	brati/sestre							
9	Drugo:							

14. S kakšnimi spremembami ste se soočali, ko je/so otrok/otroci začeli obiskovati vrtec, šolo.

Obkrožite (možnih več odgovorov).

- a) strah pred odtujitvijo z otrokom
- b) otrokom je postal svet izven družine bolj zanimiv
- c) manj druženja in povezanosti z otroci
- d) več druženja in povezanosti z otroci
- e) več časa za druženje s partnerjem
- f) več zaupanja v strokovne službe
- g) želja, da ima otrok/imajo otroci nove prijatelje
- h) želja, da se otrok uči in vadi komunikacijo z ostalimi
- i) denarna stiska
- j) občutek osamljenosti
- k) preveč nezapolnjenega časa
- l) več časa za lastne potrebe, hobije
- m) pomoč otrokom pri učenju
- n) učenje otroka novih stvari, da bi več znal
- o) več druženja v skupnosti
- p) spoznavanje novih ljudi
- q) sodelovanje z strokovnimi delavci
- r) drugo:

15. Na kakšen način ste gradili/gradite in vzdržujete odnos z otroci tekom obdobja v vrtcu, šolanja in odrasle dobe. Obkrožite številko (1- nikoli, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto):

a) Pomagal/a sem z nasveti	1	2	3	4	5
b) Pomagal/a pri učenju	1	2	3	4	5

- c) Sodeloval/a s strokovnimi delavci 1 2 3 4 5
- d) Spraševal/a o poteku dneva, novostih, dogajanju 1 2 3 4 5
- e) Spraševal/a po otrokovem mnenju 1 2 3 4 5
- f) Prislul/a njegovim željam 1 2 3 4 5
- g) Skupne aktivnosti 1 2 3 4 5
- h) Spodbujal /a otrokovo druženje 1 2 3 4 5
- i) Otrok je sodeloval pri odločanju o aktivnostih, dogodkih 1 2 3 4 5
- j) Obiskoval/ otroka/e na njegovih/njihovih nastopih, tekmah, itd 1 2 3 4 5
- k) Imel/i je/so prosti čas zase in prijatelje 1 2 3 4 5
- l) Spodbujal/a otrokov stik z drugimi družinskimi člani 1 2 3 4 5
- m) Drugo: 1 2 3 4 5

16. Ob vsaki trditvi s križcem (X) ustrezno označi, katere značilnosti so se dogajale pri otroku v otroštvu, vrtcu in tekom šolanja (O-otročstvo, V-vrtec in Š- šola).

		nikoli			redko			občasno			pogosto			Zelo pogosto		
		O	V	Š	O	V	Š	O	V	Š	O	V	Š	O	V	Š
1	Otrok se je upiral															
2	Izražal svojo voljo s trmo															
3	Ignoriral vprašanja, navodila staršev															
4	Preizkušal meje z neubogljivostjo															
5	Pomagal družini															
6	Sodeloval in pomagal sorojencem															
7	Zapiral se je vase															
8	Ni sodeloval doma															
9	Ni sodeloval															
10	Ni družil z vrstniki															
11	Malo govoril z vrstniki															
12	Ni želel sodelovati pri branju, poslušanju zgodb															
13	Potreboval je dodatno pomoč pri govorni komunikaciji															
14	Potreboval je pomoč strokovnih delavcev															
15	Jasneje je izražal želje, namene															
16	Imel je željo po učenju novih stvari															
17	Navodil ni razumel															
18	Ni se dobro počutil v skupnosti															
19	Manj je opisoval in komuniciral z nami															
20	Opisoval potek dneva															
21	Počutil se je nesprejetega med vrstnike															
23	bil je zadovoljen, srečen															
25	Sodeloval je pri pouku, učenju															
26	Potreboval je pomoč pri nalogah															
27	Potreboval je dodatno razlago navodil															
28	Veliko se je želel naučiti, izvedeti															
29	V razred je bil lepo sprejet in vključen															
30	Upoštevale so se njegove želje															
31	Dobil je pomoč strokovnih delavcev															
32	Šolanje je zaključil uspešno															

33	Družil se je s prijatelji																
34	otrok staršem ni želel posredovati informacij o dogajanju																
35	Uporabljal je različne načine komunikacije																
36	Njegov govor in besede so bile popačene																
37	Težave je imel pri besednem sporazumevanju																
38	Hitro mu je popustila koncentracija pri poslušanju																
39	Zaščitniški je bil do družine in sorojencev																
40	Sorojencem je pomagal																
41	Vrstnikom je pomagal																
42	Bil je v vlogi tolmača pri našem sporazumevanju z drugimi.																
43	Drugo:																

17. Ali se je otrok/so se otroci počutil/i drugačen/ni zaradi družine?

NE DA Drugo:

Če da, kako so se/ se je odzval/i (več možnih odgovorov):

n) Z uporom	i) Pomagal je družini
o) Z zapiranjem vase	j) Drugim razlagal posebnosti vaše družine
p) Neposlušnostjo	k) Ponosen je bil/je
q) Veseljem	l) Pomagal staršem pri stiku in komuniciranju z drugimi
r) Postal je zaščitniški do družine	m) Drugo:
s) Ni se odzval	
t) Bilo mu je samoumevno	
u) Sprijaznil se je	

18. Koliko se počutite sprejete, vključene? Obkrožite številko (1- nikoli, 2-redko, 3- občasno, 4-pogosto in 5-vedno):

g) V naselju, bloku, kjer živite	1	2	3	4	5
h) V skupnosti mesta	1	2	3	4	5
i) V širši družini	1	2	3	4	5
j) V potek šolanja otroka/otrok	1	2	3	4	5
k) Drugo:	1	2	3	4	5

19. Kako se vključujete v skupnost. Obkrožite (možnih več odgovorov):

- a) Sodelujem/sem sodeloval s strokovnimi delavci v vrtcu.
- b) Sodelujem/ sem sodeloval s strokovnimi delavci v šoli.
- c) Hodim/sem hodil na redne govorilne ure in srečanja z učitelji in vzgojitelji.
- d) Imam prijatelje v okolici doma.
- e) Družim se s sosedi.
- f) Včlanjen sem v Društvo za gluhe in naglušne.
- g) Včlanjen sem v razna druga društva, kot so planinska, itd.
- h) Hodim na tečaje, seminarje.
- i) Se izobražujem.
- j) Imam zaposlitev.
- k) Iščem zaposlitev in hodim na delavnice, razgovore, itd.

- l) Obiskujem kulturne dogodke, predstave.
m) Drugo:

20. Kaj bi še potrebovali na področju druženja in podpore v skupnosti?

21. Ko vam je bilo težko, kdo vam je takrat najbolj pomagal, nudil oporo? Obkrožite številko (1- nikoli, 2-redko, 3- občasno, 4- pogosto in 5-zelo pogosto):

		nikoli	redko	občasno	pogosto	zelo pogosto
1	Prijatelji					
2	Družina					
3	Starši in drugi sorodniki					
4	Člani Društva gluhih in naglušnih					
5	Socialna delavka					
6	Znanci					
7	Sodelavci					
8	Drugo					

22. Kako ste pridobili najboljše informacije, odgovore na vprašanja in nasvete ob stiskah glede starševstva, vzgoje otrok in komunikacije z njimi? (1- nič, 2- malo, 3-nekaj, 4- precej, 5-veliko)

Od članov iz Društva za gluhe in naglušne	1	2	3	4	5
Od strokovnih delavcev v Društvu za gluhe in naglušne	1	2	3	4	5
Od prijateljev	1	2	3	4	5
Znancev	1	2	3	4	5
Sodelavcev	1	2	3	4	5
Strokovnih delavcev v vrtcu in šoli	1	2	3	4	5
Socialne delavke	1	2	3	4	5
Strokovnih delavcev v zdravstvu	1	2	3	4	5
Sorodnikov in družine	1	2	3	4	5
Na spletu (formi, članki, itd)	1	2	3	4	5
Iz knjig in raziskav	1	2	3	4	5
V institucijah	1	2	3	4	5
Drugo:	1	2	3	4	5

23. Kako ste bili zadovoljni z sodelovanjem s strokovnih delavcev od 1 do 5. Obkrožite. (nikoli-1, redko-2, občasno-3, pogosto-4, vedno-5).

i) Strokovni delavci v vrtcu	1	2	3	4	5
j) Strokovni delavci v šoli	1	2	3	4	5
k) Socialna delavka na CSD	1	2	3	4	5
l) Strokovni delavci v Društvu za gluhe in naglušne	1	2	3	4	5
m) Tolmači	1	2	3	4	5
n) Drugo:	1	2	3	4	5

24. Kaj predlagate, da bi vam bilo v pomoč vam kot staršu in vaši družini z gluhih,naglušnim članom? Dopišite.

**25. Kaj predlagate, da bi se spremenilo, naredilo na področju družin z gluhihimi, naglušnimi člani?
(1- ni treba, 2- malo, 3-nekaj, 4- precej, 5- absolutno veliko)**

- Več delavnic in predavanj na temo gluhih in naglušnih v šolah.	1	2	3	4	5		
- Da bi se o tej temi več pogovarjali v skupnosti.	1	2	3	4	5		
- Vas bolj seznani, kje lahko poiščete pomoč in podporo.	1	2	3	4	5		
- Se vas več informira.		1	2	3	4	5	
- Se ustanovi več spletnih strani, kjer se lahko primerjajo izkušnje in kjer lahko drugi pomagajo z nasveti in napotki.			1	2	3	4	5
- Da bi strokovni delavci več sodelovali z otroci, se jim poskušali približati.	1	2	3	4	5		
- Da bi strokovni delavci in institucije pogostejše sodelovali z starši in jih bolj informirali o napredku otroka.	1	2	3	4	5		
- Več pogovorov z drugimi podobnimi družinami		1	2	3	4	5	
- Imeli svetovalce, na katere se lahko obrnemo po pomoč.	1	2	3	4	5		
- Drugo:		1	2	3	4	5	

Hvala za vaš trud in sodelovanje.